

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

CASPAR PALUDAN-MÜLLER

ET UDVALG AF
HANS OPTEGNELSER
OG BREVE

AF
BJØRN KORNERUP

II

Ex ungue leonem

G. E. C. GADS FORLAG
KØBENHAVN
1958

CASPAR PALUDAN-MÜLLER

ET UDVALG AF
HANS OPTEGNELSER
OG BREVE

AF
BJØRN KORNERUP

II

Ex ungue leonem

G. E. C. GADS FORLAG
KØBENHAVN
1958

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Odense — Perioden 1829—53.	
Breve til Vedel Simonsen	1
Breve til J. L. Rohmann	29
Breve til Forskellige	83
Rektor i Nykøbing F. 1853—72	173
Professor i København 1872—82	259
Noter	291
Brevregistrant	336
Register	340

B.
BREVE TIL HISTORIKEREN
L. S. VEDEL SIMONSEN
1830—1852

1.

Odense den 8^e Sept. 1830.

Deres Velbaarnheds ærede Brev af 5^e d. og den medfølgende 2^e Deel af Badens Historie¹ har jeg modtaget. Jeg tilstaaer, at De har Aarsag til at undre Dem over min lange Taushed; dog kan jeg tildeels undskylde mig med, at den Forandring i min Faders Stilling², Deres Vlbh. omtaler, medfører adskillige Forandringer i mine Forhold, hvilket rigtignok mere har beskæftiget mine Tanker, end optaget min Tid; og dernæst forestaaer nu vores aarlige Examen, som giver mig en heel Deel Arbeide. Imidlertid tilstaaer jeg, at dersom jeg ikke turde gøre Regning paa Deres godhedsfulde Overbærelse, vilde disse Grunde ikke være tilstrækkelige Undskyldinger. Meest skulde det smerte mig, dersom De troede, at min Interesse for den topografiske Sag³ er kølnet. Jeg har samlet Noget, men jeg har i denne Tid maattet lægge dette Arbeide til Side, og kan ikke begynde igien, førend Examen er endt. Det glæder mig ret, at dog Nogle have yttret Interesse for Sagen. Det er jo dog den eneste Maade, hvorpaa man kan vente, at Sagen vil faae Fremgang, naar Lysten vaagner hos Vedkommende selv og ikke skal bibringes dem ved Circulaire og prindselige monita. —

Jeg sender hermed tredie Deel af Baden; den berygtede Fortale⁴ vil det vist mere Dem at læse. Man kan ikke andet end give ham Ret i de fleste af hans Anker mod Mnemosyne⁵, men Hævngierrighed stikker dog altfor nøgent frem af hvert Ord. — Hvad siger De om Estrups Recension over Petersens Depping?⁶ mig synes, han har Ret i, at Deppings Værk ikke tilfredsstillen — thi det er dog egentlig hans Mening — de evige Gientagelser af de samme Ødelæggelser kunde han have sparet sig, naar han noget udførligere havde viist Normannerne Indflydelse i Frankrig, og Virkningen af deres, og Fransk-mændenes Sammensmeltning. — Ikke engang hans Forkla-

ring af Haro-Raabet forekommer mig tilfredsstillende. — Nu, De er vel allerede keed af mine »Meninger«; men jeg længes efter at tale med en Mand, som har Interesse for Historien; thi her i Byen finder man Ingen. — Hvorledes gaaer det med Deres svenske Krigs Historie¹: De har dog ikke lagt den reent tilside? — Jeg har et lille Bidrag til den, et Sagn fra Trolleborg-Egnen, som jeg opskrev paa en Reise i Sommerferierne; dersom De ønsker det, skal jeg sende det. — Dersom Veiret blot havde været nogenlunde taaleligt, havde jeg taget Fod i Haand og besøgt Dem; men naar jeg undtager nogle Dage i Juli, som jeg tilbragte med min Kone paa en Lysttour, har det jo næsten ikke een Dag været godt Veir.

Deres ærbødigst hengivne

C. Paludan-Müller.

S. T. Hr. Professor Dr. Vedel-Simonsen, Ridder, til Elvedgaard.

2.

Odense den 24de Septbr. 1831.

Hoslagt har jeg den Ære at tilsende Dem, Høistærede Hr. Professor! et Exemplar af et Indbydelsesskrift², som for største Delen skylder Dem sin Tilværelse. Jeg beder Dem blot at betragte det som et Tegn paa min Hengivenhed; thi Skriftet selv gjør aldeles ingen Fordring paa Opmærksomhed. Desværre har jeg ikke kunnet afbenytte alle de Kilder, jeg ønskede, og overhovedet var det ikke kommet for Lyset, dersom nogen af de andre Lærere havde været tilbøielige til at udgive et Program.

— — — — —
Med særdeles Høiagtelse

Deres hengivne

C. Paludan-Müller.

3.

Odense den 21^e Mai 1832.

Dersom De, Velbaarne Hr. Professor! skulde eie Grams Noter til Meursius³ og vilde laane mig Bogen i nogle Dage, vilde De derved gjøre mig en meget behagelig Tjeneste. Den

er ikke at faae her i Byen, og jeg havde i Vinter rigtignok faaet Løfte af Molbek¹, at jeg maatte faae Bøger til Laans fra det store Kl. Bibliothek; men da det kom til Stykket, blev der gjort mig saa mange Vanskeligheder, at jeg nok mærker, man vil trække sig tilbage.

Deres ærbødigst hengivne

C. Paludan-Müller.

4.

Odense den 20 Dcbr. 1840.

Tillad mig, høivelbaarne Hr. Etatsraad! at bevidne Dem min Tak for Deres ærede Brev af 13^d. d.M. og den tilsendte smukke Gave². Bogen har glædet mig saare meget baade for dens rige Indholds Skyld, som maa være Enhver, der ønsker at orientere sig i vor Middelalders Historie, vigtigt og interessant; og tillige fordi den giver Haab om, at Deres Høivelbaarhed har bestemt Dem til Meddelelse af Deres saa overordentlig rige Samlinger. Med det Ønske, at Deres Helbred maa sætte Dem i Stand til ret snart at overgive Fortsættelsen af Bidragene til Trykken, undertegner jeg mig

Med Høiagtelse

Deres ærbødigste

C. Paludan-Müller.

5.

Odense d: 17 Juni 1841.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

— — — — —

Jeg seer, at De har afbenyttet det lit: Selskabs Aktstykker³, og det vilde være mig, som en af Arbejderne i dette Foretagende, særdeles behageligt, dersom De vilde meddele mig hvad kritiske Bemærkninger og Udsættelser De har fundet Leilighed til at gjøre ved Indhold og Plan. Det kan ikke feile, at en Videnskabsmand, der har haft saameget at gjøre med Diplomer, som D. Hvlbhed, jo maa finde Adskilligt at erindre ved Samlingen, der er foranstaltet af tre Mænd, som alle vare uvante med dette Slags Arbeide. Især ønskede jeg meget at vide, om De havde truffet paa Aktstykker, der allerede forhen

ere trykte uden at dette er bemærket i vor Samling; thi Oplysning herom har det været os allervanskeligst at erholde. — Mit Ønske er ikke udsprunget af Nysgjerrighed; men enhver Oplysning og Bemærkning vil blive nyttig, fordi vi samle til en Fortsættelse, hvorved Vink om Mangler i Planen ville kunne afbenyttes og Rettelser til den alt udkomne Deel tilføies.

Med Høiagtelse

ærbødigst

C. Paludan-Müller.

6.

Odense d: 19 Juni 1841.

Deres Hvlbhed ønsker, at jeg skal meddele Dem mine Tanker om Deres Arbeide¹. Dette gjorde jeg i Sandhed gjerne, dersom jeg allerede havde en bestemt Anskuelse af Arbeidets Natur; men det, jeg hidtil har seet, er endnu for meget Fragment til at jeg tør anmasse mig nogen Dom derover. Det er kun nogle Enkeltheder, hvorom jeg kan have en Mening. Saaledes har f. Ex. Deres Fremstilling af Odense Byes første Anlæg paa Aaens sydlige Side og successive Overgang til sit nuværende Sted, særdeles tiltalt mig. Tanken var mig ny og forekommer mig sand og træffende. Ligeledes ogsaa Anskuelser af Omegnens forrige Beskaffenhed. — Hvad S. Albans Reliquier angaaer, vil det vel aldrig blive muligt at finde Rede i Kildernes forvirrede og modsigende Efterretninger. Mig er det altid forekommet tvivlsomt, om Odense virkelig har været i Besiddelse af nogen betydelig Deel af denne Helgens Been, der, som De meget sandt bemærker, foruden andre gode Egenskaber ogsaa havde den, at formere sig i det Uendelige. — Sagen interesserer mig for saavidt, at Hypotesen om, at den i det andet Skrin, der fandtes ved Aabningen af S. Knuds Grav, nedlagte Døde, skulde være Prinds Benediot, tildeels beroer paa, hvorvidt det kan antages, at den hele S. Alban var i den efter ham opkaldte Kirke i Odense²? Tillad mig blot en Bemærkning i Anledning af Deres Forklaring af Navnet Bulbro. De de[riverer] det af Bylgjabrot, og hvis Havet virkelig er gaaet saa høit op, synes dette jo meget plausibelt; men Forudsætningen er dog tvivlsom. Skulde det ikke ligefrem

betyde en Bulbro, en Bro af Træbuller? Saadanne Broer, som jeg forestiller mig bestaaende af Træstammer, lagte i Masse over hverandre i et Morads, ere tidligere brugte i Skandinavien. Husker jeg ikke feil i dette Øieblik, omtales de flere Gange hos Resen i Fortællingen om Daniel Ranzaus Tog i Sverrig — og hos Resens Kilde, den haandskrevne K. Frederik den Andens Krigshistorie af Axel Gyldenstjerne¹. Denne Forklaring forudsætter ikke nogen betydelig Forskjel i Localiteterne som disses nuværende Beskaffenhed. Dog, derom maae lærdere Mænd dømme; jeg henstiller ogsaa blot denne Formodning til D. Hvlbhd. Prøvelse.

De omtaler, at Odense Raadstue-Archiv nu skal være i ypperlig Orden! — der er dog Maade med, men imidlertid kan man dog nu nok finde Rede i Samlingen. Meget maa dog udentvivel nu være gaaet tabt, der i ældre Tider har været opbevaret i dette Archiv².

Jeg maa afbryde her, da Brev og Pakke skal være indleveret inden Kl. 2.

Med Høiagtelse og Hengivenhed

Deres
C. Paludan-Müller.

7.

Odense d: 12 August 1841.

S. T.

Hr. Etatsraad Dr: Vedel-Simonsen til Elvedgaard.

R. af Dbr. og Dbmd.

Af Deres Høivelbaarnheds ærede Brev af 10 d. M. seer jeg, at jeg maa have udtrykt mig meget ucorrect i mit forrige Brev. Jeg erindrer ikke mere nøie mine Ord, men det veed jeg, at det aldrig har været min Hensigt at optræde imod Dem med et Arbeide, som jeg allerede engang har overladt til Deres Disposition³. Dette vilde jeg ligefrem ansee for malhônnet. Jeg har i al Fald kun havt en Offentliggjørelse af min lille Opsats i Tankerne, *hvis De ønskede det og ikke selv fik Leilighed til at benytte den*. Saaledes beder jeg mine Ord forstaaede; sige de Andet, sige de ikke min Mening — og jeg maa da bede D. Hvlhd. undskyldte et mindre nøiagtigt Ud-

tryk. Derfor sender jeg Afhandlingen hoslagt tilbage, idet jeg tillige beder Dem at betragte den i enhver Henseende som Deres Eiendom. Behag at bruge den, om De har nogen Brug for den — var det endog til Fidibusser; men jeg vilde betragte det som et Tegn paa Velvillie, dersom De ikke mere vilde sende mig den tilbage; thi det har smertet mig, at den skulde give Anledning til en — om end nok saa lille Misforstaaelse med en Videnskabsmand, jeg af ganske Hjerte høiagter.

Ikke mindre maa der ligge en Misforstaaelse til Grund for Hempels¹ Paastand om Erstatning for mig i Fremtiden muligt viste Villigheder. Jeg har saa bestemt, som det er mig muligt, erklæret Hempel, at jeg ingen Betaling vilde modtage for mit Correcteurarbeide; thi forsaavidt dette kunde betragtes som en Deres Hvbhd. ydet Assistance, anseer jeg det ikke passende, at lade mig betale for at fremme Udgivelsen af et videnskabeligt Arbeide, der er mig selv interessant og vigtigt; og dersom det ubetydelige Arbeide skulde betragtes som en Villighed mod Hempels Officin, da erklærede jeg Factoren, at jeg nok vilde, naar det for Resten convenede mig, gjøre Officinet, med hvilket jeg har havt saa meget Mellemværende, en Tjeneste, — men ikke agtede at være dets lønnede Correcteur. Det kan vel være, at jeg under Udveksling af de Høflighedsudtryk, der falde ved slig en Leilighed, kan have yttret, at Officinet jo saa en anden Gang kunde gjøre mig en Gjentjeneste; men dersom Hempel deraf har taget Anledning til at befrygte, at jeg f. Ex. engang vilde forlange Nogetsomhelst trykt paa den Conto, og derfor maaskee vil sikkre sig Betaling for et sligt Arbeide hos Ds. Hvlbhd. — da har han lagt Andet i mine Ord, end jeg har tænkt paa. Jeg har endnu aldrig søgt at tilliste mig nogensomhelst Fordeel med tvetunget Tale. — Ved en Gjentjeneste har jeg i det Høieste tænkt paa, at Officinet engang, naar jeg fik et Arbeide under Pressen, jo kunde for gammelt Venskabs Skyld skynde sig lidt mere, end det ofte der er Tilfældet — en Villighed, som det for Øvrigt allerede har beviist mig ved Trykning af en lille Pjece, som en Ven af mig udgiver paa Hempels eget Forlag og hvorved der altsaa ikke er Tale om nogen Regning, som det muligen skulde falde mig ind at liquidere med

en gammel Tjeneste. — Med denne Forklaring haaber jeg, at denne hele Affaire vil blive betragtet som endt; jeg skal nok endnu idag forsikkre Hempel om, at jeg ikke skal falde ham til Byrde med egennyttige Anmodninger om Gjentjeneste.

Med sand Høiagtelse

ærbødigst

C. Paludan-Müller.

8.

Odense d: 16 Decbr. 1841.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

— — — — —

Hvad det lit. Selskabs Aktstykker¹ angaaer, da maae De være overbeviist om, at jeg og mine Medcommitterede ikke ligge paa den lade Side. Selskabet har givet os Tid til Udgangen af 1842, inden hvilken Termin vi have at indkomme med Indstilling om, hvorvidt der haves Materiale til et *andet* Bind. Vi have nu optaget Fortegnelse over c. 600 Nummere, for største Delen fra Frøkenklosterets Manuscriptsamling — hvoraf dog den mindste Part egner sig til Publication. Men den største Vanskelighed er, at finde hvad der allerede er trykt, og hvor dette skal søges. Dersom det gode Videnskabs-selskab i Kbhvn. ikke var saa uendelig betænksomt, burde vi allerede for længe siden have dets Regestum trykt²; thi ifjor Foraar var det næsten færdigt til Pressen. Nu veed jeg næsten intet andet Middel, end at en af os reiser til Kbhvn. for at undersøge Regestum i Manuscript; thi at gennemse alle de Bøger, hvori Aktstykker ere aftrykte, vilde jo være uoverkommeligt. Dersom Deres Hvlbhed. veed noget godt Raad at give os i denne Anledning, eller paa nogen anden Maade kunde formere vor Samling og befordre dens Udgivelse, vilde De gjøre os Dem saare forbundne.

— — — — —

Med sand Høiagtelse

ærbødigst

C. Paludan-Müller.

Odense d: 10de Octbr. 1844.

S. T. Hr. Etatsraad Dr. Vedel-Simonsen

R. af Dbr. og Dbmd.

— — — — —

En Bog med Afskrift af Documenter Odense vedkommende købte Karen Brahes Bibliothek paa Auctionen efter Mü-
lertz¹. Den sendes hoslagt, endskjøndt jeg endnu ikke har
faaet Tid til at registrere den, hvorfor jeg saameget mere tør
anmode Dem om et Beviis. K. Brahes Bibliothek købte over-
hovedet for en Snees Daler paa bemeldte Auction, da Klo-
sterets Patron, Grev Bille-Brahe², har stillet 200 Rbr. til
successive Bogkjøb til min Disposition. Dette gaaer af hans
egen Lomme, og jeg tænker dermed at stoppe Hüller i den æl-
dre danske Literatur, hvortil Bibliotheket maa indskrænke
sig. —

Ærbødigst

C. Paludan-Müller.

Odense d. 31^e October 1844.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

— — — — —

Tillad mig et Spørgsmaal i en anden Sag. Fra Samfundet
for den danske Literaturs Fremme har jeg modtaget til Be-
dømmelse et vidtløftigt Haandskrift af en *Giessing*, neml.
Griffenfelds Historie³. Frf: har havt Adgang til Ordenska-
pitlets Archiv og navnlig benyttet Deres haandskrevne Hi-
storie af Griffenfelds Liv og Virksomhed⁴ (fra 1810, siger
han). Saavidt jeg skjønner, er hans Arbeide i alt Væsentligt
kun Afskrift af Deres, med Tilsætning af Et og Andet, men,
tager jeg ikke fejl, uden tilstrækkelig Benyttelse af de sidste
34 Aars inden- og udenlandske historiske Literatur. Tillad
mig blot at spørge om Deres Stilling til denne Sag; — er den
Dem bekjendt? er Ordenskapitlet virkelig saaledes Herre
over Deres Manuscript, at det kan tillade en Anden at udgive
det — eller udskrive det Allermeste og give det snart under
Deres Navn, snart skjult under Citater af andre Forfattere,

som De sikkert har benyttet? — er det skeet med Deres Indvilligelse? — Paa mit Votum maa Deres Svar udøve megen Indflydelse, og efter den Velvillie, hvormed De bærer mig, har jeg troet, uden at gjøre mig skyldig i ubeskednen Paa-trængenhed, at kunne henvende mig lige[frem] til Dem selv.

Ærbødigst

C. Paludan-Müller.

11.

Odense d. 26^e Dcbr. 1844.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

— — — — —

Skrifterne have i høi Grad interesseret mig. Dette Hefte af Deres Odense¹ er jo næsten ene Archivalia og hidtil ubekjendte Sager, saa at det ganske har Charakteren af et Kildeskrift. Oluf Baggers Løvnet² har tiltrukket mig meget; jeg seer deri Bestyrkelse paa, hvad jeg altid har antaget, at Hanks Pjece om O. B. er et meget maadeligt Product³, og vilde være under al Kritik, havde han ikke havt et og andet i den iversenske Familie Opbevaret. Ogsaa forekommer det mig, at efter de af D: Hvlbhed: meddeelte Oplysninger om O. B.'s sidste Dage bliver den gamle Tradition om hans Armod og hans Børns Haardhed meer end problematisk; thi hvad har man dog at sætte imod Deres factiske Oplysninger andet end Tradition, om hvis Hjemmel man forgjæves søger?

— — — — —

Jeg maa dog fortælle Dem, hvorledes det gik med Hr. Giesings Griffenfeld⁴. Jeg for min Part kunde ikke anbefale hans Arbeide, fordi han kjendelig aldeles ikke var Opgaven voxen, hverken hvad Kundskaber eller Aandsevner angaaer. Han er saa lidet bekjendt med historisk Literatur, at han i alt Væsentligt staaer paa det Standpunkt, hvor Deres Manuskrift har sat ham, altsaa der, hvor Videnskaben stod for en Menneskealder siden; og hans Uselvstændighed gik saa vidt, at endog hans Kildes enkelte Anskuelser og Domme samt kritiske Bemærkninger, der referere sig til den Tid, da De skrev, ligefrem ere gaaede over i hans Arbeide. Dertil kommer, at han paa mange Steder ikke har forstaaet Deres Manu-

skript og dets Henviisninger til den rige Materialsamling, der aabenbart maa have fulgt med det, men som G. enten ikke har kunnet eller har havt Leilighed til at gennemgaae. Og regner De hertil, at han sønderkjærer Deres Arbeide, udtager store Stykker deraf, sætter dem vilkaarligt sammen med Fylding af sit Eget, — altsaa ganske forstyrrer Dispositionen i Deres Arbeide uden at sætte nogen anden i Stedet: — vil De finde det tilstrækkelig motiveret, at jeg ikke kunde bifalde hans Skrift, idet jeg dog erkjendte, at der i Deres Arbeide maatte være saa meget Nyt og Belærende, at en *Udgave* af det bliver høist ønskelig. — Den samme Dom seer jeg nu af et Brev fra Prf: Wegener i Sorø¹ at denne min Medcensor har fældet, og han har tillige stærkt udtalt sig for, at Samfundet skulde foranstalte Deres Arbeide udgivet. Disse Vota ere ganske uafhængige af hverandre; det er først bagefter, da Hr. Giessing, som havde fra Pastor Gad² faaet Nys om mit Votum, tilskrev mig en lang Epistel i den Anledning, at jeg spurgte Wegener om hans Dom. — Efter Alt dette kan jeg ikke troe, at Samfundet for den danske Literatur indlader sig paa at udgive Giessings Arbeide; men det var vel tænkeligt, at D. Hvlbhed. fik Anmodning om at tilstede *Udgivelsen* af Deres Griffenfeld; — *tænkeligt* siger jeg; thi jeg staaer for Resten ganske udenfor Sagen og er ubekjendt med Samfundets Affairer. Skulde en saadan Anmodning komme, forekommer det mig, at det vilde være en sand Gevinst for dansk Historie, at De invilligede deri; og naar Arbeidet kom frem som et i Begyndelsen af dette Aarhundrede udarbejdet, faldt naturligviis Betænelighederne, som stille sig imod Hr. Giessings klodsede *Benyttelse* af det, bort. —

At jeg ikke strax besvarede Deres ærede Brev maa undskyldes med huuslige Bekymringer. Min mindste lille Pige³ blev i forrige Uge syg, og i Mandags Eftermiddag døde hun, — samme Dag, som her i Huset (paa Løveapotheket) en Søn af Provst Knudsen (i Aggernæs⁴) faldt om midt i sin daglige Gjerning og døde paa en Times Tid. Vor Juul er saaledes gaaet trist nok hen mellem to Lügstuer.

Jeg forbliver med inderlig Høiagtelse

Deres

C. Paludan-Müller.

Odense den 6° Marts 1845.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad! — — —

Jørgen Brahe¹ har jeg læst med megen Interesse, og vil have god Nytte af den ved Bearbejdelsen af Aktstykkernes andet Hefte, der efter Bestemmelsen skal udkomme i dette Aar. Det vil blandt Andet komme til at indeholde en Deel publike Sager vedkommende Jørgen Brahes Stilling som Rigsraad. Et Par (rigtignok meget ubetydelige) Bemærkninger, der have paatrængt sig under Bogens Læsning, tillader jeg mig at tilføie: S. 35 s. d. 27 Aug.: Skulde Sagen ikke være saaledes at forstaae, at her er Tale om Fru Kirstens *Tvillingdøttre* Christiane og Hedevig², af hvilke hiin blev gift med Han. Sehested, denne med Ebbe Ulfeld? Jørgen Brahe har da været Fadder til Christiane, som altsaa maa være kommen først frem af Moders Liv. — Samme Side staaer (Lin. 3) Hundslund; er dette ikke Trykfeil for Hundsbek, efter hvilken Gaard Erik Juul³ bestandigt skrives? — S. 57 sub dat. 24 Febr.; jeg forestiller mig, at J. Br. har med kongelig Tillaelse fæstet en af Hospitalets Kongetiender for bestandigt til Hvedholm (som ogsaa havde Andet af Hospitalets Gods, der skrev sig fra Faaborg Kloster), imod aarlig Afgift og Indfæstning ved Forandring af Eier. Dette var jo de adelige Godseiere meget begiærlige efter. Saaledes har jeg seet et Dokument, hvori Chr. IV paa lignende Vilkaar tillader Cantsler Christian Thomesen Sehested⁴ at fæste den Hospitalet tilhørende Kongetiende af Giislev eller (og?) Ellested til sin Gaard Lykkeholm, — en Herlighed, hvoraf denne Eiendom endnu er i Besiddelse og hvorfor baade aarlig Afgift og Indfæstning ved Eierskifte svares til Hospitalet.

Hvad literære Nyheder angaaer, da sender jeg et Par Smaating, som maaskee endnu ikke ere komne Dem for Øie. Af Molbechs og Petersens Diplomer⁵ er kun 2 Hefter kom(met), af — — — Regestum 1^e Bind⁶, af geneal. biogr. Archiv tre Hefter⁷, af Rosenvinges Domme 2 Bind⁸, af Kalkars Aktstykker eet Bind⁹, som nok bliver det eneste. Ellers veed jeg intet Nyt i det historiske Fag undtagen Hist. Tidsskrifts 5 B. 2 Hefte og Worsaaes Feide med F. Magnussen og Forch-

hammer om Runamo¹. Men alle disse Sager ere Dem vistnok bekendte, — kunne i alt Fald erholdes hos mig, hvis De maatte ønske det.

— — — — —
De har vel af Bladene seet, at Gjessing faar sin Griffenfeld tilbage — — —². — — — ningen fra Samf: f: d: danske Liter. Fremme skaansomt udtrykker sig) Censorernes Vota vare indkomne. Om han agter at omarbeide den, veed jeg ikke. —

I Anledning af Deres Forespørgsel om, hvorvidt Karen Brahes Samlinger indeholde flere biographica, da tvivler jeg ikke paa, at der for En, som arbejder i selve Bibliotheket, vilde være et ikke ubetydeligt Udbytte at vinde af mange spredte Notitser. Jeg kjender det endnu ikke nøie nok til, med Sikkerhed at udpege bestemte Personers og Slægters Historie.

— — — — —
Et andet saare vigtigt Manuscript er *Axel Gyldenstjernes* Historie af Krigen mellem Frederik II og Erik XIV, en af Resens Hovedkilder³. Den maatte collationeres med Exemplarer i det kl. Bibliothek og i Upsala, — et Arbeide, jeg havde stor Lyst til i Sommerferien, hvis ellers Kongen vil give mig 150 Rdl. til en Reise. Det kunde han da endelig sagtens, da jeg ingen Understøttelse har havt til en videnskabelig Udenlandsreise, saaledes som de fleste Yngere.

13.

Odense d: 17^e Marts 1845.

— — — — —
Hovedresultatet af Runamofeiden forekommer mig at være det, at Finn Magnussens Læsning ikke kan staae sig imod Worsaaes Kritik, og at de saakaldte Runer *høist sandsynligt* ikke er andet end naturlige Revner og Ridser i Stenen, der ingeniunde ere gjengivne endog blot med nogenlunde antagelig Troskab i Tegningerne ved Vid. Selsk: Hist. Skrifter B: 6. Jeg siger: *høist sandsynligt*; thi ihvor vægtige end Worsaaes Argumenter ere, tør jeg endnu ikke udgive Sagen for endelig afgjort, da Forchhammer endnu paastaaer, at der paa Stenen

bestemt findes med Kunst frembragte Træk, endskjøndt han indrømmer Tegningernes Upaalidelighed. F. Magnussens kritiske Skarpblik staaer i denne Sag ikke i det bedste Lys¹.

Eleonore Christines Skrift² faaer da henligge endnu i nogen Tid. Meest beklager jeg dette, hvis Deres Beslutning staaer i Forbindelse med Hensyn til yngre Videnskabsmænds ringe Activitet; thi vilde De derfor indskrænke Deres Virksomhed for Videnskaben, var dette sandelig at straffe Uskyldige med Skyldige. Deres Otium har bragt os saa mange værdifulde Frugter, at vi Alle, som elske Fædrelandets Historie, ikkun kunne ønske, at den endnu i en lang Række af Aar maa modtage flere og flere³.

— — —

Her fra Odense er intet andet Nyt at melde, end at Kronprindsen hver anden Dag bliver tracteret af Honoratiores og gjør jævnlige Kanetoure. Saaledes har denne strenge Frost, der trykker os Alle, men især i de større Byer foraarsager stor Nød imellem de Mange, som under almindelige Omstændigheder balancere paa den smale Grændse imellem Selvstændighed og Fattigvæsenet, — dog een lys Side. Her i Byen er Brændselsnøden virkelig stor, og Brændeforeningen kan ikkun afhjælpe en ringe Deel deraf. Gid Foraaret snart vilde lade os fornemme et Pust af sin milde Aande.

Ærbødigst

C. Paludan-Müller.

14.

Odense d: 28de Mai 1845.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

— — — — —

For Deres Deeltagelse i den Sorg, der har ramt mine Sødskende og mig⁴, bevidner jeg Dem min oprigtige Tak. Min sl. Fader var en gammel Mand, men dog endnu rask paa Sjæl og Løgeme; det var heller ikke Alderdom, men en heftig Brystbetændelse, eller rettere dens Følger, der lagde ham i Graven. Uden denne ulykkelige Følge af den strenge Vinter havde vi havt Grund til at haabe, endnu i nogle Aar at beholde ham hos os. Dog takker jeg Gud, fordi vi have havt ham saa længe;

og vover ikke at klage over, at han kaldte sin Tjener, forinden maaskee Alderen havde gjort ham udygtig til den Gjerning, hvorved hans Liv hængte.

Med sand Høiagtelse og Hengivenhed
ærbødigst

C. Paludan-Müller.

15.

Odense d: 17de Juli 1845.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

Hoslagt medfølger den forlangte Bog fra Karen Brahes Bibliothek, hvorfor jeg tør udbede mig ved Leilighed et Beviis. De tilsendte Bøger til Cathedralskolens Bibliothek har jeg modtaget og udslettet af Udlaansprotokollen.

Da der er kommen nogen Forvirring i Bogføringen over de fra Karen Brahes Bibliothek udlaante Bøger, vilde jeg være D. Hvlbhed. særdeles taknemlig for en Optegnelse over de Bøger, De har til Laans derfra. Da Forvirringen er min egen Skyld, maa jeg saa meget mere gjøre Undskyldning for denne Anmodning.

Med Undseelse mindes jeg af Deres ærede Brev af 12^e d.M. om, at jeg har forglemt at aflægge min Tak for de modtagne Exemplarer af Familien *Rud*¹. D. Hvlbhed. vil troe mig, at det kun er reen Forglemmelse, ene undskyldelig ved allehaande adspredende Forretninger i egne og Andres Affairer, der har været Aarsag i denne Mangel paa Opmærksomhed, hvorfor jeg haaber Deres Tilgivelse.

Bogen selv har jeg læst med samme Interesse som Deres øvrige Arbejder og glædet mig over den rige Skat af Archivalia, der ganske giver den Charakteren af et Kildeskrift. Disse Breve male ikke alene Tiden, dens Dannelse, Levemaade, Familieforhold o.s.v., men give ogsaa mangt et Vink om de egentlige Begivenheder, hvis Betydning tilfulde vil føles af den, der specielt kommer til at arbeide i Datidens Historie. Med Hensyn til vor Øxnebjergsag længes jeg meget efter Fortsættelsen, der muligen kan lede paa et eller andet Spor. Jeg maa dog i den Anledning fortælle Dem, at vi have modtaget fra Archivaren i Sch[we]rin, Dr. Lisch², 6 Dokumenter til

Grevefeidens Historie bestaaende i Breve fra Jørgen Kock, Jørgen Wullenweber o.fl., hvilke vel ikke directe oplyse Øxnebjergslaget, men dog kaste skarpere Lys over det hidhørende Parti af hele Feiden¹. Dr. Lisch tilføier, at om de i det schweriner Archiv ei have Mere til Oplysning af Krigsbegivenhederne i Fyen paa den Tid, have de dog flere tusinde Aktstykker til Danmarks daværende Historie. — Hvo vil hæve os denne Skat?

Et Par Bemærkninger om Famil. Rud maa jeg dog tilføie. Deres Skrift S. 74 omtaler et Gjældsforhold imellem Mag. Mads Nielsen og Knud Rud². Skulde [der] ikke være Tale om *udenlandske* Steder? Jeg [har] tænkt [mig] Sagen saaledes: Knud Rud har paa en Uden[landsreise] truffet sin Landsmand Mag. M. N. (»af Danmark« — fordi de nu vare i Udlandet) i Pengeforlegenhed. Han har da caveret (eller betalt) for ham til Levert Merss i Kölln ved Rhin de Penge, denne havde tilgode hos M. N., der derfor har udstedet en Revers til K. Rud dat: Sanss (Sens, dep. Yonn ei Frankerig). — Brevene forekomme mig at staae saa isolerede, at man vel kan være berettiget til at søge Stederne hvor man kan finde dem, uden at indskrænke sig til Danmark alene. Men veed man noget, som bestyrker eller modsiger Antagelsen af en Udenlandsreise af Knud Rud? — S. 230 Lin. 22. Skulde Stedet ikke være saaledes at forstaae: »Ønsker Eske Bilde at komme fra Bergen, saa kan han vel komme til Agershuus i Mogens Gyldenstjernes Sted, da denne skal bort derfra og have Malmøhuus istedetfor Aggershuus.³« —

Med de bedste Ønsker for Deres Høivelbaarnheds Helbred og Velbefindende forbliver jeg

høiagtelsesfuld

Deres hengivne

C. Paludan-Müller.

16.

Odense d: 12de Nvbr. 1845.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

Til Fyens Vilkaar i Carl Gustavs Feide⁴ har Karen Brahes Bibliothek Intet eller Lidet. Et enkelt Papir findes hoslagt.

Men desto mere har Pastor Rohmann¹ samlet ved at gennemgaae og extrahere gamle Tingbøger. Nogle af disse Extrakter ere vistnok de samme, som jeg for mange Aar siden meddelte Deres Hvlbhed af de Retsbøger, der da vare mig tilgængelige; men langt flere har Rohmann hentet fra andre Archiver. Jeg veed, at han tænker paa [en] fuldstændigere Samling netop til Oplysning af Fyens Vilkaar under og strax efter hiin Feide; dog troer jeg ikke, at han endnu har udkastet nogen bestemt Plan eller overhovedet gjort videre ved Sagen, end at samle. Upaatvivleligt vilde denne Samling være af høi Interesse for Deres Arbeide; men den er større, end at jeg kan antage Rohmann villig til at afstaae den uden Vederlag. Da dog Publication af Samlingen er hans Hensigt og han dertil uden Tvivl agtede engang at søge Understøttelse hos Kongen eller private Mæcenater, kan jeg ikke vide, om han ikke imod et passende Honorar maatte ville overlade det Hele til Deres Hvlbhed. Ønsker De det, skal jeg gjerne træde i Underhandling med ham derom. —

Artiklen i Thomsens Avis No. 178² er *ikke* af mig; jeg har ingen anden Deel i den, end at muligen Ytringer, faldne i venskabelig Samtale, kan have bidraget til dens Publikation; men jeg vidste saalidet som D. Hvlbhed om dens Indhold eller den Tid, den skulde komme. Selv Forfatteren kjender jeg ikke *med Vished*, men antager dog, at den er af *Rohmann*. Deres Bemærkning forekommer mig sand og grundet: og det vilde være meget ønskeligt, om D. Hvlbhed vilde skrive et Par Ord derom til et af vore Blade, helst naturligviis under Deres Navn. Man kan da ikke vide, om Tanken ikke skulde fænge et eller andet Sted, og da De er flere Gange nævnet i Artiklen qv:, har De jo dobbelt Opfordring til at udtale Dem om en Sag, hvorom desuden Ingen kan have saa begrundet en Mening som D: Hvlbhed: — Jeg behøver ikke først at tilbyde min Tjeneste som Commissionær og Correcteur.

— — —
Deres høiagtelsesfuldt

hengivne

C. Paludan-Müller.

17.

Odense d: 24de Nvbr 1845.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

— — —

Hvad de rohmanske Samlinger angaaer, da fortalte jeg Eieren ved et Besøg, han gjorde mig først i forrige Uge, inden jeg havde modtaget Deres Brev af 16^e Nvbr., hvad jeg ham og hans Papirer angaaende havde skrevet til D. Hvlbhed. i mit forrige Brev¹. Han betænkte sig paa Sagen, og da han kom hjem, sendte han mig sin hele Samling til Carl Gustavs Feide, samt det indlagte Brev, der ikke er anderledes skrevet, end at jeg kan tillade mig at meddele D. H. det, — udbedende mig det dog tilbagesendt ved Leilighed. Ønsker De det, kan jeg sende Dem hele Pakken. Dette bliver da en Sag mellem Dem og mig, og D. Hvlbhed beholder derved desuagtet aldeles fri Haand til at vise *mit* — mere end Rohmanns — Tilbud fra Dem. Ønsker De ikke at modtage Papirerne, skal jeg gjerne gjøre Rohmann Deres sidste Forespørgsel, om han vil meddele Dem af sit Forraad. —

At D. Hvlbhed ikke agter at meddele os en Artikel om det nye Archiv, beklager jeg saameget mere, som min Mening med det yttrede Ønske ingenlunde var at frømkalde en Dadel af den trufne Foranstaltning, men at give Impulsen til en saadan Modification af den, — eller rettere til en ny Foranstaltning i samme Retning, Dannelsen af Provinds- eller Stiftsarchiver. Nu, vi faae see hvad den nye Plan fører med sig. Af en Meddelelse i Itzehoer Wochenblatt² erfarer jeg, at Archivet kun skal modtage de eksisterende Afskrifter, som de andre Archiver eie, ikke selve Geheimearchivets og de andres Originaler, for at ikke Alt skal være samlet paa eet Sted.

Med sand Høiagtelse og Hengivenhed

Deres

C. Paludan-Müller.

Jeg bør henlede Deres Opmærksomhed paa, at *Fryzells* Berättelser³ nu ere avancerede til Carl Gustav med. Saa at han maa have en Deel til Deres Æmne⁴. Bogen har jeg ikke selv seet.

18.

Odense d: 30^e Nubr 1845.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

Hoslagt følger det omtalte Brev fra Pstr. Rohmann, som jeg ganske rigtigt havde glemt at vedlægge den sidst sendte Pakke, — en Skjødesløshed, hvorfor jeg maa bede om Tilgivelse, og som ene kan undskyldes af det Hastværk, hvormed hiin Pakke maatte expederes. Jeg maa ofte benytte enkelte frie Timer eller Quarterer til Correspondance, og da kan det jo arrivere, at en eller anden Expeditionsfeil indløber. —

Vor Aktstykkесamling anseer jeg for afsluttet. Det literære Selskab har ikke flere Penge dertil, og jeg tilligemed Rohmann have i det Mindste for det Første hverken Lyst eller Leilighed til at fortsætte et Arbeide, der for syv Aars Møie har bragt os — ikke Fordeel eller Tak, men skjæve Blik.

Høiagtelsesfuldt

C. Paludan-Müller.

19.

Odense d: 10de Januar 1848.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad Vedel Simonsen

R. af Dbr. og Dbmd.

Næst at ønske Deres Hvlbhed et glædeligt nyt Aar med Sundhed og alt andet Godt, takker jeg for Deres ærede Brev af 29de Dcbr. 1847. Det ankom hertil i min Fraværelse, da jeg tilbragte Nytaarstiden i Kjøbenhavn; dette maa være min Undskyldning for, at jeg først nu besvarer det. Ikke saa let kan jeg undskylde, at jeg har beholdt Schaldemoses Bog¹ saa længe; jeg maa her tye til Deres velvillige Overbærelse.

I Kjøbenhavn arbeidede jeg meest i Geheimearchivet, der nu er uden Hoved, — om Knudsen, Petersen, Rosenvinge, Rafn, Molbech² bliver F: Magnussens Eftermand³ — eller maaskee snarest Thyge Becker⁴ (mirabile dictu), vidste man endnu ikke. De to første søge Posten, om de Andre talte Publicum. Man nævnede ogsaa den nye Historiograf, Prf. Wegener⁵, quo jure kan jeg ikke vide. — Knudsen og Kongen have ellers stukket Hovederne sammen om et Diplomatarium Christierni Primi til Jubilæet⁶. Naar dette skal være, veed

man endnu ikke; almindeligst nævntes d: 28de Septbr., — en Dag, der synes mig mindre berettiget, end d. 1^e Septbr., eller den 28de Octbr. 1849¹. Men det kommer da endelig ikke saa meget an paa Dagen, da Maaneden ikke kan være tvivlsom, hvis Festen overhovedet skal være iaar.

Fra Cfr. Werlauff² kan jeg hilse. Han seer vel svag ud, men besørger sine Forretninger og taler med samme Liv som sædvanligt. Sin Pande klagede han over, og gik med Hætten ned over Skaden. — Af literært Nyt veed jeg ellers Intet at berette; thi om Kæmpeviserne³ vover jeg ikke at tale, deels fordi jeg ikke veed, hvorvidt De deler min Anskuelse af Sagen, deels fordi den alt har talt saa meget selv, og, om jeg er rigtig underrettet, agter at tale endnu mere og høiere, end hidtil.

Deres Beretning om Videnskabernes Selskabs Behandling af Deres Arbeide over Sprogsammenligningen⁴ frapperede mig. Men naar finde vi Provindsialister Naade for Kjøbenhavnernes Øine?

Med sand Høiagtelse

Deres hengivne

C. Paludan-Müller.

20.

Odense d: 1 Marts 1848⁵.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

Jeg skylder Dem endnu Svar paa Deres ærede Skrivelse af 26^e Januar d. A. og vilde være i Forlegenhed for en passende Undskyldning, dersom De ikke ved at spørge om min Mening angaaende vore offentlige Forhold havde paalagt mig at vente, indtil jeg havde en Mening. Jeg har i Sandhed i mit Indre vaklet som et Rør for Vinden. Disse Tider ere langt over menneskelig Forstand; — og nu bringer Dagsposten den rystende Efterretning fra Paris⁶! — Hvor vil det gamle Europa bæve under det vældige Stød; — og nu vort eget kjære Fædreland! Er dets sidste Time slaaet, eller har Forsynet just beredet os de Rystelser, som forestaae, for at vække os af Aarhundreders Søvn? Ja hvo kan see bag Fremtidens Tæppe! men det synes mig afgjort, at Danmarks Fremtid nu

beroer paa det danske *Folks* Enighed og Kraft, mere end paa nogen Enkeltmands Viisdom. Alt kommer an paa at holde Folket sammen i en tætsluttet Phalanx, og dertil veed jeg virkelig intet andet Middel, end en søgte liberal Forfatning, givet af Regeringen, uden karrig Vrangvillighed, der kun vil vække Splid og Strid. Vi burde have lært af Andres Lidelser, at Verden nu ikke vil have nogetsomhelst udelukkende Klasseherredømme, saa at det er rigtigst, at bygge Forfatningen paa den bredeste Basis, der nogenlunde kan findes. Lad saa holde sammen hvad der kan og vil holde sammen, og lad Tydskland faae det, der vil staae med Germanerne.

De vil sagtens finde disse Yttringer noget radicale; men hvor er her i Danmark et virkeligt fast Holdepunkt udenfor Folket selv? — Kongen? den høie Embedsstand? Hæren? Jeg veed ikke, om man kan stole paa nogen af disse som paa Klippen Ebenezer¹.

Dog, jeg vil ikke plage Dem med de urolige Tanker, der fare gennem mit Hoved. Hellere vil jeg bede Dem meddele mig *Deres* Tanker om disse Tidens Leilighed. Tillige gad jeg gjerne hørt, hvad De siger om en anden Sag, som ogsaa har beskæftiget mig meget, nemlig Kæmpevisefeiden, som jo endnu ikke er udstridt. Næsten frygter jeg for, at De ikke billiger den Anskuelse, jeg har forsvaret²; men i ethvert Fald ønskede jeg at høre, om De da bifalder Molbechs Ord og Adfærd³? Saavidt jeg skjønner og har modtaget paalidelige Efterretninger, maa jeg troe, at om Grundtvigs Plan gaaer igjennem i sine *Hovedtræk*⁴, vil han fornemlig kunne takke — Molbech derfor.

Med de bedste Ønsker for Deres Høivelbaarnheds Velbefindende, forbliver jeg

høiagtelsesfuldt

Deres

C. Paludan-Müller.

21.

Odense 6/3 48.

I dette Øieblik modtog jeg Deres Høivelbaarnheds Brev men kan endnu ikke besvare det, da jeg ikke engang har faaet Tid til at læse det igjennem. Jeg sender imidlertid den ved-

lagte Pjece¹, der vil sige Dem min ringe Mening om vore offentlige Forhold. Jeg veed, at den ikke kan vinde Alles eller de Flestes Bifald; men det var mig umuligt, at blive ørkesløs Tilskuere, naar jeg troer at see mit Fædreland i Fare. For mig er dansk Nationalitet Hovedsagen, en fri Forfatning paa den bredeste Basis Midlet, — det eneste Middel til *nu* at tilveiebringe det ene frelsende Sammenhold.

Men Tiden trænger paa; jeg maa slutte med de bedste Ønsker for Deres Velbefindende.

Høiagtelsesfuldt

Deres

C. Paludan-Müller.

22.

Odense d. 15 Marts 1848.

Det vedlagte Mindeskrift² modtog jeg i Eftermiddag og sender det strax til Deres Hvelbheds behagelige Gjennemsyn. Det er det første Arbeide af den nye Historiograf og Geheimearchivarius.

Deres Brev af 4^e d.M. skulde jeg tidligere have besvaret, havde ikke allehaande Smaaforhindringer hidtil holdt mig tilbage. — Min ringe Mening om vore offentlige Forhold vil allerede være Dem tilstrækkelig bekjendt af mit lille Flyveskrift³, som jeg mener at have sendt Dem strax efter dets Publication. — Jeg tør vel neppe smigre mig med Deres Bifald i denne Sag; men i det mindste vil De ikke miskjende den Følelse, som drev mig til at udgive det. Vi kunne være uenige om Veien til Maalet; men om dette, Danmarks Ære og Selvstændighed, ere vi sikkert enige. Og jo mere jeg overveier det, forekommer et rask og dristigt Skridt mig nu at være endog det Forsigtigste. — Vistnok er der i Folket mange lidet priselige Tegn til Egenkjerlighed, der kunde komme slemt i Bevægelse ved en Rigsdag; men enten maa det dog prøves, om det ikke vil gaae paa denne Maade, eller Landet maa opgive Haabet om nogensinde at naae borgerlig Frihed. Thi blive Menneskene nogensinde meget bedre eller meget klogere?

Hvad Kæmpevisefeiden angaaer, da glæder det mig særdeles, at vi ere enige. Thi alle Deres Ytringer underskriver

jeg ganske; og just derfor holder jeg paa Grundtvigs Ryg, fordi den Kildesamling, han lover, dog nu er det Fornødne og Betingelsen for enhver anden god Behandling af Kæmpeviserne. Jeg sender hermed et Par Pjecer i denne Sag, som jeg formoder endnu ere Dem ubekjendte, udbedende dem ved Leilighed remitterede, da jeg samler paa alle Aktstykkerne i denne Feide, der har bragt mig i en beklagelig Misforstaaelse med Molbech. I det mindste maa jeg af adskillige Indicier formode, at han er bleven mig gram i denne Anledning.

De spørger, om jeg søger Præstekald. Nei, *nu* ikke; men forrige Sommer gjorde jeg det. En Godseier, jeg vendte mig til, fandt mig dog ikke god nok; og Kongen sagde mig reent ud, at jeg skulde blive ved literær Virksomhed. Siden den Tid ere mine Indtægter noget forbedrede, saa at jeg nu neppe kunde være tjent med saadant et Kald, som jeg kunde vente mig. Clio har forført mig til at følge hende saa længe, indtil jeg nu snart er for gammel til Omvendelse. —

Høiagtelsesfuldt

C. Paludan-Müller.

23.

Odense d: 6: April 1848¹.

S. T. Hr. Etatsraad Dr. Vedel Simonsen

R. af D. og Dbmd.

Vedlagt er jeg saa fri at tilstille Deres Hvlbhd. den yngre Grundtvigs Skrift imod Molbech², hvorom Forfatteren skriver mig, at han alene har ladet det *udgaae* nu i disse urolige Tider fordi det allerede var *trykt*, inden alt dette Væsen kom paa. Jeg er begjærlig efter at høre Deres Mening om Sagen, der vel nu hviler, men vel nok kommer op engang igjen.

Om de offentlige Anliggender veed jeg Intet Nyt at berette, uden hvad Aviserne hver Dag bringe. Postgangen er forstyrret, saa at man i Kjøbenhavn maa vide bedre og paa-lideligere Besked, end hos os. — Det mærkeligste er Børs-bekjendtgjørelsen³ om Preussernes og Hannoveranernes Troppe-samling. — Nogle mene, at nu er Sagen afgjort; mig forekommer det, at den — om Verden endnu staaer en Maaned — vil tage Afgjørelsen ud af Krigernes Haand og lægge den i

Diplomaternes. Thi at Preusserne ville gaae over *Slesvigs* Grændse er ikke sagt; men til at besætte *Holsten* have de et godt Paaskud i Forbundslovgivningen. — Godt er det dog, at vi allerede have Haand i Hanke med Slesvig; hvad vi have det have vi. Den fyenske Bonde har maaskee gjort sit Fædreland en større Tjeneste, end han selv troer, ved den Beredvilighed, hvormed han har rakt Haand til Alt. Derved, i Forbindelse med Enthusiasmen og Enigheden i hele Landet, er det blevet muligt, at vore Tropper allerede 10 Dage efter Op-rørets Udbrud kunde staae ved Aabenraa.

Hvad Enden skal blive, maa Himlen vide; men det skal nu vise sig, om der er nogen virkelig Livskraft i den danske Nation. Under alle Omstændigheder er en ny Tid brudt ind over Danmark; thi om end Alt pludselig blev stille, ere dog allerede saa mange gamle Skranker faldne, saa mange skøre Baand brustne, at den gamle Tid ikke mere kan komme tilbage. At meget Godt og Smukt vil gaae tilgrunde med det gamle Væsen, synes mig utvivlsomt; men det Nye maa bringe et friere og friskere Liv, hvis vi overhovedet kunne forsvare vor Tilværelse. —

Jeg kan dog endnu ikke troe andet, end at Regeringen havde handlet klogest, om den havde indkaldt en Rigsdag strax ved Efterretningen om Pariserrevolutionen. Det nye Ministerium var da kommet fra Rigsdagen, ikke fra Casino og Gaden; Slesvigholst. havde ikke havt det Paaskud, de brugte d. 23 og 24 Marts i Kiel og Rendsborg¹; og et lovligt Organ havde nu været samlet, hvilket Regeringen kunde forelægge det store Spørgsmaal om Krig eller Fred, om nye Paa-læg eller Laan. *Nu maa den tage det hele Ansvar paa sig.*

Høiagtelsesfuldt

Deres

C. Paludan-Müller.

24.

Odense d: 18 [15?] Mai 1848.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad Dr. Vedel Simonsen

R. af Dbr. og Dbmd.

Tillad mig at tye til Dem med Anmodning om en lille Op-lysning i den fyenske Personalhistorie. — Jeg modtog i Gaar

et Brev fra Dr. Lisch i Schwerin¹ (blot om literære Materier), hvori han blandt Andet siger: »Ein Oberst Günther Ditrich v. Finecke aus mecklenb. Geschlechte († kurz vor 1730) besass Dallund auf Führen; ebenso sein Sohn Theodor Ernst Friederich v. Finecke, welcher nach 1795 starb. Wahrscheinlich war dieser der letzte des Geschlechts. Können Sie mir über dessen Todestag und etwanige Erben Nachricht verschaffen?« — Jeg veed nu nok hvad Nyerup og Kraft have om denne Kammerjunker Finecke; ogsaa erindrer jeg at have hørt Et og Andet om ham og hans Forbindelse med Svenskeren Blixen. Men hverken kan jeg nu stole paa min Hukommelse alene, heller ikke har jeg tilstrækkelig Hjemmel for hvad jeg har hørt. De vilde bevise mig en sand Tjeneste ved at meddele mig hvad De veed, eller vise mig Vei til paalidelig Kilde².

Om vore offentlige Forhold ere vi her meget uvidende, skjøndt Hovedkvarteret er i Odense, ja Generalcommandoen endog i Cathedralskolen til stor Glæde for vore Disciple, som hver Dag have deres Fornøielse af Husaren paa Gangen. — Man taler om at Kongen meget snart kommer her med høie Gjæster; og det er vist, at Commandoen af den Grund har maattet rømme Slottet, hvor den først var indkvarteret. Iøvrigt synes Alt at staae stille; formodentlig svede Diplomaterne, saa at vi vel med det Første see et af deres halv- eller heelt dødfødte Fostre komme til Verden. Bliver Sagen i *deres* Haand, maa vi berede os paa et magert Forlig, hvor hverken vi eller Tydskerne faae gandske Ret; kommer den atter i *Soldatens*, da Storm og Uveir, — men om Undergang eller en tryk Havn? — Nu, Danmark har været i større Fare, end det i det mindste for Øieblikket er; og det skulde være ganske besynderligt, om i vore Dage, da netop Nationaliteterne gjøre sig gjældende, vi da skulde sluges af den tydske Leviathan. —

Ærbødigst

Deres

i Hast.

C. Paludan-Müller.

25.

Odense d: 18de Juni 1848.

Høivelbaarne

Hr. Etatsraad Dr. Vedel Simonsen

R. af D. og Dbmd.
til Elvedgaard.

— — —

Vedlagte Prøve¹ anbefales til Deres Opmærksomhed og — ikke skaansomme Bedømmelse, men strenge Kritik; thi just fordi det er en Prøve, maa jeg meget ønske at blive gjort opmærksom paa dens Mangler og Feil, at jeg kan afhjælpe hine og undgaae disse ved den endelige Bearbejdelse af selve Samlingen. — De vil snart bemærke, hvori mit Arbeide har bestaaet: Overskrift, Anmærkninger, Opløsning af Dateringen, Interpunktion, Antydelse af Vanskelighederne. Jeg er gaaet ud fra, at Samlingen bør være brugelig uden stort Besvær for Historikeren, om han end ikke er en egentlig Diplomatiker. Derfor er Texten aftrykt med samvittighedsfuld Nøiagtighed, selv hvor den feiler; men veiledende Vink ere tilføiede og overhovedet Udgaven behandlet saaledes, at Enhver kan overtyde sig om Udgiverens egen bevidste Indsigt og Forstand paa Aktstykkerne og deres Betydning. Dette synes mig baade i sig selv er det Rette og tillige det, som bedst stemmer med den diplomatariske Videnskabs nuværende Standpunkt. Men jeg udbeder mig D. Hvlbheds Dom desangaaende; og dobbelt vilde jeg takke Dem, dersom Deres Leilighed tillod Dem at tilbagesende det ene Exemplar med tilføiede eventuelle Rettelser.

— — —

Nyheder fra Krigsskuepladsen eller om Underhandlingerne med Tydskland, Rusland, England, Sverrig har jeg idag ikke at berette. Gid blot ikke Wrangel og Halket² have det Indfald at celebrere Waterlooslagets Aarsdag med en Seier eller med at tage Als. De prøve, efter de sidste Erfaringer, neppe derpaa uden med en Overmagt, der efter menneskelig Beregning maa sikre dem et heldigt Udfald. Hvad ville i saa Fald vore

gode Venner, Svenskerne i Fyen, gjøre? Ville de staae med
Geværet i Arm og høre paa Kanontordenen? —

I Odense staaer Alt ved det Gamle.

Med Høiagtelse og Hengivenhed

ærbødigst C. Paludan-Müller.

26.

Odense d: 16^e Mai 1852.

Høivelbaarne

Hr. Conferentsraad Vedel Simonsen, R. af Dbr. m.m.
til Elvedgaard.

— — —

Jeg beder Dem ikke tage det ilde op, at jeg vedlægger en
Lap af et gammelt Tæppe. I 1846 var jeg i Sverrig; paa Grips-
holm Slot saae jeg den ulykkelige Kong Erik den Fjortendes
meget ringe Arrest, og fandt der Leilighed til at skjære denne
Flig af hans Sengetæppe (som andre Reisende) til et Minde
om de menneskelige Tings Ubestandighed. Paa slige Minder
er dette Slot overhovedet rigere end de fleste andre. —

— — —

Høiagtelsesfuldt og hengivenst

C. Paludan-Müller.

C.
BREVE TIL HISTORIKEREN
J. L. ROHMANN
1839—1851

1.

Odense d: 24^e Juli 1839.

Høistærede Hr. Pastor!

Deres Souverænetets-Historie¹ følger hermed tilbage med Tak for den Fornøielse, dens Gjennemlæsning har forskaffet mig. Jeg bør ikke beholde den længere hos mig, da jeg staaer i Begreb med at tiltræde en Reise til Jylland paa en fjorten Dage, og altsaa ikke kan lade den ligge til min Hjemkomst, da De ønsker den snarest muligt tilbage; men som en Følge deraf tør jeg heller ikke sige, at jeg har gaaet den igjennem med den Nøiagtighed, som jeg vilde have gjort, hvis jeg var en egentlig Recensent. Imidlertid maa De være overbeviist om, at jeg har læst den med Opmærksomhed og megen Interesse. De ønsker min Mening om Arbeidet, og jeg skal ikke vise denne Opfordring fra mig under den Betingelse, at De ikke vil lægge mere Vægt paa mine Yttringer, end paa enhver anden Læsers.

Sproget og Fremstillingen forekommer mig reent, roligt og klart, og vil upaatvivlelig fængsle enhver dannet Læsers Opmærksomhed, især da der er holdt en god Ligevægt mellem de enkelte Dele.

— — —

Rigsdagens Forhandlinger efter Arvehyldingen og dens Opløsning synes mig at træde alt for meget i Skygge. Dens Behandling i denne Periode, og den Stilhed, hvormed Kongen trækker Alt til sig, beskjæftiger de Deputerede med allehaande underordnede Sager og tilsidst lader Rigsdagen døe ud, har altid forekommet mig som et Mesterstykke i Politik.

Skulde jeg især fremhæve noget enkelt Parti, hvor nogen Forandring kunde være ønskelig, da maatte det være Fremstillingen af Souverænetetens Frugter S. 112 ff; thi saaledes, som De har fremstillet dem, berettiger de neppe Kong Frede-

rik til den Roes, De giver ham i Slutningslinierne. Men har De ogsaa været ganske retfærdig imod Enevoldskongerne? — Alt er vistnok ikke skeet strax, Meget ikke engang saa hurtigt, som det kunde og burde, og jeg er aldeles enig med Dem i, at Værket først kan siges at være fuldendt af Landbocommissionen og dens Arbejder; — men saare meget er dog virkelig gjort af Frederik den Tredie og hans nærmeste Eftermænd. Hele Krigsmagtens Organisation ganske fra ny af, en ny Flaade og nye Fæstninger — det er i Sandhed ikke Lidet; og at det har været ret godt gjort, viser baade Krigen under Christian den Femte og Frederik den Fjerde. En heel ny Organisation af Administrationen, dens Forandring til Collegialformen, hvad dengang upaatvivlelig var det Ene rigtige, Høiesteret, som ene er en Revolution, den ny Lovbog, Lehenes Forandring til Amter og hvad der overhoved gjordes for Næringsveienes Flor, der dog ikke kan have været ganske ubetydeligt, siden Landet træder op med Kraft, om ikke altid med Held, i de omtalte Krige — Alt dette, og mere fEx Regjeringens Fremgangsmaade for at knytte Alt til sig ved Forfølgelse af Enkelte, en ny Adel, Rangforordning osv., synes mig at være integrerende Dele af Souverænetetshistorien, og tildeels giver Provisionalanordningen af 4de Nbr.¹ megen Anledning til at omtale i det Mindste den egentlige Administrationsforandring, hvilket rigtignok vilde gjøre en kort Skildring af *Bestyrelsen* — ikke blot Forholdenes almindelige Charakter — saaledes som den var før Revolutionen, ønskelig i Indledningen. — De har, som det forekommer mig, holdt Dem vel meget til det der burde være skeet, men ikke skeete. Under Publicums nuværende Stemning, der just ikke er alt for gunstig imod det kongelige Dictatur, synes der at være Opfordring til at stille dettes gode Gjerninger ligesaa meget frem i Forgrunden, som dets Forsømmelser. — Maaskee kunde det netop med Hensyn dertil have været ønskeligt, at De havde givet et Vink om, at den absolute Enevoldsmagt *dengang* virkelig var Landets eneste Frelse, og at Udstedelsen af en »ny« Revers kun vilde have gjort Skade — et Vink, der let og naturligt kunde have været knyttet til flere Steder, fEx til Svanes Tale i Committeeen, eller til Souverænetets-Akten². — Thi

ganske uafhængigt af vore nu gjældende Meninger — hvad enten de nu ere liberale eller conservative — maa dog Historikeren erkjende, at paa den Tid kun Dictaturet kunde frelse. Borgerstanden og Geistligheden kunde vel *paa Papiret* have ladet sig tilsikkre lige Rettigheder med Adelen; men ikke at tale om Bondestandens vedvarende Undertrykkelse, saa kunde hine to Stænder aldrig i Virkeligheden have sou-teneret hvad Papiret gav dem; thi den sande og virkelige Magt, grundet paa Velstand og Besiddelsen af Landet, var i Adelen Hænder; skulde de to Stænder have havt *nogen* Indflydelse, maatte det nye Charte ogsaa have indrømmet Adelen nogen; men da havde den snart erobret alt det gamle tilbage. Den vandt saa allerede saare meget igjen under Enevoldskongerne, men under den fra de tidligere Forhold væsentlig forskjellige Form af *Indflydelse*, der kunde gives og tages af Kongerne; men havde den havt nogen constitutionel Magt, kunde de to andre Stænder aldrig have holdt sig som dens Ligemænd. Geistligheden var egentlig ingen politisk Stand dengang; thi den havde slet ingen uafhængig Stilling. Den var kun en Samling af lidet indflydelsesrige, af Konge og Adel aldeles afhængige Embedsmænd, hvis Medlemmer i et Nu kunde berøves Alt uden egentlig Indgreb i Eiendomsretten. Det er kun gamle Reminiscentser og politisk Beregning, der have kaldt den som en egen Stand paa Rigsdagen 1660; og kun øieblikkelige Forhold have givet den en Magt og Indflydelse, som den ikke virkelig besad; hvorledes skulde den kunne være nogen Modvægt imod Adelen? — Borgerstanden var vel lidt mere uafhængig end Clerus, men ogsaa kun lidt; og det er ligesaa lidt dens virkelige Magt, der har gjort Revolutionen. Det er Kjøbenhavns Borgere, der i det Øieblik vare modige, enige, væbnede og havde Mænd med Hoved og Hjerte paa rette Sted i Spidsen for sig, det er Adelen Mangel paa duelige Ledere, dens Indespærring i Kjøbenhavn — altsaa locale og temporære Omstændigheder, ikke Forholdenes indre Natur, som har knækket Adelstyranniet. Men derfor kunde ogsaa kun en Enevoldskonge holde den ny Tingenes Orden opret. — Dog, derom var endnu meget at sige; men disse faa Ord har jeg ikke villet holde tilbage, fordi det netop i dette

Øieblik forekom mig af Vigtighed, at deslige Hensyn ikke traadte for meget tilbage i en Bog om Souveræneteten, der skal sendes ud blandt Folket, saameget mere, som denne Bog ved sin klare, ædle populære Fremstilling vistnok maa vinde Indgang hos Publicum og Indflydelse paa dets Dom.

Deres

C. Paludan-Müller.

2.

Odense 30/1 41.

Igaar fik vi da endelig et Møde i Stand¹. Med Hensyn til os tre blev bestemt, at vort Arbeide ikke er at ansee endt med dette Bind, men at vi, i Henhold til Selskabsbeslutningen af 31 Jan. 1840, have inden Udgangen af 1842 at indkomme med Beretning om, hvorvidt vi maatte have Materialier til et nyt Bind². Saa lang Frist have vi da; imidlertid var det jo vistnok bedst, om vi ikke tog os alt for lang Ferie; i det Mindste bør vi være opmærksomme paa de Dokumenter, der ved en eller anden Leilighed maatte frembyde sig. — Jeg fægtede ellers for, at man burde ansee Committeens Arbeide for endt; man kunde saa siden vælge en ny, om end af de samme Medlemmer, hvorved disse altid beholdt mere Frihed til at modtage et nyt Hverv, eller ei, end til at frasige sig Halvparten af et allerede overtaget; men den Betragtning synes at have bestemt Selskabet, at Valget dog maatte falde paa de samme Arbeidere. —

Iøvrigt blev besluttet, at overdrage Milo³ Indbindingen for en, ved en Concurrent noget nedtrykt Priis. Det Øvrige angik de sædvanlige Regnskabs- og Administrationssager, hvorom De med det Første vil modtage en Beretning, da det, ifølge min Proposition, vedtoges at en saadan Aarsberetning skulde publiceres, i Lighed med andre Selskabers meget hensigtsmæssige Skik.

De har moret Dem over Hr. N. Frises Declamationer i Hømpels Følgeblad⁴ — ja jeg ogsaa; thi saa svinepolidsk end det Hele var anlagt, røbede Manden paa en meget comisk Maade sin inderlige Lyst til at blive Stænderdeputeret. Men hvad siger De om vore Aviser i denne sidste Tid? Det er en mageløs

Lidenskabelighed, der har givet sig Luft i Anledning af Valgene; dog, det fik være; men at der ikke er kommet et anstændigt Ord med, at man maa betale sine rede Penge for at faae et thomsensk eller baggersk¹ Læs Møg kjørt ind i Huset hver Avisdag — det er snart for galt. Vi trænge her i Provindsen maaskee mere end noget andet Sted i Landet til et godt Blad.

Nu Lev vel; hils Deres gode Kone.

Deres

C. Paludan-Müller.

3 a.

Odense d: 10 Juni 1841².

Ærede Ven!

Vedlagt sender jeg Hist. Tidsskrift 2^e Binds 2^e Hefte, som jeg modtog fra »Justitsraaden«³ (vide Corsaren og Portofeuillen) med forrige Post. Tillige medfølger en Quittering, som ved Leilighed bedes forsolvet eller forsedlet (s. v. v.) — NB. Justitsraadens Anmeldelse af vore Actstykker⁴ — disse usle Levninger! At det ingen Anden er, end bemeldte Justitsraad, der har skrevet *alle* Anmeldelser i dette Hefte, det kan De troe paa mit Ord; men moersomt er det at see, hvorledes han ved forskellige Mærker under hvert Stykke gjerne vilde faae Folk til at løbe med Liumstangen, som om han havde en tæt Phalanx af Critici bag sin velbaarne Ryg! Endvidere beder jeg Dem bemærke den Præmie, Foreningen udsætter⁵. Kunde De ikke have Lyst til at concurrere? — Jeg skulde med største Beredvillighed assistere med Anskaffelsen af den fornødne Literatur, saavidt det staaer i min Magt. — Endelig tillader jeg mig at henlede min »høitærede Samtidiges« Opmærksomhed paa Molbechs og Petersens Indbydelse til et Hefteskrift for Diplomer⁶. Dette slaaer jo netop ind i vort Fag, og det synes mig dog værd at overveie, om vi i det literære Selskab ikke paa en eller anden Maade kunde slutte sig til disse Herrer, eller om vi uanfegtet bør forfølge vor egen Vei? Betænk dette til vi sees igjen. —

Hils Deres elskværdige Kone⁷ og tak hende for den behagelige Dag, vi tilbragte i hendes Huus. Har De siden været

plaget med en langagtig Theevand paa Hr. Johan Caspar v. Mylius's Herresæde¹? Var jeg Konge, sendte jeg Orla Lehmann² til Thee paa Rønningesøgaard; det vilde give mindre ond Snak, end at indlogere ham paa Christiansø, og han havde samme gode Otium til at komme til Eftertanke. — Det er sandt, jeg lovede Dem de sidste Dannevirker; her ere de.

Deres

C. Paludan-Müller.

3 b.

Odense den 17 Juni 1841.

Ærede Ven!

Hermed sendes Molbechs Historiens Philosophi efter Ønske — det vil sige, at den sendes efter Deres Ønske, ikke at Bogen er saaledes som De kunde ønske den; thi dette vil De neppe finde. I *Fædrelandets Søndagsblad*³ har en stiv Hegelianer allerede taget fat paa den og gjør Mine til, at naar han først faaer sin hegelske historisk-philosophiske Guillotine stillet op og gjort klar, saa skal den arme Justitsraad ikke slippe heelhalset derfra. Jeg tænker, at bemeldte Justitsraad kommer frem med en exceptio fori — hvori han da ikke har saa meget Uret; thi Bogen kunde være meget god, hvis den ikke manglede andet, end at være for kort eller for lang efter Hegelingernes Alen. Men saavidt jeg skjønner, vil den ikke heller smage Historikerne, saa at jeg frygter for, den gode Mand kommer til at give Verden et sørgeligt Exempel paa den gamle Sandhed, at den som blander sig i det, han ikke forstaaer, brænder sine Fingre — vare de end en lærd og gnaven Justitsraads.

Hvad vil De have til Hegels Philosophie⁴? Hans Logik? Religionsphilosophie? eller Historiens Philosophi? Disse troer jeg nok jeg kan skaffe Dem til Laans.

Wøldike⁵ besøgte mig forleden Dag paa sin Reise fra Dem til Sidenius i Særslev⁶. Han havde glædet sig ved at see Dem og omtalte Dem med megen Varme.

Har De seet en vis Indbydelse til en vis Bibel- og Sangfest i en vis Kirke — naturligviis Fanden i Vold i Rusland⁷? Hvad tykkes Dem om den Historie? Det kan blive opbyggeligt. —

Vedlagt en Dannevirke.

Deres

C. Paludan-Müller.

4.

Odense 11/7 41.

Ærede Ven!

— — —

Deres Dom om Molbechs hist. Philos.¹ er som skreven mig ud af Hovedet; og denoch fornøier jeg mig over Bogen: den er dog et Vindpust fra en ny Kant, en lille Kilde, lad være nok saa plumret, i den uendelige oldnordiske Sandørken, hvori vi maa vandre fra Morgen til Aften, og hvor det lader til at endog Førerne have tabt Veikjendingerne af Syne. Nu og da lader det til at Petersen² faaer Øinene op; men saa reiser sig et Saga-Fata Morgana, en mirage, der blænder ham og viser ham Historie hvor der kun er Sand og Sagn og Fabel. Hvor faae vi en Messias fra, der vil frie os fra denne Diabolus, en Moses, der vil føre os ud af Ørken, hvori vi nu have vandret siden Suhms Tid, d. e. snart i to Gange fyrgetyve Aar? Det er ellers en flink Mand, en glødende Enthusiast, denne Petersen. Jeg tager Hatten dybt af for hans Erudition i de oldnordiske Ting, jeg beundrer denne uforbeholdne Hengiven til Eet; der hører i Sandhed en brændende Kjærlighed, en kraftig Natur, til at fatte eet Maal fast i Øie og forfølge det med alle Livets Kræfter. Saadanne Folk ere lykkelige, hvormegen Ulykke de end kunne have.

Men nok af Snak.

Professoren³ takker for Deres Tilbud. Han sender quam primum en alphabetisk Fortegnelse. Hvad Kalkar er reist til Kbhvn for, kan jeg ikke vide; men neppe er det for at søge Stiftsprovstiet⁴ — med mindre det skulde ligge lige for Næsen af ham.

— — —

Deres

C. Paludan-Müller.

5.

Odense d: 26de Septbr. 1841

i fuld Galop.

Ærede Ven!

Tak for Efterretningen om Deres Langelandsreise. Jeg tænker, at saasnart denne velsignede Examen er vel forbi,

maa Comiteen have et Møde, enten det nu bliver i Rønninge eller i Odense. Jeg har længe slet Intet kunnet gjøre ved dens Sager. Det lit. Selskabs Møde¹ blev til Vand, fordi Vedkommende havde lagt det til en Dag, hvor han meget vel maatte vide, at kun Faa kunde komme. Endskjøndt jeg ikke forsømmer noget Møde, maatte jeg dog den Gang blive hjemme; men jeg har hørt, at megen Uvillie har yttret sig over Bestyrelsens Adfærd blandt de Provster og Andre, som vare tilstede. Dette er ret godt; thi saa kan der maaskee blive Noget at gjøre for at raade Bod paa den Kræftskade, hvoraf det arme Selskab lider. Der blev blandt Andet yttret, at Faber² med Forsæt vilde lade Selskabet falde, fordi det skulde hedde, at det var faldet over de nye Love!!! Er dette hans noble Absigt, ville vi først slaaes derom. — Jeg sender Dem hoslagt et Circulaire, hvorom jeg ikke har videre at sige, end anmode Dem om, at tage Tingene i Betænkning og skrive hvad De synes derom som Bilag til Skrivelsen.

Vedlagt et Par litteraire Producter. Hils Deres Kone og Børn hjerteligst fra

Deres

C. Paludan-Müller.

6.

Odense d: 20 Octbr. 1841.

Ærede Ven!

Tak for Deres Brev og Beretningen om Deres Samtale med vor gamle litteraire Præses³, høilovlig Ihukommelse. Det var godt og ret, at De sagde ham de Ord om Selskabets Skranten. Lad ham kun vide det, saa kan han spørge sig for om Grunden. — Det kan vistnok ikke være ham ligegyldigt om et Selskab, han har anstrengt sig saa meget for at holde Liv i, nu under hans kjære Søns Præsidium⁴ saa hurtigt skulde lægge sig til at sove den lange Søvn. — Vedlagt en lille Pjece⁵, som jeg ikke har kunnet bare mig for at lade slippe ud af min Pult, ihvorvel den rimeligviis vil paadrage mig en Deel Blækstænk; men det faaer jeg finde mig i.

Af Aviserne seer jeg, at Deres naadige Herskab paa det amusante Rønningesøegaard⁶ har forynget sig idet den Gamle

med den blaa Plakat paa Bagen har cederet Godset til sin ældste Pode¹, der seer ud til at være en yderst elskværdig Candidat til en Hofjunkers høist æstimable og anseelige Charge. —

Hils Deres Kone og Børn, og vær selv venligst hilset af Deres

C. Paludan-Müller.

7.

Odense d. 25 Nvbr. 1841.

Ærede Ven!

Hermed 3de Binds første Hefte af Historisk Tidsskrift, og dermed Deres skjønne Afhandling om Torben Oxe og Christian d. Anden². Lad mig takke Dem for dette smukke Arbejde, der ret har fornøiet mig. Jeg bifalder aldeles de Resultater, De har vundet ud af de dunkle og forvirrede — maaskee med Forsæt forvanskede Kilder, og saavidt jeg skjønner, have hverken Rosenvinge eller Molbech svækket Styrken af Deres Beviser³. Hvad den Sidste egentlig vilde med sin vise Efter snak, der Intet indeholder uden lidt Efter-Middagsmads-og-ved-én-Kop-Kaffe-Snak (om Pardon for det lange Ord) — maa Vor Herre vide.

Ogsaa de andre Stykker i dette Hefte ville uden Tvivl interessere Dem. At Dronning Gunild, der saalænge har gaaet om og spøget imellem os, nu endelig har Haab om at faae Ro i sin Grav⁴, glæder mig ubeskriveligt; thi denne Gunild-Historie har baade ærgret og moret mig. Kan man tænke sig en mere phantastisk Historie, end at en saa lærd og dygtig Mand, som Petersen⁵, fast barnagtig griber efter Taage, hvori han mener at omfavne Juno — eller rettere Gunild! — og hvor comisk, at man i Veile Kirke allerede seer denne formeentlige Dronning — der maaskee reducerer sig til en Hore eller Tyvequind — med stort Spectakel lagt i en stadselig Kiste med hvide Puder!

Leve den historiske Kritik!

Anlangende vort litteraire Selskab, da har jeg idag skrevet til Laub, Heiberg og Hald⁶, at det ønskeligste var, om alle de Herrer, der have underskrevet mit Forslag i det bevidste Cir-

culaire, kunde samles til mundtlig Aftale saasnart det næste Møde i det lit. Selskab skal holdes, og til den Ende anmodet dem om at komme hertil saa betimeligt, at vi kunne tale sammen en Time eller to inden Mødet. Kan De, kjære Pastor! ikke nok være med? Dem maae vi paa ingen Maade savne! — Vi kunne da aftale det, vi ansee fornødent først at bringe for Selskabet, hvilket, efter mit Skjøn, vel bliver et Forslag til at henlægge Møderne paa passende Dage til bequemme Timer. Dernæst maae vi tale om Fordelingen af det litteraire Arbeide imellem os.

Jeg skal sørge for een Afhandling til Oplæsning i Mødet; men kunde De ikke ogsaa meddele Et eller Andet, var det end nok saa lidet? — Jo Flere der kom med Litteraria desto bedre. Tænk derpaa. Med Guds Hjelp skal det vel nok lykkes endnu engang at faae lidt Liv i det stakkels Selskab. —

Saasnart Vicepræsens¹ averterer Mødet, — hvilket efter Lovene — de kongelig confirmerede Love! — jo skal skee endnu i dette Quartal — hører De nærmere fra mig.

Vedlagt det sidste Nummer af Dannevirke.

Deres

C. Paludan-Müller.

P.S. De bevidste Lister over Documenter har jeg endnu ikke faaet fra Afskriveren.

8.

Odense 12/12 41 i Hast.

Ærede Ven!

— — —

Bemeldte Møde har den gode Vicepræsens atter lagt saaledes, at rimeligviis ikke mange Medlemmer ville indfinde sig; imidlertid haaber jeg dog, at vi skulle blive nok til et fuldtaligt Møde². Jeg tør saaledes ikke regne paa, at dHerrer fra Landet kunne komme saa tidligt til Byen, at vi blive istand til at træffe nogen motiveret Aftale om hvad vi i Mødet kunne have at foretage os. Derfor har jeg overlagt med de to andre Herrer i Odense (Hansen³ og L. Helveg⁴), at vi ville opfordre Vicepræsens til at foranledige en Selskabsbeslutning angaaende

en bequem Tid for Møderne. Hansen, der i sin Stilling som Sekretair har meest Opfordring dertil, vil desangaaende indgive et Andragende til Vedkommende; men da vi ikke have kunnet træffe Aftale med vore udenbyes Allierede, hvis Mening her efter Sagens Natur maa være afgjørende, skal det ikke fremsætte et bestemt Forslag, men kun foranledige en Discussion og Bestemmelse af Selskabet selv. Denne Sag vil altsaa komme under Overveielse i Mødet, og jeg beder Dem være betænkt paa at tage Deel i Debatten. Efter min private Formening var det godt, at der bestemtes til Møderne en for dHerrer udenbyes Præster bequem Ugedag, omtrent midt i hvert Quartal (efter Lovens Ord), i Maaneskinsveir, og om Eftermiddagen; — men dette er, som sagt, blot *min* Mening, der ikke vil blive fremsat i Hansens Andragende.

Endvidere have Hansen, Helveg og jeg overlagt, hvad der vel var hensigtsmæssigst at gjøre med Hensyn til Forslaget om det paatænkte Tidsskrift¹. Herom have vi naturligviis heller ikke kunnet komme til nogen endelig Bestemmelse af Mangel paa Aftale med Dem, ærede Ven! og vore andre udenbyes Commilitoner. Imidlertid have Spørgsmaalene i denne Anledning stillet sig for os omtrent saaledes: Er det rigtigst at fremkomme med Propositionen til Selskabet inden vi tillige kunde fremlægge et tilstrækkeligt Materiale til en Aargang, — hvorved vi vilde paa Stedet kunne gjendrive den let forudseelige Indvending, at Sagen ikke lader sig udføre af Mangel paa Medarbeidere; — *eller* skulle vi hellere først stræbe at formaae Selskabet til at bevillige de fornødne Pengemidler, som *conditio sine qua non*, og da see os om [efter] lit. Materiale? — I sidste Tilfælde, er det da hensigtsmæssigt at fremkomme med Propositionen i Januar mødet, hvor overhoved Selskabets hele pecuniære Status vil blive at tage under Overveielse, eller skulde det være bedre, at fremkomme med Propositionen *strax* i det nu forestaaende Møde? — Dette sidste kan jeg vel ikke anbefale, saasom dette Møde allerede kan blive varmt nok; men skulde De desuagtet være af anden Mening beder jeg mig saa betimeligt underrettet derom, at jeg kan præparere det Fornødne itide. Jeg skal ligeledes indhente de andre Herrens Betænkning. — Det forekommer mig imidlertid nødven-

digt, at vi først overlægge Hovedpunkterne med hverandre, hvilket maaskee bedst kunde skee nu strax efter endt Møde d. 20 Decbr. — Har De saa tænkt paa Noget at oplæse? Svigt os ikke. Til Januarmødet har Helveg lovet at læse. — — —

Hils Deres Kone og vær selv hjerteligst hilset fra

Deres

C. Paludan-Müller.

9.

Odense 23/12 41.

Ærede Ven!

Hermed remitteres Deres Disposition til en Indstilling om det paatænkte Tidsskrift. De vil af mine Vedtægninger see, at jeg i alt Væsentligt er enig med Dem og henstiller til Deres eget Skjøn, om De kan bruge de gjorte Bemærkninger.

Bispen har jeg søgt forgjæves i hans Rede, saa at jeg endnu ikke veed, hvad vi kunne vente af ham. Jeg skal imidlertid gjentage Besøget snarest muligt, men beder Dem at indsende Deres Forslag uafhængigt af Udfaldet af min Samtale med ham; thi i modsat Fald vil det, om han erklærer sig vrangvillig, see ud som om vi dog paa Trods, *imod* hans givne Erklæring, ville drive Sagen igjennem. Men er Deres Andragende indkommet uden at have spurgt ham ad, er det heller ikke rettet *imod* hans mulige Ønske. Jeg anseer det rettest, at vi i vor Stilling til ham handle uafhængigt — om vi end ikke behøve at lægge Dølgemaal paa, at vore Skridt grunde sig paa en tidligere Aftale; — saa vedkommer den Enes eventuelle Nederlag ikke den Anden, — Er han stemt for Sagen, skader det jo ikke, at den bliver ham forebragt fra to Sider. — Saa snart jeg har talt med ham, hører De fra mig¹.

Naar Helligdagene ere vel overstaaede, haaber jeg at kunne have den Fornøielse at besøge Dem. — Hils Deres Kone og vær selv hjerteligt hilset fra Deres

C. Paludan-Müller.

Det sidste No. af Dannevirke flyede jeg Dem, om jeg min-des ret, i Mandags.

En glædelig Juul.

Odense d: 30 Dcbr. 1841.

Ærede Ven!

Forleden Dag traf jeg endelig Bispen og fik talt med ham om vort Project. Han sagde mig, at De vel havde tilskrevet ham derom, men ingen egentlig Proposition indsendt. Tillad mig at minde Dem derom; thi ved en Sag af den Betydelighed var det dog bedst, ingen Formalitet at forsømme, for ikke at skabe sig Vanskeligheder.

Jeg fandt Vicepræsens godt stemt for Sagen i sig selv, men vi ville uden Tvivl finde ham som vor Modstander med Hensyn til Planens hurtigst mulige Realisation; thi efter hans Mening bør Selskabet først samle Kræfter igjen fra det svære Udlæg, det har havt og endnu vil faae til Aktstykkerne¹ — det er da med andre Ord, at det bør sove endnu et Aar eller to. Paa denne Modstand maae vi være beredte; i Øvrigt meente han, at det ikke kom an paa, om Entreprisen vilde kunne betale sig for Selskabet; thi den maatte kunne virke saa gavnligt paa at vække Medlemmernes literaire Sands, at et hundrede Daler mere eller mindre ikke maatte komme i Betragtning. Saavidt jeg kunde mærke, havde han heller Intet at indvende imod Sagens enkelte Punkter fEx Skriftets Periodicitet, Honoraret, Redacteursens Fuldmagt osv., hvilke jeg udviklede for ham i Overeensstemmelse med vore tidligere Aftaler. Som sagt, kun Pengenes Tilveiebringelse vil blive Knuden. — Ved denne Leilighed kom det ellers ret klart frem — hvad jeg allerede længe har ahnet — at han i sit Hjerte er meget vred over vore syndige *Aktstykker*; det er et »Luxus-skrift«, som kan være godt nok til at forære bort over al Verden, men som ødelægger Selskabets Evne til at virke til Understøttelse af dets Medlemmers Arbejder, og saaledes er Hovedaarsag til den Mangel paa Liv i Selskabet, der kjendelig har været at spore i den senere Tid. Det Ord *Forfængelighed* undslap ham endog i Talens Løb. — Om dette nu blot var for at sige den ulykkelige Fader til dette vanføre og fordærlige Barn en Douceur, kan jeg ikke vide; men vist er det, at han i sin Misfornøielse med det og alt hvad det har kostet og vil koste, vil være meget tilbøielig til at staae stivt imod nye

Penges Udgivelse til Tidsskriftet. Deraf ville vi nu ikke lade os holde tilbage; det maa gjælde et Forsøg. Men godt var det, om vi kunde faae Feldtoget aftalt iforveien. Foreløbig skulde jeg mene, at det var bedst der optoges en Artikel i Propositionen om at Honoraret bliver at udbetale af Selskabets Casserer fjorten Dage efter at hvert Hefte er averteret til Salg, til Redacturen, imod hans Quitting, hvorimod han igjen har at indsende til Kassen hvert Aar et specielt Regnskab, bilagt med Quittinger fra Medarbejderne. — Dette vilde da strax imødegaae een Betænkelighed. Derimod forekommer det mig politisk rigtigere, ikke i Forslaget at tale om at angribe selve Selskabets *Kapital* i fornødent Fald; thi saa kan Vicepræsens benytte sit Forhold til Præsens, hvis Samtykke til enhver Udgift over 50 R. er fornødent, til strax paa Stedet at nedslaae al Discussion ved at fremlægge et allerede udvirket Veto. Nu, i Guds Navn, gjør Propositionen som De bedst veed og kan, og lad saa Sagen seile sin Kaas.

— — —

Vale — Deres

C. Paludan-Müller.

11.

Odense d: 6 Jan. 1842.

Ærede Ven!

Undskyld at jeg ikke strax besvarede Deres Brev af 1^e d. M. Jeg var netop taget en Tour paa Landet, for at lufte mig lidt i denne Ferie.

Hvorledes de høisærværdige Tanker¹ egentlige ere imod os og vor Entreprise, maa Himlen vide. Vist er det, at han har fremstillet Sagen saaledes for mig, som om De havde confidentielt betroet ham, at en Proposition om Tidsskriftet var i Gjære og vilde blive forebragt i næste Møde, men ikke saaledes, at jeg kunde formode, at et egentligt Forslag var indsendt til Vicepræsens. Hvad kan dog hans Mening dermed være? Det er faldet mig ind, om han ikke skulde være rævagtig nok til at benytte sig af Deres Ord om at gjøre Forslaget til sit, saaledes, at han kom frem med det tilstudset og tilskaaret efter hans Hoved, hvoraf Følgen da vilde blive, at det rimeligviis

vilde blive ganske forkvaklet og lemlæstet, — navnlig, at det vilde blive gjort afhængig af Aktstykkernes Fuldendelse. — Er det hans Mening, saa lad os være paa vor Post. Det Bedste er da i saa Fald, at De, hvis De mærker at han forandrer Deres Proposition, fortæller Selskabet hvorledes Sagen egentlig hænger sammen og beder om, at ogsaa Deres Forslag, som da maa betragtes som et andet, end hans, bliver forelagt og overdraget en Committee til Prøvelse. — Men lad os gaae saa lempeligt frem, som muligt; thi gjøre vi ham vred, har han Midler nok alligevel til at hindre Planens Udførelse.

— — —

Deres Trykkefrihedshistorie¹ har jeg læst med megen Fornøielse. Den er saa let, flydende og behageligt skreven, at den ret maa trække Læserne til sig. Det gode Trykkefrihedsselskab² skulde, istedetfor at see fornemt ned paa Provindsialister, lære af Dem hvad sand Popularitet er. Det vilde da vogte sig for at tiltale det saakaldte Folk som en Flok Børn.

Modtag min hjertelige Lykønskning til Datterens Ankomst³. Det er een Støtte mere at holde Dem til, naar Alderdommen bøier Deres Ryg.

Hils Kone og Børn. Med Guds Hjælp er Deres Kone nu vel lykkelig over Krisens Farer.

Deres

C. Paludan-Müller.

I dette Øieblik faaer jeg Deres af 4de Jan. Nu vide vi da, hvad Mandens egentlige Mening om vore Entrepriser er. — Jeg skulde nu næsten være af den Mening, at det var bedst at bringe Aktstykkernes Fortsættelse under Overveielse i næste Møde; men i hvilken Form, har jeg endnu ikke betænkt. — Paa Søndag mere.

P. M.

12.

Odense d: 23 Jan. 1842.

Hjertelig Tak, kjære Pastor! for det tilsendte Exemplar af Deres Trykkefrihedshistorie⁴. Det er et smukt Arbeide og vil ganske vist læses med Interesse af et udbredt Publicum.

Hvad Dannevirke i sin plebeiske Foragt for al Videnskab har sagt om den, er ikke værd at agte for en Priis Tobak¹.

Fra Faaborg have vi modtaget nogle Dokumenter², af hvilke dog en Deel allerede ere trykte i Aktstykkerne. Har De endnu Intet hørt fra Lunn paa Lammehave³?

I »Fædrelandet« har Hr. Schiern taget fat paa min Guldbergs-Pjece⁴. Jeg veed ikke om jeg skal svare eller ei; thi det maa være enhver opmærksom Læser indlysende, at i alt Væsentlig giver han mig Ret imod Ploug — paa et enkelt Punkt nær, og alt det Øvrige, han deraf tager Anledning til at sige, kan kun føre til en lang og kjedsommelig Strid.

Af Gaarsaviserne vil De see, at Lehmann sidder i Arrest paa Raad- og Domhuset⁵. Det er dog uden Tvivl Collecten til ham, der har bestemt Høiesteret til at idømme ham Fængsel istedetfor Mulkt.

Vi leve ret vel og hilse Dem og Deres.

Deres

C. Paludan-Müller.

Veed De af hvad Grund Bispen endnu ikke har indkaldt det Møde i lit. Selskab, der skal holdes i Slutningen af Januar? Den gode Mand synes mig trakterer Selskabets Love noget sans façon.

13.

Odense den 20de Febr. 1842.

Ærede Ven!

Vedlagt et Par Dannevirker. Fra Molbech havde jeg Brev i forrige Uge; han skriver blandt Andet, at forhaabentlig i Midten af April vil et nyt Hefte af historisk Tidsskrift udkomme, hvori et Bidrag af ham selv: »Om Corfitz Ulfeldt som Landsforræder, og om hans politiske [Charakteer] og Handlinger«⁶. Af Titelen at dømme, [kan] man deri neppe vente Noget, der kan — —⁷ Fuldendelsen af Deres Undersøgelse — — dig; og desuden — Molbech maa støve saa meget om i Archiverne, han vil, han vil dog ikke levere noget udtømmende historisk Arbeide. De skal see, at Afhandlingen bliver

i — — en Deel, i hans sædvanlige Snakkemanøer. Opgiv derfor endelig ikke Deres Arbeide.

Paa Torsdag sees vi altsaa, — og, ikke sandt, De kommer til Middag hos mig?

Hils Kone og Børn.

Deres

C. Paludan-Müller.

14.

Odense d: 7de April 1842.

Ærede Ven!

I Mandags blev Committeebetænkningen over Deres Forslag debatteret i det lit. Selskabs Møde og paa Ubetydeligheder nær antaget saaledes som den er Dem bekjendt. Kun blev det, ifølge en Erklæring af Vicepræsens, at der alt tidligere vare gjorte (formod. frugtesløse) Skridt hos Præsens angaaende Contingent til Selskabet, besluttet nu intet Andragende at indgive i denne Anledning. En Arrangements-Committee (Kalkar, Abrahamson og Hansen)¹ nedsattes til at søge Forlægger, udstede Subscriptionsplan, dressere en Candidatliste til Redacteurvalget osv. — Saavidt kom vi da — Vorherre hjælper vel Sagen videre, om den er ham til Behag.

Vedlagt nogle Dannevirker samt det sidste Hefte af Vedel-Simonsens Odense Historie². —

Hvorledes lever De? Vi have det godt og hilse Dem og alle Deres.

Deres

C. Paludan-Müller.

15.

Odense 24/4 42.

Ærede Ven!

Hermed nogle Dannevirker. — De har vel nu seet, hvorledes Hr. Frederik Barfod³ — eller Vorherre maa vide hvad det er for en Trompeter — har anatomeret Deres Trykkefrihedshistorie i »Fædrelandet«⁴. Det gaaer da ud paa til Syvende og Sidst, at De ikke har gjort det saaledes som han vilde have gjort det; og det har De vel heller aldrig tænkt paa

at gjøre. Men hvorfor har Carl Bagger ladet den hele Artikel — dog med Besparelse af Anmærkningerne — eftertrykke i sit »Bidrag til Tidshistorien«¹? Det har sagtens været saadan et deiligt langt Stykke, som han blot behøvede at indstregge med sin Rødkridtspen og sende hen i Trykkeriet; men underligt er det, at det samme Etablissement, som forlægger Bogen, tillige udbreder en saadan Anmeldelse. Da vide de tyske Forlæggere anderledes at tage sig af deres Sager. — Godt er det ellers, at vi nu med Guds Hjælp faae et eget Organ her i Provindsen, at vi ikke altid skulle lade vore Meninger lave i Kjøbenhavn. — Jeg har nu — efter megen Tøven og Betænken — ladet mig sætte paa Listen over Redactionsandidaterne for vort Tidsskrift²; thi naar De ikke kan eller vil, seer jeg nok, at jeg ikke vil kunne slippe, hvis Entreprisen overhoved skal gaae. I Guds Navn da!

Jeg har fundet Bangs Samlinger³ i Kongens Bibliothek; vil De have den?

Deres

C. Paludan-Müller.

16.

Odense 1/5 42.

Ærede Ven!

Tak for Deres Sidste, hvis Indhold jeg strax tilstillede Committeen, men rimeligviis uden Nytte, da Accorden med Milo⁴ er sluttet af den, og han formodentlig vil lade Trykningen udføre af Thomsen — — Thomsen⁵! Milo! I Sandhed! et behageligt Selskab at træde frem med for Kjøbenhavnerne, som rimeligviis ville slaae en uslukkelig Latter op, som de salige Guder fordem i Olympen. — Men, lad gaae! — Vi ville dog vove vor Trøie for Tidsskriftet, inden det skal døe.

Om De skal svare Rec. i Fædrelandet⁶? Det tør jeg ikke have nogen Mening om; thi sligt beroer paa Enhvers Individualitet. Jeg for min Part svarede ikke, halv af Indolente, halv af Ligegyldighed for Recensioner, der dukke op i Dagbladene for næste Dag evigt at begraves i Lethe. Den eneste Grund til at svare skulde ellers Hr. F. Br.'s hovne *Tone* være; men ønsker De *derfor* at inklade Dem med en Anonym! Men

svarer De, maa De holde Feiden ud til Enden, og tale skarpt til Manden.

Vedlagt Bangs Samlinger, hvorfor jeg udbeder mig et Beviis til Kongens Bibliothek, — samt et Par Dannevirker.

Deres

C. Paludan-Müller.

raptim scripsi.

17.

Odense d: 9. Juni 1842.

Ærede Ven!

Vedlagt nogle Blade samt det sidstudkomne Hefte af Hist. Tidsskrift. Deri finder De da Molbechs Afhandling om Ulfeld¹, hvoraf De vil see, at Deres Arbeide, langt fra at være gjort overflødigt, tværtimod har faaet nyt Værd, især fordi M. blot meget overfladisk berører dette Parti af Ulfelds Historie. Imidlertid kan det vel være, at De vil finde en og anden interessant Enkelthed i Afhandlingen. — Overhoved forekommer det mig, at det er de nye Enkeltheder, M. har draget frem af Archivstøvet, der give Arbeidet dets hele Værdi; thi det er ellers — efter min ringe Mening — et af Molbechs meest vrøvlagtige, vævende og svævende Snakkestykker, og det er ganske kjendeligt, at han ikke samvittighedsfuldt har gennemstuderet Materien, men kun af enkelte Skrifter dannet sig et Skelet, hvorpaa han kunde hænge Brudstykker af Archivdokumenter og udspække det med vidtløftig Snak. Almindelig bekjendte Stykker, f. Ex. Ulfelds egen Relation om Gesandtskabet i Holland og Frankerig, har han uidentivl overseet og holdt sig til Haandskriftet og til Slanges Udtog. Frederik den Tredies Valg, og alle de Vanskeligheder det frembyder, ere saa overfladisk behandlede, at det har forundret mig. Vanskeligheden med de to Corfitzer er end ikke omtalt osv. osv. — dog De vil selv finde Anledning nok til at gjøre slige Bemærkninger. Hvad kunde der ikke have været udrettet med hans Materialier, i hans Stilling!

— — —

Deres

C. Paludan-Müller.

Odense 19 Juni 1842.

Ærede Ven!

Hermed nogle Dannevirker, hvilke snart blive de sidste, jeg kan have den Ære at sende Dem, da jeg fra 1^e Juli har opsagt mit Abonnement paa Bladet. — See endelig at faae Deres Afhandling om Ulfeld saa vidt fremmet, at De kan forelæse et Stykke i næste lit. Selskabs Møde. Jeg beder Dem ret meget derom; thi de andre Herrer have ikke Leilighed, og jeg kan heller ikke, saa at Mødet skulde gaae hen uden lit. Meddelelse, hvilket vilde være ganske imod vor Aftale ifjor, og som vi ville see at forebygge saa længe muligt er. Kan De ikke faae Arbeidet i en saadan Stand, at det tilfredsstiller Dem selv, saa betænk, at det ikke er for Videnskabernes Selskab, det skal læses, og at der senere endnu er Tid til Modificationer. — Men skulde Tingen paa ingen Maade kunne lade sig gjøre, saa lad mig det vide med næste Post; jeg skal da see, om jeg ikke *kan* faae noget smurt sammen, klogt eller dumt, som det kan falde sig. — Deres Dom om Molbechs sidste Arbeide underskriver jeg aldeles. Gid han slet ikke havde gjort andet, end ladet sine Udskrifter af Archivalia trykke, saa skulde vi Andre nok vide at bruge dem; — men det havde rigtignok ikke givet saa godt et Honorar! — Af *Allens* Danmarks Hist. er nu 2^{den} Udgave kommen¹. Den er paa nogle Steder modificeret; navnlig have Deres Ord om Torben O: ikke forfeilet den tilbørlige Virkning. Dog er det kjendeligt, at Al. ikke har staaet *over* Sagen, men stræbt eklektisk at sammenflikke Deres, Rosenvinges og Molbechs² Meninger. —

— — —

Vale. Deres

C. Paludan-Müller.

Odense d: 28de August 1842.

Ærede Ven!

Tag ikke ilde op, at jeg først nu besvarer Deres sidste venkabelige Brev, som jeg forefandt ved min Hjemkomst fra

Jylland. Jeg vilde gjerne melde Dem, hvorledes vore fælleds Sager staae, og det har jeg ikke kunnet før nu. —

Først til *Aktstykkerne*. Vi have nu allerede et tilstrækkeligt Antal af Dokumenter til et andet Bind¹, og Mere kan hentes fra Biske- og Stiftsarchivet, naar jeg faaer Leilighed til at gaae dem igjennem med specielt Hensyn til vort Foretagende. Det hele Faaborgske og Steensgaardske Archiv har jeg exciperet og for største Delen afskrevet, samt remitteret Vedkommende. — Vi have altsaa Data nok til at gjøre vor Indstilling til Selskabet, der kun har paalagt os, inden Aarets Udgang at erklære, om der findes Materiale nok til et andet Bind; nu kommer det an paa, om vi tillige skulle indstille, at Trykningen strax skal begynde, eller endnu opsættes noget. Jeg for min Part maa, efter de i den senere Tid modtagne Oplysninger, stemme for det Sidste, fordi vi snart kunne vente at see to Foretagender træde frem, der maae have megen Indflydelse paa vort: Petersen & Molbechs Diplomsamling² (maaskee ogsaa Rosenvinges Saml. af Dombreve³) samt Vidensk.: Selskabs Regestum⁴. Lad os see, hvorledes P. & M. gjøre det; der kunde maaskee hos dem findes nyttige Vink, som vi kunde benytte; eller i hvert Fald vinde vi, ved Sammenligning af deres og vort Arbeide, klarere Bevidsthed om Beskaffenheden, Manglerne, Fortrin osv. ved vort, hvilket vi saa meget mere kunne trænge til, som vi jo endnu ikke have seet nogen egentlig Kritik over Aktstykkerne. Men især er det af Vigtighed, at vi kunne benytte Regestum. Til den første Samling kunde jeg jo tilfældigviis efterslaae Regestum hos min Ven Knudsen⁵, da jeg dengang opholdt mig i Kbhvn, og dog kostede det Selskabet 60 Rbdr. Nu kan der jo ikke tænkes paa nogen Reise specielt i den Anledning, da Selskabet jo ganske vist ikke giver Penge dertil, og bør det, efter min Formening, heller ikke, da Regestum snart udkommer. Der trykkes rask paa det, og efterat meget, især molbechisk, Vrøvl er overvundet samt en Deel allernaadigste Næser uddeelte, er endelig Cunctatorsystemet opgivet. Fire Ark ere trykte, saa at vi vel i Løbet af næste Aar maae have det Hele i vore Hænder. Men hvorledes kunne vi paa nogen Maade undvære Regestum? Hvo af os tør paatage sig at sige, om dette eller hiint

Dokument ikke maaskee allerede stikker et eller andet Sted udenat vi vide af det? Vi have løst vor Opgave saa anstændigt ved den første Afdeling, at vi ikke bør lade den anden udgaae uden at behandle den med samme Omhyggelighed. — Jeg troer derfor, at vi, naar vi gjøre vor Indberetning om Resultatet af disse to Aars Undersøgelse, tillige bør indstille, at Udgivelsen af vor nuværende Samling opsættes indtil Regestum udkommer, eller i det Høieste indtil Udgangen af 1843. — Det er Knudsen, fra hvem jeg har Efterretningen om Regestum.

Hvad *Tidsskriftet* anbelanger, da staaer Sagen saaledes, at der neppe vil mangle Materiale for en Aargang efter de Løfter, jeg har modtaget, men at derimod Subscriptionen ikke tør ventes at naae det af Selskabet bestemte Antal. Jeg har modtaget bestemt Løfte om navngivne Bidrag til bestemt Tid af Dem, min ærede Ven! af Cand. Helveg, Mag. Becker i Kjøng, Rector Ingerslev i Viborg, Pastor Laub i Ryslinge og Adj. Hansen¹. Selv har jeg vel ogsaa et og andet Brugeligt og fra flere af mine Correspondenter venter jeg gunstigt Svar. Hvad der meget binder Hænderne paa mig, er den Uvished, hvori jeg befinder mig med Hensyn til Selskabets endelige Bestemmelse. Jeg skal nødvendigviis svare flere af de Herrer, der have lovet Bidrag, men kan dog ikke endnu sige dem noget Bestemt; desuden tør jeg nu ikke udstrække min Correspondance videre; thi sæt, at Sagen gik i sin Moder igjen, var det altfor ærgerligt at have sat hele Landet i Requisition for en lang Næses Skyld. Derimod tænker jeg, saasnart det første Hefte udkommer, at sende det om til vore store Mænd og da bede dem om Bidrag. Mynster, Ørsted o. Fl. have dog af og til Noget at sige, og hvor ville de nu hen med det? Min Tanke er altsaa, at hvis Samlingen af Materiale fremdeles faaer god Fremgang, som der er al Grund til at haabe, og Entreprisen saaledes viser sig udførbar fra denne Side, — da indstiller jeg i næste Møde til Selskabet: 1) at det definitivt beslutter *Tidsskriftets* Udgivelse snarest muligt; 2) overtager af sine egne Midler alle de Udgifter, Subscriptionen ikke maatte dække; 3) atter ansøger Hans Maj. om en Understøttelse, da den Betingelse for en allern. Resolution, der stilledes i Kon-

gens sidste Skrivelse til Selskabet (Oplysning om, hvorvidt Sagen virkelig kunde udføres eller ei) nu er opfyldt; 4) accorderer med Forlæggeren om et noget større Oplag af første Hefte, for at Friexemplarer kunne sendes om efter Redacteurs Skjøn. — Naar da Selskabet virkelig interesserer sig for Planen, og man saaledes viser det Muligheden af dens Udførelse, haaber jeg nok, at vi to endda skulle komme med Ære fra Sagen, eller i ethvert Fald kunne vaske vore Hænder i Uskyldighed. — Lad mig nu høre Deres Mening om disse Sager. Endnu er ikke alle Dages Aften kommen for vort lit. Selskab.

Vanskeligst vil det blive mig, at faae en Literaturartikel istand. Giv mig et godt Raad desangaaende. Kan De gjøre Noget til, at vi *snart* faae et *talrigt* Møde i Selskabet, gjør da, ifølge det Ovenstaaende, en god Gjerning; men godt var det, om vi havde Abrahamson her først. Staaer De i saa megen Forbindelse med ham, at De kunde skrive ham til hvorledes Tingen forholder sig og spørge ham, naar vi kunne vente ham her i Odense? Han kunde være os til stor Nytte og har altid interesseret sig meget for Entreprisen. —

Nu, Lev vel, kjære Ven! og lad snart høre fra Dem igjen. Hils Kone og Børn.

Deres

C. Paludan-Müller.

raptim scripsi.

20.

Odense d: 1 Septbr 1842.

Ærede Ven!

Tak for Deres Brev af 31 Aug. Det er mig kjert, at De er enig med mig i at proponere Selskabet at opsætte *Udgivelsen* af Actstykkerne til vi see hvad der bliver af Regestum. *Samlingen* fortsætte vi naturligviis som hidtil; jeg har netop i disse Dage faaet Løfte om et Herregaardsarchiv fra Hollufgaard; saaledes dukker den ene Levning op efter den anden, og efterhaanden stille dog Forholdene i Fortiden sig frem for Blikket. Mig i det Mindste er det gaaet saaledes, at netop *vore* Samlinger og Arbejder have givet mig en Forestilling om de

borgerlige og agrariske Forhold i Fyen, jeg hidtil ikke havde. — Er De af samme Mening, saa vil jeg gjøre en Beretning til Selskabet i næste Møde om vort Arbeide i denne Sag og da foranledige den definitive Beslutning om Trykning osv., saasnart Committeen maatte ansee det passende. Vi ere jo dog nu saavidt, at vi *kunne* gjøre vor Slutningsindstilling (ang. *Muligheden* af et andet Bind; thi videre skulle vi ikke), og som Vinden nu staaer i Selskabet, negter jeg ikke, at jeg længes efter at komme paa det Rene med Sagens videre Skjæbne. Vil maaskee Selskabet vægre sig — nu, saa er vor Møie ikke spildt; og bliver det staaende ved sin tidligere Beslutning, saa have vi en yderligere (og nu vistnok meget nødvendig) Garanti for den endelige Udførelse. — Jeg skal sende Dem mit Udkast, saafremt jeg ikke forinden faaer Brev fra Dem om at De helst seer Slutningsindstillingen opsat endnu et Fjerdingaar — thi da *maae* vi gjøre den i ethvert Fald. —

Hvad Tidsskriftet angaaer, da haaber jeg nok det vil gaae. Tak for Deres gode Tilsagn om Anmeldelser, som jeg med Glæde modtager. Jeg har tilskrevet Kofoed-Hansen og L. Helveg¹ om at assistere mig med Samling af det sidste Aars Literatur, for at faae en Oversigt over det, der skal anmeldes. Saasnart jeg kan, henvender jeg mig til Dem nærmere angaaende de Partier, hvor jeg tør gjøre mig Haab om Deres Bistand. De skal see, kjære Ven! at vi dog skulle faae baade Tidsskriftet og Aktstykkerne frem og saaledes vise de stor-snudede Kjøbenhavnere, at der ogsaa ere Mennesker udenfor Vesterport.

De kommer ikke til Mødet d. 12 S.! det gjør mig ondt, endskjøndt jeg ikke kan miskjende Rigtigheden af Deres Bemærkninger om de sidste Møder; men jeg beder Dem ikke at svigte Selskabet. Maaskee kommer der bedre Tider; maaskee lykkes det ogsaa efterhaanden at faae en bedre Tone ind i Møderne. Meget nødig vilde jeg savne Dem næste Gang, og jeg beder Dem ikke at lade Deres Beslutning være definitiv. — Faaer jeg intet Brev fra Dem paa Søndag, antager jeg, at De tiltræder min Proposition om Slutningsindstilling i Aktstykkesagen, og sender Dem da engang i næste Uge mit Udkast, maaskee med Expres. Jeg faaer ikke Tid i disse Dage til

at skrive, da jeg venter Huset fuldt af Fremmede hvert Øieblik.

Vedlagt X nogle Nummere af Dansk Ugeskrift. Hils Deres Kone og Børn.

Deres

C. Paludan-Müller.

21.

Odense 16 Octbr 1842.

Ærede Ven!

— — —

Fra Vedel-Simonsen har jeg havt til Laans første Hefte af Molbechs og Petersens Diplomatarium, som endnu ellers ikke er averteret eller tilsendt Subscriberterne. Jeg har gennemgaaet denne Samling med stor Interesse og, jeg negter det ikke, med kritisk Blik, men kan glæde Dem med den Forsikring, at vore Aktstykker i Interesse, hensigtsmæssig Anordning og samvittighedsfuld Bearbejdelse vel kan staae ved Siden af den, i enkelte Punkter endog over den. Texterne, der formodentlig er Petersens Deel af Arbeidet, ere meget godt behandlede, men Indledninger og Anmærkninger lugte, i det Mindste for en Deel, meget af Molbekken. De have ikke gjort sig den Uleilighed at eftersee andre Skrifter end Hvitfeldt og Suhm, ja ikke engang Regestum kan være tilbørligt benyttet, og et Par Steder seer det næsten ud som om de ikke have forstaaet deres egne Ord. Nogle Nummere ere satte paa ganske urigtige Steder af Uvidenhed eller Skjødsløshed. — Kommer vort Tidsskrift ud, skal en Anmeldelse, hvortil jeg har taget Notater, ikke udeblive¹. — Ogsaa har jeg havt de 20 første Ark af Rosenvinges Herredagsdomme, der bliver en værdifuld og interessant Samling.

Til Tidsskriftet endnu kun 50 Subscriberter! Maadelige Udsigter! — Vil Selskabet ikke lukke op for Pengeposen, gaaer vor skjønne Plan i Lyset. De maa endelig ikke svingte i næste Møde.

Vale Deres

C. Paludan-Müller.

Odense 30/10 42.

Ærede Ven!

Hermed et Bind af Øhlenschläger. Hans Olaf den Hellige¹ have vi ikke paa Bibliothekerne her; den har formodentlig ikke været iblandt den Favn Bøger, Thiele² paa Maa og Faa har taget ud af Kongens Haandbibliothek og kastet os i Næsen — thi saaledes synes virkelig det saakaldte Kongens Bibliothek her i Odense at være blevet til.

— — —

Tak for Deres Lykønskning til den Dispensation fra str. Philologicum³, Kongen *skal* have givet mig; — jeg siger: skal have; thi endnu har jeg ingen Meddelelse modtaget derom. Dog haaber jeg, at Sagen har sin Rigtighed. Men, kjære Ven! der er langt derfra til et Overlærerembede, end sige til et Rectorat! Vil man regne min Anciennitet fra Dispensationens Datum, maatte man hellere have forskaanet mig for denne Naade. Jeg havde da sagt Skolelivet Farvel og prøvet mig andensteds. Dog, jeg veed jo endnu ikke, hvorledes Tingene er at forstaae. — Hvad Kalkar⁴ vil og stræber efter, maa Himlen vide; mig forekommer det rimeligst, at saasnart han kommer hjem, gaaer Saxtorph⁵ af, og at K da — nolens volens, thi stor Lyst troer jeg ikke han har — maa flytte hen i Rectorboligen, hvis han ikke vil give Afkald paa enhver Forfremmelse. Præst bliver han ikke, — og hvad ellers? —

Om vort Tidsskrift har jeg intet Videre at melde denne Gang. Det skulde dog være reent forbandet, om det skulde reent gaae i sin Moder igjen.

Vale et me ama.

Deres C. Paludan-Müller.

Odense 11/12 42.

Ærede Ven!

— — —

Hvad vi gjøre med de slesvigske Sager?⁶ Dumheder rimeligviis; men for det Første have vi lavet en Adresse til Løvetzau⁷, som jeg desværre ingen Klade har af, ellers skulde jeg sende den. Den ligger endnu til Onsdag: kommer De ikke for

at skrive under med? De kan være fuldkommen rolig for, at er den ikke for tam, er den ganske vist ikke for vild. — Jeg frygter virkelig for, at De faaer Ret i Deres Mening om Sagens Udfald; men den har dog gjort stor Gavn: vi ere nu engang vaagnede og have faaet Øinene op for Slesvig H: Tendentser. Dette er ogsaa Noget; og den levende Indignation, Nationen allerede ved denne Leilighed lægger for Dagen, maa overtyde de gode Herrer om, at yderligere Skridt til at sønderlemme Danmark, fortsatte Krænkelser af dansk Nationalitet ikke vil gaae af uden Modstand fra vor Side.

Vi leve for Resten vel og hilse Dem og Deres.

Deres

C. Paludan-Müller.

24.

Odense 29/1 43.

Jeg tænker Molbech vil gjøre store Øine over, at De ikke er kommen til ham med Deres Arbeide¹; men vi ønske vel begge saa meget muligt at holde os fra ham, som dog egentlig ikke vil Andet, end at vi skulle seile i hans Kjølvand. Han opfordrer ellers i denne Tid Folk til at meddele sig Breve fra historisk mærkelige Personer fra forrige Aarhundrede, da han ønsker at offentliggjøre dem i Hist. Tidsskr. med en Samling, han selv eier². Naar blot den gode Mand saa vilde give os Brevene alene, uden sin egen »Bearbeidelse«!

At De var Concipist af Amdraadsberetningen³, formodede jeg strax; Deres klare, rolige Stil er ikke let at miskjende. Det synes at gaae Dem, min ærede Ven! med Deres Communalaffairer som mig med det literære Selskab: vor Tid og Kraft sønderbrydes og spildes paa Ting, som ikke bringe et til Anstrengelsen svarende Udbytte. Mig hænge ogsaa mange Andre sig ved saa med Et, saa med et Andet; jeg var lykkeligere dengang Ingen bekymrede sig om mig.

Hilsen og Venskab.

Deres

C. Paludan-Müller.

Odense 18/3 43.

Ærede Ven!

— — —

Er det ikke ellers et Bæst, den Molbech, at han har havt Adgang til Archiverne og overseet saa vigtige Sager, som disse¹? Maaskee ligger der endnu store Skatte, som han slet ikke har rørt ved. Han synes virkelig, blot at være gaaet paa Jagt efter Saameget, som kunde gjøre hans Artikel pikant; men Sandhedens virkelige, grundige Oplysning har ikke ligget ham paa Hjerte.

Hvad siger De om Hanssens Bordesholm²? Vil De inklade Dem med ham? Skriv os en god, ærefuld Artikel derom³; thi den synes mig at fortjene det. —

i stor Hast

Deres

C. P. M.

Odense d: 4de Mai 1843.

Ærede Ven!

— — —

Jeg var i Paasken inde i Kongens Kjøbenhavn⁴; — men er endnu til Dato ligesaa klog paa min fremtidige Stilling, som før. Der saae jeg ellers flere lærde Mænd, blandt Andre Molbech, der ikke havde læst Andet af vort Tidsskrift, end Deres Ulfeld, — saa sagde han; men jeg tør bande paa, at han heller ikke havde læst den, saa vagt og ubestemt udtalte han sig derom, ihvorvel han roste Deres »Sagacitet«. Veed De ellers hvorledes han har skrevet *sin* Ulfeld? — Han har ikke engang læst sine egne haandskrevne Materialier igjennem. Petersen forsikkrede mig, at han havde Archivalia til Ulfelds Historie, der indtog næsten to Alens Plads, men at han deraf kun havde udsnappet et Stykke hist og her for at pryde sit nyvævede Stykke med en pannus purpureus unus et alter!⁵ — Det kalder jeg Respect for Clio! — Molbech selv sagde mig, at der kom ingen Fortsættelse af Afhandlingen i Hist. Tidsskr., men at han agtede at give et selvstændigt Værk om

Ulfeld. Troer De ham istand dertil? Han er ellers for Øieblikket Fanden i Vold i et ganske andet Hjørne, — i Gullands gamle Sager, hvorom nok Noget kommer i næste Hefte af Tidsskriftet¹. Om dettes Fremtid yttrede han sig meget tve-tydigt, saa han er sagtens nu bleven kjed af den Entreprise, nu da den har slugt og honoreret hans brede Afhandlinger.

— — —

Af det Molbech-Petersenske Diplomatarium kommer snart 2^{det} Hefte. Det forholder sig ganske som jeg formodede, at M: havde givet Noterne, P: Texten². —

Om vort Tidsskrift hørte jeg ret fordeelagtige Domme i Kbhvn. Martensen og Madvig³ meente at det for den literære Ligevægts Skyld var ønskeligt, at det kunde holde sig. Hvorvidt nu det vil lykkes, maa Himlen vide. Allerede til 3^{dte} Hefte, hvis Trykning vi snart skulde begynde, lader det til at jeg bliver narret for Hovedartiklen. Jeg har vel to større Afhandlinger i Reserve, d: e: man har tilbudt mig dem; men jeg vilde af flere Grunde nødig tye til dem. — Tør jeg ikke nok gjøre Regning paa Deres Anmeldelse af Hanssens Bords-holm⁴? Laub har lovet mig en ditto af Kalkars Bibelhist.⁵; Heiberg af Leths Prædikener⁶; en har jeg liggende af Adlers Logik⁷; selv kan jeg levere Et og Andet; — altsaa gaaer vel endnu tredie Hefte; men ville Folk ikke holde bedre Ord, end hidtil, maa Himlen vide hvorledes det herefter skal blive.

Da jeg endnu ikke veed, om de nævnte Herrer ville være anonyme, skal De ikke omtale de anførte Anmeldelser.

Jeg har atter, efter Kalkar, overtaget Bibliothekerne⁸, men veed for Resten ikke enten jeg er kjøbt eller solgt. — Om vor gode (eller maadelige) Skole skal fremdeles staae som hidtil imellem Elleve og Fem, veed heller Ingen. Uforsvarligt er det af Overbestyrelsen, at lade Fyens eneste lærde Skole forfalde og tvinge Enhver, der nogenlunde har Evne dertil, til at sende sine Sønner ud af Provindsen. Og hvad have vi en Gouverneur for? hvad have vi Aviser? Deres Pligt var det at raabe Ak og Vee! indtil Vedkommende blev kjed af Skriget. — Vi mangle i dette, som i Alt, en kraftig Impuls.

I Kbhvn er Stemningen ikke god, om end for Tiden rolig.

Det er især den sl.-holst. Strid der har efterladt et dybt Indtryk; og ved Røgjeringens jammerlige Ballancerings- og Temporiserings-System behøves der ikke mere end et saadant Stød til, som det fra Slutningen af forrige Aar¹, — saa vil Mismodet uden Tvivl give sig stærkere Luft, end dengang. —

Tilgiv dette lange Brev om Ingenting! Jeg havde engang faaet Pen i Haand og lod den løbe som den selv vilde. — Vi leve vel. —

Hils Deres Kone og Børn og vær selv hjerteligt hilset af
Deres

C. Paludan-Müller.

27.

Odense d: 29de Octbr. 1843.

Ærede Ven!

— — —

Men det er min Overbeviisning at denne Bearbejdelse maa være een Mands, ikke en Committees, Gjerning²; thi en videnskabelig Tanke er noget saa Heelt, at den kun kan fattes og forfølges af eet Hoved. Det forekommer mig nødvendigt, at Selskabet honorerede dette Arbeide. — Hvo skal være Manden dertil? Lad os ingen Illusioner gjøre os: Talen kan neppe blive om Andre, end Dem eller mig. Det forekommer mig nu i alle Maader ønskeligt, at De bestemmer Dem til at udføre dette Arbeide, hvis Selskabet overhoved vil gaae videre i Sagen. De er meget fortroelig med dette Parti af Danmarks Historie, De har Vinteren for Dem, og om jeg end fuldt vel veed, at Deres øvrige Arbeider giver Dem fuldt op at bestille, saa kjender jeg ogsaa Deres ualmindelige Arbeidsdygtighed. Deri staaer jeg langt tilbage for Dem, og jeg tør, af mange Grunde, som det vilde føre for vidt at udvikle her, ikke for denne Vinter binde mig ved et Arbeide, det rimeligviis vil blive mig umuligt at udføre tilbørligt. Men det forstaaer sig, at jeg med største Beredvillighed assisterer Dem med literære Hjælpemidlers Tilveiebringelse, Bemærkninger osv., og overhoved gjør hvad jeg kan til Arbeidets Fremme, uden at være den egentlige Arbeider.

— — —

T. T. C. Paludan-Müller.

28.

Odense 26/11 43.

Ærede Ven.

— — —

For Deres Bog¹ takker jeg Dem hjerteligt. Den har fornøiet mig overordentligt; hver Gang jeg læser Et eller Andet fra Deres Haand, glæder jeg mig over det fortræffelige Sprog, der rinder saa livligt og dog roligt hen og er saa klart, ja næsten gjennemsigtigt, saa at man kan see hver Gjenstand derigjennem. Jeg kjender ingen anden dansk Skribent, der i denne Art Popularitet kan sættes ved Siden af Dem. Deres Barn-domserindringer vakte mange lignende hos mig, og jeg kan, om ikke af Hukommelsen ene, saa efter dens Taagebilleder i Forbindelse med de Ældres Traditioner, anføre mangt et lignende Træk fra min Barndom.

— — —

Deres

C. Paludan-Müller.

29.

Odense 1/2 44.

Ærede Ven!

— — —

Herfra er intet Nyt at melde, undtagen i alt Fald den forrige Stiftamtmand Castenschiolds² Død. Han faldt om i Vindegaden i en Grøft og blev baaren ind i et Gartnerhuus; hvor han kort efter opgav Aanden. Halvdød har han da længe været. —

I Berlingeren fra Tirsdag læses³, at Kongen af Sverrig pludselig er bleven meget syg: Opkastninger, Blodtilløb til Hovedet osv. lade formode et apoplektisk Tilfælde. Berlingeren har kun Efterretninger fra Sygdommens første Dag, paa hvilken tre Bulletiner bleve udgivne. Næste Post bringer maaskee Efterretninger om hans Død. En mærkelig Mand! Maaskee den *klogeste* af alle dem, der har spillet en Rolle i vor Tid. Napoleon var genialere, Talleyrand finere, Fouché snuere; men

hvo kan dog lignedes med Bernadotte i klar, lidenskabsløs Opfatning af Forholdene og Greb paa at behandle dem? —

— — —
Hilsen og Venskab

Deres

C. Paludan-Müller.

30.

Odense 31/3 44.

Ærede Ven!

— — —
Altsaa Nordens andet Lys, Thorvaldsen, ogsaa udslukket¹! Jeg kan dog glæde mig over, at vi ved Museet fik ham i tide erobret tilbage, da han stod paa Springet til at blive Europas, istedetfor Danmarks Søn. Tydskerne begyndte jo allerede at kalde ham »der Germane«, hvorfra der ikke havde været nogen lang Vei til »unser Landsmann!« — Det er ellers en liderlig Insinuation af »Fædrelandet«², at det skulde være Dronningen, der har slaaet ham ihjel.

Deres

C. Paludan-Müller.

31.

Odense 28/4 44.

Min ærede Ven!

— — —
Undskyld dette Flyveblad. Jeg har i Gaar og idag været nær ved at hænge mig over mit dansk-slesvigske Regnskabs Opjørelse efter den af d'Hrre Kjøbenhavnere allernaadigst foreskrevne Form. Nødig vilde jeg dog have en Næse for at have siddet de høie Herrers Ordre overhørig.

Vale et me ut amas ama.

T. T.

C. Paludan-Müller.

32.

Odense 5/5 44.

Ærede Ven!

— — —
Vedlagt nogen Literatur. Upsalatoget³ vil De læse med Interesse — om det ogsaa skulde arrivere Dem, som mig, at

springe en og anden Tale af den bekjendte Langsnakker Hother Hage¹ o.fl. over. — Man sige, hvad man vil om Studenterreisen, — det er dog en Idee, der i denne aandsfattige Tid bryder igjennem Philisteriets Taage. Jeg betvivler vel ikke, at den hele skandinaviske Bestræbelse er groet paa et Træ i Utopia; men dog er der en Tanke deri, som man let begriber maatte henrive Ungdommen. Man tænke sig Eliten af Nordens Ungdom paa Odins Høi vende Blikket ud i Fremtiden, — er der dog ikke virkelig noget Ophøiet i Situationen?

— — —

Deres

C. Paludan-Müller.

33.

Odense 2/6 44.

Ærede Ven!

— — —

Bispen tænker nok at slaae det liter. Selskab ihjel iaar, — eller at lade det døe af Tæring. Jeg blev nemlig varet ad, at der ingen Samling bliver indkaldt efter Loven til Dagen efter Landemodet, under det Paaskud, *at Intet er at forhandle!* Dette synes mig dog gaaer over Skrævet, og jeg har derfor sammensvoret mig med nogle Ligesindede om at melde Afhandlinger til Oplæsning — saa mange som muligt. Henrichsen² har lovet een, jeg melder ogsaa en lille; maaskee ogsaa Kofoed-Hansen een. *Dem* beder jeg ret indstændigt, itide at melde Hans Gaas³. Er De ogsaa ikke færdig med den, saa er den jo dog aldeles i læselig Stand; og kan De ikke selv komme, staaer min Mund til Deres Tjeneste. Gjør dog endelig det. Saa jammerlig en Død er Selskabet dog endnu ikke moden til, — i det Mindste ikke, saa længe De og jeg træde paa fyensk Grund.

Tak for Deres venlige Opmuntring til at holde Modet opret. De maa være overbeviist om, at jeg ikke letfærdigen, i et forstemt Lune, gaaer hen og bryder med den Stilling, hvori jeg er hjemme. Ikke fragaaer jeg, at mere end een Skuffelse har forstemt mig; men ogsaa fornuftig Betænkning raader mig til, nu snarest at styre en anden Cours. Jeg er i mit 40de Aar, har holdt trolig ud snart i 16 Aar ved Odense Skole, saa at

Ingen kan beskyldte mig for at løbe efter Flyvegriller, har i mange Aar været foret med favre Ord og Illusioner; — skal jeg vedblive at være Andres Dreng (thi andet er en *Underlærer* ikke, om han end hedder *Over-ditto*), indtil jeg ikke duer enten til det Ene eller det Andet? — skal jeg rolig finde mig [i], at den Smule Midler, hvormed vi hidtil have holdt os oven Strømmen, aarlig svinder bort imellem Fingrene til samme Tid, som Børnene voxer til og kræve Mere? Et Lectorat bliver der Intet af, vær overbeviist om det; thi de saakaldte Gymnasier blive intet Andet end en Skole, hvor de samme Lærere som hidtil faae Lov til at læse det Samme, var det og med et lille Tillæg af Arbeide, men ikke af Løn, som vi nu pløie Dag for Dag, Aar for Aar. Og blev der ogsaa et lille bitte Avancement — nu, saa er jeg i den Alder, at jeg ikke kan nøies dermed. — Hvad altsaa gjøre, end see sig om [efter] anden Ansættelse? Med let Hjerte gjør jeg det ikke; men dog med den oprigtige Beslutning, at det Embede, som faaer mig, skal have mig heel. —

— — —

Deres

C. Paludan-Müller.

34.

Odense 13/10 44.

Ærede Ven!

— — —

maa jeg spørge Dem, om De ikke har en Deel Karen-Brahe Papirer, blandt hvilke adskillige om Chr. IV's sidste Tid, Svenskekrigen? osv. — Ved at gennemgaae de til dette Hefte bestemte Sager, samt de dermed beslægtede i Bibliotheket, nærmere, er jeg kommen til Overbeviisning om, at Meget i bem. Bibliothek hidrører fra Jørgen Brahe¹ selv og altsaa har stort Værd for hans Rigsraadstids Historie. Der findes blandt Andet en Frederik III's Haandfæstning, som er væsentligen forskjellig fra den holbergske², der, saavidt jeg veed, er den som er gaet over i alle senere Historier, og som dog efter Karen Brahes Exemplar kun er den *foreløbige* Forpligtelse, medens vort Exemplar er den rette endelige Haandfæstning, som tillige klarer alt det Dunkle i den ganske urigtige

Fremstilling af Rigsraadets Ret til selv at rekruttere sig — som endnu Allen har¹, og som Enhver, der maa følge Holberg, maa have. — Den kaster overordentligt meget Lys over den af Dem afskrevne Votering, og jeg tænker desaaarsag at lade dem følges ad; derpaa de ulfeld-munkiske Papirer, der, efter Alt hvad jeg hidtil har kunnet finde, endnu ere utrykte og ligeledes fortræffeligt oplyser Partistillingen. Hans Paus² har kjendt de munkiske Svigersønners Indstilling til Rigsraadet og meddeelt et lille Brudstykke deraf. — Disse ere virkelige Berigelser af vor historiske Literatur, navnlig er Haandfæstningen en Opdagelse, som i Forbindelse med Voteringen maa i et væsentligt Punkt gjøre Fr. III's Historie om. Nu vilde jeg spørge Dem, om det ikke skulde være muligt, at faae de Papirer, der angaae Krigen 1643—45 og overhovedet Chr. IV's sidste Tid, hvilke rimeligviis alle hidrøre fra Jørgen Brahes Samling, færdige saaledes, at de kunne komme med denne Gang, for i Forbindelse med de omtalte at danne en net lille afsluttet Gruppe, der vilde give dette Hefte en almindeligere Interesse³?

— — —

Bliv ikke misfornøiet over denne Anmodning. Der viser sig uventet en Udsigt til, at give vort fælleds Arbeide en mere almindelig Interesse, som mig synes vi ikke bør lade slippe os af Hænderne.

— — —

Vi leve vel og hilse Dem og Deres.

Vale T. T.

C. Paludan-Müller.

35.

Odense 20/10 44.

Ærede Ven!

— — —

Hvad Deres Collectanea til Carl-Gustavs Feiden i Fyen⁴ anbelanger, mener jeg, at vi maa træde i Forbindelse med Vedel Simonsen, som fra forrige Tider har betydelige Samlinger til dette Æmne. Ogsaa jeg har meddeelt ham mange Uddrag af Tingbøger osv. — omtr. af samme Art som dem,

De nu er ifærd med. Enten maa han have vore Bidrag, imod Æquivalent, hvis der er nogen Udsigt til at han kan gjøre Sit færdigt til Udgivelse, eller han overlade os Sit, som vi da i Forening med de yngre Samlinger kunne enten bearbejde, eller blot sammenstille som en Materialsamling. Jeg har banket paa hos ham, men han har endnu ikke sagt »kom ind«. Sagen maa ellers væsentlig blive Deres, da De har opdaget og afskrevet; men det forekommer mig, at det vilde være stor Skade, om en aldeles beslægtet Materialsamling skulde splittes i to Dele.

— — —

Hilsen og Venskab

C. P. M.

36.

Odense d: 2^{den} April 1845.

Ærede Ven!

Igaar vare de tre indenbyes Medlemmer af Øxnebjerg-comitteen¹ samlede og bleve da enige om, at jeg skulde tilskrive Dem for at erholde Deres definitive Erklæring angaaende den bevidste Undersøgelse, saaledes som denne nu er bestemt og betinget af det lit. Selskab i den her indlagte Udskrift af Protocollen, hvilken jeg ved Læilighed udbeder mig tilbagesendt. — Hvad Honoraret angaaer, da vare vi enige om, at det maatte beroe paa Dem, om De vilde have det i to Portioner, saaledes som Selskabets Beslutning tilsteder, eller vente til hele Sagen er til Ende. — Hvad Bøger De maatte behøve fra Kjøbenhavns Bibliotheker skulde De og jeg forsøge ved vore egne Forbindelser at erholde, men Comitteen dog være parat til at skrive til Vedkommende, om vor Indflydelse ikke rækker til. Porto og andre Forsendelsesomkostninger afholdes af de kronprindselige Penge.

Jeg for mit Vedkommende gjentager mit Tilsagn — om det ellers er fornødent — at være Dem til al den Hjælp, jeg formaar. Det skulde dog gaae til med sære Kunster, om vi ikke skulde kunne brygge en Kande Øl sammen, der lod sig drikke. Men, ikke sandt, De tager jo fat paa Sagen, naar De faaer fra Haanden, hvad der nu beskjæftiger Deres Fritid? Det var ret ønskeligt, om vi snart kunde faae Ende paa denne lang-

halede Historie. — Venligst Hilsen til Deres Kone og Børn.
Vi leve vel.

Deres

C. Paludan-Müller.

37.

Odense d: 29de Juni 1845.

Ærede Ven!

— — —

Deres Hans Gaas¹ har jeg seet, men endnu ikke læst i Tidsskriftet. — Hvad siger De til, at Bispen, uden at sige et eneste Ord derom, ligefrem undlod at sammenkalde det lovbestemte Møde i det literære Selskab Dagen efter Landemodet? — Jeg er snart kjed af dette Selskab, hvis Bestyrelse synes forsætteligen at arbeide paa dets Undergang. — Hvor mange gode Timer har jeg ikke *spildt* i dets Tjeneste.

— — —

Deres

C. Paludan-Müller.

38.

Odense d. 30^e Nvbr. 1845.

Ærede Ven!

Tak for Deres Brev og Deres venlige Indbydelse, der med Glæde modtages for min Kone og to af Børnene. Jeg for min Person maa denne Gang negte mig den Fornøielse at være med, da Tiden ikke vil tillade mig det. — Jeg er bunden til Molbech ved Løfte om et literært Arbeide, et Bidrag til næste Hefte af Hist. Tidsskrift², som jeg ved Misforstaaelse af hans tidligere Breve antog at han ikke havde Plads til denne Gang og derfor ikke gjorde Noget ved, da Tid var; men nu kom han pludselig over mig, som Døden over Synderen, og sagde: nu strax vil jeg have det! Med stor Anstrengelse fik jeg en god Levering expederet i Fredags; men Halvparten har jeg endnu liggende i Blækhuset og maa dog nu vedblive at kjøre mit Korn til Møllen uden Afbrydelse, for at den ikke skal gaae istaa. Hvad dette vil sige, veed De som en erfaren Mand bedst. — Dette Hastværk i forrige Uge, var ogsaa Skyld i, at jeg glemte at skrive i Torsdags. —

I Mødet d. 24de d.M. bestemtes, at Tidsskriftet skal ved-

blive, for det Første i næste Aar, dog saa, at om Redacteu-
 ingen Opsigelse faaer inden 30 Juni, saa er det Meningen, at
 det fremdeles indtil Opsigelse vedbliver. — Ørnebjergcomi-
 teen gav Beretning; men da Kassereren viste, at Kassen ikke
 har større Pengeforraad nu end til 1846's ordinære Udgifter,
 forandrede vi vor Indstilling om at Selskabet skulde til-
 skyde 100 Rbdr. til en Mands Reise derhen, at det, hvis vi
 besluttede os til at lade En reise for de kronprindselige Penge,
 vi kunne disponere over, da var villigt til at forsyne os med
 Midler til eventuelle andre Udgifter, hvilket bifaldtes. Comi-
 teen har jeg endnu ikke havt samlet. — Aktstykkerne frem-
 lagdes færdige. Jeg havde i den Anledning tilstillet Vice-
 præses i Deres og mit Navn en Udsigt over hele dette nu fær-
 dige Arbeides Historie; men troer De, vi fik saa meget som
 Tak for al vor Møie? Nei snarere faldt der Ord fra Bispen om,
 at ikke 20 Mand i hele Landet brød sig derom osv., — hvorpaa
 jeg holdt det aldeles ufornødent at svare. Andre Medlemmer
 deelte dog ikke dette Philisteri. Men lad mig nu takke Dem,
 ærede Ven! for trofast Bistand i saa mange Aar. Samlingen
 skal nok hævde sin Plad[s], uagtet den rigtignok ikke er en Bog
 for Fruentimmer eller Børn. — Mumme oplæste Brudstykker
 af sine Spaniere og Franskmænd¹.

— — —
 Hilsen og Venskab

Deres

C. Paludan-Müller.

raptim scripsi.

39.

Odense 22/2 46.

Ærede Ven!

— — —

Deres skarpe Tugtelse til Skraalerne i holbergske og danske
 Literatursamfund har glædet mig meget². Den var som skre-
 vet ud af Hjertet, og stømte saaledes med Tanker, jeg aldeles
 ikke har lagt Dølgmaal paa, naar Nogen har villet høre dem,
 at jeg ganske rigtigt blev spurgt, om jeg var Autor, saa at jeg

maa takke Dem for Mærket. De Fleste, jeg talte med, gjættede dog paa den rette Mand.

— — —
Hilsen og Venskab

Deres

C. Paludan-Müller.

40.

Odense d: 4de October 1846.

Ærede Ven!

Hjemkommen fra min Reise tillader jeg mig at hilse paa Dem. De maa troe, at denne Recreation har baade Sjæl og Legeme havt godt af, — og for mit Studium er jeg ikke kommet hjem med tomt Hoved eller tomme Hænder. Jeg kan kun endnu beklage, at De ikke lod Dem overtale til at reise med. I Forening kunde vi vel have nøiedes med 250 Rbdr. — jeg alene brugte fra Kjøbenhavn af ikke 150 R. og kunde, om jeg havde knebet, være kommet ud med 120 à 130 Rbd.; og De vilde have havt overordentlig Nydelse af Touren, der begunstigedes af et ualmindeligt heldigt Veir. Desuden var der i Rigsarchivet i Stokholm Arbeide for os begge. Endnu den sidste Dag saae jeg to tykke Pakker angaaende Forræderiet i Malmø og Corfits Ulfelds Proces i Carl Gustavs Tid; men jeg kunde ikke engang kaste et flygtigt Blik i dem. —

Jeg gjorde Reisen fra Kbhvn. til Gothenborg og derfra gjennem den herlige Göthakanal til Stokholm, hvor jeg opholdt mig i 18 Dage og gjorde Udflugter, foruden i den nærmeste Omegn, til Gripsholm og Upsala. — Hjemreisen gik med Dampskib fra Stokh. til Ystad og derfra over Land og Vand til Malmø og Kjøbenhavn. Ogsaa i Kjøbenhavn maa De troe ere herlige Sager i Geheimearchivet til vor Historie; jeg saae der saa meget, at jeg i de 14 Dage, jeg havde der før min svenske Reise, kun kunde see og notere, ikke afskrive eller excerpere. — Dog derom mere mundtlig, naar jeg engang har den Glæde at tale med Dem. —

Fra Milo har jeg modtaget første Hefte af Deres Skildringer¹, men endnu ikke faaet læst i dem. Det glæder mig, at Arbeidet nu er kommet frem. —

Vi leve ret vel. Min Hustru gaaer endnu og taler ikke om

at lægge sig for det første; Louises Øine ere op og ned; vi Andre friske paa Sjæl og Legeme. — Venligst Hilsen til Deres Kone og øvrige Familie.

Deres

C. Paludan-Müller.

41.

Odense d: 22de Octbr. 1846.

Ærede Ven.

Jeg dicterer dette fra Sengen for at takke Dem for Deres Brev og for at lade Dem vide Grunden hvorfor jeg i saa lang Tid ikke har ladet høre fra mig; mit Huus er i denne Tid i en heelt forvirret Tilstand, da min Kone i forrige Uge nedkom med en Datter¹ og endnu ligger til Sengs men dog befinder sig efter Omstændighederne ret vel tilligemed den Nyfødte. Jeg blev til samme Tid angreben af — formodentlig var det en heftig Forkjølelse — som først yttrede sig med stærk Øienbetændelse og tilsidst satte sig med Inflammation og Hævelse i mit høire Knæe, saa at jeg maatte give mig under Lægens Commando og finde mig i at blive mishandlet af et heelt Compagni af mine allerværste Fjender — Blodigler — som enda ikke gjorde deres Sager bedre end at Manden truer med at sende nok en Skare. Hvorlænge denne Sengeliggen skal vare, veed hverken Lægen eller jeg, imidlertid haaber jeg dog at slippe op, idetmindste til at sidde paa Sophaen først engang i næste Uge. —

Her har De min »Begrædelses-Bog« og vil deraf see at jeg er uskikket til nogensomhelst Forretning; men De er jo rask, saa jeg glæder mig til snart at høre fra Dem igjen. Venligst Hilsen til Deres Kone og Børn.

Deres

C. Paludan-Müller².

42.

Odense d: 5^e August 1847³.

Ærede Ven!

— — —

Hvad eller[s] Skandinavien angaaer, er det mig i en vis Henseende en Glæde, at De som jeg har medbragt nogen Tvivl om de skandinav: Sympathiers Styrke i Sverrig. Jeg for

min Deel nød praktisk en velvillig Behandling baade som Person og som Dansk; men paa Studerende nær fandt jeg faa eller ingen Enthusiaster for en nordisk Forening. — Det er ogsaa godt, at have gjort den Erfaring; men desto mere ærg-
rer jeg mig over nogle af *vore* Ultraer, der virkelig lefle med Sverrig og behandle Danmark som en gammel Kokette, der selv maa kaste sig om Halsen paa den nølende Frier.

— — —

Kunde *vore* Skandinaver gjøre andet end Vind, skulde de lære af Englænderne at sætte en praktisk vigtig Forholdsregel igjennem. Med en forenet Pakkepost og nogenlunde lige Boghandlerpriser vilde begge Landes Literaturer snart nærme sig hinanden med raske Skridt, og dermed vilde være udrettet langt mere for Nationernes Tilnærmelse, end med alle »Zweckessen« og Skaaltaler. Man spiser, drikker og snakker ikke to Folk sammen. —

— — —

Hilsen og Venskab

Deres

C. Paludan-Müller.

43.

Odense d: 14° Octbr. 1847.

Ærede Ven!

— — —

Anlangendes den *nye Retning*, da er jeg *ikke* af de Indviede; men min private Formodning er, at det Hele gaaer ud paa en Priisopgave, hvilken man formodentlig maa »vom Zaun brechen«; thi hvorledes man skulde tage et Spørgsmaal ud af det literære Selskabs videnskabelige Livs Interesser (s.v.v.), veed jeg ikke, saasom jeg ikke har den Ære at kjende bemeldte videnskabelige Liv. Skulde jeg slutte fra en enkelt løst henkastet Yttring af en Mand, som jeg formoder har været med at lægge Vicepræsens denne Phrase i Pennen, saa turde der maaskee netop komme Noget om en Samling biografiske Efterretninger; men, som sagt, jeg *veed* aldeles Intet derom og tager muligen ganske fejl. I ethvert Fald var det i høieste Grad ønskeligt, at De kom herud, for dog at være med ved denne *nye Retnings* Fødsel og Daab, og for om muligen at

faae Barnet givet et anstændigt Navn. Skal det hedde Biographi, synes mig De har Ret i at ville have det kaldt fyensk Biographi.

— — —
Hilsen og Venskab

Deres

C. Paludan-Müller.

44.

Odense 5/3 48.

Min ærede Ven!

Jeg sender Dem her et Ord, jeg troede at burde sige høit; gid det maa være et Ord i rette Tid og finde et godt Øre¹! — Det laa i min Pult i Fredags, da De besøgte mig; men jeg var dengang endnu ikke kommet til Beslutning; mere end een Gang havde jeg paa Læberne at spørge om Deres Mening, men min egen Ubestemthed holdt mig tilbage. Aldrig veed jeg, at en Beslutning har kostet mig en saadan Kamp, som denne; det var næsten en Nødvendighed, at jeg gjorde Ende paa Spændingen, dersom Nerverne skulde kunne holde ud. — Nu er Ordet sagt, lad det virke, kalde til Liv, ikke til Vildskab. Og henveires det uden Frugt, — nu saa deler jeg kun Skjæbne med saa mangen brav Mand, der maa nøies med at have villet og stræbt.

Biskop Faber lever endnu; hans Hoved er frit, men den venstre Side aldeles død; hvorlænge han skal ligge i denne fortærende Dødskamp, veed Himlen². — Khrre Bardenfleth³ er kommen hertil igaar! — og jeg som troede, at Statsraadet nu maatte være permanent og overlægge Dag og Nat hvad der kunde være at gjøre!

— — —
Hilsen og Venskab

Deres

C. Paludan-Müller.

45.

Odense d: 8 Juni 1848.

Ærede Ven!

— — —
Den sidste Post bragte Hamborger Blade indtil d. 3^d¹⁰ Juni. Den preuss: Udenrigsminister har erklæret i Rigsfor-

samlingen, at Krigen var sin *Ende* nærmere end sin *Begyndelse*. Gid det var saa vel; vi have gjort nok for vor Ære og kunne nu tage imod et anstændigt Forlig, selv om det ikke i alle Maader bliver lige efter vort Hoved. Og hellere dette end *ene* at frelses af de Fremmede. Jeg for min Part finder det derfor betænkeligt, at vort Ministerium har ladet flere Skibe *condemnere*. Confiskerede ere de vel ikke endnu; men naar en Stormagt som Preussen dog for saavidt gjør det første Skridt til Forsoning, at den opgiver Brandskatten i Jylland¹ og gaaer tilbage, saa kunne vi nok være bekjendt at gjøre en Gjencompliment. Overhovedet har den hele Embargo, der dog directe gaaer ud over Private, ikke været efter mit Hoved. Men jeg staaer for lavt til at kunne oversee Forholdene og udtale en *bestemt* Mening. Gud holde sin Haand over vort Fædreland, der ikke er ude af Klemmen alene med en Fred; — Reformen, der *kan* blive en Revolution, staaer tilbage. I Øieblikket har Ingen et betydningsfuldere og vigtigere Kald ogsaa med Hensyn til Danmarks Skjæbne, end Landsbypræsten. — Et Rygte gaaer her, at Fyens Bispestol slet ikke skal besættes², da der tænkes paa en Omorganisation af det hele Kirkevæsen. Mon Ministeren³ agter at forelægge Kirkeforsamlingen Udkast til en Synodalforfatning? — Det kunde ikke være ilde; men quo jure det siges, er mig ubekjendt.

Hilsen og Venskab

Deres

C. Paludan-Müller.

46.

Odense d: 18 Juni 1848.

Ærede Ven!

Hermed sender jeg den omtalte *Prøve*⁴, som jeg anbefaler til skarp Kritik. Interpunction, Anmærkninger, Overskrift ere mine; overhovedet er jeg gaaet ud fra, at Udgaven selv maa vise, at Bearbejderen har *forstaaet* Dokumentet, eller i al Fald veed, hvor Vanskelighederne stikke. Jeg kan ikke forsonse mig med den Maneer, at lade Aktstykkerne aftrykke ganske som de foreligge uden veiledende Vink og uden noget Tegn paa, at Udgiveren selv har vidst hvad de betyde. Et-

hvert menneskeligt Arbeide bør selv sige, at det er gaaet igjennem en menneskelig Bevidsthed.

— — —

De deler ikke min Mening om Ønskeligheden af en snarlig Fred. Men kan De da negte, at vi ikke med egne Kræfter *kunne* feie Tydskerne ud af Slesvig, ikke forhindre dem i at forøge deres Styrke nok til at overvælde vor lille Skare, om den end slaaer nok saa godt fra sig; — kan De negte, at en Seier for os afgjør Intet, medens et Nederlag sætter Alt paa Spil, — at vi altsaa kun med Sverrigs Hjælp kunne forsvare Kongeriget, kun med Ruslands Staten? — Men med *Rusland* er at drive Djævlene ud med Beelzebub, — ikke fordi jo Russerne ere ganske skikkelige Folk (i det mindste ligesaa skikkelige som Tydskerne), men fordi vi da faae en europæisk Storkrig, hvor vor Skjæbne uopløselig er bunden til den store Kolos; thi da kunne vi ikke træde tilbage, naar det er vor Løilighed, men maae holde ud til en almindelig Fred, d. e. til en ny westphalsk Fred eller Wienercongres. — Vi kunne ikke engang virkeligen blokere de tydske Havne, altsaa heller ikke ad denne Vei udrette Mere, end at gjøre en Deel enkelte Mennesker ulykkelige, — en i sig selv lidet berømmelig, om end i den hidtil gjældende Folkeret hjemlet Forholdsregel. Lad os ikke stole altfor meget paa Forvirringen i Tydskland; den *kan* blive et Anarki; men endnu holder saa meget sammen der, at de, naar de *ville*, kunne sende os en 50.000 Md. paa Halsen, hvilke vi ikke ville være istand til at holde ude af Jylland med egne Kræfter. — Og kommer Tydskland i stor Fare fra Østen, vil dette være det bedste Middel til at forene alle de stridige Elementer, ja maaskee til at trække Frankerig ind i Affæren med. — Kort sagt: med egne Kræfter kunne vi ikke modstaae Tydskland; med fremmed Hjælp blive vi Hjælpernes Drabanter; den sidste Rolle er hverken lykkeligere eller hæderligere end den første, — i det mindste efter min Følelse; — derfor synes mig, at kunne vi faae et *anstændigt*, om og tarveligt Forlig f. Ex. ved at tage Programmet af 24^e Marts¹ tilbage, eller ved at cedere Sydslesvig til Slien, saa var det bedre. — Overalt var en Opsættelse af Stridsspørgsmaalet allerede

en Gevinst, at vi næste Gang kunde møde bedre forberedte, end i dette Aar. —

De vil ikke misforstaae dette, som om jeg var lunken for mit Fædrelands Ret og Skjæbne. Jeg tør nok uden Praleri sige, at jeg er saa dansk som Nogen; men Spørgsmaalet er just, hvad der er tjenligst for Danmark. — De befrygter et betænkeligt Tilbageslag af en hurtig Fred paa vore indre Forhold. Muligheden deraf kan ikke bestrides; men uden Tvivl kan Faren afvendes paa anden Maade, navnlig ved en betimelig og forstandig Eftergivenhed fra Godseiernes Side. Nogle af dem erkjende ogsaa dette; gjøre de Andre det ikke, saa lad dem bære Følgerne af deres Daarskab. Thi det staaer fast, at om end Reactionen reiser Hovedet endnu engang, kan denne Krisis kun ende med alle Personers og al Eienheds *lige* Ret.

Hvad der skal blive af vore kirkelige Forhold, maa Himlen vide. Monrads Planer¹ synes at gaae saa vidt, at de kun vilde være retfærdiggjorte, var han og de Andre visse paa at holde sig nogle Aar. — Min Troesbekjendelse er i denne Henseende, at den kirkelige Enevælde bør indskrænkes ved en Synodalforfatning, Lægmand gennem valgte Repræsentanter have en Stemme i denne, Religionsfrihed indrømmes, men den lutherske Kirke hævdes som Statskirke paa sit nuværende Grundlag. —

Idag er det Waterloslagets Anniversarium. Gid blot ikke Wrangel og Halkett² faae det Indfald at celebrere den, ved at falde over Hedemann³ og over Als med Overmagten. Vore staae sig *ikke mod denne* i et aabent Feltslag.

Deres

C. Paludan-Müller.

47.

Odense d. 3^e August 1848.

Ærede Ven!

— — —

Deres Frygt for Fremtiden ængster mig. Destoværre har De vistnok Ret i at see et Bonderegimente i Anmarsch; men mon det dog ikke skulde være muligt, endnu at aabne Øinene

paa den høiere Bondestand? Hvad der truer den, er dog saa indlysende, at man ikke skulde troe det muligt at oversee det. — Herremændene ere, efter min ringe Mening, heller ikke klogere. De sove imedens Bulderet allerede lader sig høre i det Fjerne. Men skulle vi da staae ledige? Jeg spekulerer paa en Tiltale til den fyenske Bondestand i Anledning af Valgene. De maa heller ikke slaae Dem til Ro, men bruge Deres Ord og Pen; i det mindste er det en Pligt — om den end ikke staaer i Balles Lærebog — for Dem at vove Deres Trøie i Valgkampen. Det kan være, at De taber Slaget; men De bør ikke vige Pladsen uden Strid. Tænk dog endelig derpaa.

Om Fjenden veed jeg Intet; alle Slutninger ere tomme Kort-huse, da ethvert *fast* Udgangspunkt mangler. Gud holde sin Haand over os.

Vale

Deres

C. Paludan-Müller.

48.

Odense d: 20^e Septbr. 1848.

Ærede Ven!

Det var rigtignok ikke meget trøsteligt hvad De skrev om Prøvevalget i Kjærteminde¹; og desværre hører jeg fra alle Kanter, at Bønderne absolut kun ville have Bønder. Men mon man kan gaae ud fra, at det er »Bondevenerne«, der stikke bag denne Eensidighed? eller skulde det ikke snarere være Bondens sædvanlige Mistanke til de Høierestaaende? — Med andre Ord: kan man just antage, at Bondecandidaterne ville blive blinde Tilhængere af de Radikale? Overalt forekommer det mig saare vanskeligt, at danne sig nogen bestemt Mening om den Vending, saavel denne som vore andre Sager ville tage. Vaabenstilstanden exeqveres forsaavidt, at Tropperne trods Beslutningen i Frankfurt af 5/9² gaae ud af Her-tugdømmerne, saasom der intet Rigsministerium er til at give dem Contraordre; men Slesvigholstenerne sidde fremdeles i Kiel og gjøre paa deres »Landesverfassung«. Tydskerne i Frkf. have saaledes rendt sig fast, at de hverken kunne komme frem eller tilbage, og Enden bliver vel, at »Vorwese-ren³«, trods sin Uansvarlighed og deraf betingede politiske

Impotents, kommer til at sige af egen Magtfuldkommenhed: saa skal det være, eller jeg vil ikke lege med længer.

Idag fortalte en Mand fra Kjøbenhavn mig, at Ministeriets Plan med Rigsdagen kun var at faae en Lov om Ministeransvarlighed og flere Penge voterede, og saa udsætte Rigsdagen indtil videre, d.e. indtil Freden bliver sluttet og Slesvigs Skjæbne afgjort. Saa siges i det mindste i Kjøbenhavn; utroeligt er det ikke, naar man betænker, hvor forviklet Forholdet til Hertugdømmet maa blive ved en eensidig dansk Constitution; og dog kan det blive meget farligt, at lade Rigsdagen gaae hjem med en lang Næse.

— — —

T. T.

C. Paludan-Müller.

49.

Odense d: 24^e Septbr. 1848.

Ærede Ven!

Igaar besøgte den gl. Oppermann¹ mig. Talen faldt paa Valgene. Han sagde, at han og andre Mænd udenfor Bondestanden i hans Valgdistrikt vare bestemte paa at stemme paa *Dem*, og han havde ikke opgivet Haabet om, at det ved de to Kjøbstæders Hjælp da skulde blive muligt at sætte Deres Valg igjennem imod Bønderne², som vilde have en Bonde. Det lod paa ham, at denne Beslutning ikke alene var bestemt hos ham, men hos alle hans Omgangsvener, ligesom han ogsaa fuldkommen indsaae Nødvendigheden af, at de Alle samlede sig om *Dem alene*, for ikke at splitte Stemmerne. Maaskee kunde man ogsaa vinde enkelte Bondestemmer for Deres Valg og da afgjort faae Majoriteten. — De veed, at Manden nyder Anseelse i sin Kreds og at hans Ord ikke ere betydningsløse; derfor har jeg meent at burde meddele dem.

Af Hempøls Aviiis³ seer De, at Christen Larsen & Consorter ere blevne vrede over Deres Ord ved Kjertemindemødet. Nu, uden Puf gaaer det ikke af mere. —

Deres

C. Paludan-Müller.

Odense d: 8^e Octbr. 1848.

Ærede Ven!

Vore Aviser have formodentlig allerede sagt Dem, hvor underlig Valgkampen har vendt sig i Odense¹. Det var Prøvevalget i Mandags, der gav Vendingen. Overaud. Paulsen² slog sig selv ganske ihjel ved et meget instructivt, men yderst trættende, upraktisk Foredrag; og Proc. Larsen³ talte svagt og vaklende, saa at han ingenlunde tilfredsstillede. Kayser⁴ havde stedse ringe, eller ingen Udsigt til at trænge igjennem; og Kofoed-Hansen⁵, som ellers talte godt, havde paa Frimurerne og nogle Venner nær ingen synderlig Sympathi, fordi hans hidtilværende Virksomhed har ligget Politiken altfor fjern. — Saaledes kom det, at en enkelt Haandværksmand en Timestid efter Prøvevalget (— paa hvilket jeg endnu havde tilbageviist to Mænds Anmodning om at stille mig, fordi det kun vilde have bidraget til end mere at splitte Stemmerne) spurgte mig, om jeg vilde træde frem, hvis jeg fik en Opfordring af 100 Stemmer. Hvad var hertil at svare? Jeg forlangte et Par Timers Betænkningstid; men Tanken om, at der da blev god Udsigt til at samle Stemmerne istedetfor at sprede dem, at det vilde være affecteert Beskedenhed, ja vel endog Feighed, hvis jeg forsagt veeg tilbage, hvor saa mange Stemmer kaldte mig, uagtet jeg ikke een, men flere Gange har stærkt fremhævet min svage Hørelse (hvilket jeg ogsaa gjorde paa Valgdagen, to Gange i min Tale, skjøndt det trykte Referat ikke siger det) — denne Tanke fik Overhaand. Jeg modtog da en Opfordring fra 112 Haandværkere, — og saaledes blev Sagen afgjort den sidste Dag for Valget.

Hvorledes gik det nu i Svendborg? Colding valgtes jo⁶! — altsaa seirede Svendborgerne over Faaborgerne, eller trak dem vel over til sig. Men om Enkelthederne gad jeg gjerne høre et Ord. Hvad der passerede i Svaninge, Søndersø og tildeels i Kjerteminde maa være nedtrykkende for enhver Fædrelandsven; og hvad siger De til Ørstedes, Ussings og Bangs Valg? Tænk en saadan Høire, og dertil en Masse Bønder, der som en Sanddyngge kastes hid og did af hvert Bølgeslag! Det kan see galt nok ud.

Læs min lille Tale i Aviserne¹ og sig mig Deres Mening om den. De vil troe mig paa Ordet, at jeg kun har sagt hvad der var min inderlige Overbeviisning. Jeg gik til Valget for saa vidt med stor Rolighed, at jeg snarere ønskede at falde igjennem, end at vælges, fordi jeg altfor vel føler den særegne Vanskelighed for mig; — derfor stak jeg Intet under Stolen, saalidt som jeg snakkede Nogen efter Munden. Talen maa iøvrigt synes meget ufuldstændig; men deels turde jeg vel forudsætte mine Anskuelser om mange Punkter tilstrækkelig bekjendte, af mange skriftlige og mundtlige Ytringer; deels forudsatte jeg, at Interpellationer vilde give mig Leilighed til at udtale mig nærmere. Men der kom Ingen, hverken til Larsen eller mig.

— Nu lev vel. Bliv ikke misfornøiet med denne lange Snak om mig selv. —

Deres

Fra Lindstrøm² skal jeg hilse.

C. Paludan-Müller.

51.

Odense 19/10 48.

Hermed sender jeg, næst Tak for Deres sidste Brev med den interessante Valghistorie, Deres historiske Manuskript samt nogle liter. Nyheder.

Idag gaaer jeg til Kbhvn, om der bliver Plads med Personposten. Bed en god Bøn for mig, — dog, ikke for mig, men for at denne Rigsdagshistorie maa blive Danmark til sand Gavn. Jeg har mere Frygt end Haab, især fordi Regeringens Holdning Dag for Dag bliver mere ubestemt og ubegribelig. Det lader til, at den vil kaste Ansvaret paa Rigsdagen og spørge den om hvad der skal gjøres. Men gør den det, da tager den Laaget af Pandoras Daase; da ville alle de individuelle Meninger fare ud til alle Verdenshjørner. Staaer derimod Regeringen frem med en bestemt Villie, afgjorte Forslag og en velbetænkt Plan, — og det kan man dog med Føie forlange af den —, saa trækker den Majoriteten til sig, og da er der endnu Haab. Men jeg vil see det før jeg troer det. — Nu manglede der blot, at Kjøbenhavnerne skulde begynde igjen

paa Casinomøderne og Ministerfabrication paa Gaden, — saa havde vi den livagtige babyloniske Forvirring.

Hilsen til Deres Familie. Lev vel, kjære Ven! — maaskee for længere Tid.

Deres

C. Paludan-Müller.

52.

Odense d: 19^e Januar 1851.

Min ærede Ven!

I Søndags bragte Deres Andreas¹ mig et Exemplar af Deres Skildringer, 4de Deel². Jeg takker Dem for denne Gave, saavel fordi den viste mig Deres vedvarende Velvillie, som fordi Bogen selv har forskaffet mig en behagelig Nydelse. Deres rene, klare Sprog, der uden alt Koketteri lægger sig saaledes om Gjenstanden, at alle dens Former træde tydeligt frem, har det altid været mig en sand Fornøielse at læse. Der er desuden i hele Opfatningen en Ro og et Blik, der kan være vanskeligt nok at betegne med Ord, men som giver det Hele et nationalt Præg, der ikke kan lade den, som kjender navnlig Tydskernes af skjult eller aabenbar Lidenskab forstyrrede Betragtningssmaade, i Tvivl om, at Forfatteren til Deres Bog er en dansk Mand. Og dog seer man flere Steder, fEx. i 17de Capitel eller i Skildringen af Hertugen af Orléans Død, at Forfatteren har taget levende Deel i de Begivenheder, han fører frem for os. Udentvivl vil Bogen holde sig i den danske Literatur. Den afhjælper et bestemt Savn, som Folket Aar for Aar vil føle stærkere, og som de tydske Bøger, det ellers maatte tyde til, kun halvt vilde tilfredsstillere, fordi Alt der er seet gennem gule eller grønne Brillor.

Men hør, kunde De ikke have Lyst til at give os i samme Form og paa samme Maade en Skildring af Danmarks Skjæbne i de tre sidste Aar? Dette var intet Brud paa den Plan, De engang har lagt, men et sideordnet Arbeide, som den almindeligt følte Trang naturligen fremkaldte før De gaaer til Fortsættelsen af det større Værk. Thi at der er en levende Trang til at sammenholde i bestemte Omrids og velordnede Grupper hvad der siden 1848 er som Dagsnyheder, blandet, ureent og forvirret, gaaet forbi det danske Folks Blik og har sat dets

Hjerte i heftigste Bevægelse, derom kan ingen Tvivl være. Alle vilde med Begjærighed gribe efter en saadan Bog; og de Fleste ville vel netop vente den af Dem, hvis Tid og Tanker man veed ere rettede paa den nyere Tids Historie. Kunde De finde Tid og Lyst dertil, vilde jeg maaskee være istand til at assistere Dem med adskilligt ikke uvigtigt Materiale. Navnlig kunde jeg give Dem en allerede udarbejdet Disposition til det mærkeligste, men meest forvirrede Tidsrum, det Fjerdingaar fra Christian den Ottendes Død til ind i April 1848. Maaskee kjender De heller ikke Grev Knuths til Rigsforsamlingen indgivne Fremstilling af de udenlandske Forhold indtil Malmørstilstanden¹, hvoraf jeg eier Afskrift, eller de Brevskaber, der forelagdes saavel den danske Rigsforsamling, som Forsamlingen i Paulskirken i September 1848. Ligeledes kunde De finde Die deutsche Chronik indtil Udgangen af 1849 og Kottenkamps² Arbejde hos mig, saa at den, — jeg veed det af Erfaring, — trættende, forvirrende og tidsspildende Gjennembladning af Dagbladene for en Deel kunde spares.

Tænk herpaa; — jeg veed at De har alle Hænder fulde; men ved Deres Vane til at holde fast paa enkelte Timer, er meget muligt, som vi Andre neppe ville kunne overkomme.

Deres

C. Paludan-Müller.

53.

Odense d: 14de Mai 1851.

I Aften kom min Kone hjem fra et Besøg i Kjerteminde og medbragte den sørgelige Efterretning om Deres Svigersøns Død³. Jeg kan ikke gaae til Sengs uden at udtale for Dem, min ærede Ven! min inderlige Deltagelse i den Sorg, der har ramt Dem og Deres, navnlig Dem selv personlig; thi endskjøndt De af egen Erfaring kjender Verden og veed hvad den giver, kan det ikke andet end have truffet Dem smerteligt, at see en Mand, De havde kjær, i saa ung en Alder borttrykkes fra Deres Kreds og at vide det Haab om et lykkeligt Liv for Deres Datter, der allerede syntes at være gaaet i Opfyldelse, saa hurtigt skuffet. Det er under disse Omstændigheder et stort

Gode, at De er hende saa nær, at De med Deres Aandskraft kan holde hende opret baade i Sorgen og i de nye Forhold, der nu omgive hende.

Jeg beder Dem hilse hende og bringe hende Bevidnelse om min Kones og min Deltagelse i hendes haarde Prøvelse.

Deres

C. Paludan-Müller.

D.
BREVE TIL FORSKELLIGE
1832—1853.

1.

Til Justitsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense d: 18^e Decbr. 1832.

Deres Velbaarnhed

Ville gunstigst undskyldte, at jeg atter falder Dem besværlig med Anmodning om at erholde nogle Bøger tillaans fra det Kongelige Bibliothek. Jeg har derom tilskrevet Etatsraad Werlauf¹ og maa saa meget mere anbefale min Bøn ogsaa til Deres Velbaarnheds Gunst, som jeg intet litterært Navn har, der kan tale for mig. Min Kjerlighed til historiske Studier og min Lyst til at trænge dybere ind i Videnskaben, end det kan skee med de mangelfulde Hjælpemidler, jeg her kan forskaffe mig, maa tjene til Undskyldning for min Dristighed.

Medfølgende lille Arbeide² udbeder sig en gunstig Modtagelse.

Deres Velbaarnheds
Ærbødigste
C. Paludan-Müller
Adjunct

2.

Til Samme.

Odense den 3^e August 1833.

Velbaarne Hr. Justitsraad!

De har igjennem min Broder tilsagt mig en Plads i Deres nordiske Tidsskrift for en lille Afhandling om Kong Knud den Helliges Grav og Reliquier³; men nu gjøre Omstændighederne mig det umuligt at modtage Deres gunstige Tilbud, for hvilket jeg iøvrigt takker Dem ret meget. Det skulde gjøre mig

meget ondt, om De anseer denne Forandring for Quaklerie af mig; thi jeg er sandelig uskyldig deri. Sagen forholder sig nemlig saaledes. Man havde fra flere Sider opfordret mig til at lade min Afhandling trykke, hvilket jeg dog ikke vilde indlade mig paa, med mindre jeg kunde faae den indrykket i et eller andet Tidsskrift, da den forekom mig for ubetydelig til at udgjøre et eget Skrift. Jeg ansaae det for en Pligt, først at henvende mig til Dem, fordi jeg med hjertelig Taknemlighed erkjender, at jeg er i Deres Gjæld for de mig fra det Kl. Bibliothek udlaante Bøger; men imidlertid maatte jeg dog indhente Tilladelse til Trykning hos Prinds Christian, da det ene var ifølge hans Opfordring jeg paatog mig at skrive denne Afhandling, og da han havde understøttet mig med litterære Hjælpemidler, som han alene for min Skyld lod komme fra Kjøbenhavn. Jeg kunde naturligviis ikke troe andet, end at denne Tilladelse ikke vilde blive mig nægtet. Det blev den heller ikke, men Prindsen lod mig sige, at man havde henvendt sig til ham om at faae mit Arbeide til det nordiske Tidsskrift for Oldkyndighed, og at han ansaae det for bedst, at jeg lod det indrykke deri, hvis jeg ellers ikke havde alt for meget derimod. De seer selv, at jeg nu ikke vel kan andet, end følge Prindsens Opfordring, endskjøndt jeg ikke nægter, at jeg jo finder denne Adfærd af — Gud veed hvad for en »man« — ikke ganske artig; thi det forekommer mig, at man dog først burde have henvendt sig til mig. Jeg er iøvrigt nu i Forlegenhed; thi Redactionen for Tidsskriftet har endnu ikke ladet mig høre et Ord fra sig; jeg veed ikke engang til hvem jeg skal sende mit Manuscript, der ikke er alle disse Ophævelser værd.

Dette, haaber jeg, vil undskylde mig hos Deres Velbaarnhed, og jeg beder Dem ikke derfor at afslaae mig en Bøn, hvis De ikke har andre Grunde dertil. De pleier i Deres Tidsskrift at meddele bibliografiske Notiser; dersom De har en Plads tilovers, vil De da ikke med et Par Ord anmelde min lille Afhandling om Harald Blaatands Lovgivning?¹ De veed, at den er udgivet som Skole-Program, og er altsaa saa godt som en Røst i Ørkenen. Jeg vilde dog gjerne, at idetmindste dens Tilværelse skulde blive Mænd af Faget bekendt. Jeg

tog mig den Frihed at tilsende Dem et Exemplar engang i Vinter; skulde det være bortkommet, skal jeg sende et andet.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

3.

Til Professor, Dr. phil. J. F. Schouw.

Odense den 27^e Decbr. 1834.

Høistærede Hr: Professor!

Hermed er jeg saa fri at tilsende Dem en lille Afhandling, som jeg ønsker indrykket i Dansk Ugeskrift, dersom der ellers skulde være Plads i Bladet, og den forekommer Dem skikket til at optages deri. At den er stilet imod Professoren selv¹, veed jeg ikke, om De vil ansee for en tilstrækkelig Grund til at nægte den Optagelse; jeg kan i det Mindste ikke troe, at den Tone, hvori den er skreven, skulde være til Hinder derfor, og jeg maa naturligviis ønske at see den indrykket i et saa almindeligt læst og høit agtet Blad, som Deres, ikke at tale om, at jeg ellers vil komme i Forlegenhed med at finde et Sted til den. Dog maa jeg anmode Dem om, at sende mig den tilbage, dersom der skulde hengaae alt for lang Tid, inden den kunde blive trykt. Sagen er allerede saa gammel, at den ikke vel tør blive ældre, dersom man vil have Ret til at drøfte den offentlig.

Hvis denne lille Afhandling maatte give Professoren en Anledning til, nærmere og mere detailleret, end hidtil er skeet, at udvikle Deres Tanker om det, der bør foredrages ved den geographiske Underviisning, især i de lærde Skoler, eller hvis den blot maatte tjene til at bibringe Dem selv en gunstigere Mening om de geographiske Lærere, saa vilde jeg ansee den Tid, der er anvendt paa den, for meget vel anvendt².

Med særdeles Høiagtelse
C. Paludan-Müller
Adjunct.

Til Justitsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense den 21^e Januar 1836.

Høistærede Hr. Justitsraad!

— — —
 Deres Forslag om Udgivelsen af et Archiv for Historie, Politik og Litteratur synes mig meget godt om; kun tør jeg ikke paatage mig nogen Deel i Udgivelsen. Skulde vi være fælleds derom, vilde i saa stor en Afstand neppe kunne undgaaes Sinkelser og Misforstaaelser. Derimod er jeg meget villig til at paatage mig at levere nogle Bidrag, og navnlig skal min Oversættelse af M's Bog om Fyrsten og Afhandling derover være til Tjeneste¹. Dog maatte jeg have nogen Tid til at gjøre den færdig, især da jeg for Øieblikket beskæftiger mig med et andet Arbeide. Enkelte Bidrag til Litteraturens Historie turde jeg maaskee ogsaa love. — — —

Med særdeles Høiagtelse
 ærbødigst
 C. Paludan-Müller.

Til Professor, Dr. phil. H. M. Velschow.

Odense den 21^e Mai 1836.

Kjære Hr. Professor!

Det gjør mig ondt, at jeg ikke tør paatage mig at opfylde Deres Ønske om en Anmeldelse til Maanedskriftet af Petersens Danmarks Historie². Hverken har jeg Tid dertil, da et Arbeide, som skal være færdigt til September Maanedes Udgang, optager al min Fritid og altsaa en Recension fra mig ganske vist vilde komme for seent til at prævenere den befrygtede og bebudede; heller ikke har jeg de fornødne Hjælpemidler til et saadant Arbeide. Da jeg har beskæftiget mig meget mere med den almindelige, end med Danmarks Historie, kunde jeg kun ved betydeligt Arbeide blive istand til at levere en grundig og fuldstændig Critik; og kun en saadan kan jo Maanedskriftet ønske. At dække mine svage

Sider ved den sædvanlige Recensenttaktik har jeg ingen Lyst til. Men selv om Tiden tillod det, mangler jeg mange af de vigtigste Værker, uden hvilke det vilde være mig umuligt at kontrollere Forfatteren. Fra Kjøbenhavn kan jeg vel faae Noget, men langt fra Alt, navnlig ikke Samlinger af Scriptores, som dog til dette Arbeide aldeles ikke kunde undværes. Vi have her i Byen ikke en eneste fransk eller engelsk Samling, ja ikke engang de norske Kongesagaer complet. De vil maaskee svare mig, at jeg dog til Dem har yttret en Mening om Petersens Bog; men De indseer selv, at der er stor Forskjel paa en privat Mening og en offentlig Kritik. —

Jeg gjør sikker Regning paa, at De ikke tilskriver Vrangvillie eller Ulyst til Arbeide denne Vægning; De vilde i det Mindste ikke gjøre det, dersom De kunde see hvor ganske jeg er af Deres Mening: at Petersens Arbeide fortjener en ret grundig og velvillig Kritik. Troede jeg, at jeg i Tide kunde levere en Recension, som jeg kunde være bekendt, vilde jeg ansee det for Pligt at gjøre det. Hæc hactenus.

Gjør mig den Tjeneste at sige mig, om der i den senere Tid i Sverrig er udkommet noget Skrift, der giver betydelige Oplysninger om det stokholmske Blodbad¹ og Tiden nærmest før og efter det. Den tyske Oversættelse af Geijers svenske Historie² har jeg; men ingen af de Samlinger af Dokumenter, der ere udkomne i Sverrig i de senere Aar. De vil ikke undre Dem over denne Anmodning, naar De betænker, at jeg her lever i et Slags litterær Udlændighed. —

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

6.

Til Justitsraad, Bibliothekssekretær Chr. Molbech.

Odense den 13de Juli 1836.

Høistærede Hr. Justitsraad! -

— — — For nogen Tid siden talte De til mig om et nyt Tidsskrift, De maaskee agter at udgive og hvortil jeg lovede en Afhandling over Machiavells Principe. Bliver denne Plan

realiseret? Jeg staaer da ved mit Løfte, og skal gjøre Arbeidet færdigt i Løbet af næste Vinter. Men dersom De maaskee har forandret Deres Beslutning, ønsker jeg mig underrettet derom, fordi jeg da tænker at henvende mig til vort litterære Selskab om Understøttelse til Arbeidets Fuldførelse og Udgivelse. Jeg overlader Sagen ganske til Dem og er aldeles tilfreds med hvad De bestemmer. Kun udbeder jeg mig et Svar, saasnt Deres Leilighed tillader det, da det litter. Selskabs Hovedmøde, ved hvilket jeg maatte frembringe mit Andragende, er for Haanden! — — —

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

7.

Til Lector, Dr. phil. P. Hjort.

Odense d. 1 April 1837.

Deres ærede Brev af 27de f. M. har jeg modtaget, og takker Dem ret meget derfor; det var en Bestyrkelse i mit Haab om at mine Ord om *det Thorv. Museum*¹ muligen kunne give Anledning til Sagens videre Drøftelse og derved bringe lidt mere Liv i Publicums noget matte Stemning².

Hvad Planen selv angaaer, da billiger jeg ligesaa lidt, som De, Alt hvad Committeeen har gjort, hvilket jeg ogsaa uden Forbeholdenhed har sagt. Især troer jeg, at den har feilet ved at fremlokke en forlorn Enthusiasme i Kjøbenhavn, som enhver besindig Mand kunde forudsætte maatte dunste bort meget snart, og frembringe en Reaction, der uden al Tvivl begynder at yttre sig kjendeligt i Kjøbenhavn selv. Det havde været langt gavnligere for Sagen, at man successive havde vundet den offentlige Mening, end at skrabe 30,000 sammen i et Par Maaneder, for siden maaskee at lægge den hele Plan tilside. Men da Sagen nu engang er bragt paa Bane, og da det viser sig, at den kan trænge til enhver Understøttelse, har jeg troet at burde gjøre hvad der stod i min Magt til dens Fremme; især da den ligesaa vel er en national som en Kunstsag. Det forekommer mig, at Planen viser os Udsigter til at vinde Thorvaldsen for vor Historie, og at den Anstræn-

gelse, Folket nu gjør for at drage ham gandske til sig, maa betragtes som den Sum, en Kjøbmand sætter i et Foretagende for at frelse en Capital, han staaer Fare for at tabe. Men kan Planen ikke sættes igjennem, vil det udentvivil fjerne ham gandske fra os, og dette aabenbare Nei af Nationen maa være smerteligere, end om han var jaget bort ved en Vilkaarlighed af Regjeringen. Dersom dette bliver Udfaldet, maa de Mænd, der have ladet det komme til denne Prøve, selv forsvare det.

Med Hensyn til de Indvendinger, De gjør imod Planen, maa jeg bemærke, at jeg har skrevet uden Opfordring og uden Meddelelser fra Committeen, og altsaa ikke kan meddele andre Oplysninger om Sagen, end dem, jeg selv har kunnet udlede af hvad der er talt og skrevet om den. De to Punkter, der uden Tvivl for Øieblikket ere de farligste, synes mig Efterretningen fra Stuttgart, og den fornødne Sums Størrelse at være. Hvad det Sidste angaaer, da vilde der vistnok være meget vundet, dersom Committeen kunde sige med Bestemthed, at den vilde være tilfreds med 150,000 Rbdr.; men de 300,000, som nu spøge i Folks Hoveder, skade Sagen mere, end man troer, og de kunne dog umuligt være nødvendige. Thorvaldsens Gave til Kongen af Würtemberg forekommer mig meget usikker, da nogle af hans Modeller, som kun ere til i eet Exemplar, allerede ere i Kjøbenhavn. Man maatte altsaa antage, at han efter disses Afsendelse havde forandret sin Beslutning. Tingen maa imidlertid snart opklares.

Med megen Høiagtelse
ærbødigst
C. Paludan-Müller¹.

8.

Til Justitsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense den 5te Juli 1837.

Velbaarne Hr. Justitsraad!

I Tillid til den Velvillie, De saa ofte har givet mig Beviser paa, er jeg saa fri at henvende mig til Dem med en Begjæring,

der ikke skal foraarsage Dem ret megen Uleilighed. Da jeg ikke længer kan leve her med Familie af min Adjunctgage og jeg neppe kan vente nogen tilstrækkelig Understøttelse af Universitets-Directionen, agter jeg at ansøge Kongen selv om Hjælp til mine historiske Studiers Fortsættelse¹; men da man har sagt mig, at der kun kan reflecteres paa en Ansøgning, der er ledsaget med Attester fra bekjendte Videnskabsmænd: vilde jeg være Dem særdeles forbunden for et Vidnesbyrd om at jeg virkelig bestiller Noget, saa at Staten ikke skal frygte for, at et eller to hundrede Daler, anvendte i et Par Aar paa at holde mig under Armene, skulle være henkastede til ingen Nytte. —

Jeg venter med det Første Beskeed paa en til Universitets-Directionen indgiven Ansøgning², og saasnart jeg har modtaget denne, tænker jeg at henvende mig til Hans Majestæt: Dersom De altsaa ikke vil afslaae min Begjæring, beder jeg Dem at oversende mig Attesten³ saa snart Deres Leilighed tillader det. —

Med Høiagtelse
Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

9.

Til Professor N. L. Høyen.

Odense d: 30^e Dcbr. 1837.

Næst efter at ønske Dig, kjære Høyen! og Din Kone et glædeligt nyt Aar, beder jeg Dig tilgive, at jeg foruleiliger Dig med nogle Spørgsmaal, hvis Besvarelse interesserer mig meget.

Først vilde jeg gjerne vide, hvorledes det thorvaldsenske Museum⁴ lever? Har Committeen faaet alle Pengene ind, og hvor stor en Sum kan den vel omtrent gjøre Regning paa? Du vil have seet, at vor Com. i Odense har indsendt den, rigtignok kun ringe, subscriberede Sum uden Restancer; men saa heldige have I vel neppe været overalt. Især begriber jeg ikke, hvorledes de paa Lister, løst omsendte, af Øvrigheds-personer osv, tegnede Bidrag ere indcasserede. — Du vil ikke

misforstaae mig, naar jeg spørger om Aarsagen til Eders lange Taushed: staae I maaskee ved en Knude, som endnu ikke er løst, eller have I for Alvor opgivet ethvert Forsøg paa, endnu engang at bringe Sagen paa Bane og kalde den til Live. Jeg har flere Gange havt Pennen i Haanden for at gjøre Eder offentligt Spørgsmaal om Sagen, men hver Gang atter lagt den hen af Frygt for at gjøre mere Skade end Gavn. Mener Du, at det vilde være skadeligt, om der nu blev rippet op i den, vil jeg forholde mig roligt; men dersom en Anledning til at tale til Publicum ikke vilde være Committeeen uvelkommen, skulde jeg gjerne give Eder den, naturligviis i al Venskabelighed. Jeg kan dog ikke faae i mit Hoved, at saa herlig en Plan skulde strande uden noget alvorligt Forsøg paa at frelse den; og som Sagerne nu staae, have de nitten Tyvendedele af Folket glemt den, de Øvrige enten beklage eller glæde sig over, at den allerede kan betragtes som halv mislykket. — — —

Vi leve vel her; min Kone er endnu ikke kommet op af sin Barselseng, men er dog efter Omstændighederne frisk og rask, som vi alle. Hils din Kone, og vær selv hilset af din hengivne

C. Paludan-Müller.

10.

Til Justitsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense den 13^e Juli 1838.

Velbaarne Hr. Justitsraad!

Idet jeg tilsender D. Vlbhd. medfølgende Exemplar af et historisk Arbejde fra min Haand, der i disse Dage har forladt Pressen¹ og for hvilket jeg udbeder mig en skaansom Bedømmelse: benytter jeg tillige Leiligheden til at aflægge min Taksigelse for den Hjælp og Bistand, Kongens Bibliothek har ydet mig og som jeg, det veed jeg, især skylder Deres Deeltagelse. De vil see, at jeg virkelig bruger de Bøger, jeg erholder fra Bibliotheket, og jeg haaber derfor, at dets Be-

styrelse vil fremdeles vise mig samme Begunstigelse som hidtil.

Hvad mit Skrift angaaer, da maa det forsvare sin Fremstillingsmaade og hele Oeconomi selv; kan det ikke det, vilde det dog Intet nytte, om jeg medgav det en Apologi; jeg kan derfor kun tilføie det Ønske, at De, Hr. Justitsraad! ikke maa finde det ganske forfeilet.

Mon ikke Redactionen for Maanedskriftet skulde have Lyst til at lade dette Arbeide anmelde?¹ Det, og et Par af mine ældre Smaating, kunde maaskee give Anledning til Drøftelse af det interessante Spørgsmaal: hvad Historie-skrivning egentlig er? Det forekommer mig, at vore Skribenter ikke ere paa det Rene hermed, og hvis Historien overhoved er af Vigtighed, maa det ogsaa være rigtigt at vide, hvorledes den bør fremstilles. Den Methode, jeg hidtil har fulgt, er kun et Produkt af egen Eftertanke, og jeg gad gjerne seet den underkastet en grundig Prøvelse. —

Med Høiagtelse og Hengivenhed
Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

11.

Til Professor N. L. Høyen.

Odense d. 13^e Juli 1838.

Kjære Professor!

Vedlagt sender jeg Dig et Exemplar af et lille Skrift², hvori Du selv har nogen Deel og som altsaa saa meget mere tilkommer Dig. Skriftet anbefales til skaansom Bedømmelse; men jeg haaber, at hvorledes denne end falder ud, vil Du ikke kunne miskjende en redelig Stræben efter at give et sandt og reent Billede af Gjenstanden, ublandet med mine egne Domme og Bemærkninger. Dog, Bogen maa tale for sig selv; kan den ikke det, nytter det ikke at jeg gjør det. —

Vi leve ret vel her og sende Dig og din Kone vore hjerteligste Hilsener. —

Din hengivne
C. Paludan-Müller.

12.

Til Amtsprovst, Sognepræst i Lumby P. W. Lütken.

Odense den 22^e Decbr. 1838.

Deres Høiærværdighed ville modtage min hjertelige Tak for Deres opmuntrende Brev af 12^e d. M. Deres Ord have været mig en sand Styrkelse i denne Tids Kamp, der med Guds Hjelp nu er endt for mit Vedkommende, i det Mindste for denne Gang; men skulde Hansen¹ ikke lade sig bringe til Eftertanke af den offentlige Fortørnelse, der udtaler sig med usædvanlig Styrke, skulde han virkelig gjøre Alvor af sine Trusler imod Biskoppen², saa skal jeg ikke forlade den engang begyndte Gjerning, men efter bedste Evne modsætte mig denne oprørende Mishandling af Næstens gode Navn og Rygte, der i den senere Tid har vansæret Pressen. — Dog er det at haabe, at den almindelige Dadel vil lære Hansen og hans Hjelpere at lægge Tømme paa deres Lidenskab.

Med største Høiagtelse
ærbødigst
C. Paludan-Müller.

13.

Til Professor N. L. Høyen.

Odense d. 22de Jan. 1839.

Tillad mig, kjære Ven! at henvende mig til Dig med Forespørgsel om, hvorledes det os begge saa meget interesserede Thorvaldsenske Museum befinder sig? — Jeg kan ikke blive klog paa Committeens Adfærd. Efter Dit Brev af 20de Octbr. f. A. har jeg Dag efter Dag ventet en ny Indbydelse til Subscription, eller andre bestemte og afgjørende Skridt fra Eder, der kunde føre Sagen videre; men Alt har været stille, indtil nu, den kongelige Gave af Vognremisen ved Christiansborg³ har sat de kjøbenhavnske Penne i Bevægelse. — Staae Sagerne virkelig saaledes, at der ingen anden Redning er, end at indrette denne meget beskedne Leilighed saa nogenlunde? — Og hvad vil Lehmans Spark til Collin sige⁴? Er der ogsaa

Partier iblandt Eder, saaledes som her i vort Sodoma — og — Gomorra — Odense? — Hvad siger Thorvaldsen selv? Er han nogenlunde tilfreds med Kongens Gave? — Om dette, og overhoved om Alt hvad der angaaer Thorvaldsen, hans Arbejder og Museet, beder jeg Dig at skrive mig saa meget, Du har Lyst og Leilighed til. Ere Forholdene saaledes, at de kun egne sig for virkelig privat Meddelelse, kan Du med Sikkerhed stole paa min Taushed og Forsigtighed. — Jeg har i disse Dage læst Clausens Bog om hans Rectorat¹ og baade moret og ærgret mig over den: altsaa behandles Universitetet ikke bedre end Skolerne? Jeg havde dog troet, at det var Directionens Skjødeborn og at det var af lutter Kjærlighed og Omhu for det, at Skolerne blive i en saa paafaldende Grad negligerede. Det er virkelig intet Under, at en philisteragtig Tænkemaade tager Overhaand blandt Folket, naar de Anstalter, der skulde holde Aanden i Live, behandles med Vilkaarlighed og Tilsidesættelse. Man kan ikke negte, at republica her i Landet ved flere Leiligheder viser baade en gammel Mands Affældighed og en gammel Mands Stivsind. —

Du har sagtens hørt om en lang Feide i vore fyenske Aviser²; i saa Fald beder jeg Dig blot at være overbeviist om, at hverken jeg eller Kalkar have gjort os til Gladiatorer, der fægte for Publikums Moerskab. Kjendte Du Forholdene her, vilde Du indrømme, at der har været god Grund til at trække fra Læderet. —

Med Din Svoger³ er det nok i Bedring; saavidt en Lægmand kan dømme, forekommer han mig livligere og i det Hele mindre medtagen, end at jeg kan troe, at hans Sygdom skulde være meget betænkelig. I de sidste Dage har jeg just ikke seet ham, da jeg nødig vil give ham Fristelse til at tale, hvilket han ikke godt kan lade være, naar han faaer Besøg. —

Hils din Kone og Svigerinde fra Din hengivne

C. Paludan-Müller.

14.

Til Justitsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense d: 22^e Jan. 1839.

Høistærede Hr. Justitsraad!

Deres Brev af 19de d. M. baade glædede og bedrøvede mig; det var mig nemlig en saare behagelig Efterretning, at en historisk Forening, anlagt, saavidt jeg kan slutte af Deres Brev, efter en omfattende Maalestok, er ifærd med at danne sig; men jeg maa beklage, at jeg ikke er istand til at opfylde Deres Ønske om en Afhandling for det paatænkte Tidsskrift til 1ste Marts d. A. Jeg beklager dette saa meget mere, som jeg ganske havde været til Deres Tjeneste, dersom jeg blot for to Maaneder siden havde havt Nys om en slig Plan; thi jeg har netop fuldført et Arbeide over Machiavell¹ — Frugten af flere Aars Samling og Betænkning — der formeentlig vilde have passet for Tidsskriftets Plan; men som nu allerede er trykt ved det fyenske literære Selskabs Understøttelse og i disse Dage vil blive færdigt fra Bogbinderen. — Et nyt Arbeide kan jeg i Øieblikket ikke overtage, deels fordi jeg, i Tillid til at jeg var Herre over mit knappe Otium, har paataget mig et Hverv for min Fader, deels fordi jeg har lovet Prf. Petersen en Recension for hans Tidsskrift², der, som grundet paa et ældre Løfte, maa have første Prioritet; deels endelig, og det fornemlig, fordi jeg ved Forandring i Lærerpersonalet ved Odense Skole har faaet et nyt Underviisningsfag, der kræver megen Forberedelse. De vil altsaa indsee, at jeg virkelig ikke *kan* opfylde Deres Begjæring. Iøvrigt behøver jeg ikke at tilføie, at Planen til Selskabet levende interesserer mig. Just den Virksomhed for Historiens Studium, som jeg maa formode vil blive Selskabets Øiemed, har jeg altid ønsket at understøtte, og jeg er aldeles villig til at arbeide for dette Maal, saasnart blot Omstændighederne nogenlunde tillade det. Foruden egne Afhandlinger, kunde jeg maaskee blive istand til at levere nogle ikke uvigtige Dokumenter fra vore Fyenske Archiver og Samlinger.

At De har tegnet mig som Foreningens Medlem, derfor takker jeg Dem hjerteligt; jeg er Historiker med Liv og Sjæl

og ønsker Intet hellere end at forskaffe Clio Anerkjendelse blandt mine Landsmænd; men den Enkelte, især naar han ikke er Professor, ikke engang en Kjøbenhavner, skal tale meget længe og høit, inden man gider høre paa ham. For en Provindsialist udkræves der i Sandhed ikke liden Udholdenhed og Resignation til ikke at blive træt og kjed af den Lige-gyldighed, Publikum viser imod videnskabelige Bestræbelser; men under en Forenings Autoritet, vil den Enkeltes Stemme blive mere paaagtet. — Jeg venter nu med Længsel Plan og Indbydelse til Selskabet og er meget begjerlig efter at kjende de nærmere Bestemmelser og Stifternes Navne. —

Deres Brev til Prf. Vedel-Simonsen er afleveret paa behørigt Sted og maa betimeligt have været i hans Hænder.

Med megen Høiagtelse

Ærb.:

C. Paludan-Müller.

15.

Til Konferensraad Jonas Collin.

Odense den 8de Februar 1839.

Høivelbaarne Hr. Conferentsraad!

Vedlagt tillader jeg mig ærbødigst at tilsende Deres Høivelbaarenhed et Skrift fra min Haand¹, der nylig har forladt Pressen, med det Ønske, at det maa tilbagekalde i Deres Erindring et Andragende af 11te August 1837, hvori jeg allerunderdanigst ansøger Kongen om en Understøttelse af 200^{Rbdr.} i 3 Aar til Fortsættelse af mine historiske Studier. Da der hidtil ikke er falden Resolution paa denne Ansøgning, og saaledes alt Haab endnu ikke er mig afskaaret, vil det ikke undre Deres Høivelbaarenhed, at jeg ønsker at anbefale Sagen til Deres Bevaagenhed og at overbevise Dem om, at jeg virkelig anvender min Tid i Videnskabernes Tjeneste². —

Ærbødigst

C. Paludan-Müller

Adjunct.

16.

*Til Professor, Dr. phil. H. M. Velschow.*Odense den 10^e Mai 1839.

Ærede Ven!

Vedlagt sender jeg Dem et lille Arbeide, der især er fremkaldt ved Deres Artikel i Folkebladet¹. De vil deraf see, at jeg ikke kan dele Deres Anskuelse af Grev Geerts Drab; men da Oprettelsen af et Monument for Niels Ebbesen hidtil har været Hovedspørgsmaalet, kunde jeg, lige saa lidt som De, behandle Sagen som blot videnskabelig. Imidlertid beroer jo dog Dommen om Niels Ebbesen ene paa det, der virkelig er skeet, og en reen kritisk Undersøgelse vil altsaa til Syvende og Sidst ene kunne føre til et bestemt Resultat; men dertil udfordres, at alle Kilderne tages for paa Ny. En saadan Undersøgelse ligger under Deres Artikel; men Publikum kan ikke see det: — kunde De da ikke have Lyst til at benytte min Pjece som Anledning til at fremlægge alle Akterne offentlig, f. Ex. i Petersens Tidsskrift? Tingen er dog i mere end een Henseende ikke uden Interesse. Jeg har intet andet Ønske, end at Sandheden maa komme for Dagens Lys, enten saa min Mening kan holde sig eller ei; og en rolig Discussion maa nødvendigviis bidrage betydeligt til at klare Folkets Anskuelse. —

Med sand Høiagtelse og Hengivenhed

Deres

C. Paludan-Müller

17.

*Til Generaladjutant Carl v. Ewald.*Odense den 1^e Jan. 1840.

Tillad mig, høistærede Hr. Oberst! at bevidne Dem min Kones og min deeltagende Glæde over den Forfremmelse, vi af den Berlingske Tidende² see, at det nye Aar har bragt Dem. Det er os saa meget glædeligere, at De hos Kong Christian har fundet Anerkjendelse og Velvillie, som Frederik den Sjettes Død sikkert har bedrøvet Dem dybt. De stod den

Afdøde saa nær, var ham personlig saa hengiven, at Sorgen maa have ramt Dem endnu smerteligere end os andre Danske, der i Sandhed dog med inderlig Bedrøvelse hørte Budskabet om den gode Konges Bortgang. — For Dem selv maa det i Øvrigt være meget tilfredsstillende at see Dem æret og yndet af en ny Konge som af hans Formand, hvad der ellers hører til de ved Thronskifter kun sjældent forekommende Tilfælde.

Deres Frue og øvrige Familie bede vi Dem bringe venligst Hilsen og Gratulation til det nye Aar, der har begyndt saa heldigt for Dem.

Deres
C. Paludan-Müller.

18.

Til Justitsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense d: 27^e Juni 1840.

Høistærede Hr. Justitsraad!

Da jeg ikke var saa heldig at træffe Dem ved mit Afskedsbesøg før min Afreise fra Kjøbenhavn, tillader jeg mig skriftlig at bringe Dem min Tak for den Velvillie, De har beviist mig under mit kjøbenhavnske Exil — thi saaledes fristes jeg til at kalde en næsten halvaarig Fraværelse fra mit Hjem.

Ret meget havde jeg ogsaa ønsket at have havt Leilighed til at tale med Dem om min Ven Dr: Hübertz i Aalborg¹, der er Dem bekendt fra sin Beskrivelse over Ærrø². Han har en Afhandling færdig af ethnographisk-statistisk Indhold, nemlig om *Bevægelsen i den danske Befolkning*³ — en ny, og som det forekommer mig, paa en ganske original Maade udført, Idee, der uden Tvivl vil vinde mange Læseres Interesse, hvad enten de ville tage Parti for eller imod Forfatteren. Afhandlingen bliver vel en fire Ark, mere eller mindre; den har altsaa ikke Volumen nok til at gaae paa sine egne Been ud i den literære Verden, og et Forsøg paa at vinde en kjøbenhavnsk Forlægger mislykkedes. Men det forekommer mig, at den vilde afgive et interessant Bidrag til næste Hefte af den historiske Forenings Tidsskrift, og jeg har derfor fore-

slaaet Dr: Hübertz at henvende sig til Dem i denne Anledning. En god Gjærning gjorde De i Sandhed, dersom De vilde bidrage til, at en Mand, der arbeider under de ugunstigste Forhold, under Næringsorger, uden Understøttelse, uden sine Omgivelsers Deeltagelse, med utrættet Flid uagtet han ingen Udsigt har til Løn, — maatte finde nogen Opmuntring, i det Mindste derved, at Resultaterne af hans Arbeide bleve læste af et større Publicum. Skulde han tillige, som jeg formoder, om kortere eller længere Tid gjøre et Forsøg paa at erholde nogen offentlig Understøttelse, vilde et anbefalende Ord af Dem, Hr. Justitsraad! være ham af stor Vigtighed. Tillad mig i saa Fald at recommendere ham til Deres Velvillie.

Her i mit Hjem traf jeg Alt vel ved min Ankomst og har nu atter taget fat paa mit vante Arbeide; men Underviisningen i Skolen, den daglige Kamp med Drengenykker, vil ikke ret smage mig efter det skønne Otium, jeg nu saa længe har nydt.

Deres Frue¹, hvem det gjorde mig ondt ikke at faae sagt Farvel, beder jeg at bringe min ærbødigste Hilsen. —

Deres ærbødigst hengivne
C. Paludan-Müller.²

19.

Til Samme.

Odense d: 30 April 1842.

Høistærede Hr. Justitsraad!

— — — De anmoder mig om et Bidrag til næste Hefte af Tidsskriftet, og heller end gjerne gav jeg et, havde jeg blot et nogenlunde antageligt færdigt, eller saa nær færdigt, at jeg uden Anvendelse af lang Tid kunde bringe det i en taalelig Form; men dette har jeg ikke, — thi en Oversættelse af Machiavells Fyrste, med Noter, kan De vel ikke bruge? — Og nu at lægge en Afhandling paa Stabelen, der uden Skam kunde stille sig frem iblandt saa mange Arbeider af fortrinligt Værd i Tidsskriftet, er mig umuligt, fordi Hænderne ere bundne paa mig ved ældre Løfter. — Men jeg har jo ogsaa

lovet Bidrag til Tidsskriftet! ja, — i en ulykkelig Stund kunde jeg næsten fristes til at sige; thi min Samvittighed maner mig, og jeg veed dog ikke, hvorledes jeg skal stille den tilfreds, dersom Foreningens Bestyrelse ikke indrømmer mig Tid. Med Guds Hjælp har Tidsskriftet endnu et langt Liv for sig og kan ogsaa herefter komme til at behøve Medarbeidere. Af Wegener¹ i Sorø og Andre, der ligeledes have givet Løfter, seer jeg endnu ingen Bidrag.

Formodentlig ryster De misfornøiet paa Hovedet og kalder alt dette tomme Udflugter. Det er det dog virkelig ikke; men vidste De hvad det vil sige, i tretten Aar at gaae den samme daglige Vei til den samme Skole, dagligt tygge den samme Viisdom eller Daarskab for Skoledrenge, dagligt kæmpe med Sløvhed og Barnagtighed, ugentlig læse sine 29 Timer paa Skolen med et Appendix af skriftlige Arbejder og privat Underviisning — havde De prøvet, hvor blytung Vægten af et saadant dagligt Liv hænger sig ved Aanden og holder den ved Jorden, — vilde De begribe, at af en Adjunct er Intet at vente for Videnskab; — De vilde forstaae, hvorledes min Ungdoms Drømme om store Bedrifter i Clios Tjeneste den ene efter den anden flyve med Vildgjæssene. Under saadanne Omstændigheder faaer jeg see at klare det Nærmeste fra mig og lade mig nøie med at komme i min Grav som en skikkelig Adjunct, der maa være glad ved den store Ære at gjælde for Noget i Fyens Stifts literære Selskab. — — —

Med sand Høiagtelse og Hengivenhed

Deres

C. Paludan-Müller.

20.

Til [Sognepræst i Verringe Hans Mossin] Schjøtt.

Odense d: 11 Juni 1842.

Pater, peccavi! — Jeg har virkelig modtaget Edwardsens Bergens Beskrivelse², havt den i mine Hænder, sat den hen i en Reol, og veed dog først idag deraf! Deres Pige har besørget sit Ærinde som det sømmer sig et dydigt Fruentimmer; min

ditto har rigtigen lagt Bøgerne paa mit Bord; men jeg, som just i de Dage ventede et udlaant Værk i to Foliobind tilbage, har — mirabile dictu! — uden at see nærmere til taget Deres Bog for den forventede og strax hensat den paa sit Sted, eller rettere paa den andens Sted, i Skolebibliotheket. Idag har jeg rettet Feilen, og beder Dem undskyldte den.

Om Edwardsens Arbeide er trykt, veed jeg endnu ikke; jeg finder den ikke anført hos Baden og har ikke Holbergs Bergens Beskr: ved Haanden. Hos Holberg er den uidentivl citeret, om jeg mindes ret¹. Vil De lade mig beholde den endnu nogle Dage, skal jeg see at komme efter Sammenhængen.

Fat nu ikke altfor ringe Tanker om mig, fordi jeg paa mine gamle Dage kan bære mig ad som en grøn Fusentast.

Deres
C. Paludan-Müller².

21.

Til cand. theol. C. F. Allen.

Odense ^{24/}/₆ 42.

Høistærede Hr. Allen!

Modtag min hjertelige Tak for den smukke Gave, De sendte mig for fjorten Dage siden. Deres Bog, som jeg strax greb med levende Interesse³, synes mig har vundet betydeligt ved denne nye Udgave, især Middelalderens Historie og Overgangen til den nyere Tid. Den nye Fremstilling af Tausens Historie⁴ er en sand Gevinst for vor historiske Literatur, og jeg takker Dem ret, fordi De ikke af det blotte Hensyn til Bogens Oeconomi har ladet Dem afholde fra at give os dette værdifulde Bidrag til vor Reformationshistorie.

Hvad det Standpunkt angaaer, hvorfra vort kjære Fædrelands Historie er betragtet i Deres Bog, da veed De allerede, at jeg ikke deler det med Dem; men De maa være overbeviist om, at jeg respecterer den Anskuelse, som er fremgaaet af en redelig Søgen efter Sandheden. Skulde jeg nogensinde komme til at udtale mig offentligt om Bogen⁵ — altsaa til at

opponere imod dens Grundtone, vilde denne Respect for Deres Overbeviisning ikke blive tilsidesat. Men Himlen maa vide, om de Materialier til en Recension, jeg har liggende, finde nogen Leilighed til at træde frem som et samlet Heelt, nu da vort eneste kritiske Tidsskrift er gaaet ind¹; thi om det fyenske lit. Selskabs Plan kan realiseres, er endnu ikke afgjort².

Ogsaa for Deres Svar til Zarthmann og Schiern takker jeg Dem³. De har forfægtet Deres Sag saa godt og smukt, at man med sand Fornøjelse læser Deres Afhandling, og vistnok har De, saavidt jeg kan mærke, vundet en stor Deel af Folket for Deres Meninger. Alligevel tilstaaer jeg oprigtigt, at et og andet Punkt forekommer mig endnu nogen Tvivl underkastet.

— — —
 Vedlagt et Exemplar af Vedel-Simonsens sidste Arbeide⁴. Jeg skal fremdeles lægge Beslag paa et Exemplar til Dem af hvad han videre maatte udgive. Af Fyens I: Selskabs Aktstykker⁵ ere virkelig en Deel Exemplarer i Boghandelen.

Med Høiagtelse og Hengivenhed
 Deres
 C. Paludan-Müller.

22.

Til Professor N. L. Høyen.

Odense d: 23^e Dcbr. 1842.

Kjære Ven!

Ved at opgjøre mit Regnskab for dette Aar seer jeg med Forskrækkelse, at jeg sidder inde med 10^{Rbdr.} til Bissens Ørsted⁶, som jeg i sin Tid har oppebaaret af Grev Reventlow til Trolleborg⁷. Det var, oprigtigt talt, gaaet mig af Minde og nu undseer jeg mig for at sende dem til Committeens Casserer; gjør mig derfor den Tjeneste af bringe Tingene i Lave igjen med de vedlagte Penge. Jeg burde selv lægge et Bidrag ved; men i denne Klareringstid har jeg det saa knapt med Penge, at jeg maa have meget vægtige Grunde til at skille mig ved 5^{Rbdr.}, og det synes mig ikke jeg har i dette Tilfælde, hvor jeg vel efter ringe Evne vilde give min Skjerv til Bevarelsen af et

herligt Kunstværk, men ikke til at forevige Billedet af en Mand, som i den seneste Tid ikke har behandlet den danske Nation saaledes, at vi Danske kunne have nogen Lyst til at stifte ham et uforgængeligt Æreminde. Jeg veed det meget vel, at det her gjælder om Bissens Arbeide, ikke om Ørsteds Træk; men jeg for min Part formaaer ikke ganske at abstrahere fra Statuens reale Indhold. Ørsteds Færd i den slesvigske Sag har dybt saaret min Følelse; — er han da ikke en dansk Mand? eller har han ikke Alt, hvad han har, af Danmark? Og dog har han snarere taget Parti imod os, end for os; ja det forekommer mig endog, at han kjendelig har givet vore Modstandere Vink og Veiledning til at hævne sig over de Skridt, der fra vor Side gjøres for at holde dem i tilbørlige Skranker. Dette har smertet mig saa meget mere, som jeg hører til de Conservative, og derfor jævnlgt har glædet mig over Ørsteds Kamp imod de Liberale; men imod Slesvig-Holstenerne deler jeg aldeles mine Landsmænds Mening, af hvad politisk Farve de end ere. — Dog, jeg kommer her ind paa et Capitel, der er for langt til at afhandles i et Brev.

Tillad mig at minde Dig om den Skizze af S. Knuds Kirkes Bygning, Du i Foraaret lovede Cantor Mumme til hans Beskrivelse over Kirken¹. Manden er nu saa vidt med Arbeidet, at han skal begynde paa den sidste Redaction; han har af mig faaet et Bidrag om Indskriften paa Kirkemuren² og uden fornøden Bistand ved vanskeligere Partier; men han lever endnu i Haabet om, at Du ikke vil slaae Haanden af ham, og jeg for min Deel kan heller ikke bequemme mig til at opgive dette Haab. Nu jeg har læst Din herlige Artikel over Ribe Domkirke i D: Ugeskrift³, skulde det gjøre mig ondt, om vi Othiniensere skulde gaae glip af en lignende over den os alle kjære S. Knud. — Du har vel engang i Sommer modtaget mine Notitser om de forlangte Maal; hvis ikke, eller dersom Du ønsker andre og flere Oplysninger, behøver Du blot med to Ord at lade mig det vide. —

En glædelig Juul ønskes Dig og Dine fra

Din hengivne
C. Paludan-Müller.

Til Professor, Dr. phil. J. F. Schouw.

Odense d: 5 Juni 1843.

Høitærede Hr. Professor!

For Deres Brev af 24de f. M. takker jeg Dem ret meget. Dets Beretning om Kongens personlige Mening angaaende vor slesvigske Indbydelse¹ haaber jeg ikke skal blive uden Frugt; og den har allerede i et Par Tilfælde af megen Betydning for Subscriptionens Skjæbne i Fyen gjort god Virkning. Kjendte De nærmere Tænkemaaden og Tonen her i Provindsen, vilde De see, hvor gavnligt for Sagen det vilde være, jævnligt at meddele dens Stilling og Skjæbne i Kjøbenhavn.

Saavidt jeg kan dømme af enkelte Tilfælde, ville de fleste Bidrag blive tegnede, men ikke strax indbetalte. Det vil altsaa være nødvendigt at være betænkt paa Optrædelsens Form og Tid, og jeg beder Dem bringe dette Spørgsmaal for den københavnske Comitée. Det forekommer mig meest stemmende med Forholdene, at vi oppebiede Høstens Ende og da ved trykte Quittinger mindede Subscribenterne om Indbetalingen. —

Stemningen her er ikke ugunstig for vort Foretagende, men mat; imidlertid har jeg endnu ingen Grund til at opgive Haabet om, at den vil hæve sig. — Endnu ere ikkun to af de fra Agent Bruun² og mig i Forening udsendte Lister komne tilbage til mig; den ene med Paategning af Grev Moltke-Hvitfeldt til Glorup³, der lover 100^{Rbdr.} i fejn Aar (500^{Rbr.}), samt et Bidrag af *een Mark* fra en anden Mand; den anden med 25^{Rbdr.} fra en af de toneangivende Mænd i Fyen. — Dette maa jeg efter Omstændighederne ansee for et godt Varsel. —

Dersom Comitéen endnu har Forraad af Indbydelsener, udbeder jeg mig snarest muligt en Deel Exemplarer tilsendte; jeg har ikke mere end fem tilbage, og de ere langtfra tilstrækkelige til den Deel af Publicum, der skal paamindes om Sagen, men som jeg endnu ikke har kunnet naae til. —

Med Høiagtelse
ærbødigst
C. Paludan-Müller.

Til Sognepræst, Dr. phil. et theol. C. A. H. Kalkar.

Odense 14/7 43.

Høistærede Ven!

Allerede for længe siden burde jeg have tilskrevet Dem for at lykønske til den glædelige Indgang i Deres nye Stilling¹ og berette om vore othinieniske Sager; men til min Undskyldning maa det tjene, at jeg deels jævnlige har hørt fra Dem, og sendt Dem mine Hilsener, gennem Deres Kone, deels har min Stilling og vor Skoles Skjæbne saa længe staaet uafgjort; at jeg virkelig kun lidet var oplagt til at meddele Andre hvad der kun vilde kjede Dem. Nu har Kongen da endelig hævet denne Uvished, — han være takket derfor! thi med Guds Hjælp vil Henrichsen² tage anderledes fat i Tøilen, end vor Gamle har gjort. — Ved denne Løilighed er der blandt Lærerne blevet Spørgsmaal om et Andragende angaaende fri Bolig eller Huusleiehjælp, hvorved det ogsaa er blevet omtalt, at De, ærede Ven! af og til havde yttret, at Overlæreren ved næste Rectorskifte skulde (eller burde) have Deel i Rectorboligen. Vi have ikke kunnet erfare, om der existerer nogen Resolution desangaaende, og da De let vil indsee, hvor magtpaaliggende det maa være os — mig i Særdeleshed — at faae sikker Kundskab om Sagens Stilling, beder jeg Dem ret meget lade mig vide, om der i Deres Embedstid er nogen Bestemmelse tagen desangaaende, nogen Aftale gjort el. dsl.?

Kongen har overdraget mig Bestyrelsen af Bibliotheket paa Slottet; men — han har sparet 50^{Rbr} af den Dem tilstaaede Løn; jeg faaer kun 100! — Imidlertid er det altid en Sum, der er værd at tage med. — Men med Hensyn til dette Bibliothek er jeg kommen i en Forlegenhed, som kun De kan frie mig ud af. Maack i Kiel³ har sendt en Deel Suppleringer til vore mange ucomplete Bøger, efter Bestilling af Dem. Dette refererer sig vel til den Tilladelse, De har fortalt mig at Kongen har givet Dem til at kjøbe for 200^{Rbr} (var det ikke saa?); men nu veed jeg ikke, hvor jeg har at henvende mig, naar Regningen indløber. Thiele⁴ sagde mig i Paasken, at det ikke angik ham; af hvilken Kasse skal Betalingen da skee? — og har De noget Skriftligt

om denne Sag? — Tjen mig i at underrette mig derom; og skulde der endnu være noget Ubestemt i den kongelige Tilladelse, veed jeg ikke, hvo der, uden De, skulde være istand til at faae Tingen klaret. Det er mig af stor Vigtighed, at Kongen staaer ved sit Ord; thi vel have vi neppe Suppleringer for hele Summen, da mange Værker ikke mere lade sig completere, mange heller ikke ere det værd. Men skal Bibliotheket dog have nogensomhelst Betydning, bør det ikke aldeles være blottet for Penge til Indkjøb. — Paa Søndag (23) reiser jeg til Aarhus, hvor jeg opholder mig 14 Dage. Turde jeg haabe Svar fra Dem paa mit første Spørgsmaal forinden, vilde det være mig dobbelt velkomment, da Lærerne gjerne vilde gøre deres eventuelle Andragende inden Feriens Begyndelse. — Her staaer ellers Alt ved det Gamle. Vor Biskop gjorde mange underlige Tegn og Gjerninger ved den store Skolelærersangfest¹, hvorom Deres Kone sikkert har berettet Dem. — Tidsskriftets² 3de Hefte er under Pressen. Fra Laub i Ryslinge har jeg faaet en Anmeldelse af Deres Bibelhistorie³ der skulde komme i dette Hefte — forudsat at De ikke, imod Formodning, skulde ønske det anderledes, i hvilket Fald Artiklen endnu *kan* henlægges til næste Gang. —

Lev vel, min gamle Ven! og glem ikke Deres

C. Paludan-Müller.

25.

Til Samme.

Odense d: 7de Octbr. 1843.

Ret hjerteligt takker jeg Dem, kjære Kalkar! for Deres Isabella⁴, som jeg har læst med sand Fornøielse og megen Interesse. Jeg beundrer i Sandhed den Lethed og den Arbeidskraft, hvormed De, under saa anstrengende Sysler, som dem, det sidste Halvaar har givet Dem, har været istand til at udføre saa grundigt og smukt et Arbeide i et fremmed Fag. — Men hvorfor har De ikke hellere villet give os Afhandlingen paa Dansk, fEX til vort fyenske Tidsskrift eller til det historiske Tidsskrift? Dog, hvad Deres Grund end har været,

foreslaaer jeg Dem at give os en dansk Bearbejdelse¹, hvorved der tillige vilde blive Leilighed til at rette nogle Trykfeil eller Misforstaaelser, Udgiveren af Archiv for Sch-H: osv har ladet indløbe; jeg tilbyder i saa Fald en lille Samling af Bemærkninger; andre Læsere kunne maaskee ogsaa give Bidrag, og saaledes vilde en dansk Udgave faae et eiendommeligt Værd. Tænk herpaa og sæt ikke os, Deres danske Landsmænd, tilside for Tydskerne. —

At jeg ikke før har besvaret Deres venlige Linier, er vor nye Rectors Skyld, som jager os fra det ene Arbeide i det andet. Examensschema, Examen, ny Læctionstabel, Lærermøder, det ene ovenpaa det andet, osv. osv. lade os ikke komme til Ro. Meget kunde, efter min Overbeviisning, spares, dersom ikke den gode Mand var kommen hertil med en grundig Ringeagt for Alt hvad vi hidtil have gjort og en brændende Iver for at gjøre Alt nyt. For Resten er han en meget vakker Mand, om hvem jeg troer, at han har det baade i Hoved og Hjerte som det sig bør; med Tiden kommer jo ogsaa dette meget Nye i en rolig Gang. — De er ikke tilfreds med, at Deres Bibelhistorie² atter skal vige for Herslebs³; jeg ikke heller, hvad jeg ogsaa har taget mig den Frihed at sige, men mine Ord have ingen Magt nu.

Vor Skole faaer nu sex Klasser. Henrichsen tager al Philologien og Hebraisk i 6te, Sick i 5te, en ny Lærer, Cand. phil: Wiehe⁴ i 4de og 3^{dte}, Crone⁵ Latin i de to nederste. Græsk skal først begynde i 3^{dte} Klasse, Fransk først i 2^{den}. Hansen⁶ skal tage Tydsk i hele Skolen og Naturhistorie i de 5 nederste Klasser; Strøm⁷ Religion i hele Skolen, Hist: & Geogr i de to nederste; jeg beholder disse Fag i de 4 øverste, samt Dansk i de tre øverste Klasser. Hvor vi faae en Mathematiker fra i Eskildsens⁸ Sted (De veed, at han er afskediget med $\frac{2}{3}$ af sin Gage — 400^{Rbr}), veed jeg endnu ikke⁹. — For Resten gaaer Alt her i den gamle Slendrian. Det er Philistere, vi leve imellem, men Philistere med Ordener og Kammerherrenøgler, Folk der spille en meget god og meget høi Lhomber, spise godt, drikke be[dre], og desaarsag ansee sig ikke lidet hævede over nous autres Smaafolk, der Intet af alt Dette have og gjøre. Dog, hvorfor skulde de ikke ogsaa have deres Gode;

vi Andre bilde os jo dog i Grunden ind at staae over dem i andre Ting. — Lykkelige Mand, der er vel ude af dette Væsen og i en Stilling, som stømmer med Deres Tilbøielighed og indre Kald!

Min Kone beder mig hilse Dem. Det gjør mig ret ondt for hende, at hun nu mister den Eneste, hun havde sluttet sig til. Det ene Baand løses saaledes efter det andet: — en god Mindelse om den Tid, da de alle skulle løses.

Lev vel, min ærede Ven! og bevar i kjærlig Erindring

Deres
C. Paludan-Müller.

26a.

Til Samme.

Odense d. 8de Novbr. 1843.

Kjære Ven!

— — — Herfra intet Nyt, i det Mindste ikke fra den Kreds, jeg kjender; men rigtignok er Odense nu, især i Vinter, da vi have et Hof her, saaledes spaltet i flere Kredse, at den ene kan være temmelig uvidende om den andens Affairer. Vor Skole gaar ret godt i sin nye Gang. Hos mig leve vi vel — — —

Deres
C. Paludan Müller.

26b.

Til Student Svend Grundtvig.

Odense d: 11 Nvbr. 1843.

Høistærede Hr. Grundtvig!

Ihvor meget jeg end glæder mig over en ny Udgave af Kæmpeviserne¹, vil det dog være mig umuligt, at paatage mig noget Arbeide i denne Anledning. Embedsforretninger og Foretagender, det nu ikke staaer i min Magt strax at opgive, binde saaledes Hænderne paa mig, at det ligefrem vilde være ufornuftigt, om jeg vilde paatage mig Commissions- eller andre Forretninger, hvis disse gaæ videre end til at

modtage hvad der maatte blive indsendt og da tilstille Dem det.

Kan *mit Navn* være Dem til Gavn, har jeg Intet imod at De anfører det blandt deres, der interessere sig for Deres Foretagende.

De Haandskrifter af gamle danske Viser, Karen Brahes Bibliothek eier, tør jeg ikke udlaane paa eget Ansvar¹. Men da i det Mindste det ene er af høi Værdi og det vilde være stor Skade, om det ikke blev benyttet, skal jeg, naar De tilsender mig en formelig Anmodning om at erholde Manuscripterne udlaante, gjøre hvad der staaer i min Magt for at erholde Patronens, Grev Bille-Brahes², Tilladelse.

ærbødigst

C. Paludan-Müller.

Jeg aabner atter Brevet for at tilføie, at Adjunct Kofoed-Hansen, hvem jeg fortalte Deres Plan og som meget interesserede sig for den, er villig til at assistere Dem med Udførelsen af en eller anden Commission i denne Anledning.

27.

Til Lector, Dr. phil. C. F. Wegener.

Odense d: 16^e Dcbr. 1843.

Det er noget seent, jeg takker Dem, min ærede Ven! for Deres venlige Brev af 2^{den} Septbr og det vedlagte Exemplar af *Bondekroniken*³. Jeg kan kun undskylde mig med den baade indre og ydre Uro, hvori jeg i dette Efteraar har levet, og som kun har undt mig Frihed i Sindet til at tænke paa hver Dags Gjerning og Bekymring. Dog, det er langt og kjedeligt at tale derom; hellere vil jeg give mig Deres Venskab i Vold og af det haabe Tilgivelse for min Forsømmelse.

Deres Bog havde jeg allerede læst, enkelte Partier endog flere Gange, inden jeg modtog den fra Dem. Den fornøiede mig mere, end jeg mindes nogen anden Bog i de senere Aar har gjort, saavel for dens Indhold og varme, correcte Fremstilling, som fordi det er et sandt Vidunder, at see Partier af vor nyere Historie behandlede med Alvor og Kjærlighed. Vi kjende snart mere til ethvert andet Tidsrum, ja selv i Hedenold ere

vi fast bedre orienterede end i Christian den Syvendes Tid; og Bondesagen er nu, efter Deres Bog, noget nær det eneste Parti, der staaer i et tilbørligt Lys. Tør vi ikke haabe, at *De* vil hjælpe os ud af dette Mørke? De maa nu være saaledes inde i vor nyere Historie, at den i alle væsentlige Dele staaer klar for Dem, saavidt dette overhoved er muligt, — hvorfor da ikke samle Enkelthederne til et fuldstændigt Billede, til Veiledning og Glæde for Deres Landsmænd? Lad Maleriet ogsaa faae nok saa stærke Skygger, en Nydelse vil det dog altid være, at see det færdigt.

Skulde jeg tillade mig nogen Bemærkning ved Bogen, da blev det om det Lys, hvori Frederik den Sjette er stillet som Reformværkets Ophavsmand¹. Vistnok var hans Hjerte varmt for Sagen, og han arbejdede trolig i dens Tjeneste. Ogsaa forstaaer det sig, at uden ham var den ikke gaaet saaledes frem; men neppe havde han af egen Magtfuldkommenhed kunnet angive enten Maalet eller Midlerne. Det har altid forekommet mig, at Reventlows² Hoved og Hjerte var Sagens rette Middel-punkt. Dog, Bogens Bestemmelse gjorde det vel nødvendigt, at Kronprindsen maatte træde frem som dominerende Figur.

Tillad mig at bringe Dem en hjertelig Lykønskning til Deres *Ridderkors*, der maa være Dem dobbelt behageligt, fordi det kom paa d: 3 Dcbr, hvilket viser, at Deres Fortjeneste af Frederik den Sjettes Minde finder Anerkjendelse ogsaa i høiere Kredse³.

Nyt fra Odense har jeg ikke at fortælle, desuden vil Henrichsen sikkert berette hvad der kan interessere Dem. I mit Huus staaer Alt ret vel. Min Broder og Fætter i Sorø bedes hilsede.

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

28.

Til Justitsraad J. M. Thiele.

Odense den 26^e Dcbr. 1843.

Velbaarne Hr Justitsraad Thiele!

Idet jeg sender det vedlagte Regnskab for det kongelige Bibliothek paa Odense Slot⁴, anseer jeg det for Pligt, at gjøre

nærmere Rede for Bibliothekets Tilstand og de Ønsker, denne fremkalder. — Bibliotheket bestaaer nu af 3580 Bind og Hefter, der ere saaledes fordeelte paa de forskjellige Fag: Theologi har 233 Bind, Æsthetik 720, Naturkyndighed 203, Historie 887, Geographi og Reiser 199, Krigsvidenskab 93, Literatur og Kunst 446, Philosophi 27, Mathematik etc 129, Pædagogik 46, Lægevidenskab 58, Rets- og Statsvidenskab 272, Lingvistik 184, blandede Skrifter 83. Af Kobberer og Landkort har Bibliotheket 29 Nummere, dels enkelte, dels hele Samlinger.

En meget stor Deel af Værkerne ere ucomplete, en Mangel, den forrige Bibliothekar, Hr Dr: Kalkar, forgjæves har søgt at afhjælpe gennem Universitetsboghandlingen i Kiel, som kun har kunnet skaffe den mindste Deel af det Forlangte¹. Nogle faa Værker ere imidlertid paa denne Maade completerede, saaledes som det vedlagte Bilag udviser. Dette er den eneste Forøgelse, Bibliotheket har modtaget i min Tid. Hvad der i denne Henseende forekommer mig ønskeligt, har jeg anseet det for Pligt at fremsætte i det vedlagte allerunderdanigste Andragende, hvilket jeg tillader mig at anmode Dem om at forelægge Hans Majestæt til allernaadigst Resolution, dog kun hvis De, efter Deres Kjendskab til Forholdene, anseer det raadeligt. Bestemmer De Dem til at forelægge Indstillingen, men den ikke finder Hans Majestæts Bifald, beder jeg Dem subsidiært at udvirke, at Resten af de 200^{Rbr.}, Dr. Kalkar har sagt mig at han har erholdt mundtlig Tilladelse til at anvende paa *Completeringer*, maa bruges til Indkjøb af *nye Bøger*, der efter mit ringe Skjøn vilde gjøre større Nytte, end Completering af tildeels forældede Værker, som sjældent eller aldrig efterspørges.

Arbeidet ved Bibliotheket har i min Bestyrelsestid bestaaet i en Revision, Fortsættelse af en paabegyndt Catalog samt i Udlaan af Bøger. Revisionen har medtaget megen Tid, da det ikke var tilstrækkeligt, at erfare, om de i Kladecatalogen anførte Bøger vare tilstede, men hver enkelt Bogs Titel maatte, for nøiagtigen at kunne indføres i den nye Catalog, sammenholdes med den første Opskrift, der derefter maatte rettes og suppleres. Som Følge af dette Arbeides Vidtløftig-

hed er den reenskrevne Catalog endnu ikke fuldført, men den af Dr. Kalkar efterladte Begyndelse fortsat efterhaanden som Revisionsarbeidet rykkede frem.

Hvad Udlaanet angaaer, da er dertil i det allernaadigst approberede Reglement for dette Bibliothek bestemt en Time to Dage om Ugen. Disse ere lagte saaledes, at de i Almindelighed ikke komme i Collision med mine Embedsforretninger som Lærer ved Cathedralskolen; men naar betydelige Afvigelser fra Skolens sædvanlige Orden indtræde, f. Ex: ved Examina, er det mig umuligt, at respectere Bibliothekstiden aldeles nøiagtigt, hvilket imidlertid ingen betydelig Ulempe har medført, da de nødvendige Forandringer forud ere blevne bekjendtgjorte enten i Stiftets Aviser eller ved Opslag paa Bibliothekets Dør.

Bibliotheket benyttes meget, saavel af Deres kl: Høiheder Kronprindsen og Kronprindssessen, som af andre Folk af alle Stænder. Udlaane[ne]s Antal siden dets Oprettelse i August 1841 beløber sig efter Laaneprotokollen til 1085. Men den største Deel af disse Udlaan har været til Slottets Tjenestefolk og Smaafolk i Byen, som ere meget begjerlige efter de faa Moerskabsbøger, der forefindes. Da jeg overtog Bibliothekets Bestyrelse, forefandt jeg et meget liberalt Princip for Udlaanet i Gang, hvilket jeg ikke ansaae mig berettiget til at forandre strax eller paa egen Haand. Imidlertid er det indlysende, at de meest søgte Bøger maae lide betydeligt ved at gaae igjennem saa mange Hænder, især da ikke alle Bøgerne ere indbundne; og jeg veed ikke, om det stemmer med Hans Majestæts Hensigt, at Allerhøistsammes Bogsamling saaledes kommer til at concurrere med Byens Leiebibliotheker. Paa den anden Side har Reglementet gjort Bibliotheket til et offentligt, uden at undtage nogen Klasse af Bøger fra Udlaanet, og af egen Myndighed at foretage en Klassifikation af Laanerne, vilde for Bestyreren hverken være let eller behageligt. Dog har jeg ikke unddraget mig den Pligt, der forekom mig utvivlsom, at negte Uconfirmerede Bøger, naar ikke vederhæftige Forældre eller Værger skriftligen anmodede derom.

I Henhold til Ovenstaaende udbeder jeg mig ærbødigst af

Deres Velbaarenhed en authentisk Fortolkning af Reglementet med Hensyn til *Moerskabsbøger*, nemlig hvorvidt disse enten aldeles ikke maae udlaanes til Nogensomhelst, eller om det blot maa skee til bekendte Folk af de høiere Klasser, eller tillige til Slottets Beboere og Tjenestefolk, eller endelig, om det i saa Henseende skal forblive ved den hidtil fulgte Praxis? I sidste Tilfælde vil det ikke være mig muligt, at indestaae for Bøgernes anstændige Behandling — et Par ere allerede fordærvede — og en fast Indbinding vil være uomgængelig nødvendig, hvis de ikke alle i Løbet af et Aars Tid skulle være ganske ubrugelige.

Ved Bibliotheket tjener det samme Bud, som er antaget af Hr. Dr. Kalkar. Manden, der er meget trængende, men villig og rask til Arbeide, har før min Tid, som han siger, erholdt Haab om et Tillæg til de ham tilstaaede 4^{Rbd.} hvert Fjerdingaar. Jeg kan naturligviis ikke tilstaae ham dette; men da jeg maa ansee hans Andragende for billigt, tillader jeg mig at anbefale ham til et Tillæg af een *Rbdr* kvartaliter.

Ved min Tiltrædelse den 23de April d. A. forefandtes hverken nogen Kassebeholdning eller udestaaende Regninger; men af Dr. Kalkar vare adskillige Bøger bestilte i Kiel, hvoraf nogle efterhaanden ere ankomne. Dem af disse, der vare i Materie, har jeg ladet indbinde, men i Øvrigt ingen nye Bøger bestilt, deels fordi det mundtlige Tilsagn, ifølge hvilket hine Bøger anskaffedes, er givet Dr. Kalkar, ikke mig, deels fordi jeg ikke kan vide, hvilke eller hvor mange af de bestilte enkelte Dele Universitetsboghandlingen i Kiel efterhaanden vil kunne opdrive, deels endeligt, som ovenfor bemærket, fordi jeg maa ansee Anskaffelse af nye Værker hensigtsmæssigere. Jeg beder Dem ret meget forskaffe mig en definitiv Afgjørelse paa dette Anliggende. — Med Hensyn til den mig allernaadigst tilstaaede aarlige Gratification af 100^{Rbdr.}, har jeg, for at Regnskabet kan komme til at gaae fra Termin til Termin, opført dens Beløb paa den vedlagte Note for 8 Maaneder à 8 *Rbd* 3 *g.* —

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

Til Justitsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense den 12e Januar 1844.

Høistærede Hr. Justitsraad!

— Da Videnskabernes Selskab har optaget mig til Medlem¹, ønskede jeg at kjende mine Rettigheder i Selskabet og Pligter imod det. Tillad mig i denne Anledning at spørge Dem, der har givet mig saa mange Prøver paa Velvillie og som jeg tør troe ikke vil tage min Paatrængenhed ilde op, — om der er Contingent at erlægge, Skrifter at modtage, Arbejder at udføre i en bestemt Tid? Modtage Medlemmerne intet Exemplar af Lovene? Bliver det fornødent for mig at have en Mellemand i Kbhvn imellem Selskabet og mig, maa jeg give Anviisning paa min Broder Frits. —

I dette Aar indtræffer jo det kl: *danske* Selskabs Jubilæum²; agter man at foranstalte nogen Høitid i denne Anledning? — og i saa Fald *naar* vilde det vel blive? — Var det mig muligt, havde jeg nok Lyst til at være med. —

Med Høiagtelse og Hengivenhed
Deres ærbødige
C. Paludan-Müller.

Til Sognepræst, Dr. phil. et theol. C. A. H. Kalkar.

Odense ³/₄ 44.

Ærede Ven!

— — — De seer, kjære Ven, at vort literære Selskab endnu af og til giver Livstegn fra sig. Ogsaa vore Aktstykker agte vi i Sommer at fortsætte. Men det forekommer mig som de Trækninger, man ved galvaniske Midler frembringer hos Liig; thi dødt er dog Selskabet i Grunden. — — —

Her i Odense er Alt stille. Hofluften har nu noget fordeelt sig; i Vinter kunde man knap trække Veiret for dens Qualme. Det er en sand Plage i en lille By at have et Hof. Al virkelig Selskabelighed forstyrres og de tommeste Blærer svømme

ovenpaa. En By som Odense har ikke, som Kjøbenhavn, selvstændige Interesser, der hæve og bære deres Tilhængere uafhængigt af Hofvinden. De har i Sandhed Intet tabt ved at bytte Odense med Landet. — — —

Odense $\frac{3}{4}$ 44.

Deres
C. Paludan-Müller.

31.

Til Justitsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense d: 19de Mai 1844.

Høistærede Hr. Justitsraad!

— — — De beklager Dem over, at jeg slet Intet har leveret til Tidsskriftet, og jeg kan jo ikke negte, at jeg ikke har opfyldt de Forventninger, jeg meget vel begriber De nærere om mig. Men jeg vil ganske uforbeholdent sige Grunden til min Adfærd, at De i det Mindste ikke skal tilskrive den Lige-gyldighed og Upaalidelighed. — Jeg havde ventet, at den historiske Forening vilde have gjort det til sit Hovedformaal, at modarbejde den eensidige Skandinavisme, den eensidige Hængen i Oldtiden, der karakteriserer vor Historiographi, eller, da vi jo fast ikke kunne tale om en egentlig Historie-skrivning, der har slugt vore Historieforskeres bedste Kræfter. Universalhistorien er paafaldende tilsidesat her i Landet, og dette straffer sig i selve Behandlingen af den nordiske Oldtid, som dog aldrig kan forstaaes i sit egentlige Væsæn, naar den ikke opfattes som et Led i den historiske Totalitet. Universalhistorien og den historiske Kunst ventede jeg vilde finde fortrinlig Understøttelse og Opmuntring hos den historiske Forening, og jeg var aldeles beredvillig til at forene mine ringe Kræfter med deres, der agtede at kæmpe for en Sag, jeg aldeles maatte billige. Men Foreningen satte sig et andet Maal; den tilveiebragte især Oplysninger om vor Middelalder, Oplysninger, hvis store Værd Ingen kan paaskønne mere levende, end jeg, men som dog ikke havde trængt til et eget Samfund for at kunne komme frem. Jeg lægger ikke Skjul paa, at den Retning, Foreningen saaledes kom ind paa,

gjorde mig mismodig og betog mig Lysten til at arbeide i dens Tjeneste. Dette var i de første Aar; senere er jeg imod Villie og Hensigt geraadet ind i saa mange Entrepriser, at al min meget knap tilmaalte Fritid sluges af dem. De slesvigske Anliggender, det fyenske Tidsskrift, de fyenske Aktstykker, det fyenske literære Selskabs Sager, en Deel hist og her adspredte Afhandlinger have gjort mig, der efter min Natur kun ret kan bruge en *samlet* Tid, og kun udføre Et ad Gangen, det umuligt at tage fat paa et større Arbeide. Tro ikke, at jeg selv billiger dette, eller er tilfreds dermed; tværtimod, jeg har mere end een Gang tænkt at sprænge alle de hindrende Baand for engang igjen at nedsænke mig i Nydelsen af en uforstyrret Hengivelse i eet Værk; men her i Byen, paa min nuværende Post, frygter jeg at det Aar for Aar, midt i en stedse voxende Familie, som kræver stedse mere af min Tid og Kraft, vil blive mig vanskeligere. Og jeg føler det, jeg kunde udrette Noget, vare blot ikke Forholdene mig saa meget imod! Hvorfor har Wegener i Sorø, som jo har det skjønneste Otium, da Intet leveret Dem?

Dog, Papiret er fuldt og De formodentlig kjed af mine Lamentationer, dem jeg beder Dem tilgive Deres med sand Høiagtelse hengivne

C. Paludan-Müller.

32.

Til Biskop Jens Paludan-Müller.

Odense d: 17de Febr: 1845.

Kjære Fader!

I forrige Uge modtog jeg Dit Brev af 8de d. M:¹ med 110 R^{bd}r. til Restaurationen af sl. Moders Grav². Jeg paatager mig med Glæde alt Arrangement med Opsættelsen osv. og skal Intet forsømme for at see Alt i tilbørlig Stand i tilstundende Foraar. Hvad en Indskrift paa Mindepladen angaaer, da veed jeg endnu intet Bedre at proponere end en simpel Angivelse

af Personalia. Men maaskee falder der En af os noget Net og Passende ind forinden Udførelsen.

Det bekymrer mig meget, at Du har havt, — maaskee endog har endnu Sygdom i Huset. Med Guds Hjælp bliver det vel nok godt med Hanne Selmer¹; men saa længe sligt staaer paa, giver det altid nogen Uro og Spænding i et Huus. Gid vi snart maa høre, at Patientten igjen er paa Benene.

Hvad Fader skriver om Literære Sager har meget interesseret mig, og jeg deler gandske Din Mening, at der neppe kommer stort ud af Psalmbogssagen², — netop af den Grund, Du anfører: fordi Meningerne her i Landet sprede sig efter alle 32 Compasstreger. Under saadanne Forhold, hvor ingen afgjort Majoritet findes, eller rettere, hvor denne først skal dannes, er det ikke Tid til gjennemgribende Foranstaltninger, især da Regjeringen ikke nu, som da den sidste Psalmbog³ indførtes, har den Autoritet, at den let vil indlade sig paa at tage imod alle de Vanskeligheder, Sagens praktiske Gjennemførelse vil fremkalde. I disse religiøse, — eller dog kirkelige Anliggender er der neppe noget Klogere at gjøre, end at lavere, og lempe det Enkelte saaledes efter Omstændighederne, at Ubehageligheder saavidt muligt forebygges, men for Resten have Øine og Øren aabne, at det i Tide erkjendes, naar Aanden har faaet saa megen Magt, at den ikke længere lader sig nøie med Palliativer. Dertil kommer det vel nok engang her i Landet; men for Øieblikket kan man ikke sige, at en mægtig kirkelig Aand rører sig og kræver Regjeringens Tjeneste.

Det morer mig, at Fader er kommet Frits til Undsætning imod Theologernes Tvivl om Abels Berettigelse til at være i Paradiis⁴; thi endskjøndt Frits vel kun kan være ansvarlig for Digtets æsthetiske Sandhed, er det saa smukt, at det nok fortjener et Forsvar selv imod ubeføiede Angreb.

Vi leve vel her, Store og Smaa, og hilse kjærligst vor kjære Fa[der] og Bedstefader. Du vil vistnok kunne kjende en betydelig Fremgang i Børnenes Vext og Udvikling, naar de næste Gang fremstille sig for Dig.

Din Søn Caspar.

33 a.

Til Justitsraad Edvard Collin.

Odense den 14de Marts 1845.

At Deres Velbaarenhed erholder min Betænkning over Hr. Giessings Griffenfeld udlaant af Samfundet¹ for den danske Literaturs Fremme, kan jeg for min Deel Intet have imod; men da den tilhører Samfundet, ikke mig, kan kun dettes Bestyrelse afgjøre Sagen.

Imidlertid maa jeg i ethvert Fald erklære, at min Dom over Arbeidet ikke mere kan betragtes som paalidelig, da Forfatteren sagtens har foretaget betydelige Forandringer med Manuscriptet, siden jeg havde det til Gjennemlæsning; han har i det Mindste til mig yttret, at han paatænkte en *Omarbeidelse*. Er denne virkelig udført, bør mine Ord ikke komme i nogen Betragtning ved Afgjørelsen af hans Ansøgning.

Høiagtelsesfuld
C. Paludan-Müller.

33 b.

Til Student Svend Grundtvig.

Odense d: 27de April 1845.

Høistærede Hr. Grundtvig!

— — — Derimod har jeg Betænkelighed ved at sende Resten af vore Haandskrifter, inden Quarten retournerer;² ikke som om jeg nærde mindste Tvivl om deres omhyggelige Behandling saa længe de ere i Deres Hænder, eller som om jeg ikke gjerne gjorde hvad der staaer i min Magt for at fremme Deres fortjenstlige og interessante Foretagende; men at sende alle vore Skatte, — uerstattelige hvis de tabtes, — paa en Gang til eet Sted udenfor Bibliotheket selv og derved udsætte dem for at gaae til Grunde ved en eneste ulykkelig Hændelse, troer jeg ikke at kunne forsvare. — — —

Deres
C. Paludan-Müller.

34.

Til Sognepræst, Dr. phil. et theol. C. A. H. Kalkar.

Odense d: 2^{den} Juli 1845.

Høistærede kjære Ven!

— — — Jeg benytter Leiligheden til nu efter saa lang Afbrydelse at spørge til Dem og Deres Familie. Hvad jeg paa tredie og fjerde Haand har af og til hørt fra og om Gladsaxe Præstefolk, har kun kunnet glæde mig; thi derefter synes Sagerne at staae vel i Deres Huus. Man har her nævnet Deres Navn iblandt dem, som kunde komme paa Valg til Aarhus Bispestol¹, — eller, hvis Brammer fik den, da til Lollands-Falsters². Dette vilde jeg ønske var grundet — baade for Deres og for Bispeembedets Skyld. I Aarhus holder jeg mig overbeviist om, at De vilde finde Alt i god Orden og Gang efter min Fader. — Hans Død har De sikkert ikke erfaret uden Deeltagelse. De havde ham ogsaa kjær; og de 15 Aar, han levede i Aarhus, vare ikke uden Frugt ogsaa for hans aandelige Udvikling. Skjøndt han naaede en Alder af over 73 Aar, og aldrig har havt stærkt Helbred, gik han dog tidligere bort, end vi havde Grund til at vente efter hans sidste Aars Forfatning³. Det var heller ikke Alderdomssvaghed, men en Sygdom, der lagde ham i Graven. — Har De seet Provst Magnussens smukke Tale⁴ over ham? —

I mit Huus leve vi omtrent ved det Gamle. Min Jens ligger i denne Tid af en Skade i Ryggen, han har faaet ved et uheldigt Fald; dog giver Lægen godt Haab om hans Helbredelse. — Hvad tykkes Dem om det store Trompetstød, hvormed Universitetsdirectionen bebudede — eller lod H. Majestæt bebude Verden, at nu skulde Gymnasie-Velsignelsen⁵ ogsaa komme over det lykkelige Danmark, — og dog efter 1½ Aars Forløb ikke har været i Stand til at gjøre Andet, end give de tre Rectorer i Odense, Kolding og Kbhvn et lille Gagetillæg for den eventuelle Møie de vilde faae med de eventuelle Gymnasier? Mig forekommer det ligefrem uforsvarligt, at lade Damoklessværdet hænge i saa lang Tid over de arme

Skolers Hoveder og løsne alle Forhold uden at være vis paa, at Kraften til at føre det Nye igjennem ikke manglede. —
 Venligst Hilsen til Deres Frue og øvrige Familie

Deres hengivne
 C. Paludan-Müller.

35.

Til Etatsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense d: 8de Nvbr. 1845.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

— — — Tør jeg hertil endnu føie et Par Spørgsmaal i samme Anledning? — Hvor langt er Fryxell kommen i sine Beretninger? — Er der siden 1842 skrevet Noget af Vigtighed om Carl den Tolvtes Død?¹ — i Sverrig nemlig; thi hvad man andensteds i Verden har sagt derom, kan jeg maaskee nok finde selv. Hvad Deel har Bolmeer i Lundblads Carl den Tolvte?² — Dog dette sidste Spørgsmaal vil rimeligviis blive overflødigt, dersom jeg kan være saa heldig at faae 2^{den} Deel af Originalen at see.

De vil ikke tage min Paatrængenhed ilde op, naar De betænker, hvor ubekjendt vore kjære Naboers Literatur er her i Landet, især i Provindserne, hvor det virkelig er til Forundring vanskeligt at faae svenske Bøger at see. Tydske og franske, italienske og engelske Værker skaffe vore Boghandlere let, men Sverrig er dem saa fremmed som China. Gid vore ivrige Skandinaver vilde for Alvor gjøre Noget, der var værd at tale om, for Udbredelsen af Kjendskab til Sverrigs Culturfrebringelser saavel i ældre som i nyere Tider. Det var alle Dage ligesaa nyttigt, som at trampe ad Moskoviterne eller spise til Aften paa Skandinaviens Velgaaende.

— — —
 Med Høiagtelse og Hengivenhed
 ærbødigst
 C. Paludan-Müller.

Til Samme.

Odense d: 7de December 1845.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

Uagtet jeg har modtaget Deres Brev af 6^e d. M., sender jeg dog Slutningen af min Afhandling om Carl XII¹ for at sætte Dem i Stand til, bestemt at afgjøre, om De kan benytte den til Tidsskriftets 6te Bind. — I ethvert Fald skal jeg ingenlunde beklage mig over, at De har drevet mig til at udføre dette Arbeide, som jeg vel i omtrent et Aar har baaret i Tanken, men uden en bestemt Tilskyndelse maaskee skulde have betænkt mig længe paa at give Tilværelse.

Foretrækker De at lade det gjøre Begyndelsen af 7de Bind, er jeg vel tilfreds dermed; men jeg maa da anmode om, at erholde det Hele tilbage for at underkaste det et sidste Gjennemsyn, hvad det ved den store Hast, hvori det er løbet af Pennen, vistnok kan trænge til. Ogsaa Kortet og Tegningen udbeder jeg mig da remitterede. —

Meget vilde De i saa Fald forbinde mig ved Meddel[el]se af de væsentligste Anker, De maatte have imod Arbeidet. Jeg forlanger ingenlunde en Motivering af disse, men beder blot om en Antydning med to Ord, som jeg da nok skal vide at udtyde, og som altid vil være mig saare velkomne som en Advarsel om, at her er et svagt Sted. — Ligeledes vilde det være mig særdeles kjært, hvis De kunde faae nogen Oplysning om Landsbergs² her meddeelte Dagbog. Jeg troer den hidtil utrykt, men er ikke vis i min Sag, som De vil see. Skulde der iblandt Bibliothekets ældre Danske Sager ikke findes noget Vink derom? — Dog, det blev rimeligviis for vidtløftigt at eftersee disse; jeg vil ogsaa være aldeles beroliget, dersom Deres Hvlbhed og Confer. Werlauff erklære den enten for trykt eller ei. —

Naar jeg stiller Arbeidet til Tidsskriftets Tjeneste, da skeer det i Haab om at see det fremkomme under *Deres* Redaction. *Dem* føler jeg mig forpligtet, og jeg kan regne paa, at Afhandlingen af *Dem* ikke lægges til Side saa længe, indtil den bliver forældet eller der voxer en Literatur over dette Æmne op et

eller andet Sted i Verden, som vilde gjøre en Omarbeidelse nødvendig. Men skulde imod mit Haab og mit Ønske det skee, som enkelte Yttringer i Deres tidligere Breve næsten lade mig befrygte, at Tidsskriftets Redaction af Dem agtes overdraget en Anden¹, da kan jeg ikke ansee mig bunden til ham, eller forpligtet til at holde Arbeidet disponibelt efter hans Løilighed, hvis han ikke inden en rimelig Frist henvender sig til mig derom. — Det var jo tænkeligt, at en ny Redactor enten selv eller hos nærmere Bekjendtere havde Materiale i Forraad, som han først vilde sende ud i Verden. — Dog, jeg haaber sikkert, at min Frygt for at see Dem fratræde det Værk, De med saa megen Kraft og Kjærlighed har arbeidet for, ikke skal bekræfte sig. —

For al Deres Uleilighed med Lundblad² er jeg Dem meget taknemlig. Var Bogen ikke saa vigtig for dette Arbeide, og vidste jeg noget andet Middel til at forskaffe mig den, skulde jeg undsee mig ved at volde Dem Bryderi med denne Sag.

Men jeg giver Dem at betænke, hvorledes det vilde gaee mig, naar det i Kjøbenhavn, og for Deres Høivelbaarenhed, kan være vanskeligt at skaffe den tilveie. —

Med høiagtelsesfuld Hengivenhed

Deres

C. Paludan-Müller.

37.

Til Professor, Dr. phil. J. F. Schouw.

Odense d: 9de Decbr: 1845.

Høistærede Hr. Professor!

— — —

I Modercomiteens Aarsberetning af 10de April 1845 er jeg ikke nævnet blandt dem, der i Fyen virke for den slesvigske *Underviisningssag*, men derimod min Collega, Overlærer Sick³. Dette forundrede mig, da jo ikke han, men jeg var iblandt Indbyderne for denne Sag. Imidlertid antog jeg, at en Forvexling maaskee tilfældigviis hidrørte fra hans Virksomhed for Hjælpeforeningen; og for ikke at gjøre Difficulteter, ved-

blev jeg, efter Aftale med ham, at opkræve de paa mine Lister tegnede Bidrag til dansk Underviisnings Fremme i Slesvig. Men nu seer jeg den samme Forbigaaelse gjentagen i Modercomiteens seneste Annonce i de kjøbenhavnske Blade¹ og er derved sat i den Nødvendighed, at udbede mig en Erklæring angaaende denne tilsyneladende Desavouering. De Bidragende, der have betalt til mig i dette Aar og modtaget min Quittering, maae blive forundrede derover og troe, at jeg ubeføiet har blandet mig i en mig uvedkommende Sag; — dette er ikke alene Noget, jeg befrygter; men man har allerede forespurgt sig hos mig i denne Anledning. De vil altsaa indrømme, at jeg allerede for mit gode Navn og Rygtes Skyld ikke kan unnlade at forlange Forholdet klaret.

Jeg har tænkt, at der muligen ved min Correspondance med Hr. Professor Clausen kan være givet Anledning, skjøndt ikke fra min Side, til Misforstaaelse. De veed, at jeg med Glæde fulgte Opfordringen til at stille mig iblandt Indbyderne til den slesvigske Underviisningssag; men til denne knyttede sig andre Foretagender i samme Retning, f. Ex. den store Petition² og Hjælpeforeningen, dem jeg efter min Overbeviisning ikke kunde paatage mig at virke for. Ogsaa blev jeg opfordret til at medunderskrive Indstillingen til Stænderforsamlingerne i forrige Aar³, hvorved jeg vel foreløbigen gjorde et Par Bemærkninger, men dog ingenlunde vægrede mig ved at underskrive. Desuagtet blev den indgivet uden at være bleven mig bekjendt. Maaskee har man forstaaet dette som om jeg ogsaa vilde trække mig tilbage fra Underviisningssagen og overdrage den for mit Vedkommende til Overl. Sick, der virker for Hjælpeforeningen og i flere Retninger for det slesvigske Anliggende; men jeg har ikke i mindste Maade givet Anledning til denne Tro, — og kunde ikke give den, da jeg bestandigt har nærret den Overbeviisning, der endnu er uforandret, at Underviisningssagen netop er det Rette og Fornødne, — det, [hvorved] der fra vor Side kraftigst og sikkrest kan [arbeides] i den danske Nationalitets Tjeneste. Hvad der staaer til mig, er jeg ogsaa endnu aldeles villig til at gjøre for denne Sag.

Men muligt anseer Modercomiteen det for rigtigst, at *een*

Mand har de forskjellige Foretagender i sin Haand for Fyens Vedkommende, eller dog for Odense Byes. Er dette Tilfældet, da maa jeg udbede mig en Erklæring derom, for at jeg kan bekjendtgjøre det Fornødne. Ønsker man derimod fremdeles min Medvirkning for Underviisningsagen, da tør jeg forvente Misforstaaelsen rettet i næste Beretning. Og i ethvert Fald kræver det ugunstige Lys, hvori jeg uforskyldt er kommen til at staae her i Fyen, at den ordentlige Indbetaling af andet Aars Bidrag saa vel som af den øvrige Sum for mit Vedkommende under en eller anden Form bringes til de Bidragendes Kundskab.

Jeg nærer det Haab, at De, høistærede Hr. Professor! ikke vil misforstaae dette Brev eller optage mig det ilde, at jeg har talt reent ud, hvor jeg ikke længere kunde tie stille. Til Dem har jeg skrevet denne Gang, fordi Prf. Clausen, med hvem jeg ellers har corresponderet angaaende det slesvigske Anliggende, jo nu er fraværende¹.

Med høiagtelsesfuld Hengivenhed
ærbødigst
C. Paludan-Müller.

38.

Til Etatsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense d: 16^e Jan. 1846.

Høistærede Hr. Etatsraad!

Vedlagt sendes min Carl d. Tolvte gennemseet, samt Lundblad, hvorfor jeg ret meget takker Dem. Deres Bemærkninger over mit Arbeide har jeg samvittighedsfuldt overveiet og benyttet, saa vidt det var mig muligt, naar ikke det Hele skulde omarbeides efter en ganske anden Grundplan. Jeg har stræbt at tilfredsstille baade Historikeren og Lægmand; derfor maatte jeg medtage Meget, som kunde have været borte, havde jeg kun tænkt paa En af dem; men jeg ønskede om muligt at virke paa den almindelige Mening, der har taget en efter min Overbeviisning urigtig Retning, og som vel kunde amuseres ved en let Artikel, men kun nødes til Underkastelse

af en udtømmende kritisk Undersøgelse, imod hvis Fuldstændighed og Nøiagtighed den ikke kan indvende Noget. At der endnu staaer meget tilbage at læse og drøfte i denne Materie, veed Ingen bedre end jeg selv; men jeg troer at have givet nok til at aabne et Felttog. Tilgiv derfor, at Arbeidet er blevet saa voluminøst; jeg maatte enten komme med hvad jeg havde, eller blive hjemme. — Hvad Gustav den Tredie angaaer, takker jeg hjerteligt for Vinket. De vil see, at jeg har udslettet hvad der kunde røbe min egen Dom om hans Adfærd; men de Forfattere, jeg anfører, tør jeg jo ikke forvanske, og det er dem, ikke mig, der stille ham i det ugunstige Lys. — — —

Med Høiagtelse og Hengivenhed
ærbødigst Deres
C. Paludan-Müller.

39.

Til Sognepræst, Dr. phil. et theol. C. A. H. Kalkar.

Odense d: 21 Marts 1846.

Ret hjerteligt takker jeg Dem, min ærede Ven! fordi De endnu af og til mindes mig. Gaa ikke for strengt i Rette med mig, fordi jeg er saa forsømmelig i Brevskrivning. Jeg veed vel, at det er Uret, ikke alene mod mine Venner, men fornemlig mod mig selv, der derved kommer i Fare for at glemmes af dem, i hvis Hjerte jeg ønsker at bevare min Plads; men dersom De troede, at min Taushed hidrører fra Ligegyldighed, miskjendte De i Sandhed mit Sindelag. Jeg veed intet Andet til min Undskyldning, end at vi, der bære Dagens Byrde og Hede, sikkert Alle føle, hvor svært det er at komme over Mere, end Øieblikkets Nødvendighed fordrer. — — —

Psalmebogssagen¹ har interesseret mig meget; dog skulde jeg neppe have følt mig kaldet til at træde offentligt frem i denne Anledning, var jeg ikke bleven særgerlig over denne jammerlige Tid. Opponere, nedrive, forstyrre kan den, men ikke selv gjøre noget, der er værd at tale om. Kan man da ikke føle sig fristet til at sætte en lille Stive under et smukt

og godt Foretagende, som Andre puffe saa længe til, at det raver og vakler? Imidlertid maae De være overbevist om, at jeg meget vel føler det Mislige i det nu saa gængse Adressevæsen. Derfor har jeg ogsaa paa det Omhyggeligste afholdt mig fra Alt hvad der i nogen Maade kunde see ud som Agitation eller Hverving: jeg har lagt Adressen i den hempelske Boglade og sagt til Folk, at her er den, men end ikke til mine nærmeste Omgangsvener omtalt Sagen med et eneste Ord videre. Derfor faaer jeg vel heller ikke stort over et halvt Hundrede Underskrifter; men jeg troer ikke, at man vil kunne forkaste dem som uberettigede. Da mange Præster interessere sig for Sagen, vilde det være saare let at skaffe Papiret fuldt med Almuens Underskrifter; men dette synes Alle enige om at undgaae. Saaledes fik jeg forleden Dag en Liste, formodentlig Laub havde sendt omkring i Trolleborgegnen, hvorpaa baade Greve og Provst stode, men ikke een Bonde. — Jeg regner paa, at dette vil finde Deres Bifald; efter min Følelse vilde jeg i det Mindste være vel tilfreds dermed, var jeg Medlem af Psalmebogscomiteen.

Tak for Deres gode Løfte om Correspondence de Charles V¹. Det vil være mig en sand Nydelse at gjenemgaae den; men om jeg tør paatage mig at anmelde den, er meer end tvivlsomt. Jeg er saa lidet inde i denne Deel af den historiske Literatur, og vore Samlinger i Odense ere saa fattige i dette Fag, at jeg neppe vil have eller let kunne skaffe mig de fornødne Forkundskaber. Men send mig dog Bogen; det vil altid være en Kilde til Belæring og Nydelse for mig selv. —

De spørger til vor Skole. De[n] lever vel, voxer i Omfang og fører sig ret godt op. Jeg veed kun Godt at sige om den; og gaaer det nu og da ikke lige efter mit Hoved, saa erkjender jeg villigen, at det overhovedet vilde være vanskeligt at gjøre mig tilpas, da jeg nu engang har faaet mig en egen Mening om Ungdommens Behandling. Der er ellers siden Henrichsens Ankomst ikke forefaldet et eneste disciplinært Tilfælde, som var værd at tale om. Den nye store og smukke Skolebygning skrider rask frem; men til Efteraaret komme vi dog neppe til at flytte ind, skjøndt det var Bestemmelsen². — Mig huer i Øvrigt ikke denne megen Reformeren af

et Collegium, som ingen Mening selv har eller kan have¹; det bliver drevet og stødt derhen, hvor det selv ikke tænkte paa at gaae. — Her fortæller man ellers, at der nu i Statsraadet er falden Resolution paa vigtige Sager angaaende Skolevæsenet, navnlig om, at kun Vordingborg Skole skal nedlægges², alle de andre derimod strax gjøres til udvidede Skoler. Har De hørt Noget derom, eller kan De skaffe mig at vide, om Noget, og hvad da, er bestemt, vilde jeg takke Dem meget for Meddelelsen. —

Med min Familie staaer det ret vel. Børnene voxe i Længde, Appetit og Duelighed i at slide Klæder. Louise har i Vinter lidt af Øienbetændelse³, der har holdt hende i Arrest et Par Maaneder, men nu er i Afmarsch. Jens er velmeriteret Medlem af Latinskolens nederste Klasse, hvor han hidtil har holdt sig som Dux; en Latiner kan jeg dog ikke kalde ham, da Latin nu ikke læses i den Klasse og herefter heller ikke skal læses i anden. Om Amalia og Philippa er intet Andet at melde, end at de ere to smaa Candidater til menneskelig Ære og Værdighed. — Min Kone har det omtrent som da De saae hende. — Hun sender Dem og Deres kjære Kone de venligste Hilsener. Jeg føier mine til.

Deres
C. Paludan-Müller.

40.

Til cand. philol. L. Oppermann.

Odense d: 2: Mai 1846.

Fra min Rector og mig selv skal jeg hilse og spørge, om Du ikke af gammelt Venskab for Odense Skole vil paa Auctionen efter Pastor Spang⁴ med Fl., der begynder den 5^e Mai, byde paa de vedtegnede Bøger til Skolebibliotheket. Kan Du ikke selv være tilstede, vil Du dog lettere, end vi, kunne faae Commissionen overdraget en Paalidelig, dog naturligviis ikke Auctionsholderen selv. — Er Du villig til at opfylde vort Ønske, tør vi ogsaa regne paa, at Du vil modtage de kjøbte Bøger og besørge dem sendte med god Skibsleilighed forsvarligt indpakkede. —

For Dit sidste venskabelige Brev skylder jeg Dig endnu Tak. Jeg har altid erkjendt, at der maatte være mange og vægtige Grunde for Dig til at holde Dig i Kbhvn saa længe rimeligt og fornuftigt er; og jeg begriber meget vel, at Du hidtil ikke har fundet tilstrækkelig Anledning til at søge Ansættelse andensteds. Men som Sagerne nu staae, var det dog muligt, at den saakaldte Reform¹ vilde skaffe god og gunstig Leilighed til at komme ind et eller andet godt Sted². Og for at kunne benytte den, om den kommer, var det jo nødvendigt, at Du underkastede Dig Practicum i Tide. Er det dog ikke værd at tage dette i Betragtning? Vi leve vel og hilse Dig venskabeligst.

Din
C. Paludan-Müller.

41.

Stambogsblad til en ukendt.

Dum vita manet, studeamus honeste Posse mori. *Saxo*
lib: II³.

Stockholm d: 22^e Septbr. 1846.

Til venskabelig Erindring om
C. Paludan-Müller
Dr. ph. Overlærer ved
Odense Cathedralskole.

42.

Til Etatsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense d: 30^e Septbr. 1846.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

I Mandags modtog jeg ganske kort før min Afreise fra Kjøbenhavn de sædvanlige Halvaarsquitteringer fra den historiske Forening⁴ tilligemed et venligt Brev fra Deres Hvlbhed, som Tiden ikke tillod mig at besvare strax. Jeg gjør dette nu med oprigtig og taknemlig Erkjendelse af Deres Velvillie, og med Undseelse over, at den Ældre forekom den Yngere med

det milde Ord. Skulde jeg ved vort Sammenstød i Mandags have svaret Dem med heftige Ord; — hvad jeg dog ikke mindes, beder jeg Dem ene tilskrive det den Sindsbevægelse, der altfor let reiser sig under en varm Discussion; min *Hensigt* var det blot at vise, hvor magtpaaliggende det *efter mit Ophold i Stokholm* maatte være mig, at see min lille Afhandling i Publikums Hænder¹.

Jeg har i Stokholm modtaget bestemt Løfte om, at al offentlig Omtale af Arbeidet skal opsættes, indtil jeg melder, at det er *udkommet* i Danmark. For end mere at sikkre mig dette Løftes Opfyldelse, har jeg i Aften skrevet til Stokholm og troer da med Sikkerhed at kunne regne paa, at mine svenske Venner ikke ville sætte mig i Forlegenhed ved nogen Mangel paa Discretion og Ordholdenhed. —

Med Høiagtelse og Hengivenhed
Deres ærbødigste
C. Paludan-Müller.

43.

Til Lector, Dr. phil. C. F. Wegener.

Odense d: 16^e Dcbr. 1846.

Høistærede Ven!

Jeg skylder Dem Tak for Deres *Anders Vedel*², der var mig saare velkommen i mere end een Henseende. Jeg har læst den to Gange heelt igjennem, nogle Partier oftere, og dog tør jeg ikke sige, at jeg har overvældet den overordentlige Rigdom af Meddelelser i dette grundige, udtømmende Arbeide. Enhver der kommer i den Egn af vort Fædrelands Historie, maa lade sig lede af Deres Bog, der jo er en sand Berigelse af vore historiske Kilder ved de mange hidtil utrykte Oplysninger, den giver; og da jeg har beskjæftiget mig meget med Kong Frederik den Andens Tid, om og fra en anden Side end den, De har belyst, har Bogen havt dobbelt Interesse for mig. Jeg er Dem derfor ret taknemlig for den Nydelse og Belærelse, den har givet mig.

De vil saaledes let begribe, at Bogen i sin hele Plan og Anlæg saavel som Enkelthederne maatte blive Gjenstand for megen Overveielse. Et og Andet noterede jeg strax under Gjennemlæsningen, og da Prf: Henrichsen siger mig, at De ønsker at modtage ogsaa mine Bemærkninger, sender jeg Dem nogle af disse Notitser. Meget, der var passende Gjenstand for Samtale, kan ikke let samles i Form af slige sporadiske Bemærkninger. Nogle af disse ere kun Tvivl, jeg ikke har kunnet løse, de andre angaae underordnede Punkter; dog har jeg troet at burde meddele dem, deels for at bidrage om endog nok saa Lidet til den nye Udgaves Fuldkommenhed, deels fordi jeg har den Anmodning til Dem, at De vil gjøre Gjengjæld med det vedlagte lille Arbeide¹. Dette er mig saa meget mere magtpaaliggende, som man fra Stokholm har ladet mig vide, at der arbeides paa en svensk Oversættelse, hvorved der altsaa kan blive Leilighed til at forandre hvad der bør forandres, og hvad der kan forandres uden at gjøre det Hele om. Gjør mig derfor den Tjeneste, at opoffre en Time eller to paa at gjennemlæse Afhandlingen og notere Deres Bemærkninger; jo før jeg modtager dem, og jo flere de ere, desto kjærere og nyttigere ville de være mig.

De har sagtens læst de ni Kieleres Kritik over Commissionsberetningen². Hvad er Deres Mening om dette Skrift? — Mon disse Herrer virkelig skulle have Ordet alene? — Det var dog ikke umuligt, at svare paa Hovedpunkterne, dem de have behandlet mere som Jurister, end som Historikere. Overhovedet forekommer det mig, at om den nøie Forbindelse imellem Landenes Retsforfatning og Historie i een Henseende giver de slesvigholstenske Publicister et Fortrin, saa skader den dem i en anden Henseende. Den gjør dem det næsten umuligt, at opfatte Tilstande og Begivenheder med et reent historisk Blik. —

Jeg lever ret vel nu efterat have nogenlunde overstaaet et temmelig langt og meget strengt Sygeleie formedelst en Betændelse i mit ene Knæ. Nu er jeg paa Benet igjen, dog ind-

skrænket til at gaae fra og til Skolen, — og i det høieste en Gang paa et af mine Bibliotheker.

Hilsen og Venskab.
Deres
C. Paludan-Müller.

44.

Til Rigsarkivar Christian Lange.

Odense d: 15^e Septbr. 1847.

Deres meget ærede Brev af 17de August modtog jeg i forrige Uge og aflægger Dem herved min Tak saavel for det som for det medfølgende Exemplar af *Diplomatarium Norvegicum*¹. — Ogsaa mig glæder det, at finde en Leilighed til at træde i Forbindelse med en Mand, hvis Virksomhed for Historiens Studium længe har interesseret mig; og jeg skulde ikke have opsat mit Svar i otte Dage, var det ikke for at kunne tillige meddele Dem de faa og ubetydelige Bemærkninger, Deres Arbeide maatte give mig Anledning til: dette ansaae jeg saa meget mere for Pligt, som De og Deres ærede Medarbeider² synes at lægge Vægt paa at samle Stemmer fra hele Norden.

Jeg maa først bede Dem bemærke, at min Stilling her, i en Provindsby, der vel ikke savner Bøger, men dog ikke frembyder tilstrækkelige Hjælpemidler for noget dybere historisk Studium, kun har sat mig i Stand til at samle faa og adspredte Notitser. Tilbageholde dem vil jeg imidlertid ikke, da de dog maaskee kunde bidrage til at supplere andre Meddelelser.

Hovedspørgsmaalet synes mig bliver, om De har gjort vel i at vælge den indskrænkede Chronologisme som Grundlag for hele Samlingen. Hvad der taler for den strenge chronologiske Orden, veed De bedre, end jeg; men de Vanskeligheder, der ere uadskillelige fra den, gjøre Udførelsen af et Værk som Deres afhængig af saa mange Hensyn, at den blotte Theori ikke kan blive det ene bestemmende; De har derfor havt al Opfordring til at betænke, om denne Grundform ikke burde opgives for en lettere. Imidlertid forekommer det

mig, at for Dommen over Dipl: Norv: bliver det af Vigtighed, at man ikke overseer Betænelighederne og Manglerne ved den Plan, De har valgt.

Først bliver det umuligt for Udgiverne at oversee de Forhold, Samlingen berører, da de ikke have alle hidhørende Aktstykker for sig; men det kan da heller ikke undgaaes, at nogen Vaklen maa indtræde i Behandlingen af de Breve, der meddeles. — Et Exempel maa vise det. [Om Landsvistbreve]. — — —

Dette leder til en anden Bemærkning. Udgiverne sige i Forordet S: X, at »Dateringen er bestemt efter det norske Kalendarium og de bedste Hjælpemidler man iøvrigt for Tiden har«. — Der paatrænger sig dog hist og her nogen Tvivl om, at det benyttede Kalendarium har været ganske paalideligt eller ganske tilstrækkeligt; og overalt — hvad vil *det norske Kalendarium* sige? har man virkelig i Norge en autentisk, for hele Middelalderen og alle Landets Hovedkirker gjældende Kalender, — har man mere, end et og andet i Breviarier eller Missaler opbevaret localt, fEx throndhjemsk Kalendarium? — er det vist, at Mærkedagene i et saadant ere altid brugte i hele Landet, af Autoriteterne som af Private? — I saa Fald har Norge her mere end Sverrig og Danmark, hvor der kun findes kalendariske Hjælpemidler, som netop vidne om ikke ringe Forskjellighed ved de forskjellige Kirker, saaledes som Tilfældet jo i det Hele var i den latinske Christenhed. Paalidelige Tidsangivelser faaer man under saadanne Forudsætninger næppe paa anden Maade, end ved at danne sig selv et Kalendarium, der væsentlig maa støtte sig til Dateringen i saadanne Aktstykker, hvor Tiden af andre Grunde, fEx de Nævntes beviislige Tilstedeværelse, lader sig bestemme. Men hertil er netop Sammenstilling af alle Breve fra en given Tid af Vigtighed; thi kun da kan man vide, om nogenlunde sikre Indicier ere tilstede, eller om man skal nøies med Analogier¹. — — —

[En Række specielle Tidsangivelser drøftes].

Meningen med disse Bemærkninger er ikke at bestride Rigtigheden af Udgivernes Plan; tværtimod troer jeg, at de bør

holde fast ved den, saalænge de ikke kunne sætte meget betydelige Kræfter i Bevægelse for at fremme Udgivelsen efter den strenge Chronologisme i et forholdsviis *kort* Tidsrum. Fordi man aldrig kunde blive færdig, have vi her i Danmark endnu ikke faaet et Diplomatarium; Grams og Langebeks Arbeide hviler endnu i Geheimearchivets laasede Skabe. — Men idet jeg finder de af Udgiverne i Fortalen udviklede Grunde afgjørende i de Tilfælde, hvor en streng Fastholden ved Theorien vilde hindre den praktiske Gjen-nemførelse, forekommer det mig dog ønskeligt, at det norske Kalendervæsen og overhovedet de chronologiske Spørgsmaal underkastes en kritisk Prøvelse, førend Fortsættelsen trykkes. Kun saaledes ville Udgiverne undgaae at see Forholdene klare sig *successivt* for deres eget Blik, — undgaae at maatte medgive hvert Bind en Liste over Rettelser og Tilsætninger til de foregaaende.

Da Udgiverne optage baade trykte og utrykte Aktstykker, og altsaa ikke agte at give os norske Regester, maa *Historikeren* ønske de forhen trykte Diplomer ledsagede med Hen-viisning til de Steder, hvor de allerede findes.

Det bør vistnok overhovedet billiges, at Udgiverne afholde sig fra at tilføie oplysende Anmærkninger; men denne Streng-hed gaaer for vidt, naar de optage Originalbrevenes aabenbare Feil uden at udjage dem som saadanne. Tilliden svækkes ved denne Sammenblanding af Skrive- og Trykfeil; thi at Læseren skulde gaae ud fra, at slet ingen *Trykfeil* findes, vilde være for meget forlangt. Hvis Feil er det fEx, at der S. 53, L: 16 staaer quanquam for tanquam, N° 359 uphaf for uphef, N° 420 sonk for sokn, sandores for samdægras, eller i N° 463 Marcellini et Marci for Marcel: et Petri? Det vil maaskee være selve Udgiverne vanskeligt, at afgjøre dette uden at tye til deres Manuskript eller til Originalerne; men hos mangan Læser kan derved opkomme en foruroligende

Tvivil om Textens Paalidelighed, fordi han ikke kan skjelne imellem Correctørens og Originalernes Feil. — Rigtigst synes det, vel at trykke Feilene som de staaer i Oldbrevene, men tillige at udjage dem som Feil og i Randen tilføie det Rette.

Gode Registerne til hvert Bind blive dobbelt fornødne ved den valgte Plan, fordi det kun derved bliver muligt at finde sig til Rette, hvis et senere Bind giver Anledning til at gaae tilbage i Samlingen.

Hvad der i det Foregaaende er sagt, er i det Hele kun at betragte som Henstillinger til Udgivernes nærmere Overveelse. De fleste Punkter savner jeg her Hjælpemidlerne til at afgjøre med nogen Sikkerhed. — Iøvrigt er det min inderlige Overbeviisning, at selve Arbeidet hæver Udgivernes videnskabelige Berettigelse til at paatage sig et saadant Værk over al Tvivil, saa vist som deres grundige Sprogkundskab, Bekjendtskab med Palæ[o]grafien, Øvelse i at opløse dens Vanskeligheder, — deres archæologiske og historiske Lærdom intet Øieblik kan være tvivlsom. — Føier man hertil Samlingens høie Vigtighed for videnskabelig Indsigt i Norges, altsaa ogsaa i hele Nordens Historie og Forfatning, kan man kun ønske, at den norske Regering ret kraftigt vil understøtte Fortsættelsen og Fuldførelsen af et med saa umiskjendelig Kjærlighed og Dygtighed begyndt Foretagende, der vil blive en sand Prydelse for Norges Literatur. Regeringen vilde derved gjøre sig fortjent ikke alene af Norge, men af hele Norden¹.

De vedlagte Exemplarer af et lille Arbeide, der udkom i Sommer som Indledning til Odense Skoles Aarsprogram², og som ikke er i Boghandelen, er Alt hvad jeg i dette Øieblik kan sende Dem, ærede Hr: Rigsarchivar! og Deres lærde Medarbejder som Beviis paa min oprigtige Erkjendtlighed

for den Nydelse og Belæring, Deres Arbeide har skjænket mig. Jeg knytter dertil den Bøn, at De ved Løilighed vil tænke paa mig med en Meddelelse om det norske Kalender-væsen, i hvilken Henseende jeg beder Dem betragte mig som En, der skal begynde forfra. Allerede en Anviisning til de vigtigste trykte Kilder vilde være mig saare kjærkommen.

Med ærbødigst Hilsen til Dem selv og Hr: Unger har jeg den Ære at undertegne mig

Med Høiagtelse
Deres
C. Paludan-Müller.

E. Skr. Da jeg formoder, at min Landsmand Mag: Allen nu er i Christiania for at arbeide i Rigsarchivet, beder jeg Dem levere ham det medfølgende Exemplar og bringe ham en ven-skabelig Hilsen fra mig.

C. P-M.

45.

Til Sognepræst, Dr. phil. et theol. C. A. H. Kalkar.

Odense d: 1^e October 1847.

Min ærede Ven!

— — — Hvad Wegeners Anders Vedel¹ angaaer, saa er det unegteligt, at Skriftet fremkalder den Overtydning, at Vedel *ikke* var nogen stor Mand, men Frf: synes mig ogsaa mere har brugt hans Navn som et Vehikel for et værdifuldt Bidrag til hiin Tids Literaturhistorie. Ogsaa det er en tak-værdig Gave. Men det forekommer mig, at Materialet har overvældet Forfatterens Tanke, saa at denne ikke ret har kunnet beherske det; derfor kan man vistnok ikke samtykke alle de Resultater, han mener at have fundet. Det synes mig, at Materien vel er udtømt, men Sagen dog ikke afgjort.

De har vel seet Svenn Grundtvigs Kæmpevisoprøve² og de mange kritiske Rap, han maa døie for den. Mig forekommer det dog, at hans Modstandere kun holde sig til Enkeltheder, og mere sige, hvad Mangler de mene hans Arbeide har, end vise,

hvorledes det da burde gøres. Det sidste er meget sværere end hiint; og Alt vel overveiet, har Grundtvig dog sikkert valgt det eneste Fornuftige: at give hver Vise i den ældste Form, hvori han kunde finde den, give den som — — —¹, med alle Tidens — og endog Provindsens Feil og Egenheder. Hvad er der da Andet at gjøre, end enten dette, eller en Modernisering som Rahbeks og Nyrups², der er saa vilkaarlig, at vi hos dem egentlig slet ikke faaer de rette Viser, de love os? — En anden Sag er det, om Grundtvigs Plan ikke vil kræve uforholdsmæssige Pengemidler. —

— Vi leve vel her, og hilse Dem med alle Deres. —

Deres
C. Paludan-Müller.

46.

Til Student Svend Grundtvig.

Odense d. 9de October 1847³.

Høistærede Hr. Grundtvig!

Ret meget takker jeg Dem for Deres Brev af 17de f. M. og for den tilsendte »Prøve« af Kæmpeviserne⁴. Jeg burde tidligere have gjort det og bliver nu ogsaa straffet, fordi jeg lod mig hindre af allehaande mellemkommende Sager, da min Mening om Deres Arbeide kan synes at være bestemt af den Polemik, der har reist sig. Det er dog virkelig ikke Tilfældet. Allerede ved den første Læsning af Prøven vakte levende Glæde hos mig over, at vi engang kunde faae en værdig og hensigtsmæssig Udgave af vore Folkeviser, — en Følelse, jeg allerede har haft mere end een Leilighed til at forsvare imod mangt et Angreb. Thi De kan vel vide, at der blandt den Deel af Publikum, som interesserer sig for literære Sager, ogsaa her findes Modstandere af *Prøven* og dens Tilhængere.

Jeg for min Part synes, Deres Svar til Levin og Liebenberg er aldeles tilfredsstillende, og jeg beder Dem ikke blive vild i Deres egen Mening, fordi Levin med sin vante cyniske Bidskhed er faret ud af sit Hundehuus i Benene paa Dem. Levin

har ikke beviist Andet, end at han af Alle var den Sidste, man maatte ønske til Udgiver af Kæmpeviserne¹.

Middelalderens Viser ere nu engang for største Delen forstummede paa Folkets Læber, fortrængte af Oplysningens Kunstpoesi. Dengang de endnu hørtes der, kunde den opmærksomme Samler til enhver Tid gribe dem i den Form, der behagede Folket bedst *nu* og her paa dette Sted. Den levende Røst besørgede en fortsat Udgave, altid paa det Bedste lempet efter Folkets Trang og Smag. Vistnok maatte det allerede dengang have været Granskeren tiltrækkende, at finde ældre Former af Viserne nedskrevne, og at sammenholde dem med det levende Ord, men dette var dog kun en Interesse af anden Rang. Anderledes er det nu; thi hvad kan der dog gjøres med disse Viser Andet, end enten at gjøre dem skikkede til almindelig Nydelse ved en Omdigtning², — og dette maa blive Øhlenschlägers eller Grundtvigs eller Hertz's Værk, — eller at give os dem saaledes, som de fordem levede blandt Folket, altsaa efter de ældste Opskrifter, eller rettere efter de Opskrifter, der kunne føres den levende Røst saa nær som muligt. En tredie Vei seer jeg ikke der gives, uden at falde i den meest uberettigede Vilkaarlighed, saaledes som Rahbek — Nyerup³. Derfor billiger jeg ganske Hovedtanken i Deres Plan, — der da endelig heller ikke er bleven angreben, endskjøndt Dommen om Planen maa afhænge af Dommen om denne Hovedtanke.

Heri ligger da ogsaa, at jeg maa billige Udgivelsesmaaden; at lempe Retskrivningen efter en formentlig, af andre Værker abstraheret, Norm, vilde ikke alene være vilkaarligt og paa mange Steder forvanske Meningen, men maatte ogsaa forrykke det hele Standpunkt, hvorfra Sagen bør opfattes. Det var at behandle de skrevne Viser som literære Produktioner, altsaa at forstaae dem som Fostre af Reflexionen, eller dog stærkt paavirkede af denne; medens deres poetiske Værd, deres Blomst og Duft just bestaaer deri⁴, at de ere umiddelbare Yttringer af Folkeaanden, fastholdte i den Dragt, hvori Samleren uden lang Betænkning har klædt dem. En Urtext har jo aldrig været til; naar Madvig bearbejder et Værk af Cicero, leder han sig gennem Afskrifterne frem til det Op-

rindelige; men ved Kæmpeviserne kan Spørgsmaalet jo ikke blive derom, det kan kun blive om det, den første Opskriver har hørt og har villet bevare. Jeg begriber ikke, hvorledes en sund Sands kan føle sig frastødt ved de mange Provindsialismer; tværtimod synes mig der er noget Tiltrækkende f. Ex. ved Karen-Brahes Haandskriftets bestemt jydsk Farve. Dette, at jeg veed, at *der*, paa *den Tid*, har denne Vise lydt saaledes, giver den et concret Liv, et Farvespil, jeg nødig vilde savne. Den jydsk Dialekt f. Ex. i Ebbe Skammelsens Vise¹ svarer fortræffeligt til dens Indhold og vækker den umiddelbare Fornemmelse af, at vi her have Sørgesangen fra den tragiske Begivenheds eget Hjem, — eller fra den Egn, hvor den har gjældt for at være hjemme, og hvor Visen da maa være sunget og hørt med dobbelt Deeltagelse.

Overhovedet maa man meget frabede sig alle Udbygninger, Afpudsninger, Lempelser af disse herlige Fortidslevninger. Ruinen som den er, med sin Tids, sin Egns, sit Klimas Præg, vil jeg meget hellere have², end see den udbygges til en nogenlunde brugelig Bygning, der dog aldrig ret vilde passe til vor Tids Fornødenhed. Lad en overlegen Bygmester opføre en ganske ny Bygning i den gamles Smag, men lad Phantasien beholde Leiligheden til at fremmane det Liv, der engang bevægede sig i den gamle Borg.

Dog, — det var en Text for en meget lang Tale, hvor jeg desuden ikke kunde sige Dem Andet, end hvad De forlængst selv har tænkt; jeg skriver det ogsaa kun for at overtyde Dem om, at De i det mindste ikke har Alle imod Dem. Om Enkelthederne har jeg ingen Mening; jeg har jo vel nok standset ved dette eller hiint, men for at udtale en Dom derover, maatte man sætte sig ind i Betragtninger, jeg for min Part kun finder liden Nydelse ved.

Med de oprigtigste Ønsker for, at De maa beholde Mod og Lyst til, uforstyrret af forvirrende Raab, at gaae frem paa den Vei, De har betraadt, forbliver jeg

Deres ærbødigst hengivne
C. Paludan-Müller.

47.

Til Samme.

Odense d: 5 Nv^{br} 1847.

— — — [Om Udlaan af Folkevisahaandskrifter fra Karen Brahes Bibliotek].

Deres Hr. Faders Kæmpeviser til Skolebrug har jeg gennemgaaet med sand Fornøielse¹. Baade Valget og Behandlingen forekommer mig særdeles heldigt til det Brug, Bogen er bestemt for. Kun beklager jeg, at Aslag Tordsens Vise² har maattet miste sit interessanteste Parti, Eden; men det forstaaer sig, der er noget Betænkeligt i denne Deel, i det mindste naar Visen skal læses i Pigeskoler. — Deres Hr. Fader gjør os Skolemænd dog nogen Uret, naar han mener, at Kæmpeviserne slet ikke komme til vore Disciples Kundskab. For nogle Aar siden var det maaskee Tilfældet, men det er nu erkjendt, at dansk Literatur bør være en Hovedgjenstand i den studerende Ungdoms Dannelse, og der arbeides ikke uden Fremgang paa at føre det igjennem. Skoleprogrammerne vise det allerede. Her i Odense var jeg netop i Færd med at gjøre vor øverste Klasse bekjendt med Kæmpeviserne, da Deres Hr. Faders Bog udkom. De havde seet Vedels og Syvs Udgaver³, faaet Underretning om Visernes Historie og læst alle Marsk-Stigviserne efter Rahbek—Nyerup⁴. Stort mere kan der ikke gjøres i Aar ved dette Parti, saa knap Tiden er os tilmaalt. —

Dersom De uden Indiscretion kan gjøre det, ønskede jeg at vide, hvorledes Deres Sag nu staaer hos Bestyrelsen for Literatursamfundet. Der er dog vel ingen Grund til at frygte for, at Deres Plan bliver mutileret, — eller at De finder Dem i at forandre Grundtrækk[ene], dem maa De endelig holde fast paa, i alt Fald hellere opgive noget af den luxuriøse typografiske Udstyring og gjøre et strengere Udvalg af Noter.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

Til Etatsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense d: 18de December 1847.

Høistærede Hr. Etatsraad!

Tag mig det ikke ilde op, at jeg som Bibliothekar ved Karen Brahes Bibliothek bringer Dem i Erindring, at den Frist, der efter Klosterpatronens Bestemmelse var fastsat for Laanet af Bibliothekets Kæmpevisahaandskrift¹, allerede i et Par Uger har været udløben. Jeg holder mig forvisset om, at De ikke vil tilregne mig denne Erindring som unødvendigt Difficultetsmageri; men Sagen er, at den unge Grundtvig trænger paa for at faae Grev Billes² Bestemmelse overholdt. Da Haandskriftet saaledes er bleven Gjenstand for en Strid, hvor Grundtvig har et bestemt Løfte af rette Vedkommende for sig, kan jeg ikke bestride hans *Ret* til at see dette opfyldt, saa at det ikke staaer i min Magt, denne Gang at lade det skyldige Hensyn til Videnskabsmandens Løilighed gjælde, — et Hensyn, hvis Vægt ingen føler mere, end jeg. — Det er mig i Sandhed meget ubehageligt, at Sagen har forviklet sig paa en Maade, der maaskee kan faae Indflydelse paa Deres anmeldte Skrift om Kæmpevisernes Behandling.

Jeg har iaften tilskrevet Grundtvig og meddelt ham Hovedindholdet af Ovenstaaende. Da Grev Bille nu i dette Tilfælde har indrømmet, at Haandskriftet maa for Beqvæmmeligheds Skyld gaae umiddelbart imellem Laanerne, beder jeg Dem aflevere det til Grundtvig.

— — —

Jeg er meget begjerlig efter at høre Deres Dom om dette Haandskrift. Mig har det altid forekommet at være af stor Værdi; men jeg kjender rigtignok langtfra alle, eller endog kun de fleste Visebøger. — — —

Ærbødigst

Deres

C. Paludan-Müller.

Til Student Svend Grundtvig.

Odense d. 20 Dcbr. 1847¹.

Det er mig meget ubehageligt, at Molbech volder Dem Bryderi angaaende Karen-Brahe-Haandskriftet, om hvis Aflevering jeg hver Dag ventede Underretning. Jeg har derfor ogsaa i Aften strax efter at have modtaget Deres sidste Brev skrevet til Molbech², bragt ham Bestemmelsen i Erindring, og viist ham, at da De har et bestemt Løfte af Grev Bille, har De en positiv *Ret* til at forlange Haandskriftet tilbage, saa at jeg ikke kan unddrage mig den Pligt at overholde Bestemmelsen. — Saasnart De modtager det, beder jeg Dem underrette mig derom. At De paa Deres Brev til Greven enten allerede har modtaget eller vil modtage et ligelydende Svar, betvivler jeg ikke og skal gjøre Mit dertil. — I Øieblikket seer jeg ikke der fra min Side kan gjøres Mere imod denne Molbechs paafaldende Adfærd, førend jeg modtager Grevens Ordre om at gaae skarpere frem, hvilket vel dog med Guds Hjælp ikke vil blive fornødent.

Det vigtigste er vel nu, at gjentage Requisitionen i Henhold til dette mit Brev. Hjælper det endnu ikke, vil De vel i Slutningen af Ugen faae ny og stærkere Anledning dertil. Lad mig *da* vide Sagens Udfald. —

Skulde Molbech virkelig ville gaae saaledes frem, som De troer? Deres sidste Beretning er saa bestemt, at jeg ikke er berettiget til Tvivl, — ellers vilde jeg, oprigtig talt, ikke troe ham istand til en saa lidet hæderlig Adfærd, der tillige nødvendigviis maa paadrage ham skarpe Bebreidelser, dem jeg da ikke veed hvorledes han vil møde.

Jeg spørger mig ofte med Forundring: hvad er der da paa Færde med disse Kæmpeviser? hvorfor optræde Grundtvigs Modstandere med den lidenskabelige Heftighed, som om det var deres Liv om at gjøre, ikke om et literært Anliggende, der jo kun kan vinde ved rolig Discussion? Det er jo en formelig Agitation; — og hvorfor har Ingen taget fat paa min Artikel³? Ligger den saa ganske udenfor Sagen, at den ingen Modsigelse behøver? — Jeg begriber det ikke. Men det

er min inderlige Overbeviisning, at om Modstanderne forhindre Udførelsen af *Deres* Grundtanke, gjøre de Danmark en daarlig Tjeneste. Derfor, — lad ikke Modet falde; sæt Alt paa at føre Sagen igjennem, paa den ene eller den anden Maade. Og lad ikke *Deres* Ro forstyrres af en Modstand, som enten er udsprungen af personlig Lidenskab, eller dog henter sin største Styrke derfra. — Vil Literatursamfundet trække sig tilbage, saa søg Kongen paa [egen] Haand, eller vend Dem til Folket. Det gaaer maaskee dog nok, og naar De da endelig gaaer seirrig ud [af] Kampen, har hverken De eller *Deres* Værk nogen Skade af, at den var saa haard.

Deres
C. Paludan-Müller.

50.

Til Etatsraad, Bibliotekssekretær Chr. Molbech.

Odense d: 25^e Dcbr. 1847.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

Ved et Besøg i en af Byens Boglader igaar saae jeg med ikke ringe Forundring det første Hefte af *Deres* Hundrede Kæmpeviser¹. Det overraskede mig, at Karen Brahes Foliohaandskrift her var benyttet paa en Maade, Etatsraadens Breve ikke havde givet mig nogen Anelse om, da jeg i saa Fald vilde have anseet det for Pligt, at protestere imod dets Udlivering til andre end den yngre Grundtvig. Men da gjort Gjærning nu ikke mere lader sig ændre, bør jeg dog ikke undlade at yttre det Haab, at De ikke vil benytte Haandskriftet, eller Afskrifter efter det, til Fortsættelsen af *Deres* Udgave. Rigtignok var Udlaanet ikke udtrykkelig knyttet til nogen anden Betingelse end den af Dem selv bestemte Termin; men dette hidrørte kun derfra, at hverken Klosterpatronen eller jeg faldt paa, at der var Tanke eller Tale om anden Benyttelse af Haandskriftet end til *Deres* bebudede kritiske Undersøgelse. Det skulde derfor smerte mig, om jeg ved mine Forslag til Grev Bille-Brahe var bleven det ufri-

villige Redskab til at berøve Grundtvig det, hvortil han efter min Overbeviisning har god Ret: den første Bekjendtgjørelse af det, han var den Første der fandt og henledte Opmærksomheden paa.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

51.

Til Justitsraad Edvard Collin.

Odense d: 25 Febr: 1848.

S. T. Hr. Justitsraad E. Collin. Committeret i den kongl: Finantsdeputation.

Adjunct Kofoed-Hansen¹, som med kongelig Understøttelse befinder sig i Udlandet, for Øieblikket i Rom, yttre i et Brev til mig stor Bekymring over Kong Christian den Ottendes Død, — ogsaa fordi han befrygter Ophold i Afgjørelsen af sit indgivne Andragende om at faae sit Stipendium fornyet i dette Aar. Under disse Omstændigheder har jeg troet at burde gjøre for ham hvad der staaer i min Magt; derfor er jeg saa dristig, ligefrem at bede Deres Velbaarenhed at meddele mig til hans Beroligelse, paa hvilken Tid H. M. Kongens Bestemmelse vel omtrent kan ventes. Troede De tillige at kunne sige, hvad Udsigt der er for Hansen til at faae Ansøgningen bevilliget, vilde det naturligviis være dobbelt velkomment; men jeg vover ikke at bede derom. Derimod tør jeg tilføie en Anbefaling for hans Sag i Almindelighed. Hansen vil uden den kongelige Understøttelse meget snart komme i den pinligste Forlegenhed, ja endog mangle Midlerne til Hjemreisen; og han har dog ikke vovet sig videre, end hans Hjælpe midler gav ham antagelig Grund til.

Denne Anmodning til en stærkt beskæftiget Embedsmand vil De maaskee finde utilbørlig; for min egen Skyld skulde jeg heller ikke have tilladt mig den. Men naar man veed sin Ven langt fra Hjemmet plaget af urolige Tanker over den nærmeste Fremtid, vover man mere end sædvanligt. Dette maa undskylde min Dristighed.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller
Overlærer.

Til Student Svend Grundtvig.

Odense d: 25 Febr. 1848.

Høistærede Hr. Grundtvig!

For Deres Brev, som jeg modtog i Eftermiddag, takker jeg. Enhver Meddelelse om Kæmpevisesagen veed De interessere mig levende.

Jeg sender iaften mit Forsvar mod Molbech¹ til Berlingeren; men da De jo nu netop ogsaa kommer til at røre ved den samme Sag, modtager De vedlagt mit Concept, for at vi ikke skulle tilfældigviis komme til at modsige hinanden i et eller andet Punkt.

Jeg for min Part søger at holde mig saa rolig som muligt imod Molbech. Jeg vil ikke blive heftig, og hvis han ikke støder mig i Ribbenene med en Jernstang, haaber jeg heller ikke at blive det. —

Iaften kan jeg ikke mere. Lev vel. En ærbødigst Hilsen til Deres Hr. Fader.

Deres
C. Paludan-Müller.

Til Rigsarkivar Chr. Lange.

Odense d: 5: April 1848.

I de første Dage af Marts modtog jeg et Brev fra Dem af — strax efter Nytaar, tilligemed første Aargang af Deres Tidsskrift². Jeg veed ikke ret, hvad Vei det er gaaet, — men ligemeget: jeg takker Dem oprigtigt for Deres Venkab og vilde ønske, at jeg snart maa faae en Leilighed til at gjøre Gjengjæld.

At jeg først nu skriver dette, maa alt det Nye, Marts har bragt os Danske, undskylde; man maa have Tid til at samle sig, naar alt Gammelt styrter En over Hovedet. Ja, min ærede Ven! en ny Tid bryder ind over Danmark, — og den er alt brudt ind; thi hvorledes end Fremtiden bliver, kan det gamle Væsen ikke mere komme tilbage. Den voldsomme

Bølgegang i Europa kan maaskee skylle os med sig; men holder vor lille Brig sig over Vandet, søger den aldrig mere den gamle Havn. Danmark har en haard Stand: det skal organisere og forsvare sig paa samme Tid. Men dersom et enigt, begeistret, til enhver Opoffrelse villigt Folk kan gjøre det Umulige muligt, saa haaber jeg endnu at leve den Dag, da et frit og selvstændigt Danmark skal staae med Ære blandt Europas Nationer. — Der er kun *een* Stemme i Danmark, *een* Villie i alle Landets Egne. Selv vore Aristokrater blive næsten alle revne med; og de af os, — deriblandt ogsaa jeg, — der endnu i Christian den Ottendes Tid holdt paa Enevælden, *fordi* den alene kunde holde Staten sammen og styre de stridige Elementer, erkjende villigt, at efter den 20^e Januar, og især efter den 24^e Marts er det gamle Danmark færdigt¹ og det nye ene det mulige.

Vort Ministerskifte kan gjerne kaldes en Revolution; det var meget mere end en Systemvexel. Endnu i Marts vaklede vi, om Nationalitets- eller Frihedsspørgsmaalet burde stilles foran, eller om de ikke — som mig synes — burde gaae Haand i Haand; men Augustenborgerne lode os intet Valg, og i et Øieblik vare alle enige. — De skulde have seet den gamle Philisterrede Odense Søndagen d. 26^e Marts. Hvilket Liv kom der ikke i Byen! Om Natten passerede to flygtende Officerer fra Rendsborg herigjennem og bragte Efterretning om Overrumplingen d. 24^e2. Til Lykke laa just ved Generalcommandoen her et ypperligt Hoved, Major i Generalstaben August Baggesen³. Endnu samme Nat, efterat han havde talt med de to Flygtninge, traf han gennem den commanderende General (en Castenskjold⁴) alle fornødne Anstalter, gav Ordre til en Bataillon i Frederits og til vort fyenske Dragonregiment ufortøvet at afgaae til Kolding, samt til en Jægerbataillon i Nyborg. — Alt uden at oppebie den nye Krigsministers Ordre⁵ fra Kjøbenhavn, saa at da disse ankom, var Alt udført hvad der i Øieblikket kunde udføres. Nu kom vi naturligviis i største Bevægelse. Alle samledes paa Raadstuen, Magistraten og nogle Private satte sig i Spidsen, og alle de smaalige Skranker, som ellers her holde Borgere, Honoratiores og Embedsmænd fjernede fra hinanden, faldt øieblikkelig sammen.

Bestemmelser om Opraab til Frivillige og Indtegning af Pengebidrag vedtoges øieblikkeligt uden Discussion; i mindre end en halv Time vare Bidrag af over 6000 Rbdlr. tegnede. Jeg stod ved Siden af en Embedsmand, der bad Comiteen tegne ham for 500 Rbr., et tordnende Hurra modtog dette Tilbud; og ikke mindre Bifald fik en lille Borgermand, der stod paa Tærne i Trængselen, rakte en Seddel i Veiret og raabte: »Her er en Rixdaler!« Kort, Aanden havde grebet os Alle. Siden den Tid følger det ene Tilbud, den ene Opoffrelse, den ene Handling Slag i Slag paa den anden. Fyenboerne have især havt travlt med Troppetransporten. En Bataillon kom paa een Dag fra Slagelse til Odense, 6 Miil paa Landet, 4 over Vandet; en anden paa 26 Timer fra Nyborg til Kolding (12 Miil), efterat have overnattet i Odense og passeret Lillebelt; den var da i en saadan Tilstand, at den frisk som en Fisk strax kunde afgaae til Haderslev. — Men læs det selv i vore Blade. De overdrive ikke Stemningen; o, hvor vilde Tydskerne prale, havde de en saadan reen, hellig og glødende Begeistring at tale om.

Tilgiv, at jeg dennegang ikke skriver om literære Sager. Alt hviler i denne Tid. — — —

Lev vel, kjære Hr. Arkivar! Uagtet De har meget mod det gamle Danmark og foreholder det et langt Register paa dets Synder mod Norge, vil De dog forene Deres Bøn til Forsynet med min, at det vil holde sin Haand over det nye Danmark, der umuligt kan bestaae i Kampen, hvis virkelig Tydsklunds 40 Millioner gjøre et Korstog imod det alene. Da maatte vi nøies med at falde med Ære. Men hvo tør i vore Dage sige hvad der er umuligt, eller muligt? Lev vel. —

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

54.

Til Gehejmearkivar, Dr. phil. C. F. Wegener.

Odense d: 12^e April 1848.

Min ærede Ven!

Med Undseelse seer jeg, at jeg endnu skylder Dem Svar paa ikke mindre end tre Breve og Tak saavel for Deres

*Mindeblad*¹ som for Deres Oplysninger om Sorø. De vil dog ikke ansee den for mindre oprigtig, fordi den først kommer nu; men jeg har ikke vidst, hvor i Verden De var, og hører jo ogsaa nu, at De har været en Reise i Kjøbenhavn.

Om Sorø² veed jeg ikke hvad jeg skal sige. Jeg har efter Deres andet Brev naturligviis endnu ikke givet nogen Ansøgning ind; — og nu, efterat alle Ting her i Landet ere rykkede bort fra det gamle Standpunkt, mangler jeg ganske Præmisserne til en Beslutning. Jeg forlader mig dog til, at De giver mig et Vink endnu engang, naar De seer, at det nu er paa Tiden. Stor *Lyst* til at søge Sorø kan jeg just ikke sige jeg har; men rigtignok er jeg træt af denne elementære Underviisning i Odense Skole.

Tillad mig at anbefale mig til Dem personligt med Hensyn til Geheimearchivet; jeg har Samlinger til Frederik den Anden[s] Historie og veed nu, hvor saare Meget der ligger dertil baade i Stokholm og Kjøbenhavn. I den sidste urolige Tid har rigtignok Alt hvilet; — hvo kan holde Tankerne ved Andet end ved det høie Spil, Danmark nu spiller? Men hvis vi komme nogenlunde heelskindede ud af Legen, saa at en dansk Historiker endnu beholder et Fædreland, hvis Nutid ikke gjør ham kjed af Fortiden, agter jeg at føre disse Undersøgelser igjennem som min Hovedsag. Dertil vil Adgang til Geheimearchivet være mig aldeles uundværlig; det er vel at haabe, at den nye Tingenes Orden vil lette Formerne noget; men i ethvert Fald er Deres Velvillie mig altfor vigtig i denne Sag, til at jeg ikke forud skulde søge at sikre mig den. —

Hvad siger De nu om Danmark? Ikke om Krigen, men om Friheden? Krigen faaer gaae som den kan; vi have intet Valg havt og hidtil er alting gaaet vel. Det er mig som en Drøm, at i Søndags fjortendage gik de første Tropper fra Odense, og igaar er Hovedkvarteret efter en Seier i Slesvig. — Men er det ikke en sand Guds Lykke, at Alt er løbet saa roligt af i det Indre, at ingen Plet hefter ved denne smukke Folkebevægelse, at det nye Ministerium³, trods sin Oprindelse fra Casino og Gaden, vinder Fodfæste og faaer Ro til at føre den store Forandring igjennem uden Bryderier? Naar nu Rigsforsamlingen og de indre Storme komme, er allerede Grund-

trækkene af den nye Organisation paa det Rene. Hvor have ikke de meest modsatte Følelser vexlet i mit Hjerte i denne Tid! Ofte har jeg været bange for mig selv og maattet tvinge mig til Ro. . . .¹ og dens afmaalte Gang har været en sand Velsignelse. Sikkert er det gaaet Dem ligeledes. —

Der er eet Træk, De kan føie til Christian den Ottendes Charakteristik: Kjøbenhavns Gadedrenge kaldte ham Christian *Godtveir*, fordi det altid var Solskin, naar han mynstrede paa Fælleden. Men dette Navn passer i mere end een Henseende paa ham her i Danmark. Han har havt gode Dage, og til Lykke for ham, — nei, til Lykke for Danmark gik han bort, inden alt dette Væsen kom paa. Ja endog Folkets udeelte Bedrøvelse, og en sømmelig, hæderlig Kongebegravelse fik han med til Roskilde, — saa kom Allarmen. Er det dog ikke ret betegnende?

Lev vel og tænk paa

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

55.

*Til Oberstløjtnant F. L. A. H. Baggesen.*²

Odense d: 25de April 1848.

Høistærede kjære Hr. Oberstlieutenant!

Overbringeren, Christian Paulsen³, ønsker at indtræde som Frivillig ved Hæren. Han er en Søn af forhenværende Proprietær Paulsen⁴ og Brodersøn af Prf: Paulsen i Kiel⁵; De kan altsaa vide, uden at jeg behøver at sige det vidtløftigt, at han hører til en dannet, ægte dansksindet Slægt af slesvigsk Herkomst. Bedre Anbefaling veed jeg ikke at medgive ham og tilføier kun den Bøn, at De med Velvillie vil hjælpe ham tilrette og anvise ham sin Plads.

Med Høiagtelse og Hengivenhed
C. Paludan-Müller.

Til Professor, Dr. phil. H. M. Velschow.

Odense d: 18^e Juni 1848.

Den medfølgende Prøve¹ anbefales til Deres Opmærksomhed og Kritik. De vil snart bemærke, hvori mit Arbeide har bestaaet; jeg tilføier kun, at Interpункtionen er af mig. — Meget vilde jeg takke Dem, om De ret snart havde Leilighed til at sende mig det ene Exemplar tilbage med Deres Rettelser og Bemærkninger, for at de kunne komme mig til Nytte ved den endelige Bearbejdelse af den hele Samling. — Jeg er gaaet ud fra, at en saadan Samling ikke bør lade Læseren i Tvivl om, hvorvidt Udgiveren selv har forstaaet Aktstykkerne og seet Vanskelighederne, samt at han veed, hvor de høre hen.

Tør vi haabe at see Dem ved vor Examen i næste Maaned? Lad mig sige det reent ud, at jeg vilde betragte det som en mig personlig viist Venskabstjeneste, om De kom. Det vilde være mig nærgaaende, om man sendte Schiern², da jeg dog nu er for gammel en Karl til at finde mig i at sættes under Control af en Mand, som jeg ikke uden nogen Sindsbevægelse kan see mig overordnet. Kald dette en Svaghed; De vil ikke kunne finde den unaturlig. Derfor vil De ikke misforstaae den Anmodning, at De vil see at forhindre denne Krænkelse, hvis det staaer i Deres Magt.

Tør jeg ikke nok bede Dem aflevere det ene vedlagte Exemplar til Prf: Madvig med en Hilsen. Hans Dom og Mening vilde jeg sætte stor Priis paa. —

Endskjøndt jeg er Krigsskuepladsen nærmere, end De, har jeg dog intet Nyt at berette derfra. — De har vel seet Kiels Adresse til Frankfurterforsamlingen³; er Forfatteren af dette fanatiske Aktstykke den Ohlshausen, som er Medlem af det danske Videnskabernes Selskab?⁴ — I saa Fald synes der at være god Grund til at udslette ham af vor Liste; thi han har ikke ved sin Stilling været nødt til at træde imod os; hvorledes skulde vi kunne samles med en Mand, der ikke tager i Betænkning at spyge Gift og Galde over dansk Nationalitet? Jeg begriber ikke, at han selv et Øieblik kan ville bære en

dansk Orden¹ og staae i nogensomhelst Forbindelse med Folk, som udmærke sig ved *dünkelhafter Trotz* og *tückische Wuth*. —

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

57.

Til Etatsraad, Dr. phil. J. F. Schouw.

Odense d: 2 August 1848.

Deres Brev af 27de Juli har sat mig i nogen Forlegenhed, fordi jeg føler Vægten af Deres Opfordring, men maa be- kjende, at jeg ikke har noget Bidrag at byde Udgiverne af de antislesvigholstenske Fragmenter². Den usalige Strid har jeg aldrig gjort til Hovedgjenstand for mit Studium, fordi dens Uendelighed, — Umuligheden af at føre den til et af- gjort Resultat, altid har været mig pinlig. Til enkelte Partiers Oplysning kunde jeg vel have leveret Bidrag; men netop disse ere allerede occuperede af Krieger, Worsaae, Allen og formodentlig Werlauff³. Underordnede Punkter, saasom Episo- den om de brandenborgske Arveprætensioner, eller Betyd- ningen af Ordet *Krone* i Dokumenterne fra Frederik d: Fjerdes Tid, ligge altfor fjernt fra den nuværende Strid.

Overalt hører der en Tro paa Videnskabens Magt over dette Anliggende, paa dets nuværende Standpunkt, til villigt og med godt Mod at give sig ind i Striden. Men denne Tro mangler mig. Om Danmark har den bedste Ret, faaer det ikke Ret, hvis det ikke kan skaffe sig den selv; og faaer det sin Ret, da skeer det ikke, fordi Historikeren eller Juristen nu i det sidste Øieblik beviser, at det bør have den. Imidlertid skal jeg ikke skyde mig ind under det skjæbnesvangre: *det er for seent*, eller vægre mig ved at stille min ringe Mening under de Hædersmænds, der have forenet sig til dette Foretagende; men jeg undseer mig ved i et saa alvorligt Øieblik at byde betydningsløse Bagateller.

Tillad mig et Spørgsmaal. Den slesvigske Underviisnings- fond⁴ har en Deel Bidragende her i Fyen; men iaar har jeg ikke begyndt Opkrævningen, og kun af Enkelte modtaget deres frivilligt indsendte Bidrag. Da Modercomiteen i Kjøl-

benhavn ikke har udsendt det sædvanlige Aarsregnskab, er den vel af samme Mening, at Øieblikket, der gjør saa store Fordringer til det danske Folk for Slesvigs Skyld, ikke er gunstigt til at bringe denne Sag frem. Er det da ikke Modercomiteens Mening, at man bør lade Opkrævningen glide over i Stilhed og see Tiden an? eller hvorledes ønsker den, at vi i Provindserne skulle bære os ad? — Her er idag intet Nyt fra Armeen. Gid den blot kan udholde denne lange Uvirk-somhed.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

58.

Til Gehejmearkivar, Dr. phil. C. F. Wegener.

Odense d: 30^e Septbr. 1848.

Ærede Ven!

Deres Brev af 19de d. M. glædede mig meget, men endnu mere Deres *Skrift*¹, der godt og kraftigt møder Fjendens Hovedcolonne og driver den tilbage, saavidt det kan skee med Pennen. Ja, de tre Sætninger er det, Danmark skal ramme, hvis det vil faae Bugt med den theoretiske Slesvig-holsteinisme; og godt havde det været, om Consistorium havde gjort det for 1½ Aar siden; — lad mig takke Dem, at De nu har gjort det, ikke alene fordi det er gjort med Deres vante Grundighed, men just fordi det er Danmarks Historiograph og Archivar, der har gjort det. Argumenterne alene skaffe sig neppe Gehør under Krigens Bulder; men Forfatterens Stilling vil bane Veien for dem og give dem den Vægt, de behøve for at trænge igjennem.

Gid vore Statsmænd og Anførere ville gjøre deres Deel af Sagen ligesaa godt og grundigt; men hvad bliver det dog til med denne oscarske Vaabenstilstand?² Agter man virkelig at bedrage os? Det seer næsten saaledes ud; og De skal see, at om vi endelig bruge vor gode Ret imod Oprørerne, saa lade de Andre os dog tilsidst i Stikken. Det er næsten mere, end en Mand kan holde ud, at vide os fuldkommen stærke nok til at tugte deres Overmod, saavel som fuldkommen berettigede dertil, og dog at maatte staae med korslagte Arme

som stumme Vidner til deres Tyranni imod vore Brødre i Slesvig. Ret længe taaler Folket det heller ikke; og dersom Regeringen troer, at den staaer fast nok til at kunne forlange en *blind* Underkastelse under Betingelser og Forhold, det ikke kjender, og som man ikke oplyser det om, saa tager den udentvivel Feil. — Maaske er det en Lykke, at Valgkampen fordeler Opmærksomheden noget.

Jeg er i denne Tid beskjæftiget med vort literære Selskabs Aktstykker til Grevefeidens Historie. En heel Deel hidtil ubekjendte Sager have vi faaet fra Schwerin; men Selskabet har besluttet, at udgive et fuldstændigt Diplomatarium til Krigens Historie og agter derfor at medtage det hidtil Trykte. Pengemidlerne er der sørget for. Men nu synes mig, at hellere end at trykke Hvitfeld og Danske Magazin etc. op igjen, maae vi see at faae selve Originalerne, saavidt de endnu existere. De maae naturligviis søges i Geheimarkivet. Nu vilde jeg gjerne vide, om Arkivets Leilighed bliver til, enten at hjælpe mig til sikre Afskrifter mod billigt Honorar, eller at tilstede mig Adgang til Aktstykkerne engang ved Jule- og Nytaarstider. — En ældre Tilladelse til at benytte Alt hvad der vedkommer Unionsperioden har jeg; dertil regner jeg Alt in[dtill] 1570; og maaskee vil den gamle Mistænelig[hed] herefter forsvinde. Men det kan jo være, at Arkivets indre Forhold ikke tillader det, nu at give en Fremmed Hjælp eller Adgang¹. De vilde meget forbinde mig ved et Par Ord i denne Anledning, naar Deres Leilighed tillader det. —

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

59.

Til Rigsarkivar Chr. Lange.

Odense d: 9^e October 1848.

Deres Brev af 25^e Septbr: har jeg rigtig modtaget og takker Dem hjerteligt, fordi De endnu har mig i venlig Erindring.

Det er ganske sandt, at denne Sommer ikke har været til at studere i; jeg for min Deel har næsten Intet faaet gjort, saa opfyldt har Sindet været af bekymrede Tanker om Dan-

marks Nutid og Fremtid. Især var der ikke at tænke paa Studering, saalænge Kampen endnu varede og lod os af og til, selv her i Odense, høre den fjerne Kanontorden.

Hvor vigtigt er ikke denne Sommer for Norden! Hvor nær ere de tre Folk ikke pludselig rykket hverandre! Svenske have vi længe havt her i Fyen; de kom fortræffeligt ud af det med os. Og hvor vel skulde vi ikke have taget imod Nordmændene, vare de komne. Men lad mig nu oprigtigt sige Dem, at just fordi jeg nu troer paa Muligheden af en virkelig indre Forbindelse imellem Danske og Norske, har jeg nogen Betænkelighed ved at gaae ind paa Deres Forslag om en Congres af skandinaviske Historikere. Forholdet imellem os er endnu ikke saa sikkert, at det jo vilde udsættes for Rystelser under en varm Strid om vor Fælledehistorie; og en saadan kan ikke udeblive. Vi ere paa begge Sider endnu ikke frie for Pirrelighed; Saaret er for nyt, saa at det let kan springe op igjen, tage vi Bindet for tidligt af. Ja kunde Historikerne træde hinanden imøde i en almindelig videnskabelig Samling, saa vilde det gode Forhold i de andre Sectioner virke beroligende eller dog dæmpende paa dem; men en Samling af Historikere alene er jeg bange for. Hvorledes skulde det fEx undgaaes, at Oldskriftselskabets Mænd kom i heftig Strid med Nordmændene, som reklamere de Trefjerdeparter af det Terrain, de allerede occupere osv. osv. — Eller seer jeg Spøgelse ved lys Dag?

Tak for Deres literære Meddelelser. Der er noget Beundringsværdigt i Nordmændenes Stræben. Med Ungdommens Varme og Friskhed gaae de løs paa et bestemt Maal, der drager alle gode Kræfter til sig. Saaledes faaer Begeistringen Hold[n]ing, Arbeidet Eenhed, og den enkelte Arbejder føler sig hævet af den nationale Strømning, der fører ham med sig. Vi Danske have det ikke saa vel. Hver gaaer sin Vei, og den Kamp mod Tydskerne, vi have at føre, er pünlig, fordi den er aldeles frugtesløs; Pennen er vanmægtig ligeoverfor Lidenskaberne. Om vi ogsaa soleklart gjendrevne Kielerne, var slet Intet gjort.

Til Deres store Arbeides¹ heldige Udsigter ønsker jeg Dem oprigtigt til Lykke. Det maa være Dem meget tilfredsstil-

lende at see den norske Nation i Gjærningen vurdere dets nationale Betydning, og Stortinget, der ikke synes at sætte lige Priis paa enhver aandelig Virksomhed, her at vise sig endog mere liberalt end Comiteen. Deres Liv har altsaa nu en Opgave.

Sender De mig et Exemplar af Deres Undersøgelse om de norske Kongers Tiltrædelsestid¹, beder jeg det adresseret til min Broder Fr. Paludan-Müller, Kjøbenhavn, Overgade neden Vandet 168—169. Der tænker jeg selv at modtage det, da jeg ligger paa Reisen til vor Rigsdag, — som Gud i Naade forhindre fra at blive en polsk. Ja, min ærede Ven! ogsaa i denne Henseende er mit Sind fuldt af Bekymringer. Vi have Elementer til indre Splid, hvis ikke alle Partier forfærdes for den Afgrund, de kunne styrte Danmark i; men naar har man seet, at Partikampen kan føres med Maadehold?

Lev vel, kjære Hr. Arkivar! og bevar mig Deres Velvillie.

Høiagtelsesfuldt
Deres
C. Paludan-Müller.

60.

Til Konferensraad, Overbibliotekar E. C. Werlauff.

Odense d: 26^e Mai 1850.

— — — For Deres velvillige Yttringer om mit Skrift imod Droysen & S.² er jeg Dem meget forbunden. Men tillad mig en Bøn i denne Anledning. De siger: »Om et og andet Punkt, fEx Thronfølgervalget 1810, Ministerskiftet i Marts 1848 kunde vel meget (el: »noget«) være at bemærke, naar vi engang komme til at tale sammen.« Disse Ord kunne fortolkes paa flere Maader; men er det Deres Mening, at jeg *har feilet* i hvad jeg har sagt, saa beder jeg Dem ret indstændigt, at sige mig, *hvori* Feilen bestaaer. Det er mig af saa meget større Vigtighed, at høre just Deres Mening *nu*, som jeg neppe tør vente nogen indgaaende Kritik i den danske Presse og jeg naturligviis maa være beredt paa en Polemik med det augustinborgske Parti, hvem jeg nødig vilde byde nogen svag

Side. Det er ikke min Tanke at bede Dem om en vidtløftig Prøvelse, men blot om Vink angaaende de Svagheder, De har bemærket, — blev det end nok saa kort og med nok saa faa Ord. Jeg haaber dog at skulle kunne finde mig tilrette selv, blot De vil pege paa det, der er forfeilet eller mangelfuldt. Iøvrigt bemærker jeg, at det ikke kunde falde mig ind, at skrive en udførlig Fremstilling af de omtalte Punkter, fEx af Thronfølgervalget 1810, men kun at fremhæve og berigtige hvad Dr: & S: have forvansket eller forbigaaet, for derigjennem at vinde en Dom over deres Fremgangsmaade, deres Arbeides indre Natur. Noget mere, end jeg har sagt, veed jeg ogsaa; men jeg troede ikke at mere var fornødent for min Hensigt. Naturligviis skal dog dette være sandt og correct; derfor beder jeg Dem hjælpe mig til at erkjende hvad der er forfeilet. De vil jo ikke overse, at jeg staaer ganske ene her, uden at kunne spørge mig for i min nærmeste Kreds og uden at have det fornødne literære Apparat ved Haanden. —

Med Høiagtelse
ærbødigst og erkjendtligst
Deres
C. Paludan-Müller

61.

Til Premierløjtnant C. Glud.

Odense den 1^e September 1850.

Tillad mig, høistærede Hr. Lieutenant! at benytte den Forbindelse, hvori jeg for et Par Maaneder siden var saa heldig at træde til Dem¹, til at henlede Deres Opmærksomhed paa en Sag, der neppe er uden al Vigtighed. Jeg har idag indsendt en Forestilling til Krigsministeriet², hvoraf jeg her vedlægger en Afskrift, da jeg ikke veed, om den ellers kommer just til Deres Kundskab. Staaer det i Deres Magt, at fremme det deri udtalte Ønske, holder jeg mig overbeviist om, at De derved gjør en god Gjerning imod mange af vore tappre Landsoldater.

I øvrigt vil jeg her tilføie, at det vistnok var det Nærmeste,

om Publikum ligefrem henvistes til Intendanturen med sine Gaver; men siden 1848 har man, idet mindste i Fyen, faaet den aldeles urokkelige Tro, at hvad der leveres *den* af frivillige Gaver ikke kommer de Menige saaledes tilgode, som Giverne ventede det. Om denne Tro er grundet eller ikke, er for saavidt ligegyldigt, da den er saa dybt rodfæstet og mener at have en bestemt Erfaring fra hiin Tid at støtte sig til, saa at den neppe lader sig rokke ved Forsikringer om dens Mangel paa objectiv Berettigelse. Men da det unegteligt var maaskee det bedste Middel til at faae Smaapakker sendte til enkelte Soldater — forsaavidt dette ikke lader sig gjøre med Pakkeposten — om slige Pakker kunde afleveres ved de forskjellige Depoter for at befordres med deres Transportvogne, tillader jeg mig at bede Dem overveie, om der ikke skulde kunne findes en Form, hvorunder Publikum paa passende Maade underrettedes om, at nøiagtigt adresserede Pakker med Klædningsstykker til enkelte Soldater gennem Depotterne hurtigt kommer Vedkommende sikkert og frit tilhænde.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

62.

Til Rigsarkivar Chr. Lange.

Odense d: 22^e Mai 1851.

De medfølgende to Hefter af Aktstykker til Grevefeiden ville De modtage fra Fyens Stifts literære Selskab tilligemed en venlig Hilsen fra mig. De vil see, at vi nu atter mødes — om ikke paa Diplomaternes, saa paa Diplomernes Vei; men dennegang er det mig, der byder Dem til Gjæst, tillige med Anmodning om Meddelelse af hvad De maatte finde at bemærke ved mine Retter. — Vi kjende allerede nogenlunde hinandens Anskuelser af den Maade, hvorpaa Aktstykker bør udgives; kun det vil jeg her tilføie, at Bearbejdelsen af nærværende Samling end mere har bestyrket mig i den Overbeviisning, at Udgiveren ikke bør indskrænke sig til den blotte Aftrykning, men maa i Aktstykkets hele Behandling give

Læseren en Garanti for, at han selv har forstaaet det, eller har været sig Vanskelighederne klart bevidst. — Dette Standpunkt beder jeg Dem ikke forlade ved Dommen over Arbeidet.

Hvorledes gaaer det med Deres Diplomatarium? Storthinget svigter Dem dog vel ikke med Hensyn til Fortsættelsen?
— — —

Jeg seer, at Provst Krag paa Eidsvold¹ er kommen mig kraftig til Undsætning i Striden om Carl den Tolvtes Død. Det skulde dog være sært, om Svenskerne ikke tilsidst maatte lade deres gamle Mistanke fare. Men rigtignok synes Mistænkelighed, — vel sagtens som Følge af Aarhundreders Partikampe, — at være et Hovedtræk hos de fleste af deres Historieskrivere. See engang den yngre Adlersparre²; hvor vinker og jager han ikke til alle Sider og lugter overalt Rænker og Forræderi. — Har De læst Wegeners nyeste Skrift imod Droysen & Samwer?³ Jeg gad gjerne høre en ikke-tydsk og ikke-dansk Dom af Videnskabsmænd om denne Strid, der i det mindste har bragt meget for Lyset, der hidtil laa vel forvaret under Laas og Lukke. —

Hvad er det saa blevet til med den dansk-norske Archivsag? Er den nu endelig afgjort, saa at der engang for alle er stoppet for denne Kilde til Misstemning i Danmark?⁴

Nu lev vel, kjære Hr: Rigsarchivarius. Forglem ikke Deres

ærbødigst hengivne
C. Paludan-Müller

63.

Til Løjtnant Svend Grundtvig.

Odense d: 8^e November 1851.

— — — [Om Udlaan af Folkeviser-Haandskrifter fra Karen Brahes Bibliotek]. Det er mig saaledes meget behageligt at have kunnet bidrage endnu denne sidste Gang til at fremme et Foretagende, for hvis heldige Udførelse jeg nærer levende Interesse, og hvorom jeg nu efter fire Aars Forløb, i hvilke jeg ofte har tænkt paa det og den Strid, dets Bebudelse vakte,

ikke har fundet Grund til at forandre min Mening. Det skal være mig en glad Dag, da jeg faaer det første Bind af den fuldstændige Kæmpevisesamling i min Haand. — — — Gid De nu maa beholde Ro til at udføre Værket uforstyrret og lægge denne store Steen til det aandelige Danmark, efterat De har værnet saa vel om det legemlige.

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

64.

Til Samme.

Odense d: 25 Febr. 1852.

Deres Brev af 20^e d. M. med de vedlagte Afskrifter m. m. har jeg modtaget og takker Dem ret meget for disse interessante Meddelelser. Især var Visen »von Junker Baltzer« mig mærkelig baade fordi den lærte mig at kjende min gode Ven Meinert v. Hamm som Digter¹ og for et Par andre interessante Notitser i den. — Visen om Iver (Einar) Tielt², kjendte jeg heller ikke før. Træffer De paa flere, beder jeg Dem have mig i Erindring, om det kan skee uden megen Uleilighed. Overalt var det nok en Undersøgelse værd, hvorvidt *slige* Viser ere Kilder til vore historiske Troesartikler. Staaer dette eller hiint hos Hvitfeld, faae vi strax Respekt derfor; men staaer det i en Vise, rynke vi strax paa Næsen, endskjøndt uden al Tvivl Hvitfeld ikke saa sjældent endda har øst af Viserne, — i det mindste efter min Overbeviisning.

Deres Yttring[er] om Anders Vedøls Behandling af Grev-Christoffer-Visen³ ere mig meget interessante, fordi de, saavidt jeg skjønner, bestyrke hvad jeg ved andre Combinationer har faaet en Formodning om, at der under Noget af Hvitfelds og Krag's Beretning om Grevefeiden ligger en eller flere Notitser af A. S. Vedel som fælleds Kilde. Det vilde blive for vidtløftigt, her at udvikle dette; men jeg vilde være Dem særdeles forbunden for ethvert Vink, enhver Notits, der kunde lede paa Spor efter hans Fremgangsmaade netop med denne Vise, eller analogisk med andre lignende.

Jeg glæder mig til Visen om Tyge Krabbe;¹ men den maa vel handle om — ikke hans Seier, men hans Forræderi 1535, der sagtens er opsminket til en skjøn Daad.

Det har ikke været mig muligt i disse Dage at faae Baltzer-Visen afskreven; bliver De fortrydelig over at jeg beholder Pjecen nogle Dage endnu, indtil jeg faaer Leilighed til at copiere den?

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

65.

Til Professor N. L. Høyen.

Odense ²⁷/₉ 52.

Min ærede Ven!

— — — Bygninger i Renaissancestilen veed jeg ikke af her i Byen. Alt er slikket og glat, uden Spor, som mig synes, enten af denne eller nogen anden Stiil. Og Folk her ere ikke for at bevare hvad Løvninger der muligen kunne findes. Gud veed om jeg frelser et Par Monumenter i Frue Kirke fra den Restaurationsstorm, der nu gaaer igjennem den. Neppe finder man en Plads til den gamle Sidedør, som Worsaae meget ønskede bevaret, og som upaatvivleligt er den ældste Bygningslevning her i Byen². —

I Forventning af Dit velvillige Svar

Din hengivne
C. Paludan-Müller.

66.

Til Rigsarkivar Chr. Lange.

Odense d: 23 April 1852.

Naar jeg først nu besvarer Deres ærede og kjærkomne Brev af 15. November f: A: maa jeg til Undskyldning for min store Langsomhed anføre først allehaande private For-

viklinger, som her ikke er Stedet til at fremstille, men som bragte mig til at henlægge Deres Brev, hvor det da gik som sædvanligt, at den ene Maanedes Opsættelse fødte den anden af sig; dernæst at jeg vel har modtaget 1, 2 af Dipl: Norveg: men ikke har faaet Løilighed til at anskaffe mig 2,1 endnu, og dog gjerne vilde have i det mindste gennemseet Bogen inden jeg skrev. Hvad 1, 2 angaaer, da veed jeg Intet at bemærke ved den. Alt synes mig godt og rigtigt; navnlig har jeg havt baade Nydelse og Belærelse af Indledningen, og om jeg [end] har Tvivl om et eller andet Punkt, saasom om Almindeligheden af at regne Kongernes Regeringsaar fra Hyltings- ikke fra Successionsdagen, saa underordner jeg gjerne min Mening under Nordmændenes som de rette Sagkyndiges.

Jeg havde ogsaa ønsket at kunne sende Dem tredie Hefte af vore Aktstykker til Grevefeiden; men Trykningen trækker i Langdrag, og jeg vil saa meget mindre opsætte mit Svar længere, som jeg tillige har en Bøn til Dem, hvis Opfyldelse ligger mig meget paa Hjerte. De skriver om Archivalia i Rigsarchivet til Grevefeidens Historie og gives mig Haab om Deres Bistand til at komme i Besiddelse af Uddrag eller Afskrifter. Tør jeg haabe, at dette Tilsagn endnu er i Kraft? Jeg har god Grund til at ønske Alt samlet til Grevefeiden, hvad enten det kan faae Plads i Aktstykkksamlingen eller ikke; der vil med Guds Hjælp nok blive Brug derfor paa den ene eller den anden Maade. Tydskerne give af og til værdifulde Bidrag til hiin Tids Historie; vi Nordboer bør ikke staae tilbage, og da nu engang vort fyenske literære Selskab er kommen ind paa denne Sag, synes det mig naturligt, at vi her samle hvad Norden har at yde. De kan nok see, at jeg har et Arbeide under Hænder; — vil De staae mig bi med at skaffe mig Deres norske Archivalier, navnlig Alt hvad der angaaer Norge selv? — Det Trykte kan jeg vel til Nød overkomme selv; men De kan ikke undre Dem over, at jeg benytter den Forbindelse, hvori vi engang ere komne, til et Forsøg paa at hæve en hidtil ubrugt Skat. — At Deres Tid ikke tillader Dem selv at gjøre Arbeidet, begriber jeg; men staae mig blot bi med at faae det ordnet og udført, saa skal jeg gjerne betale Omkostningerne. Og straf mig ikke for min

lange Tavshed med en ligesaa lang Opsættelse af et foreløbigt Svar, der meget vilde glæde

Deres hengivne
C: Paludan-Müller.

67.

Til Samme.

Odense d: 31 August 1852.

Deres ærede Brev af 25 d. M. modtog jeg idag og takker Dem hjerteligt saavel for Deres venlige Ord som for Deres Tilsagn om Bistand. Jeg vilde undsee mig ved at modtage denne, saa bebyrdet med Forretninger De er, dersom jeg ikke troede, at mine Ønsker kunne opfyldes ved Andres Arbeide under Deres Tilsyn og mod det Honorar, De maatte ansee for passende. Jeg kan nemlig i det mindste for Øieblikket ikke tænke paa at udgive norske Diplomer eller Breve blandt Aktstykker til Grevefeiden, da denne Samling bliver sluttet i næste Maaned og Fortsættelsen endnu er saare uvis. Derimod har jeg ikke kunnet modstaae Fristelsen til at forsøge en Bearbejdelse af det rige Materiale, hvoraf jeg nu engang er kommen i Besiddelse, og hertil mangler jeg Bidrag fra Norge og navnlig om Norge i Grevefeidens Tid. Jeg veed om dets Skjæbne ikke Mere end hvad de trykte historiske Kilder fortælle, medens jeg om Danmark og Lybek træster mig til at levere en ikke ringe Deel af Nyt. — Hvad jeg altsaa nu behøver er ikke saa meget diplomatarisk nøiagtige og collationerede Afskrifter, som deels Udtog, deels ord- men ikke bogstavrette Afskrifter af de Breve og andre Aktstykker, De maatte have i Rigsarchivet eller andre Samlinger. Dette kan jo vel udføres af Andre, — i det mindste dersom jeg tør regne paa, at De vil have et Øie med Arbeiderne og navnlig paaese Dateringers og de diplomatariske Kjendemærkers Tilføielse, uden hvilke en Kritiker ofte føler sig i pünlig Forlegenhed. — Kan dette lade sig udføre uden at overvælde Dem, høistærede Hr: Archivar! saa beviser De mig i Sandhed en paaskønnelsesværdig Tjeneste¹.

De paalægger mig at minde Dem om Arbeidets Tilendeb- bringelse i Løbet af 14 Dage. Jeg er ikke saa ubeskedent at ville foreskrive Dem Tid og Time, men tager med Tak imod hvad De successive maatte sende mig efter Deres egen Løiligh- hed.

Biskop Hans Reffs Brev¹ var mig høist interessant af flere Grunde, men især fordi jeg blandt mine Studier til Greve- feiden ogsaa har et om Eske Bilde og hans Fangenskab², hvori jeg ved Combination er kommen netop til det Resultat, Brevet bekræfter ved en positiv Beretning. — Har De mange slige Stykker, lover jeg mig rig Belærelse. —

Med Høiagtelse og Hengivenhed
Deres
C. Paludan-Müller.

Da jeg nødig taler om ufuldførte Arbeider [og] her kun har nævnet hvad jeg har under Hænder om Grevefeiden, fordi De maatte vide at indrette Dem derefter, beder jeg Dem ikke omtale Sagen videre. —

68.

Til Samme.

Odense d: 3 Nvbr. 1852.

Deres Brev af 30^e f. M. modtog jeg iaften og takker saavel for det som for de tre tilsendte Afskrifter. — — —

Tak for Deres venlige Ord i Anledning af min »Professor«³. Ogsaa jeg gad gjerne havt en Plads i Kjøbenhavn; men endnu har jeg ingen søgt, og snart er jeg ogsaa for gammel dertil. Overhovedet holder jeg mig til det gamle Ord, at Folk hellere maa undre sig over, at Manden ikke er paa den Plads, end at han er der. — At Deres Vovestykke er løbet vel af⁴, glæder mig baade for Dem og for mig: jeg var neppe kommen i saa behagelig Forbindelse med nogen anden Mand i Deres Stilling. Men jeg har ikke engang *kunnet* forsøge Springet, om jeg end havde havt Mod dertil. Forholdene have

stillet sig anderledes for mig. Dog, det faaer være ligemeget hvad Skjæbnen vil med mig; jeg vil alene see til at bruge Tid og Kræfter saaledes, at jeg faaer et Udbytte af mit Liv.

De tænker paa Norges Historie i Calmarunionens Tid. Det var jo et herligt Foretagende. Jeg veed ikke, om det er gaaet Dem som mig, at Overbeviisningen om Nødvendigheden og Muligheden af en heel ny Fremstilling af Fædrelandets Historie i de sidste fire Aarhundreder paatrænger sig mere og mere. Danmarks Historie i det mindste kunde og burde gjøres heelt om fra Begyndelsen af det 16^e Aarhundrede baade hvad Indhold, Sammenstilling og Dom angaaer. Men det var en Text til en længere Prædiken, end Tid og Papir ville strække til iaften. — Lev vel og vær hilset.

Deres
C. Paludan-Müller.

69.

Til Samme.

Odense d: 13 December 1852.

— — —

De spørger om Grunden til Regeringens Optræden imod Wegener¹. Som fjernet fra Krigens Skueplads kan jeg her ikke ret oversee Manøvrerne; men jeg formoder, at den fiskalske Action er anseet nødvendig for at nedslaae enhver Tanke hos de fremmede Gesandter om at enten Regeringen eller Kongen spiller under Dækket med ham. Blot for at hævde Disciplinen i Embedsstanden, troer jeg ikke de have sat ham under Tiltale. — Den hele Wegnerske Affære staaer imidlertid for mig i et Halvmørke — for Andre, saavidt jeg kan skjønne, ogsaa, — men skulde jeg udtale en Mening, blev det den, at Forvirringens og Stridens egentlige Grund ligger i en Uoverensstemmelse imellem Warschauerprotokollen og Londonertraktaten paa den ene, de fyrstelige Renunciationsakter² paa den anden Side. Man maatte kjende de sidste for at have nogen bestemt Dom. Imidlertid frygter jeg, at da det kl:

Budskab af 4 October¹; Wegeners Skrift og Rigsdagens Forhandlinger nu engang har gjort Arvefølgelovens Ophævelse til en Stridsgjenstand, lader Budskabet sig ikke mere gjøre om eller erstatte ved et andet, som ikke har den skjæbnesvangre Linie. —

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

70.

Til Sognepræst, Dr. phil. et theol. C. A. H. Kalkar.

Odense d: 20^e April 1853.

Min ærede Ven!

Det er noget seent jeg bringer Dem min Lykønskning til Deres Sølvbryllup²; men De veed jo fra gamle Tider, at vi her fra Huset sjælden komme som andre Folk. De vil derfor, haaber jeg, ikke afvise gamle Venners Hilsen og Ønske for Dem og Deres Huus. Gud har hidtil holdt sin Haand over det i Modgang og i Medgang. Mand og Hustru have nu passeret Samlivets Middagslinie, saa at Dagens Byrde og Hede er i Aftagende; der foreligge ikke alene Haab og Udsigter, men Gjærning og Udbytte. Gid De Begge maae beholde mange Aar endnu til at indsamle Livets gyldne Frugter, Aar betegnede med Sundhed, Tilfredshed, Fremgang og Glæde.

Jeg burde tilføie Efterretninger om os; men herfra er Intet at melde. De kjendte vort Huus: som det var, saa er det. Den ene Dag, det ene Aar gaaer som det andet, og bleve ikke baade Forældre og Børn kjendeligen ældre, vilde De efter saa mange Aars Forløb neppe kunne skjønne synderlig Forskjel. Min udvortes Stilling er den samme, som da vi gik ved hinandens Side; mine Interesser uforandrede; mit Forhold til Skolen dog tildeels et andet. Bliver det saaledes ved, som det har al Udsigt til, vil ikke let nogen Mands Levnetsbeskrivelse blive kortere og fattigere end min. Saameget desto bedre; vil De sagtens sige: Ja, forstod jeg kun selv at give Livet det rette Indhold.

Henriette paalægger mig at sende Deres kjære Kone en særskilt Hilsen. Hun er rask og befinder sig iaar langt bedre end i forrige Aar.

Hilsen og Venskab
Deres
C. Paludan-Müller.

71.

Til Etatsraad, Professor, Dr. phil. J. N. Madvig.

Odense den 31^e Mai 1853.

Tillad mig, høitærede Hr. Etatsraad! at henvende mig til Dem i Tillid til Deres mig saa ofte viste Velvillie. Af Departementstidenden¹ seer jeg, at Rectoratet i Nykjøbing nu er opslaaet vacant. Jeg maatte ansee mig forpligtet til at søge dette Embede, trods alle Betænkeligheder, dersom det er et Avancement; men det vil det ikke være for mig, om Indtægten, som det hedder i Departementstidenden, er 1400 R^{bdr.} og fri Bolig. — Det er mig ikke muligt, nu selv at komme til Kjøbenhavn; derfor haaber jeg, at De ikke vil tage mig det ilde op, at jeg beder Dem forskaffe mig paalidelig Oplysning om, hvorvidt den angivne Sum er *Embedets* engang for alle bestemte Løn, eller er den yngste Rectors Gage; og hvis dette, som jeg antager, er Tilfældet², om der da ikke vil blive givet den Ansættende personligt Tillæg i Forhold til hans Tjenestear, indtil han rykker høit nok op i Rækken — hvad jeg iøvrigt kun vilde have meget ringe Udsigt til, om Embedet blev mig betroet.

Jeg har den 29 Januar 1854 i 25 Aar været kl: beskikket Lærer ved Odense Cathedralskole; Kongen gav mig den 14de October 1842 en ubetinget Tilladelse til at ansøge om overordnede Lærerposter ved de lærde Skoler, saa at jeg fra den Tid har været i Besiddelse af lige Ret med philologiske Candidater, af hvilke dog yngre ere gaaede mig forbi (hvorover jeg dog ikke beklager mig); og jeg blev den 7de Juli 1843 beskikket til Overlærer ved Odense Skole. Jeg har som saadan 1400 R^{bdr.} i Løn, som Skolens Bibliothekar 50 R^{bdr.}, og

desuden siden 1841 og 1848 200 R^{bdr.} som Bibliothekar ved Slotsbibliotheket — en Indtægt, der vel ikke kan kaldes fast, endskjøndt den er mig tillagt ved umiddelbare kongelige Resolutioner, men som dog hidtil ikke er mig frataget, saa lidt som det paa nogen Maade er mig betydet, at jeg vilde miste den. Dog veed jeg jo vel, at den beroer paa Finantsloven, Cultusministeren og Rigsdagen.

I mine nuværende Forhold, hvor det hver Dag bliver mig sværere at tilfredsstille en opvoxende Families Krav, vilde det ligefrem være taabeligt at opgive nogen Indtægt, især for at naae en Stilling, der paatvinger mig store Betænklichkeiten af forskjellig Art. Var der nogen Udsigt til et klækkeligt Tillæg] her i Odense, blev jeg helst hvor jeg [er] — — —¹ ved jeg nok der ikke er; derfor — — — om den fornødne Oplysning ang[aaende Rectoratet i Nykjø]bing. Men De maa ikke blive — — — jeg tilføier, at jeg maa — — — [paa]lidelig og autentisk, at jeg — — — kan tage min Beslutning.

Med Høiagtelse og Hengivenhe[d]
ærbødigst
C. Paludan-Müller.

72.

Til Forlagsboghandler Th. Reitzel.

Odense den 11^e Juni 1853.

Høistærede Hr. Reitzel!

Det er med inderlig Deltagelse jeg har læst Efterretningen om den Sorg, der har ramt Dem med Deres Hr. Faders Død². Vel maatte hans langvarige Sygeleie have forberedt Dem paa det Slag, der nu har ramt; men jeg veed af Erfaring, at selv den længe forudseete Sorg desuagtet ikke føles mindre, naar den kommer. Den Afdødes hæderlige Eftermæle og den almindelige Beklagelse, hans Bortgang har vakt overalt i vort Fædreland, og hvorpaa De sikkert i disse Dage modtager mange Beviser, maa imidlertid være Dem og Deres til nogen

Trøst, saavel som ogsaa det, at vide en elsket Fader befriet fra tunge Lidelser.

Hvad mig angaaer har dette Dødsfald berørt mig saa meget smerteligere, som jeg netop i den seneste Tid glædede mig til at see et videnskabeligt Arbeide¹ indført ved hans høitagede Navn i en større Læserkreds, end jeg hidtil havde kunnet vinde.

Med Høiagtelse
ærbødigst
C. Paludan-Müller.

73.

Til Samme.

Odense den 23de Juli 1853.

Det er vistnok ingen gunstig Tid for et reent videnskabeligt Værks Offentliggjørelse, og jeg maa henstille det til Deres bedre Indsigt i Handelsforholdene, om den er saa ugunstig, at en allerede færdigtrykt Bog bør holdes tilbage². For mit Vedkommende kan jeg naturligviis kun ønske Grøvens Feide publiceret saasnt det er nogenlunde raadeligt, da den allerede kommer flere Maaneder senere, end baade De og jeg havde gjort Regning paa, formedelst Bogtrykkerens Seendragtighed. Men idet jeg overlader Dem Afgjørelsen, bør jeg forelægge Dem følgende Betragtning. Det har ikke været mig muligt, — saa megen Understøttelse til Samling af Materialet jeg har maattet søge fra forskjellige Sider, at holde Udarbeidelsen og Indholdet aldeles hemmeligt. Dertil kommer, at i Tydskland ere ikke faa Historikere beskæftigede med netop denne Periode af Nordens Historie. Wurm i Hamborg³, Kurd Schlözer⁴, v. Alten⁵, til deels Ranke⁶, og især Waitz i Göttingen⁷ have udgivet eller agte at udgive Bearbejdelser af enten hele Perioden eller enkelte Partier af den. Der ere vistnok Flere, om hvilke det Samme gjælder, da Interessen for denne Deel af Nordens og Tydsklands fælleds Historie er meget stor i de senere Aar. Nu bestaaer en stor Deel af mit Værk netop af Nyt, — nyt Materiale hentet fra

fremmede og danske Archiver, ny Fremstilling og for det Meste en ny Bedømmelse af Begivenheder og Personer. Ganske vist er det hverken i Deres eller i min Interesse, at dette Nye enten underhaanden bliver bekendt, eller at Andre occupere hvad vor Bog dog virkelig har først, saa at det faaer Udseende af efterhinkende Bagnak. — Navnlig frygter jeg i denne Henseende for Waitz. Jeg veed af Brevvexling med ham, at han har første Deel af et Værk over Grevefeiden færdig, og anden Deel i det mindste halv færdig¹. Da han erfarede, at jeg allerede var midt i Trykning af mit Arbeide, sagde han mig, at han vilde tilbageholde sit, indtil han fik min første Deel, som jeg haabede at kunne sende ham sidst i Mai. Denne Termin er nu langt overskredet; maaskee er hans første Deel allerede under Pressen, eller snart færdig, saa at vi kunne vente den med det Første. Baade af foreløbige Artikler, hvori han har anmeldt de fyenske Aktstykker til Grevefeiden, og af hans Breve veed jeg, at vi upaatvivleligt maae støde sammen i flere Punkter. Er det da raadeligt, at lade Tydskerne komme os i Forkjøbet? — Meget vil der vistnok endda være, som kun jeg kan have, da det beroer paa Undersøgelser i Nordens Archiver; men en Deel af Materialet, især alt hvad der hidrører fra den trykte Literatur og fra tydske og nederlandske Archiver, er fælleds for os. Begge, medens han jo upaatvivleligt har en heel Deel, som jeg ikke kan have. Og jeg er ved skriftlige Yttringer saaledes bunden til ham, at jeg under alle Omstændigheder maae anmode Dem om at sende mig et heftet Exemplar strax, for at jeg kan tilstille ham det *nu*, hvorhos jeg dog skal paalægge ham ikke at omtale det offentligt, førend min Bog bliver publiceret fra Kjøbenhavn.

Hertil kommer, at *anden* Samling af Aktstykker til Grevens Feide² samtidigt med mit Arbeide er trykt, for Fyens literære Selskab, i Odense. Jeg har Titel og Indholdsfortegnelse liggende til Correctur paa mit Bord, saa at denne Samling, der i Virkeligheden indeholder Bilagene til min Bog, i Løbet af otte eller fjorten Dage vil blive omsendt fra Selskabet. At den kommer i Publikums Hænder længe før min Bog, er ligesaa lidt ønskeligt for Dem som for mig.

Epidemien i Kjøbenhavn¹ trykker vistnok Stemningen meget stærkt der paa Pladsen; men hvorvidt dette Hensyn er saa overveiende ved Publicationen af et Værk, hvis Læsere forhaabentlig ikke skulle indskrænke sig enten til Danmark eller til Kjøbenhavn, kan jeg som sagt ikke bestemt afgjøre. Jeg henstiller det med de ovenfor fremsatte Oplysninger til Deres fornyede Overveielse.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

**BREVE TIL FORSKELLIGE
FRA NYKØBING-PERIODEN
1853—1872**

1.

Til Rigsarkivar Chr. Lange.

Nykjøbing paa Falster d: 7de October 1853.

De spørger om hvad Allen bestiller ved sine Samlinger til Chr: H. Han arbejder paa dem til Udgivelse; det veed jeg nok. I Vinter, strax efter Nytaar, saa jeg hos ham Correcturark til en Aktstykkесamling, der efter hans Forventning dengang skulde udkomme i dette Efteraar¹, — eller 1^e Bind deraf. Men endnu har jeg Intet hørt dertil. Og uden Tvivl maa det gaae meget langsomt, da han har paataget sig den — efter min ringe Formening — næsten uoverkommelige Opgave, at oplyse hver enkelt Omstændighed i hvert Diplom, samle alle Notitser til hver nævnt Person o. dsl.; saa at Anmærkningerne maae blive mere end Texten. Jeg studsede ved at kaste et flygtigt Blik i Correcturen. Havde jeg saaledes Alt samlet om hvert Aktstykke, og formaaede jeg at see dette i alle sine Relationer, vilde jeg meget hellere give en Fremstilling af Perioden, end en Samling af Aktstykker. Men De vil deraf see, at Allen sikkert maa sætte største Priis paa at beholde hvad De har lovet ham, indtil han er færdig. — — —

Deres
C. Paludan-Müller.

2.

Til Etatsraad, Professor, Dr. phil. J. N. Madvig.

Nykjøbing paa Falster d: 24de October 1853.

Da jeg nu nogenlunde er kommen i Orden i Huus og Embede, bør jeg ikke længer opsætte at melde Dem, hvorledes Alt staaer til her i Nykjøbing Skole.

Min Udnævnelse modtog jeg den 20de August. Det var deri paalagt mig, at begive mig paa min Post snarest muligt; og

da jeg var ganske ubekjendt med Forholdene her, ja ikke engang vidste, om Rosendahl¹ endnu var i Nykjøbing, ansaae jeg det for Pligt, strax at reise herover. Derfor kom jeg ikke til Kjøbenhavn, hvor meget jeg end havde ønsket at tale med Dem, inden jeg tiltraadte Embedet.

Cholera foranledigede strax en Deel Correspondance med Ministeriet. Skolen begyndte først den 8de September, saa at 14 Dage ere tabte af dette Skoleaar. Jeg beder Dem nu at betænke, hvorledes denne Tid kan indvindes igjen, — en Opfordring, De formodentlig har modtaget ogsaa fra de andre Cholerabyer. Foreløbig har jeg tænkt, om det ikke lod sig gjøre, at overspringe Halvaarsexamen iaar og at udsætte Hovedexamen i nogle Dage.

Hvad Skolens Gang angaaer, da troer jeg nu at have faaet den i ret god Skik. Lærerne ere i det Hele komne mig imøde baade med personlig Velvillie og med al Beredvillighed til at lette mig Begyndelsen og lempe sig efter hvad jeg maatte ansee nødvendigt. Navnlig gjælder dette om Philologerne, som det er mig en sand Fornøielse at arbeide sammen med. Vi ere nu i Færd med at tale hele Underviisningen igjennem og at lægge en bestemt Plan for Underviisningens Enkelt-heder for dette Aar saaledes, at den kan tjene til Grundlag for Fremtiden. Naar De glæder os med et Besøg, som jeg ønsker og haaber vil skee ret snart, tænker jeg at kunne forelægge Dem Alt i en let overskuelig Form. Kan De ikke komme her i det mindste et kort Besøg endnu i dette Efteraar, inden Dampskibsfarten standser? Det vilde være mig en stor Glæde.

Det Eneste, der volder mig lidt Bryderi, er Mathematiken, der her ligger som et lukket Fyrstendømme midt i Underviisningen. Jeg har adskillige Betæneligheder ved dette Fags Behandling, navnlig ere Buch² og jeg ikke enige om den geometriske Tegning. Maaskee nødes jeg til at udbede mig af Ministeriet en bestemt Instrux for dette Fag, der behandles saa forskjelligt i de andre Skoler, at jeg ikke finder Spor af en veiledende Praxis; og Ciroulæret af 16de October 1852 udtaler sig jo heller ikke bestemt derom. Efter min Mening skulde geometrisk Tegning (1 Time i hver af de tre nederste Klasser) væsentlig være en *Tegneunderviisning*, en Øvelse

paa Skolen, uden tilhørende Hjemmelæsning, men som *mid-*
delbart dannede Øie og Haand for den tilkommende Geometri. Her er den derimod mere et forberedende Cursus i Geometri, hvorved Læreren giver Disciplene nogle Blade dikterede Paragrapher at afskrive og lære hjemme, — rigtignok kun Ordforklaringer uden Beviser, men dog saadanne, at de formentlig maae være tildeels enten uforstaaelige for Smaadrenge eller blive Anledning til altfor indgaaende Udtydninger. Saaledes hedder en af de allerførste: »igjennem to Punkter kan kun een ret Linie drages. Den uendelige rette Linie er bestemt ved enhver nok saa lille Deel af den«. Naar hertil kommer, at der ikke bruges Fortegninger, at Timen er i den approberede Plan betegnet som *alene* bestemt til geom. *Tegning*, og at den efter min Tanke ved Timetabellens Udarbejdelse skulde tjene som en udelukkende Skoletime til at bryde Lectierækken, saa vil De indsee, at jeg er noget urolig ved denne Sag, især da den hænger sammen med de matematiske Discipliners hele Behandling her i Skolen. Hidtil har det ikke villet lykkes mig at overtøde Læreren om min Anskuelses Rigtighed; jeg vilde derfor være Dem særdeles taknemlig for en bestemt Udtalelse, da jeg trykker mig ved at vende mig til Ministeriet, især naar jeg ikke er nogenlunde sikker paa dets Anskuelse. Og overalt er det mig imod at træde saa skarpt op imod et Medlem af en Lærerkreds, der, som alt sagt, har viist mig den villigste Imødekommen i det Hele.

Adjunct Westesens¹ Befordring gjør en Plads ledig her. Westesen tænkes at blive her indtil henimod Juul. Der er altsaa nogen Tid til at finde en duelig Mand. Jeg kan endnu ikke sige med Bestemthed, hvilke Fag han maa kunne overtage; kun maa han være Naturhistoriker, eller dog saa meget bekjendt med dette Fag, at han kan begynde Underviisningen deri og saa selv sætte sig videre ind i det. Iøvrigt troer jeg, at Skolen havde bedre af en duelig Theolog med gode Skolekundskaber, end af en egentlig Fagmand, der kun kan bruges til, og kun vil overtage, eet eller to Fag.

Endelig tillader jeg mig et Par Ord om mine private Affærer. Jeg er ansat med 1400^{Ebd.} og fri Bolig, hvis Værdi kan evalueres til c. 400^{Ebd.} i og for sig, men som for mig kun erstatter en

Udgift af ca. 200 ^{Rbd.} Ved at udleie Stalden, og af en Skolen tilhørende Jord, kan jeg have omtrent 90 ^{Rbd.} I Odense havde jeg Gage 1400 ^{Rbd.}, af Slotsbibliotheket 200 ^{Rbr.}, af Skolens Bibliothek 50 ^{Rbr.} Jeg har saaledes slet intet Avancement faaet ved min Forflyttelse. Derimod har jeg havt en meget dyr Flytning, Aaret er saa dyrt, at det nærmer sig en Dyrtyd, og jeg *kan* her ikke trække mig saaledes ud af al Selskabelighed som i Odense. Af min Kones private Formue har jeg kun 200 ^{Rbd.} til Disposition, i Odense derimod henved 400 ^{Rb.}; thi Flytning og Opbrud kostede mig et dyrt Laan. — Jeg kan altsaa med Sikkerhed sige, at jeg ikke vil kunne komme ud af det selv med den største Sparsommelighed. Nu veed jeg heel vel, at da jeg er gaaet ind paa de budte Betingelser, har jeg ingen Ret til at klage. Jeg gjør heller ingen Fordringer, ligesaa lidt som jeg — i Henhold til en Yttring af Dem i et Brev fra denne Sommer — har søgt om et personligt Tillæg, hvortil dog maaskee de særegne Omstændigheder ved min Stilling kunde give Anledning. Jeg har siden Januar 1829, altsaa snart i 25 Aar, været fast ansat i kl: Tjeneste; at man ikke kan have været misfornøiet med mig, viser den Post, jeg nu beklæder; jeg har i 11 Aar havt samme Adgang til høiere Skoleembeder som Storphilologer; jeg har saa godt som slet ingen Udsigt til Avancement. Hvad er herved at gjøre? Tidligere havde jeg af Fonden ad usus publicos¹ i nogle Aar 200 ^{Rbd.} til Understøttelse af mine historiske Arbejder; men de bortfaldt, da jeg blev Overlærer. Troer De, at der var nogen Udvei til at faae dem igjen? -- eller skal jeg finde mig i at blive en Prakker og Stodder, hvis oekonomiske Usselhed nedsætter hans Agtelse til Skade for hans Embede, saaledes som det gik min Formand?

Bliv ikke misfornøiet med disse Hjerteudgydelser, og heller ikke over at jeg spørger Dem, om De blandt Videnskabsmænd har hørt nogen Dom over min Grevens Feide². Jeg skulde ikke plage Dem med dette Spørgsmaal, havde ikke Pressen været saaa fuldstændig tavs, at jeg savner enhver Veiledning for min egen Dom og for Udarbeidelsen af anden Deel, af hvilken Noget ligger færdigt, og Resten kun venter paa lidt Fritid, naar jeg faaer Pusterum for Skolens Anliggender. Havde De Noget at med-

dele mig, — Godt eller Ondt, Behageligt eller Ubehageligt, det skulde være mig saare velkomment, blot at det sagde mig, hvori jeg har feilet og hvori jeg har talt rigtigt.

Med Høiagtelse og Hengivenhed
Deres
C. Paludan-Müller.

3.

Til Samme.

[1853].

Deres Høivelbaarenhed ville tilgive, at jeg atter falder Dem besværlig med vor Skoles Anliggender og udbeder mig Deres gode Raad og Bistand.

Med den gymnastiske Underviisning er det hidtil gaaet reent forkeert. Hr. Schlichter¹ er en vakker og duelig Mand; men som Politibetjent maa han forsømme saa ofte, at vist ikke over Halvdelen af Timerne ere blevne besørgede i dette Fjordingaar. Det Beklagelige er ikke alene, at Drengene ikke lære stort, men fornemlig, at Disciplinen svækkes derved, at jeg ikke kan holde den foreskrevne Orden. Vidste jeg nogen anden Lærer at anbefale, var jeg for længe siden kommen til Ministeriet; nu veed jeg ikke bedre, end om denne Underviisning reent maatte ophøre i nogen Tid, hvilket altid var bedre, end at maatte sende Disciplene hjem hveranden Dag efter en halv Times frugtesløse Venten. Men kan det nytte at foreslaae Ministeriet dette paa den uvisse Udsigt, at der om en Maanedstid eller to dog maaskee fandtes en Udvei til at faae Gymnastiken i Gang paany? Bedre var det, at hæve den hele Underviisning, hvoraf fulgte, at Læreren fik sin Afsked, end blot at suspendere den — hvad vi saa dog maae gjøre for Kuldens Skyld, da man i Mellemtiden ikke har saa fri Haand til at søge en ny Mand. Hvad er at gjøre?

Vor nye Lærer Lütken² er ankommen. Han tager strax Naturhistorie og nogen Geographi. Øhlenschlæger³ vil have Fransk; men denne Forandring og et Par andre, jeg ønsker at udføre ved samme Leilighed, hvis jeg kan faae Lov til det, har nødt mig til at henvende mig til Ministeriet. Kommer min

Forestilling indenfor Omraadet af Deres Paavirkning, beder jeg Dem befordre Expeditionen, saa meget Deres Leilighed tillader det; thi da vi ikke kunne vente Ministeriets Svar inden Juleferiens Ende, maae vi begynde med et Provisorium, der jo altid er ubehageligt. Det er blot Sagens Afgjorelse, jeg beder Dem fremme, uden at jeg tillader mig noget Forsøg paa at stemme Dem gunstigt for Indholdet af min Forestilling. — Med det samme beder jeg Dem hjælpe os ud af en Forlegenhed. Westesen¹ androg om at Vaupells Botanik² maatte indføres strax; men uden at oppebie Svar, og uden at sige mig et Ord derom, paalagde han ganske kort før sin Befordring Disciplene i 4de Klasse at anskaffe Bogen og begyndte uden videre Underviisningen derefter. Jeg opdagede det snart; da blev han bortkaldt; saa kom Vacancen, hvor hele Naturhistorien maatte hvile. Men nu gik Ministeriets Svar ud paa, at det ikke vilde tilstede Bogens Indførelse i dette Skoleaar, og at det desuden først vilde høre den nye Lærers Mening. Imidlertid erklærer Lütken sig ligesaa afgjort for Bogen, og for dens uafbrudte Brug i 4de Klasse. Hvad skulle vi nu gjøre? lade den engang faktisk indførte, men, skjøndt bedre, dog ikke tilladte Bog falde for at begynde forfra paa Petit?³ og det uagtet Vaupells Afbildninger vilde bøde godt baade paa Skolens Mangel paa Hjælpemidler og paa Aarstidens Mangel paa Planter? Jeg holder ikke af, at kalde en anden Bog den egentlige Lærebog og saa lade Drengene have Vaupell under Navn af et Hjælpemiddel; men troer De, at da Feilen nu engang er begaaet, bør vi blive derved, vilde jeg paa Deres Ord i Stilhed lade det gaae hen, for ikke at trætte Ministeriet med altfor mange Detailqvæstioner. — Overalt har jeg faaet Tvivl om, hvorvidt Massen af vore Lærebøger er autoriserede. Jeg vidste ikke rettere, da jeg ved min Tiltrædelse gjorde Indstilling om nogle nye Bøger; men nu troer jeg, at de fleste ældre ere ligefrem paa-lagte af vedkommende Lærer. Rigtignok ere mange af dem saadanne, der forstaae sig af sig selv; men nogle er der dog, hvorom dette ikke saa lige gjælder. Jeg seer imidlertid ikke, at der nu kommer noget ud af at røre op i gamle Synder; bedre er det, at vogte os for nye. — Adjunct Buch⁴ siger

mig, at han engang i Oktober sendte Dem en haandskreven Fortsættelse af hans matematiske Elementer¹. Han længes efter Deres Svar; — og jeg, sandt at sige, ogsaa; thi denne Fortsættelse udgjør dog nu Grundlaget for hans Underviisning i det, han kalder Mathematik, vi andre Christne derimod Arithmetik, men nu i Form af dikterede Paragrapher. Da var det visselig bedre, at Lærebogen forelaa trykt, ogsaa af den Grund, at saa dog nogen Control med Underviisningens Indhold og Form var mulig. Derhos vilde jeg tillade mig det Spørgsmaal, om De kjender Midler og Veie til at fremhjælpe Trykningen enten ved Understøttelse eller ved rentfrit Laan af det Offentlige; thi en Forlægger er der neppe Udsigt til.

Den her omtalte Behandling af Mathematiken, saavel som Westesens Adfærd med Vaupells Bog vil vise Dem, hvorledes hver Lærer her omtrent gjør hvad han selv vil. Dette er gammel Vane, og er ganske naturligt blevet det, da den Enkelte i mange Aar har været saa godt som nødt til at sørge for sig selv. Men De kan vel vide, at det ikke er efter mit Hoved, og at, saa brave Lærerne i det Hele ere, det ikke altid vil smage dem, at en Anden vil have et Ord med, om det ogsaa er nok saa beskedent. Derfor beder jeg Dem ogsaa i paakommende Tilfælde at skaffe os nyt og frisk Blod i vor Skole. Adj: Brammer er i Kjøbenhavn med godt Haab om Befordring i Slesvig — i det mindste efter hans Yttringer for hans Afreise². Skulde han nu virkelig snart

[Kun et Fragment bevaret].

4.

Til Samme.

Nykjøbing p. F. d: 28^e Mai 1854.

Da vor Skoles Hovedexamen nærmer sig, og jeg skal have mit Program gjort færdigt til Tryk, ville Deres Høivelbaarenhed undskylde, at jeg hos Dem søger Underretning om Tiden for Afgangsexamen. Vi gjøre os her sikkert Haab om, at De vil glæde os med Deres Nærværelse³ — hvad der navnlig af den Grund vilde være os vigtigt, at Publicum kunde

see, at Nykjøbing Skole ikke tilsidesættes af Regeringen; — men vi kunne da ikke udkaste vort Examensschema, før vi vide, naar vi tør vente Dem. De erindrer vistnok, at denne Skole mistede 14 Dage i Begyndelsen af Skoleaaret formedelst Choleraen; vi have søgt at erstatte Tabet ved at indskrænke Halvaarsexamen til en privat Prøve for mig, idet jeg timeviis lod examinere for mig i alle Fag og alle Klasser uden videre Afbrydelse af den daglige Underviisning, end to Dage til skriftligt Arbeide. Derved vandt jeg ogsaa et nærmere Bekjendtskab til hele Underviisningens Standpunkt. Desuagtet kunne vi i nogle Fag godt trænge til, at Hovedexamen udsættes saa længe som muligt. Men er der kun Valget imellem at faae Dem her allerførst, eller slet ikke, skal Alt dog være beredt til Deres Modtagelse. Nykjøbing Skole lider endnu under Trykket af nogen Mistillid hos Publicum og af en haard Concurrence med Herlufsholm, der formedelst Grev Knuths¹ Stilling og Indflydelse griber ind i vort naturlige Opland. Derfor er Discipelantallet her kun ringe, og, hvad der er værre, vi savne gode Hoveder, da de, der vække Haab om at præstere noget Ualmindeligt, saavidt muligt ere anbragte andensteds. Derfor trænge vi til nogen Understøttelse fra Regeringen.

Altsaa: tør vi ikke nok vente Dem her til den forestaaende Afgangsexamen, og i hvilke Dage maae vi, om De kan komme, vente at see Dem hos os? Jeg behøver ikke at tilføie, hvor meget De vilde glæde mig personlig ved at tage Deres Ophold hos mig.

De skulde vel endnu ikke have fundet nogen Udvei til Hjælp — — —² han snart kunde faa — — — Lærebog trykket? Jeg — — — kunne sætte Mathematiken paa — — —³

Paa Onsdag holder Monrad Afskedsprædiken⁴; om Folk derefter ville, trods hans afværgende Bekjendtgjørelse, foretage en eller anden Demonstration, kan jeg ikke vide; farlig bliver det i ethvert Fald neppe.

Med Høiagtelse og Hengivenhed

Deres

C. Paludan-Müller.

5.

Til Rigsarkivar Chr. Lange.

Nykjøbing p. F. d: 2^e Nvbr. 1854.

Vedlagt har jeg den Ære at tilsende Dem Slutningen af min Grevens Feide. Skulde den i Norge fremkalde offentlige Ytringer, beder jeg Dem gjøre mig opmærksom derpaa. Efter hvad jeg har maattet sige om det ømfindtigste Parti af Unionshistorien, vil naturligviis Nordmænds Dom have stor Interesse for mig; men jeg lever her saa langt til Siden af den store literære Landevei, at Meget kan gaae mig forbi, uden at jeg veed af det. — Og høiligen vilde De glæde mig ved at meddele mig Deres egen, og andre betydelige Mænds, Meninger om dette Arbeide, dersom det skulde give Anledning til saadanne ogsaa udenfor Literaturen. — — —

De har Grund til at beklage Dem over Udeblivelse af Svar paa Deres sidste, idag netop aargamle Brev. Men dersom De troer, at jeg ikke har skjønnnet tilbørligt enten paa Deres Velvillie i Almindelighed eller paa Deres Ytringer og Meddelelser i dette Brev, gjør De mig stor Uret. Brevet burde havt et udførligt og i flere Punkter indgaaende Svar. Et saadant havde jeg ifjor bogstaveligt ikke *Tid* til, vilde jeg ikke opgive at fortsætte den umiddelbare Udarbeidelse af Grevens Feide, imedens jeg havde den hele Index i Hovedet. De maae troe, det holdt haardt nok endda, at stjæle en og anden Time samtidigt med at overtage et nyt Embede, hvor saare meget var at gjøre, og hvortil jeg, trods 24 Aars Skolearbeide, kom i mange Henseender ganske uforberedt, fordi jeg allerede længe havde opgivet Tanken om et Rectorat og ene kastet mig over mine private Studier.

Tillad mig at spørge til Deres Diplomatarium. Jeg har ikke længer end til N° IV incl.; er der kommet mere, eller er Fortsættelsen snart at vente?

Nyt har jeg ikke at melde fra mit Pathmos; hvorledes Sagerne i Almindelighed staae i Danmark, vil Pressen have sagt Dem; og hvad der skal blive af vore Fædrelande, om Verden virkelig gaaer op i en stor Ildebrand, maa Himlen vide. For den Enkelte gjælder det om at holde fast ved sin

Opgave og tage med stoisk Ro imod hvad der ikke er i hans Magt. — Lev vel. — — —

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

6.

*Til Samme.*¹

Nykjøbing p. Falster d: 31 Januar 1855.

Deres Brev af 9de Januar d. A. har baade bedrøvet og glædet mig. Det gjør mig hjertelig ondt, at De har været plaget med Sygdom. Jeg haaber, at De nu er kommen til Kræfter igjen, og at De endnu har en lang Række af Aar til Arbeide for Deres Fædrelands og dermed for hele Nordens Historie. Saa Mange der end i disse nordiske Lande give sig af med historiske Studier, er deres Tal kun ringe, der vide hvad Historie er og hvad der virkelig er at gjøre.

Men glædet mig har Deres Brev, fordi De saa alvorligt og med saa megen Deltagelse har gennemgaaet min Grevefeide, og især fordi De har taget fat paa de Partier, jeg altid har været beredt paa vilde finde Modstand blandt Nordmænd. Og da Deres Brev viser mig, om jeg ikke vidste det iforveien, at med Dem kan der nyttigen tales om de ømme Punkter, gaaer jeg gjerne ind i en Discussion, som det skulde være mig saare kjært, om De vilde fortsætte videre.

Først dog et Ord om et Par Enkeltheder. — — —

De finder mine Ord svævende og ubestemte om Oldenborgernes Ret til Norges Krone og til at besætte norske Lehn med danske Mænd. Dertil maa jeg svare, at naar jeg anseer Uklarhed for den daværende norske Statsrets Særkjende, kan jeg ikke med Dem gaae ud fra Forudsætningen om en given Ret. De forlanger Beviis af mig for at Danmarks var klarere; havde jeg sagt dette, vilde jeg dog have haft nogen Grund dertil, da den hvad f. Ex. Valgretten angaaer virkelig var det. Men jeg mindes ikke at jeg har paastaaet det. — Hvad Norges Statsret angaaer, veed jeg nok i det Mindste i Hovedsagen hvad man har sagt om den, — om Unionskongernes

idelige Forfatningsbrud; jeg kjender ogsaa Deres Unionsafhandling i Norsk Tidsskrift¹; men jeg har endnu kun seet Fremstillinger af Forfatterens Anskuelse, ikke Beviser. Der foreligger, mener jeg, ikke en eneste klar, umisforstaaelig Statsakt fra Unionstiden, der kan betragtes som en Grundlov for Norge, og imod hvis enten Form eller Indhold der ikke lader sig reise de stærkeste Indsigelser. Dernæst maa jeg gjøre det gjældende som Hovedsag, at det Faktiske idelig griber ud over Akterne, saa at hvad disse i alt Fald have villet ingensinde er kommet til Gyldighed i Livet, hvilket er en uafviselig Betingelse for at kunne benytte deres Ord som afgjørende for Retsspørgsmaalet. Ikke Loven, men dens Liv i Folket afgjør Retten. —

Ja, men det er jo netop Unionskongernes Brøde, at det Faktiske ikke holdt sig indenfor Ordene. Men dertil svares, at hvor Ordet er uklart og ufuldstændigt, bliver det for Magthaverne ligefuldt nødvendigt at svare strax paa alle de Spørgsmaal, Livet har at gjøre, saaledes som Omstændighederne foreligge. Ligesaa lidt som andensteds i Verden Loven kan standse Fremkomsten af Nyt, der efterhaanden griber ud over Loven, ligesaa lidt kunde dette være anderledes i Norge. Men Hovedsagen er, at som Norge er kommen ind i Unionen, led det allerede af Tæring, der maatte foranledige Indtrængen af de livskraftige Aristokratier i Danmark eller Sverrig, alt eftersom Norge droges til dette eller hiint. Naar i mindre end et Aarhundrede Indvandring og Indgiftning, ikke som i Irland Erobring, bringer alle et Lands større Eienomme i Fremmedes Hænder, da er det ikke disses Brøde, men deres Held, ikke de Indfødtes Feil, men deres Ulykke. Et Folk, der paa denne Maade glider over i Fremmedes Arme, kan ikke ansees forurettet ved at disse benytte Forholdenes Gunst.

Her foreligger da et Naturforhold — altsaa ikke en bevidst Plan. Jeg kan paa ingen Maade indrømme, at Unionskongerne og det danske Rigsraad have i et Aarhundrede efter bevidst Plan arbeidet paa at suge Marv og Blod af Norge for at arve den døde Mand. Hundredaarige Planer existere ikke. End ikke en enkelt Mand, som Alexander eller Napoleon,

har ført sit Liv efter Plan alene; Forholdene have bestemt dets Retning. Det er ikke Manden, der skaber Forholdene, det er Stillingen, der gaaer ind i hans Hoved og atter ud af dette i Form af hans Tanker og Planer. Endnu mindre have Stater, Korporationer, Aristokratier Mere end Retninger og Traditioner, fremgaaede af Forholdene. Ikke de meest afgjort erobrende Stater — Dschingiskan og Timur ere Enkeltmænd, — den romerske Republik og England i Indien, have med Bevidsthed og planmæssigt gaaet løs paa et foresat Herredømme. Senatet har ikke fra først af drømt om at komme derhen, hvor det kom. Skridt for Skridt, efter hvert Tilfældes Leilighed, som oftest nødigt, ja tvungen af Omstændighederne, især af den nærmeste Fortids Conseqventser, er det kommet fra Krig til Krig, fra Erobring til Erobring, indtil det ikke mere kunde undgaae, og da vistnok ogsaa fik en levende Begjærighed efter, at gribe Alt. Saaledes ogsaa Englænderne; de standsede gjerne, om de kunde; men de kunne ikke. — Der er Intet, Verdenshistorien prædiker høiere, end at om Menneskene ere Herrer over og ansvarlige for deres enkelte Gjæringer, ere de ubevidste Tjenere af Situationer og Forhold, der afpæle dem den Retning, de have at følge.

Men hvad klage I Danske da over Tydskerne i Slesvig! Jo, vor Ret til Klage ligger i vor Kraft til Modstand. Aldrig var det faldet mig ind at dadle Nordmændene, om de, som De vil, havde 1437 kastet Unionen overbord. Men de gjorde det ikke, fordi Norges egne Forhold, ikke Danmarks List og Vold, gjorde det umuligt, — de gjorde det ikke, fordi det norske Folk — (ikke Nordmændene) — allerede havde opbrugt det Meste af den Livskraft, der var falden i dets Lod, og som det kun i en lang Slummer kunde faae erstattet igjen. Kjære ubekjendte Ven! — jeg tør kalde os Venner i Kraft af den Interesse, vi have for hinandens Virksomhed — kast ikke Vrag paa Deres Lands Historie i tre Aarhundreder. De vender Dem med Mishag fra Synet af Deres slumrende Fædreland; men dengang var det, at dette samlede ny Nervekraft til at vaagne som Danmarks og Sverrigs Ligemand.

Overalt — hvad jeg især savner hos danske og norske

Historikere, er det universalhistoriske, frie Blik. De stirre paa Danmark, paa Norge, paa Norden, suge Honning eller Gift af denne ene Blomst. Men see paa Verden, først der faaer man Øiet op for Menneskelivets Vilkaar, først der vindes Ro, og først da kan der blive Tale om en retfærdig Dom over det egne Land. Mine Landsmænd have meest Uret i denne Henseende; Nordmændene have endnu saa meget af deres Eget at drage frem for Dagens Lys, at de fleste og bedste Kræfter naturligen kaste sig over dette. Men derfor bliver det ikke mindre sandt, at naar de ville dømme om det hele Forhold, er det universalhistoriske Standpunkt det eneste berettigede. — Og hvorfor overhovedet *dømme* og *polemiserer*? hvorfor ikke *erkjende* og *fremstille*? Jeg haaber De vil indrømme, at det i Grevens Feide som i ældre Arbejder er dette Standpunkt, jeg i al Skrøbelighed har stræbt at holde mig paa. Har jeg desuagtet taget Parti, da er det i alt Fald for Kraft og Forstand, ikke for Dansk og Norsk, eller imod noget af dem. — — — [Om Enkeltheder vedrørende Unionskongerne].

De vil, haaber jeg, ikke misforstaae mig i den Grad, at jeg skulde ville forsvare Alt hvad der fra dansk Side er syndet imod Norge, eller betragte dettes Klager som ubeføiede, — og heller ikke, at jeg skulde indbilde mig at have udtømmende besvaret det reiste Spørgsmaal paa denne Lap Papir. Jeg har kun i Almindelighed henstillet min Grundanskuelse af Forholdet for om muligt at give Dem Anledning til at gaae videre ind i Discussionen.

Med oprigtig Hengivenhed

Deres

C. Paludan-Müller.

7.

Til Etatsraad, Professor, Dr. phil. J. N. Madvig.

Nykjøbing p. F. d: 18^e Mai 1855.

Da jeg vel kan forudsee Vanskeligheder ved at faae en Lærer¹ constitueret i Brammers Plads strax efter Pintsen, vil det ikke være overflødigt at anføre, at Brammer nu be-

stemt har erklæret ikke at kunne blive længer end til den 26^e Mai, og at et nyt Stød truer os, idet Lütken¹ er bleven syg, saa at Mathematik og Naturvidenskab foreløbig er standset i disse Dage. Endnu har jeg Haab om, at Lægen faaer Bugt med hans Feber i næste Uge; men skulde det svigte, behøver jeg ikke at beskrive den Forlegenhed, hvori Skolen vilde geraade strax efter Pintseferien. Den var nu siden den 16^e April kommen i correct Gang, og Foreningen af V og IV Klasse havde viist sig ret hensigtsmæssig; men skal vi efter Pintsen begynde med maaskee endog kun sex Lærere, vil Arbeidet trods al Anstrengelse ikke kunne holdes i forsvarlig Gang.

M. Wittrup², der er forlovet med min Datter, skrev mig forleden Dag til, at han har været hos Dem for at søge Brammers Plads. Troede jeg at maatte befrygte Miskjendelse af Dem, vilde jeg ikke anbefale ham; nu derimod mener jeg roligere at kunne yttre, at da han er ikke ganske ung, er af en sindig Natur og forstaaer godt at omgaaes med Yngere, maatte jeg, under Forudsætning af at hans Kundskaber findes tilstrækkelige, ansee hans Ansættelse for at være Skolen tjenlig.

At Deres Nærværelse i Sommer ved hvad der i den senere Tid er skeet her maa være bleven os dobbelt vigtig, er indlysende. Kom selv og prøv med egne Øine, om vi under disse vanskelige Forhold have undladt at gjøre vor Skyldighed.

Deres Bemærkninger om Retskrivningen af 27^e Januar d. A. modtog jeg først i Onsdags fra Ministeriet. Det er mig en Glæde, at det Standpunkt, jeg har hævdet ved selve Undervisningen i dansk Stiil, finder Medhold hos Dem. At tilveiebringe Eensformighed i *alle* Læreres Praxis, er umuligt og vilde maaskee ikke engang være ganske hensigtsmæssigt, da Disciplene dog hverken kunne eller bør holdes ubekjendte med de virkelige Forhold. Derfor er det allerede Noget, at Adj: Lund³ og jeg, som nu have al Dansken, ere enige. Vi have ogsaa arbeidet paa at gennemføre mange af de Enkeltheder, De anbefaler. Dog ere vi ikke gaaede saa vidt, allerede nu at bryde fuldstændigt med Vocalf — — — gen og det stumme e, idet vi dog — — —⁴ at Udviklingen utvivlsomt

gaaer i [den] Retning. — Det vilde være et ikke uvigtigt Fremskridt, om en taalelig Overeensstemmelse lod sig tilveiebringe i Latinskolerne, ikke alene for disses egne Disciples Skyld, men ogsaa fordi de, allerede efter min korte Erfaring, udøve en ikke ringe Indflydelse paa andre Skoler.

Med Høiagtelse og Hengivenhed
Deres
C. Paludan-Müller.

8.

Til Konferensraad, Overbibliotekar, Dr. phil. E. C. Werlauff.

Nykjøbing p. F. d: 3^e November 1855.

Af Bladene har jeg seet, at Deres Høivelbaarenhed i Fredags feirede Deres Embedsjubilæum¹. Ret meget beklager jeg, at jeg ikke har kunnet aflægge Dem et personligt Besøg ved denne Leilighed; nu maa jeg nøies med at sende Dem min Lykønskning og skriftligt udtale det Haab, at Gud endnu i mange Aar vil bevare de nordiske Historikeres almindelige Lærefader. — Deres Høivelbaarenhed har paa Festdagen ikke modtaget nogen mere bevidst og oprigtig Paaskjønnelse af Deres Virksomhed end den, her udtales; thi om Nogen har Grund til at føle sig Dem forpligtet, er det mig, — ikke alene for hvad jeg, som Alle, har lært af Deres Veiledning, Deres Raad og Deres Skrifter, men især fordi Deres hele videnskabelige Stræben har for mig henstillet det som den historiske Kritiks eneste Maal, at erkjende Sandheden i Begivenheder og Forhold, hvad enten Undersøgelsens Udbytte behager mig og Andre, eller ikke; og fordi De med aldrig svigtende Velvillie har laant mig Alt hvad jeg ønskede fra det store Bibliothek, hvorved De har sat mig istand til et Studium, der ellers havde været umuligt udenfor Kjøbenhavn.

Andre have takket Dem i Fædrelandets og Videnskabens Navn; for hvad De har været mig beder jeg Dem modtage min varmeste Tak.

Med Høiagtelse og Hengivenhed
ærbødigst
C. Paludan-Müller.

Til Rigsarkivar Chr. Lange.

Nykjøbing p. F. d: 24^e December 1855.

For et Par Uger siden hørte jeg fra Kjøbenhavn, at De, høitærede Ven! længe havde været syg og da maaskee endnu var det. De vil troe det uden Forsikkring, at denne Efterretning i høi Grad bedrøvede mig saavel for Deres egen og Deres Families som for vor fælleds Videnskabs Skyld; og jeg vil ikke lade dette Aar gaae til Ende uden at hilse paa Dem, spørge til Deres Befindende og ønske Dem et bedre Helbred i det nye Aar. De har engang sagt mig, at i vanskelige Forhold har De holdt Dem til Kong Frederiks dominus providebit¹, og at det indtil da ikke havde skuffet Dem: gid det da ogsaa nu og herefter maa vise sig ikke alene som et Anker for Sindet under Prøvelser, men tillige som et paalideligt Tilsagn om Sundhed og alle andre gode Ting, der ere Betingelser for en Familiefaders og Videnskabsmands Velvære og Virksomhed.

Hos mig har det siden mit sidste Brev staaet ret vel. Min Skole giver mig dygtigt Arbeide; dog har der været en og anden Time til Clios Tjeneste. — Dyrtiden trykker rigtignok haardt; men hidtil have vi dog haft Føde og Klæde, og for Fremtiden — dominus providebit.

Et godt nyt Aar ønskes Dem af et oprigtigt Hjerte.

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

Til Otto Lensbaron Rosenørn-Lehn.

Nykjøbing p. F. d: 21. April 1856.

Jeg iler med at besvare Deres Høivelbaarnheds Brev af 20: d. M., der i høi Grad interesserede mig.

Det forholder sig rigtigt, at Abraham Lehn² har understøttet Arne Magnussen til Udgivelsen af Anders Sunesens Hexaëmeron³; og naar dette Værk nu agtes virkelig udgivet,

vilde en kraftig Understøttelse af hans Descendent knytte sig smukt til de mange Beviser paa virksom Pietet imod Lehns Minde, man overalt møder i Deres Huus.

A. Sunesens Hexaëmeron har jeg aldrig seet, med Undtagelse af et Brudstykke, som Dr. P. Kierkegaard lod indrykke i Illgens Zeitschrift für historische Theologie, Aarg: 1833¹. Der maa sikkert de fuldstændigste Oplysninger være at finde; men jeg har desværre ikke Bogen ved Haanden. Iøvrigt kjender jeg Digtet kun af de almindelige Kilder til vor Literaturhistorie, navnlig af N. M. Petersens Bidrag til den danske Literaturs Historie 1, S: 34, og især Nyerups Middelalderens Literatur (Statistisk-historisk Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge, 2, S: 305ff.) hvor De tillige vil finde Oplysning om Abr. Lehns Forhold til Sagen. Men lad Dem ikke afskrække af Nyerups Dom; for ham og hans Samtidige var Middelalderen idel Barbari og ethvert Skrift fra den Tid kun af Interesse som Sprogminde, altsaa i nærværende Tilfælde ikke engang i denne Henseende. Nu derimod ville alle Kjendere med Tak modtage et Værk fra det 13de Aarhundrede, selv om det ikke *umiddelbart* giver et historisk, æsthetisk eller lingvistisk Udbytte: det er altid et fædrelandshistorisk Monument, der vidner om Folkets Culturforhold; og navnlig vil det gamle Hexaëmeron uden al Tvivl vise os den scholastiske Theologies og Philosophies Tilstand i Danmark i Valdemar Seiers Dage. Ogsaa det vil ikke være uden Interesse, at kunne udmaale Afstanden imellem det 13de og det 17de Aarhundrede ved at lægge Anders Sunesens Skabelsesdigt ved Siden af Anders Arreboes².

Om Thorsens³ Dygtighed til at besørge Værket tilbørligt udgivet, er der aldeles ingen Tvivl: kunde han det ikke, kunde Ingen det. Han har jo i de sidste Aar navnlig ved sine af det slesvigske Ministerium bekostede Udgaver af Jydske Lov og de slesvigske Stadsretter viist sine udmærkede Egenskaber som Literator, Kritiker og Historiegrandsker. Deres og Deres Stamfaders Navne kunne i en Sag af denne Natur ikke være i bedre Selskab end i Arne Magnussens og Thorsens.

Men det synes mig tvivlsomt, om Arbeidet — hvis ikke Brudstykker, men det hele Værk skal udgives — kan udføres

for 30 Rdr., der vel i det høieste ville være tilstrækkelige til 25 à 30 Ark, Tryk og Papir; hvorfra faaes da de andre Udgifter til et Foretagende, der naturligviis ikke kan bære sig selv i Boghandelen; og hvorfra faaer Thorsen sit Honorar for den overordentlige Møie, Arbeidet vil koste ham? Agter han maaskee at søge Regeringen eller Videnskabernes Selskab om yderligere Understøttelse? — Lad det være hans Sag, kan man svare; men jeg anseer det for min Pligt at henlede Deres Opmærksomhed herpaa, da denne Side af Sagen staaer i Forbindelse med det Forhold, hvori det Lehnske Navn staaer — og, som jeg haaber og ønsker, fremdeles vil komme til at staae til den. Thi dersom min Stemme formaaer at udøve nogen Indflydelse paa Deres Beslutning, kan jeg efter det Ovenstaaende kun tilraade Dem at gaae ind paa Thorsens Forslag. — — —

høiagtelsesfuld Deres
C. Paludan-Müller.

E: Skr: Jeg tilføier endnu, at Biskop P. Er: Müllers Vita Andreæ Sunonis findes gjenoptrykt i Kolderup-Rosenvinges Udgave af Anders Sunesens Lex Scaniae¹ antiqua, og at deri gives en kort Oplysning ogsaa om Hexaëmeron.

11.

Til Biskop, Dr. theol. C. T. Engelstoft.

Nykjøbing p. F. d: 2: Juni 1856.

Vedlagt har jeg den Ære at tilsende Deres Høierværdighed, til Fyens Stifts literære Selskab, Betænkning over Cantor Mummets Selskabet tilbudte Arbeider, samt til videre Befordring, i Henhold til Skrivelse af 7de og 20: Mai d: A. fra Selskabets Formand, en Pakke Manuskript til Hr. Provst Rohmann.

— — —
Af G. Waitz's Lübeck unter Jürgen Wullenwever² modtog jeg forleden Dag fra Forfatteren den 3te og sidste Deel. Det vil være Fyens literære Selskab en Tilfredsstillelse, at fast hvert Blad i dette Værk viser Betydningen af dets Aktstykker

til Grevefeiden. Bogen kunde slet ikke være skrevet uden den fyenske Samling; Selskabet vil ogsaa see, at jeg ikke uden Grund har anmodet om Tilladelse til at beholde den haandskrevne Samling hos mig i nogen Tid, da jeg har havt Leilighed til deraf at meddele Forfatteren mangt et Stykke til Gjengjæld for hvad han har givet os. — Bartholds Hansabund, 3de Deel¹, tilligemed et Par andre Skrifter, der slaae ind i samme Materie, har jeg endnu ikke seet; men det er umiskjendeligt, allerede af Waitz's, Handelsmanns og Sprengels² Arbejder, at den fyenske Samling nu er gaaet over i den europæiske Videnskabelighed som Hovedkilde til et af de interessanteste Partier af Reformationstidens Historie. Deres Høiærværdighed bedes undskylde, at dette Brev er kommet til at løbe over Bredderne. Med ærbødigst og venskabelig Hilsen til Dem selv og alle Deres

høiagtelsesfuld
C. Paludan-Müller.

12.

Til Otto Lensbaron Rosenørn-Lehn.

Nykjøbing p. F. d: 8. October 1856.

Vedlagt har jeg den Ære at tilbagesende de mig laante to Bind af Thiers³, idet jeg takker Deres Høivelbaarnhed for den Nydelse, jeg har havt af Læsningen. Det er en sand Fornøielse at læse en saa vel componeret og velskrevne Bog; jeg vil ogsaa troe, at det Nye, Forfatteren meddeler, hviler paa en solid Grund af Kritik og Aktstykker; men hvad Thiers har om vore nordiske Ting er i væsentlige Punkter feilfuldt og forvirret. Hans franske Nationalhad til Bernadotte gjør ham ogsaa meget uretfærdig imod denne — Franskmændene maae sige om ham hvad de ville — udmærket kloge Mand. Om hans Sønesønner ere ligesaa kloge, — om de ikke dog tilsidst ville brænde deres Fingre, som de begjærligen række ud efter Land og Kroner i Øst og Vest, — om deres Børn ere af Skjæbnen bestemte til at gjøre Undtagelse fra den gamle Regel i Sverrigs Historie, at ingen Slægt kan give

dette Land flere end tre Konger: Alt dette faaer Tiden vise.

Naar de følgende Bind af Thiers udkomme, vilde jeg takke Dem meget for at erholde ogsaa dem tillaans.

Med ærbødigst Hilsen til Deres Fru Moder og til Fru Kammerherreinde Bjelke¹.

højagtelsesfuld
C. Paludan-Müller.

13.

Til Biskop, Dr. theol. C. T. Engelstoft.

Nykjøbing p. F. d. 17de October 1856.

Ved at gennemsee nogle ældre Breve træffer jeg paa Deres Høiærværdigheds af d: 5° Juni d. A. og mindes med Undseelse, at jeg endnu ikke har besvaret de deri indeholdte Spørgsmaal. Jeg kan til min Undskyldning kun anføre, at da jeg modtog Brevet, var jeg stærkt beskæftiget med Skolearbeide, hvorfor jeg i Øieblikket maatte lægge det hen; og siden er det gaaet som det desværre saa ofte gaaer i denne Verden, at det daglige Livs Bølger lukke sig over saa meget, der burde være erindret og besørget itide. Nu er det rigtignok noget seent at svare paa Spørgsmaal, der sandsynligviis ogsaa ere gaaede Dem af Tankerne; men jeg vil dog hellere udsætte mig for at komme bag efter, end at udsætte mig for ved egen Forsømmelse at see en Brevvexling om literære Sager afbrudt, paa hvilken jeg sætter største Priis.

— — —

Hvad angaaer Baselerconciliets Betydning for Norden og den danske Kirkes Forhold til Curien i sidste Halvdeel af det 15° Aarhundrede, er jeg kommet til noget andre Anskuelser end dem, jeg finder antydede i Deres Brev. De vil finde dem udtalte i min Afhandling om Odense Herredage 1526 og 1527², som jeg har lovet til Videnskabernes Selskab, og som vel snart efter Forelæggelsen (— Møderne begynde jo først i November —) vil blive trykt. Her skal jeg blot tillade mig at bemærke, at naar Deres Hvilhed:, ifølge Deres Brev, ikke har kunnet komme paa det Rene med en Overeenskomst (i 15 Aarhundrede) imellem en Konge og en Pave angaaende Kano-

nikater, da hidrører denne Uvished — om jeg tør tillade mig en Gisning — maaskee derfra, at i Hans Knudsens trykte, men endnu ikke udgivne, Diplomatarium til Christian den Førstes Historie, findes Sixtus den 4des Bulle af 22 April 1474, hvorved Præsentationsretten til 15 Prælaturer i Norden indrømmes Kongen¹. Den omtales, men aldeles urigtigt og forvirret, i Helwegs Domkapitler S. 51². Rimeligviis har De engang havt de trykte Ark af Diplomatariet til Gjennemsyn. Iøvrigt omtales Sagen ogsaa løseligt og uklart hos Hvitfeld og Pontoppidan³.

For Deres Povel Eliesen⁴ kan jeg ikke noksom takke Dem. Jeg har atter og atter gennemgaaet den i Anledning af de Odense Herredage. Ved den og Deres øvrige Arbejder til vor Reformationshistorie, samt ved Hans Knudsens Meddelelser, er den Münterske Fremstilling da sprængt⁵. Dersom min Afhandling om Herredagene blot nogenlunde kunde maale sig med disse Undersøgelser, haaber jeg, at hvad der endnu staaer som Ruin af det Ældre snart vil falde. En lille Notits beder jeg om Tilladelse til at vedføie. At P. El: *personlig* stod imod H. Tausen paa Kbhvns Herredag 1533 (— hvorved der kastes et mærkeligt Lys over den Skibyske Krønikes hidhørende Beretning —) har jeg paaviist i Grevens Feide I, 110—112 efter et indtil da utrykt Brev fra Biskop Hans Reff; men nu seer jeg, at Factum allerede var bekjendt i det 17^e Aarhundrede; i det mindste kunne Resens Ord i Lutherus triumphans⁶ Ark K S: 6 vers: neppe forstaaes uden om et personligt Møde.

Jeg længes efter at høre fra og om det literære Selskab i Fyen. Tør man snart vente Deres og Mummets Arbejder?⁷ paatænkes det ikke under en eller anden Form at meddele Publicum Noget om dette Selskab, hvis Fortjenester af videnskabeligt Liv udenfor Kjøbenhavn dog ere umiskjendelige?⁸ Der staaer i Statskalenderen Adskilligt, som ingenlunde er mere berettiget til Optagelse deri, end vort Selskab⁹.

Med Hilsen til Deres Familie og til fælleds Venner i Deres Kreds

ærbødigst

Deres C. Paludan-Müller.

Til Etatsraad, Minister A. F. Krieger.

Nykjøbing p. F. d: 17^e April 1857.

Deres Excellences ærede Anmodning om Bidrag til historisk Tidsskrift bør ikke være frugtesløs, især da jeg tidligere ikke har seet mig istand til at efterkomme lignende Opfordringer. Men det sidste Arbeide, jeg har udført, er afgivet til Videnskabernes Selskab; færdigt har jeg Intet liggende uden et Par kritiske Studier, som jeg frygter ville være for tørre for Tidsskriftets Læsere, og hvad jeg har af Optegnelser og Forstudier vil have Tid til at modnes; heller ikke kunne paa-begyndte Arbeider af anden Natur øieblikkelig lægges til-side. Dertil kommer, at Foraar og Forsommer er den travleste Tid for Skolemanden. Jeg tør derfor kun love et Bidrag til Tidsskriftet i dette Aar; thi hverken den historiske Forening eller jeg er tjent med at lade et Hastværksarbeide trykke.

Iøvrigt tilstaaer jeg uforbeholdent, at det kun er Deres Excellences Indtrædelse i Foreningens Bestyrelse¹ og Deres velvillige Brev, der have trængt en Følelse af Uvillie imod Tidsskriftet tilbage i mit Hjerte. Tidsskriftet har en Rubrik for historisk Literatur; men det har ikke holdt det Umagen værd endog blot at nævne min Grevens Feide blandt udkomne Sager, end sige oplyse vore Landsmænd om dens Forhold til Waitz's yngre og nærbeslægtede Værk². Saa intetsigende var altsaa min Bog, at selv Fagmænd, som have paa-taget sig at underrette Publicum om den historiske Literaturs Frembringelser, ikke gad spille et Ord paa i det mindste at rive den ned! — Det vil vist findes naturligt, at jeg efter en saa nærgaaende Overseelse (s. v. v.) ikke sporede synderlig Lyst til at bede om Plads i samme Tidsskrift for mine Skrivelser.

En Yttring i Deres Brev maa jeg forstaae saaledes, at De har Tanken rettet paa bestemte Punkter i den nordiske Historie, som De ønskede monografisk behandlede. Meget beklager jeg, at disse ikke ere nærmere betegnede; thi om jeg ogsaa foreløbig har tænkt paa et Stilearbeide over den nordiske Unions og Unionsbegjærigheds historiske Knude-

punkter, med Sideblik til Nutiden — rigtignok ingenlunde i skandinavistisk Retning, da jeg er en Kjætter i den Henseende, — eller paa at gjenoptage en ældre Undersøgelse af det svenske Thronfølgervalg af 1809, hvortil Sverrigs Litteratur har i de senere Aar leveret vigtige Bidrag, saa har jeg dog endnu ingen bestemt Opgave valgt, og det var jo muligt, at vore Tanker mødtes et eller andet Sted. Kan jeg end ikke fraaige mig Frihed i Valget, vilde det i høi Grad interessere mig at vide, i hvilken Retning Deres Excellences Tanker om vor Historie gaae.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

15.

Til Rigsarkivar Chr. Lange.

Nykjøbing p. F. d: 8 Mai 1857.

Midt i forrige Maaned modtog jeg et Par Linier fra Dem tilligemed sidste Afdeling af Deres Klosterhistorie, 2^{den} Udg.¹ For begge Dele takker jeg Dem hjerteligt. Bogen kjendte jeg allerede, da vi have den i vort Skolebibliothek; dog var det mig saare kjært, at faae mit eget Exemplar fuldstændigt, men især at vide mig erindret af Dem. Tro ikke, at jeg er bleven træt af at tale med Dem om vore Landes Historie. Men at jeg saa længe har været tavs, hidrører fra en Uvished, jeg længe har tumlet med i mit Sind. De skrev mig til engang i forrige Aar, og nu atter, at De havde Adskilligt til den nordiske Syvaarskrigs Historie². Dette satte atter Liv i en Tanke, jeg tidligere har næret: at bearbejde denne Krig, hvortil jeg har betydelige Samlinger fra Sverrig og som maaskee kunde fremstilles alene efter det umaalelige Materiale, der ligger i vort Geheimearchiv, dersom jeg vilde indskrænke mig til Danmark og Sverrig. Men deels vilde jeg i ethvert Fald kun give et samlet Billede af hele dette Afsnit; deels skræmmer mig netop den overvældende Masse af danske Bidrag. Jeg

har gjort et Forsøg paa at faae Tegnelser over alle Lande og Register over alle Lande tillaans fra Geheimearchivet herover i min Bolig, for i det mindste at kunne tænke paa at overvælde Massen af løse Aktstykker under Ferieophold i Kjøbenhavn. Men det lader sig ikke gjøre; og ihvorvel jeg kan vente enhver Haandsrækning af Stipendiaterne i Geheimearchivet, saa vilde det dog være Daarskab at anlægge et saadant Arbeide paa Andres Bistand ved Tilveiebringelsen af Materialets Hovedmasse. Jeg havde derfor allerede i forrige Efteraar besluttet at lade denne Tanke falde, rigtignok ikke uden en smertelig Følelse; men Deres Brev og den derved aabnede Udsigt til at komme i Besiddelse af Oplysninger om et vigtigt Parti af Opgaven, satte mig atter i Bevægelse; og nu, da jeg har taget mine allerede længe henlagte Samlinger frem igjen, er den gamle Lyst vaagnet med ny Styrke. Dog kan jeg ikke komme til Beslutning. Men just derfor vilde jeg være Dem særdeles forbunden for en nærmere Meddelelse om hvad De har, og hvormeget omtrent, samt hvorledes jeg havde at forholde mig for at komme i Besiddelse (— naturligviis kun til ev: Benyttelse —) deraf. Jeg er saa bunden her; Tid og Penge ere mig saa knapt tilmaalte, at inden jeg kaster mig ind i et stort Foretagende, maa jeg dog nogenlunde kunne overskue Omfanget af de Anstrengelser, det vil kræve. —

Staaer De i nærmere Forbindelse med Prf: R. Kayser, beder jeg Dem bringe ham en Tak fra mig for hans Kirkehistorie¹, som jeg ligeledes har anskaffet til vort Skolebibliothek. Jeg gad gjerne talt med den Mand om et og andet Punkt, saasom om Magnus Erlingsens virkelige Forhold til Hell: Olaf, og om Baselerconciliets Indflydelse paa Norden, om Henr: Kalteisen og Marcellus, og om Wienerconcordatets Gyldighed ogsaa i D^ø og Norge.

Nu, Papiret er fuldt. Straf mig nu ikke med en ligesaa lang Tavshed; og naar De skriver, beder jeg Dem tilføie Efterretning om Deres Helbred og hvorledes De i det Hele har det. —

Deres
C. Paludan-Müller.

16.

Til Biskop, Dr. theol. C. T. Engelstoft.

Nykjøbing p. F. d: 17 Juni 1857.

Det medfølgende Exemplar af min Undersøgelse om Odense Herredage¹ tillader jeg mig at overrække Fyens Stifts literære Selskab. — Det andet Exemplar beder jeg Deres Høiærværdighed selv at modtage. Vel veed jeg, at De vil faae Afhandlingen med Videnskabernes Selskabs Skrifter; men det vil jo være en Stund endnu, inden hele Bindet udkommer, og jeg fragaaer ikke, at jeg meget ønsker Arbeidet læst forinden just af Dem, der bedre end nogen Anden kan afgjøre, hvorvidt jeg har nærmet mig til eller forfeilet det foresatte Maal. Det vilde navnlig i høi Grad interessere mig, at erfare Deres Mening om hvad jeg har sagt om Wienerconcordatets Betydning for den danske Kirke.

Høiagtelsesfuldt og hengivenst

Deres

C. Paludan-Müller.

17.

Til Rigsarkivar Chr. Lange.

Nykjøbing p. F. d: 24^e Juni 1857.

Vedlagt sender jeg Dem, min høistærede Ven, et historisk Arbeide, som ellers vel først om nogen Tid vil komme Dem for Øie i det danske Videnselskabernes [!] Skrifter².

Jeg haaber, at De for en Maanedstid siden, eller saa omtrent, har modtaget et Brev frá mig, hvori jeg tillod mig at spørge om lidt nærmere Underretning angaaende Deres Samlinger til den nordiske Syvaarskrigs Historie. —

Det hoslagte Exemplar af Herredagene beder jeg Dem ved Leilighed tilstille Adressaten. Jeg ønsker deels at bevidne Prf: Keyser³ min Tak for den Nydelse og Belærelse hans Kirkehistorie allerede har og fremdeles vil skjænke mig, deels ogsaa at forelægge ham et Par Betragtninger, som nødvendigviis maae have beskæftiget ogsaa hans Tanker. Jeg gad nok

vidst, hvorledes han vil fremstille den norske Kirkes Forhold til Basel og Rom, og til Wienerconcordatet, — eller Henr: Kalteisens Stilling til Trondhjems Erkesæde m. m. — Ved samme Leilighed beder jeg Dem bringe ham en særbødigst Hilsen. Stod jeg i nogensomhelst Berørelse med ham, skulde jeg ikke have forsømt at tilskrive ham selv. —

Her i Danmark sover Videnskab og vaager Lidenskab i disse Verdens sidste Tider. Hvor høirøstet Skandinavismen er bleven, veed De sikkert ligesaa godt som hvor stille det er paa det danske Parnas. Allen skal dog arbeide paa et Hovedværk¹ — sagtens over Christian den Anden eller Frederik den Første. Skjønne Samlinger maa han have dertil. Jeg for min Deel har i det sidste Aarstid meest færdedes i Grækenland og Rom. Grote, Schwegler, Duncker, Mommsen² have givet mig meget at tænke paa, navnlig hvad dog egentlig historisk Kritik er. Hvor stort et Særsyn er ikke en Mand, der kan see lige paa en Sag, — eller der som Tyge Brahe har Kjærlighed nok til Sandheden til at respectere Phænomenet, hvad enten det understøtter eller modsiger hans Yndlingstanker.

Vi lide her i Danmark svært af tør Hede. Himlen synes reent at have glemt os med Regn. Høhøsten er begyndt; men overalt lyde Jammerklager. Og kommer der ikke snart Vending, kan det see galt ud for Kornet. Godt og vel, at Danmark har samlet nogle Kræfter til at bære et Uaar, om det kommer. —

Hilsen og Venskab.

Deres

C. Paludan-Müller.

18.

Til Konferensraad, Overbibliotekar, Dr. phil. E. C. Werlauff.

Nykjøbing p. F. d: 1: Juli 1857.

— — —

Jeg kan ikke sende disse Linier bort uden at udtale min Deltagelse i det Tab, Bibliotheket og D. Hvlbhed: har lidt ved en mangeaarig Arbeiders og Medhjælpers Afgang³. Molbech var i senere Aar kommet paa Kant med den ordførende

Deel af den yngre Slægt; men hans frugtbare Pen, der satte Tankerne i Bevægelse i saa mange Retninger, vil savnes længe efter, at de Fleste af dem ere glemte, der udgjøde al deres sorte Galde over ham, — hvad han vel forresten neppe tog sig meget nær. Sit ei terra levis.

Med Høiagtelse og Hengivenhed
Deres ærbødigste
C. Paludan-Müller.

19.

Til Konferensraad, Dr. phil. J. N. Madvig.

Nykjøbing p. F. d: 14: October 1858.

For Deres Høivelbaarenheds Brev af d: 13^e d. M. og de deri meddelte Bemærkninger om 1^e Deel af Afgangsexamen er jeg Dem særdeles forbunden. Disse gaae netop i samme Retning som mine og mine Medlæreres Tanker i denne Henseende; thi ogsaa vi vare blevne betænkelige ved den her hidtil fulgte Fremgangsmaade: i Skoleaarets Løb at udpege dem, der ikke kunde vente at blive opflyttede fra 6^e til 7^e Klasse, altsaa middelbart ogsaa dem, der bleve at betragte som Candidater. Det var her dog mere Virkningen paa Oversidderne end paa Candidaterne, der bragte os til at tage Sagen under fornyet Overveielse, hvis Virkning blev, at jeg strax foran i Skoleaaret gjentagne Gange har indskærpet 6^e Klasse, at det vel stod til dem at melde sig til Afgangsexamen, men at Opflytningen i 7^e Klasse alene beroede paa Modenheden i det Hele og Hovedexamens Udfald. Videre anseer jeg mig ikke berettiget til at gaae, da Bek. 13 Mai 1850 § 13 endnu ikke er forandret. — Men jeg tør vel tillade mig den Bemærkning, at Candidatvæsenet i 6^e Klasse neppe vil blive ganske overvundet, naar Disciplene beholde *Retten* til at forlange sig prøvede i de 4 Fag, hvorved disse dog henstilles som en egen Examen, — naar de endvidere kunne udtræde af Skolen med de i disse Fag erholdte Charakterer, og naar disse selv noksaa længe efter beholde deres Betydning for Afgangsexamens endelige Udfald, — samt naar Rectorerne fremdeles

skulle være forpligtede til i April at indberette, hvilke Disciple der agte at indstille sig til denne Deel af Afgangsexamen; thi hvorledes kan dette skee uden at forlange Disciplenes eller deres Forældres Erklæring, hvis Betydning uundgaaeligt maa blive at henstille dem som Candidater. Saalænge disse Forhold blive uforandrede, vil det, at Forskjellen mellem Hovedexamen og Afgangsexamens 1^e Deel ophæves, dog ikke kunne bevirke, at Læreres og Disciples Opmærksomhed afledes fra de 4 Fag som dem, det ved Slutningsprøven i 6^e Klasse fortrinsviis kommer an paa — om ikke for at naae Opflytning, saa for at kunne forlade Skolen i sin Tid med en god Afgangscharakter. Dertil kommer, at skal Hovedexamen alene bestemme Opflytningen, bør Rector befries fra den ham i Bek. 13 Mai § 9,5 paalagte *Beslutning*; thi hans Stilling vil altid medføre, at andre Momenter end netop Disciplens Fremgang i ethvert Fag — for ikke at sige de dog til en vis Grad tilfældige Examenscharakterer, ogsaa ville have Indflydelse paa Opflytningen. For Rector maa, ifølge Situationens Krav, Vedkommendes hele baade legemlige og aandelige Udvikling, hans Alder, hans Aar i Klassen, ja hans økonomiske og Familieforhold blive af megen, undertiden af overveiende Vægt, medens Faglærerne fortrinsviis ville see paa hans Dygtighed i de resp. Fag. Skal dette Moment være det alene afgjørende, da maa der enten tilkomme hver Lærer et Veto imod Opflytningen, eller Beslutningen bør overdrages Majoriteten — maaskee dog kun en kvalificeret Majoritet, af Klasselærerne. Dette Sidste var vel allerede nu det Hensigtsmæssigste og vilde, — i det mindste efter min Følelse, — blive modtaget med Glæde af Rectorerne, som derved befriedes for de hvert Aar tilbagevendende Spændinger med Forældre og Lærere, hvem de aldrig gjøre tilpas, hvad enten de opflytte eller ei. Upaatvivleligt vilde ved en Ordning som den antydede komme større Strenghed ind i Opflytningen, altsaa sagtens ogsaa flere første Charakterer ved Afgangsexamen. —

Et Par andre Sager benytter jeg Leiligheden til at bringe under Omtale. Vi have iaar modtaget en Discipel fra Rønne Skole¹, hvorfra han kom med Afgangsexamens 1^e Deel og et

reent Vidnesbyrd om Modenhed for 7^e Klasse. Vi maatte altsaa modtage ham i denne. *I det Hele* følger han ogsaa godt med det yngste Parti, — er overalt en vakker, flittig og ret vel begavet Person; men i Mathematik er han saa langt tilbage, at han meget vanskeligt, og først efter længere Tids Forløb, vil komme i Niveau med Klassen, — om han nogen- sinde kan det. Det er ingenlunde hans Skyld, men Underviisningens Indretning i Rønne, der ikke har ført ham — maaskee ikke har kunnet føre ham saa langt frem som en lærd Skoles 6^e Klasse. Kan der ikke raades Bod paa dette Misforhold for lignende Tilfældes Skyld? og hvorledes er Bek. 13 Mai 1850 § 11,11 at forstaae? Kan den der omtalte mildere Behandling af de matematiske Præstationer alene fremkomme ved *Bedømmelsen* af Examinationen, eller kan Skolen tillade en ringere begavet, — eller, som her, en uden egen Skyld distance- ret Examinand at opgive et mindre Pensum end de Øvrige?

Ved Astronomien staae vi i samme Uvished som ifjor: ere nye Bestemmelser at vente saa betids, at de kunne faae Indflydelse paa Fagets Behandling endnu i dette Skoleaar? Ved Udarbeidelsen af vor Aarsplan maatte vi udsætte denne Sag; jeg vilde derfor være meget taknemlig for en Veiledning om, hvorledes Skolen dennegang bør tage den.

Deres saa ofte beviste Velvillie frister mig til en uforbeholden Udtalelse af den mindre behagelige Overraskelse, den fra Ministeriet sendte Fortegnelse over de iaar Dmitterede har forvoldt mig. Fortegnelsen har i de senere Aar viist, at baade Universitetet og kjøbenhavnske Skoler give en Charakter ugx, som Bek. 13 Mai 1850 ikke kjender, men hvis Betydning ikke kan skjønnes af Fortegnelserne. Paa tilstrækkelig given Anledning spurgte jeg under 25 Juni d. A. Ministeriet, om en saadan Charakter er lovmedholdelig og kan faae Indflydelse paa Hovedcharakteren. Svaret lød i begge Henseender, som jeg ventede, afgjort benegtende: Bek. 13 Mai § 15,4, sammenholdt med Circulæret 4 Septbr: 1851 staaer uforandret ved Magt. Men nu viser den fra Ministeriet som et officielt Aktstykke for iaar udsendte Fortegnelse, at det er Metropolitanskolen, Borgerdyden i Kbhvn. og v: Westens Institut tilladt at give x baade til mg og ug. — Er der da ikke

een og samme Lov for alle Skoler? — I sig selv er Tingen vistnok, paa sit nærværende Standpunkt, en Bagatel; men Ministeriets bestemte Svar til mig giver den Betydning som en Erklæring om, at Nykjøbing Skole ikke har Lov til at gjøre hvad andre Skoler med Ministeriets Sanction frit kunne gjøre! Dette er uretfærdigt og krænkende: vi have her ikke arbeidet slet nok til at fortjene Nedsættelse i 2^e Klasse. — Til Ministeriet agter jeg ikke at henvende mig tiere om denne Sag; jeg har engang for alle faaet min Besked; nu at komme igjen, vilde være Rethaveri. Men jeg haaber hos Dem at finde Overbærelse, naar jeg ømmer mig en Smule over at være bleven degraderet. —

Meget beder jeg Dem undskyldte dette lange Brev. Da Pennen først var kommen igang, vilde den ikke standse, før Papiret var fuldt.

Med Høiagtelse og Hengivenhed
Deres
C. Paludan-Müller.

20.

Til Justitsraad, Bibliotekssekretær Frederik Fabricius.

Nykjøbing p. F. d: 12 Marts 1860.

Velbaarne Hr. Justitsraad F. Fabricius i Kbhvn.

Vedlagt har jeg den Ære at tilbagesende de sidst fra det kl: Bibliothek mig laante Bøger. — Men jeg maa her desværre gjøre Dem opmærksom paa, at jeg har havt det Uheld — det første og eneste i 30^e Aar — at spille Blæk paa Folian-ten, Augustini opera. De vil strax kunne see det paa den øverste Rand; betydeligst er det col: 403—406 (1^e Tome). — Jeg kunde have ladet det borttage af en Bogbinder her; men da dette upaatvivleligt kan gjøres bedre i Kjøbenhavn, og da jeg ikke veed, om Bibliotheket overhovedet anseer dette for raadeligt, da Texten ingensteds er plettet, anseer jeg det for Pligt at overlade Valget til Bibliothekets Bestyrelse.

Om jeg nok saa gjerne vilde, staaer det ikke i min Magt at forskaffe et nyt Exemplar af hele Værket eller den enkelte

Tome, der formodentlig ikke er i Boghandlen. — Der er for mig under disse Omstændigheder Intet at gjøre uden at henstille Sagen til rette Vedkommende, hvis Bestemmelse af den Erstatning, jeg har at udrede, imødesees.

Ligeledes maa jeg henstille, om Bibliotheket anseer det fornødent nu at afbryde sin mangeaarige Forbindelse med mig. Med hvilke Følelser jeg vilde see den velvillige Bistand afskaaren, der hidtil alene har sat mig istand til at fortsætte mit Studium i Embedsstillinger, som holdt mig fjernt fra Kjøbenhavns Samlinger — det behøver jeg ikke at udtale. Jeg maatte ogsaa kjende Cfr: Werlauff slet, om jeg troede, at han for et eneste Uheld vilde nægte sin Bistand til en Mand, om hvis Omhu for de laante Bøger der ikke foreligger nogen tilstrækkelig Grund til at tvivle, — dersom der ikke findes reglementariske Bestemmelser, som gjøre ham det til en Nødvendighed. — Da jeg imidlertid ikke veed dette, vedlægger jeg endnu dennegang nogle Beviser for Bøger, jeg meget ønsker tillaans. Kan Bibliotheket ikke betroe mig dem eller overhovedet indlade sig paa at laane til mig som hidtil, beder jeg Dem, Hr: Justitsraad, at bevise mig den personlige Velvillie at underrette min Søn, Alumnus paa Elerses Collegium¹, om at han skal lade Bogkassen afhente paa Bibliotheket.

Af Dagbladet har jeg seet, at et Blad af en Saxo-Codex er fundet blandt Kmrds: Lassens Papirer². Dette har glædet mig overordentlig; jeg længes efter at see og høre nærmere til Sagen. Er det ikke paatænkt at lade Bladet fotografere? eller kommer det i Geheimearchivets Aarsberetning?

hengivnest og ærbødigst
C. Paludan-Müller.

21.

Til Rigsarkivar Chr. Lange.

Nykjøbing p. F. d: 1: August 1860.

For et Par Dage siden modtog jeg Deres venlige Linier af 20^e f. M. tilligemed et Separataftryk af Prinds Chr: Augusts

Embedsbrevvexling¹. For begge Dele takker jeg Dem hjerteligt. Det har været mig en sand Glæde at see af denne Samling og andre literære Foretagender, at norske Historikeres Opmærksomhed mere og mere henvendes paa deres Fædrelands Skjæbne og Forhold i den Tid, da det var knyttet til Danmark. — Der er vel for det første ikke andet at gjøre, end at bringe Materialet for Dagens Lys; men snart ville vi faae Monografier; og under Gud mig nogle Løveaar endnu, haaber jeg engang at skulle glæde mig ved en heel og sand Norges Historie. Jeg kunde misunde de norske Historieforskere og Historieskrivere den store Opgave, der i bestemte og gribende Træk staaer for dem alle: at henstille for deres Folk et hidtil aldrig seet Billede af dets Fortidsliv. Vi andre sysle hver med sit Liebhabereri.

Jeg har Intet at sende Dem til Tak, uden et Separataftryk af mine Bemærkninger om Keyzers Kirkehistorie² — eller rettere i Anledning af den. Men De siger jo, at De kjender hvad jeg har ladet trykke. — Her seer jeg saa lidt af norsk Literatur, at jeg ikke veed, om der i Norge er fremkommen nogen Bedømmelse af Keyzers Bog eller nogen yderligere Undersøgelse af de Punkter, der kunne være Tvivl underkastede i hans Værk. Navnlig gad jeg nok vidst, om man endnu i Norge holder fast ved Troen paa, at Magnus Erlingsen tog Kronen til Lehn af Hel: Olaf? Er der fremkommet Noget, som er værd at tale om, vilde jeg være Dem særdeles forbunden for en Meddelelse. —

Hjertelig Hilsen og oprigtigt Venskab.

Deres ærbødigst hengivne
C. Paludan-Müller.

22.

Til Etatsraad, Højesteretsassessor A. E. Krieger.

Nykjøbing p. F. d: 5. Juli 1861.

— — — Til Historisk Tidsskrift har jeg, efterat jeg har maattet benytte Undersøgelsen om Saxos Grav til mit Aarsprogram³, nu Intet liggende. Det bliver mig overhovedet

vanskeligere med Tiden at finde Plads til sammenhængende videnskabeligt Arbeide ved Siden af Embedsarbeidet, der, i Parenthes sagt, netop er strengest i Sommertiden, saa at jeg allerede af den Grund er nødt til at lade indsamlet Materiale henligge til bedre Leilighed. — Og dog kan jeg ikke finde mig i at slaae mig til Ro endnu. Jeg havde tværtimod stor Lyst til et Arbeide over et Parti af vor nyere Historie (— ikke nyeste, saavidt dermed menes fra 1839 —), dersom jeg kjendte Midler og Veie til at faae Adgang til Udenrigsministeriets Archivsager af den dog ret respectable Alder af c: 45 til 55 Aar. Kunde det være saa meget betænkeligt, at lade saa gamle Sager see Dagens Lys? Jeg kjender vel H: Exc.: Udenrigsministeren¹ saa meget, at jeg hilser ham paa Gaden, men ikke nok til at gjøre ham et Spørgsmaal af saadan Natur. Men da Hr: Etatsraaden staaer i nær Forbindelse med ham, og da jeg veed hvormeget De interesserer Dem for historiske Arbeider, — vilde De tage det ilde op, hvis jeg bad Dem forebringe Sagen for Ministeren og føle Dem for, om den lod sig lempe efter Ønske? Men jeg tilføier, at jeg ikke vidste hvorledes jeg skulde kunne benytte en Tilladelse til at smutte ind i Hemmelighedens Allerhelligste gennem en Bagdør, man tilfældig havde ladet staae paa Klem; thi ikke derom er det mig at gjøre, at tilfredsstille min Nyfigenhed, men om muligt at vinde Stoffet til en samlet Fremstilling af hvad de nordiske Folk hidtil ikke have seet i eet Maleri. Med andre Ord: jeg maatte have en saa aaben og fri Adgang til Udenrigsministeriets Archiv, som Forretningsordenen tillod, og jeg maatte kunne benytte den i Skoleferierne. Endelig forekommer det mig ogsaa, at en *skriftlig* Tilladelse af Ministeren var nødvendig, fordi jeg ellers risikerede, at naar jeg var midt i Pakkerne, kastede hans Eftermand mig paa Døren som en Snyltegjæst.

Dersom Hr. Etatsraaden vilde ved Leilighed tale med Ministeren derom, — forudsat, at De overhovedet billiger min Tanke — vilde jeg føle mig Dem meget forbunden, da dette, saavidt jeg nu kjender mine Tanker og Planer, formodentlig vilde være afgjørende for mit Valg af Arbeide i de nærmeste Aar. Maaskøe turde jeg anmode Dem om, da ogsaa at

give Hs: Excellence det vedlagte Exemplar af Undersøgelsen om Saxo deels som et ringe Tegn paa min Høiagtelse for hans Person, men deels ogsaa fordi jeg gjerne vilde, at han skulde see, at ihvorvel jeg allerede er passeret Livets Middagslinie og har en alvorlig Embedsgjærning, som først skal gjøres og som synes at umuliggjøre større videnskabelige Arbejder for de fleste af dem, der have samme Embedsgjærning, saa agter jeg dog ikke endnu at gaae paa Aftægt. Han kunde maaskee tænke, at om han ogsaa overvandt sine mulige Betæneligheder, kom der dog intet Værk i virkelig Haandgribelighed (s. v. v.) ud af en halvgammel Mands Nyslerier med de høihellige diplomatiske Papirer, saa at det i al Fald var bedre at gjemme dem til yngre Øine og en friskere Arbeidskraft.

Idet jeg indstiller dette Anliggende til Hr: Etatsraadens velvillige Overveielse, erklærer jeg mig forud tilfreds med Deres Beslutning, men beder Dem ikke omtale mine Tanker for Andre¹. De staae endnu i for uklare Omrids for mig selv, og jeg holder ikke af at udbasune mine Forsætter, — idetmindste ikke førend jeg med nogenlunde Rimelighed kan bedømme, om Lyst, Villie og Kræfter holde ud til at give dem Kjød og Blod i Gjærninger. —

Med Høiagtelse
ærbødigst
C. Paludan-Müller.

23.

Til Justitsraad, Bibliotekssekretær Frederik Fabricius.

Nykjøbing p. F. d: 19^e Dcbr: 1861.

Høistærede Hr: Justitsraad!

I Tillid til Deres prøvede Velvillie sender jeg Dem min Bogkasse med Anmodning om, at Bøgerne maae blive afleverede til Bibliotheket.

Men hør: jeg har Noget at bestille i Juleferien, hvortil jeg bruger Folianter og Qvartør, som ikke findes her. Var det muligt at faae dem strax, uagtet Udlaanet standser og de udlaante Bøger ere tilbagekaldte til d: 25^e? Jeg spørger mig

kun for; thi jeg veed nok, at det er udenfor Regel og Orden; men et svagt Haab er der dog i mit skrøbelige Hjerte om, at noget Hensyn kunde tages til en mangeaarig Bekjendt.

Nu, — lader det sig ikke gjøre, faaer jeg finde mig i den ubøielige Skjæbnes Dom. — Hvad jeg ønsker vil De see af de vedlagte Beviser.

Ærbødigst
Deres
C. Paludan-Müller.

24.

Til Konferensraad, Overbibliotekar, Dr. phil. E. C. Werlauff.

Nykjøbing p. F., den 5 Marts 1862.

Af Bladene erfarer jeg, at Deres Høivelbaarenhed nys har feiret Deres Halvhundredaars Glædesfest som Universitetslærer. Jeg maatte være i høieste Grad uskjønsom, dersom jeg undlod at bevidne Dem min Deltagelse i denne Anledning; og jeg veed ikke at gjøre det bedre end ved ganske at slutte mig til de Sandhedsord, som Universitetets Rector udtalte i sin Lykønskning¹. Af alle Nulevende er der neppe Nogen, der i høiere Grad end jeg har nydt Godt af baade den Lærdom og de personlige Egenskaber, han fremhævede. Alle Historiens Dyrkere i Norden er De jo en Lærer, hvis Røst vi lytte til fremfor til nogen Andens; men mig har tillige Deres udholdende Velvillie alene muliggjort et Studium, der, hvor underordnet dets Bidrag i Videnskabens Tjeneste end er, dog har givet mit Liv Holdning og ført det i den Retning, Naturen havde anviist det.

Modtag, sædle og høit agtede Veteran, en yngre Medarbeiders dybtfølte Tak, og hans Ønske om, at Forsynet vil i Deres høie Alder bevare Dem Lysten til at meddele os af Deres rige Skat.

Med Høiagtelse og Hengivenhed
C. Paludan-Müller.

Til Konferensraad, Professor, Dr. phil. J. N. Madvig.

Nykjøbing p. F. d: 23. Januar 1863.

Deres Høivelbaarenhed

vil have erfaret, at den gamle Overlærer Blicher i Nykjøbing¹ er død. Om Dr. Lund² nogensinde kommer tilbage hertil, er nok tvivlsomt. Saameget vigtigere for Skolen er da Besættelsen af Blichers Plads. Efter min Overbeviisning trænger den til en ældre Philolog, der kan tage væsentlig Deel i 7de Klasses Underviisning; — thi jeg vil gjøre Alt hvad der staaer i min Magt for at forhindre, at denne ikke mere skal komme udelukkende i een Haand. Men naar Skolen saaledes maa ønske en ældre Philolog valgt, saa vilde den dog være daarlig tjent med at faae en gammel og halv opslidt Person, eller En, der er saaledes stivnet i sine Former, at han maatte foraarsage ærgerlige Brydninger med vort Væsen her. Hellere maatte vi have en ældre i de kjøbenhavnske Skoler øvet og prøvet Candidat, der ikke var for ung til at træde op som Overlærer Niensens³ Ligemand og havde mere Personlighed til at trænge ind paa og beherske de Unge, end Nielsen er i Besiddelse af. — Var ikke den unge Christian Nielsen⁴, som iaar vicarierer for Dr. Lund, altfor ung endnu, vilde jeg anbefale ham; thi han har viist sig som en meget duelig Lærer, hvem jeg nødig vil miste. Men man kan dog ikke opstille ham som første Philolog ved Siden af en ældre Mand som Nielsen, og i en Skole, hvis Rector selv ikke er Philolog. — Kunde den Nye tillige undervise i Fransk og Hebraisk, var det meget ønskeligt; dog *kan* Adj. Neergaard⁵ beholde Fransk, Overl. Nielsen paatage sig Hebraisk; om ikke Andet kan være.

— At Dr. Lund ikke kom ind i Videnskabernes Selskab⁶, smerter mig. Jeg billiger det ganske, at De tilbageholdt mit Forslag, naar det var givet, at Westergaard⁷, og da sagtens Flere, vilde modsætte sig; men jeg kan ikke finde hans Betænkelighed grundet: havde det da været Uret, om Selskabet havde optaget Lund uden at see til Andet end hans videnskabelige Berettigelse, selv om Virkningen vilde have været, at derved middelbart udtaltes et Vidnesbyrd, som i

andre Forhold kunde være ham til Gavn? Ogsaa mig, og ganske vist Andre, har det været til Gavn, baade i den almindelige Mening og i mine Foresattes Dom, at jeg blev optaget. — Physikere og Mathematikere ere ikke saa hensynsfulde, hvorfor de ogsaa tage Luven fra den historiske Klasse, der engang havde den første Plads i Selskabet. Eller hvilke ere Oberstlieutenant Reichs¹ videnskabelige Qvalificationer? Han er en Kjøbenhavnner og har vel et Parti; Lund er en Provindsmand og uden Anhang. Men naar man vil sammenstille dem som Videnskabsmænd, kan der vel neppe være Tvivl om, hvem der veier meest. Nu, Sagen er afgjort, og jeg har gjort Mit.

Med Høiagtelse
ærbødigst
C. Paludan-Müller.

26.

Til Konferensraad, Professor, Dr. phil. J. N. Madvig.

Nykjøbing p. F. d: 24 Mai 1863.

Hvor ugjerne jeg end uleiliger Deres Høivelbaarnhed i disse Dage, da De maa føle Trang til Hvile efter et anstrengt Arbeide², seer jeg mig dog nødt til at forelægge Dem følgende Sag.

I Skrivelse af 13^e October 1858 trængte De paa, at jeg skulde arbeide hen til en anden end den da gjældende Opfattelse af 1^e Deel af Afgangsexamen ved de lærde Skoler, saa at der betoges de 4 Fag det Relief, de havde faaet ved den correcte Efterlevelse af Bek: 13 Mai 1850, der befordrede Candidatvæsenet i 6^e Klasse: de 4 Fag burde bringes i Niveau med de øvrige tildeels vel saa vigtige Fag. Ganske i Overensstemmelse hermed er Deres Udtalelse i den trykte Skrivelse til Cultusministeren (Hall) af 6^e August 1858³, hvilken anbefaledes af Ministeren i Cirkulæret af 9de Nvbr. s. A.⁴ til Rectorernes »alvorligste og nøieste Opmærksomhed«. — I mit Svar til Deres Høivelbaarnhed af 14^e October s. A. gjorde jeg opmærksom paa: »at Candidatvæsenet i 6^e Kl. neppe vil kunne med Held bekæmpes, naar Disciplene i denne Klasse

beholde Retten til at forlange sig prøvede i de 4 Fag, hvorved disse dog henstilles som en egen Examen, . . . samt naar Rectorerne fremdeles skulle være forpligtede til i April at indberette, hvilke Disciple der agte at indstille sig til denne Deel af Afgangsexamen; thi hvorledes kan dette skee paa anden Maade end ved at forlange Disciplenes eller deres Forældres Erklæring, hvis Betydning uundgaaeligt maa blive, at henstille dem som Candidater« m. m. Dette besvarede De under 14^e November s. A. blandt Andet saaledes: »— i Consequents af min øvrige Opfatning antager jeg, hvad der ogsaa allerede følges ved nogle Skoler, at denne Indberetning, hvad første Deel af Examen angaaer, simpelthen opfører *samlige* 6^e Klasses Disciple, der alle under Eet blive at prøve saavel i de 4 Fag som i de øvrige.« — Disse Ord maatte jeg forstaae som mere end en privat Meningsyttring og i Overeensstemmelse dermed forandrede jeg i min Indberetning af 15^e April 1859 den hidtil brugte Form saaledes, at jeg indledede Beretningen om Aspiranterne til 1^e Deel af Afgangsexamen med disse Ord: »Med Hensyn til Afgangsex. 1^e Afdeling bemærkes, at for Tiden ere følgende Disciple i Skolens 6^e Klasse«, og sluttede den saaledes: »Hvormange og hvilke af disse 13 Disciple der ville kunne opflyttes i 7^e Klasse efter Skolens Hovedexamen, kan endnu ikke vides; men da N. N. sandsynligviis bliver en af dem« — saa ansøgte jeg om den fornødne Aldersdispensation for ham. — Som De af egen Erfaring vil vide, indrettedes selve Examen, i Henhold til Deres Mening, aldeles som en Deel af Hovedexamen for 6^e Klasse, saa at de 4 Fag kun for de Opflyttede blev udsondret fra de øvrige Specialcharak[t]erer, men for Oversidderne ikke fik anden Betydning end som Factorer i Aarets Hovedcharakter.

Ministeriet indvendte Intet mod Forandringen, bevilligede tværtimod Aldersdispensation efter Indstillingen. Heller ikke imod Examens Form er fra nogen Side gjort Indsigelse. Paa samme Maade har jeg gjort det i de 4 følgende Aar, uden at Ministeriet eller Andre have bemærket det Allermindste i denne Anledning. Hvorledes skal en Embedsmand da kunne forstaae det anderledes end som en stiltiende Godkjendelse af hans Fremgangsmaade? Men paa min aldeles ligelydende

Indstilling af 30^e April d. A. modtog jeg igaar den i Afskrift vedlagte Besked af Ministeriet¹. — Er dette nu at forstaae som et Paabud om at opgive den siden 1859 fulgte Fremgangsmaade og vende tilbage til Bogstaven fra 1850 og 1852? — eller er det et øieblikkeligt Indfald i Contoiret, som ikke har tænkt paa den forskjellige Opfattelse af 1^e Deel af Afgangsexamen, der hænger sammen med Indberetningens Form? Da jeg i de sidste Aar slet ikke har spurgt Disciplene om hvem der agter at stille sig, — overhovedet ikke har taget 6^e Klasses Stilling anderledes end som den, der stod for Skolens Hovedexamen, hvorefter Censuren vilde bestemme Opflytningen i 7^e Klasse, saa er jeg i en øieblikkelig Forlegenhed: skal jeg da nu iaar gjøre det inden Examens Begyndelse, eller lade Alt gaae som hidtil? — Jeg havde tænkt paa at skrive til Ministeriet derom, men da jeg ikke kan forklare og forsvare min Fremgangsmaade uden ved at paaberaabe mig Hr: Conferentsraadens Raad og Ytringer i private Breve og Samtaler, anseer jeg mig ikke berettiget dertil, førend jeg har forelagt Dem Sagen, der maaskee kan klares ved en Henvendelse fra Deres Side til Departementschefen.

Ogsaa gad jeg vide, om det er mig alene, der har faaet dette Tilhold om at vende tilbage til 1850—52, og om andre Rectorer endnu gjøre deres Indberetning som jeg.

Iøvrigt har Ministeriets Ytringer om Aldersdispensationen undret mig. Jeg har ikke paa nogen Maade villet betegne de Disciple, for hvem jeg ikke har søgt den, som uværdige Personer; og der paahviler mig overhovedet ingen Forpligtelse til at søge denne Dispensation paa Disciplenes Vegne. Dette er i og for sig Forældres og Værgers Sag. Men for Nemheds Skyld har jeg hidtil søgt den i selve Indberetningen, for deres Vedkommende, om hvem jeg var vis paa, at de maatte opflyttes; derimod ikke for dem, jeg ansaae for uskikkede til Opflytning, navnlig, som netop iaar, fordi de efter min Dom manglede Aandsudvikling nok til 7^e Klasse. Til at møde Forældres og Sønners ofte paatrængende Bønner om Opflytning er det et godt Skjold, at den lovbefalede Alder mangler: hvorledes skulde jeg selv kaste det bort, naar der ikke paahviler mig nogen i Lovordet begrundet Forpligtelse til at udtale mig

om Spørgsmaalet, førend min Erklæring udtrykkelig forlanges?

— Det vilde være mig kjært, om denne Betragtningssmaade maatte blive Departementschefen meddeelt — naturligviis under den Forudsætning, at Deres Høivelbaarnhed overhovedet bestemmer Dem til at tale med ham om det hele Anliggende.

Høiagtelsesfuld
Deres
C. Paludan-Müller.

27.

Til Student Julius Lange.

Nykjøbing p. F. d: 27: October 1863.

Min kjære Søstersøn!

Næst at takke dig for dit Brev af 16: d. M. samt at bede dig bringe din Broder¹ en hjertelig Hilsen og Lykønskning til hans Tilbagekomst fra Grønland, skal jeg sige dig, hvorledes Skolereformsagen for Øieblikket staaer her².

Efterat Monrad i 1861 havde affordret Skolerne Erklæring over en Reformplan, og vi havde skrevet vidt og bredt om den, — efterat han i 1862 havde taget denne Plan tilbage og atter forlangt Erklæring over en ganske anden Plan — eller rettere over uformede Tanker, der gik i en ganske anden Retning end det foregaaende Aar, — og efterat vi ligeledes havde skrevet udførligt om disse Tanker: overraskede han os med et Cirkulære af 9: October d. A.³, hvori han udtaler som en afgjort Overbeviisning — »maa Ministeriet fastholde den Overbeviisning, at« — at Skolecurset bør indskrænkes til 7 Aar og 2den Examen gjenoprettes; men inden Sagen forelægges *Kongen til Afgjørelse* (— saa nær er det —), forlanger han Rectorernes (ikke Skolernes eller Lærernes) »gode Formening om det medfølgende Udkasts »Enkeltheder«, særligt om» o. s. v. Hermed fulgte de 2 Udkast til Forandringer i Bek: 13 Mai 1850 og 18 Septbr: 1855, som du sigter til. — Det var altsaa indlysende, at han nu ikke vilde høre mere Snak om sin Reforms Grundtanker, der erklæredes for fast-

staaende, men alene om saadanne Enkeltheder, hvor Praktikerens Mening har Betydning af et Varsko til Theoretikeren, at han ikke skal løbe an paa blinde Skjær. — Jeg tog strax fat paa Sagen, overveiede Alt med Lærerne i et Lærermøde, opsatte mit Svar, lod det cirkulere iblandt Lærerne, fik deres Bemærkninger, redigerede Betænkningen i Form og har allerede under 23de d. M. indsendt den til Ministeriet, saa at jeg i det mindste for Øieblikket har Fred for dette Spørgelse.

Mit Svar gik ud fra, at Ministeren kun havde forlangt at høre mig om Enkeltheder. — Sagen, Grundtanken, rørte jeg slet ikke ved; (— jeg har i de 2 foregaaende Aar principaliter fastholdt: ingen væsentlig Reform nu,) — det vilde slet ikke have ført til andet end at mit Papir neppe engang var bleven læst. Derimod tog jeg fat paa det Enkelte, hvorom der var spurgt, beviste — jeg bilder mig ind: afgjørende, med Tal og Beregninger, at denne nye Bekjendtgjørelse vilde gjøre Skolearbeidet uoverkommeligt navnlig for 5- og 6 Klasse, at i Virkeligheden vilde disse Klasser blive toaarige, fordi de Allerfærreste kunde gennemgaae dem i den planmæssige Tid, at Spørgsmaalet om at føre Latin og Græsk tilbage til Underklasserne, og dermed opgive disse som Fælledsklasser for lærd og Realunderviisning, nødvendig maatte paatrenges sig under Forudsætning af denne Reform, at Valget imellem latinsk og fransk-tydsk Stiiil er en Uting, hvis det lige efter Ordene skal forstaaes som et almindeligt, — som et Valg for Skolen, lagt i Rectors Haand, men ufor nødvendent (og utilraadeligt som en Rectorsag), hvis der alene er tenkt paa en rara avis, der tilfældigviis har andre Kundskaber i levende Sprog, end dem Skolen skal og kan skaffe ham, — at § 4 vil føre til de største Urimeligheder i Udfaldet af Afgangsexamen, dersom dens Bestemmelser skulle blive staaende ved Siden af det nu gjældende Charakteersystem efter 13 Mai 1850 § 15 og Charakteercirkulæret af 4 Sptbr. 1851 m. m. m. —

Sandsynligviis have disse Bemærkninger ikke engang den Værdi, »som det Papir, hvorpaa de ere skrevne«. — Jeg vil see, før jeg troer det, at det virkelig kommer til en gennemgribende Reform. Men i ethvert Fald har jeg udført det Arbeide, min Øvrighed forlangte, saa godt jeg formaaer det.

Og jeg holder fast ved, 1) at Ministeren har sagt, at Sagen er i Grundtrækkene endelig afgjort; at 2) en umiddelbar Bekæmpelse af disse baade er et Overgreb fra de *Adspurgtes* Side, og maa blive unyttig; samt at 3) det Eneste, hvormed man kan komme denne Minotaurus tillivs, er en rolig Paaviisning af det Urimelige og Ufornuftige i Enkelthederne, — en Paaviisning, der, om den er grundet og bliver paaagtet, maa foranledige Overveielser, som Skridt for Skridt maa føre til et alvorligt Spørgsmaal om Rigtigheden af Grundtrækkene.

Under alle Omstændigheder kunde jeg ikke tage Sagen anderledes, fordi jeg er enig med Monrad i Ønskeligheden af Skoletidens Forkortelse, Gjenoprettelsen af en 2: Examen ved Universitetet, et virkeligt Rusaar, samt en lettet og udvidet Adgang til akademisk Borgerret. Men saaledes, som han har forsøgt det i Octoberudkastet, gaaer det efter min Mening rigtignok nok ikke; og næsten morsomt maa det være for den, der med taalelig Opmærksomhed har fulgt de senere Aars Skoledebatter, at Resultatet endelig skal blive Latinens Gjenindsættelse paa Skolethronen som absolut Enevolds-herre, den latinske Stiils fiirdobbelte Betydning, *tydsk* (og fransk) Stiiil som eneste Redning fra et Nederlag i latinsk Stiiil, Charakteruvæsenets Jernscepter svunget med større Despoti, end nogensinde før, — og endelig: langt fra Lettelse i de saa ynkelig beklagede Skoledrenge's Overbebyrdelse, — tværtimod en mindst 25 Procent tungere Byrde lagt paa deres Skuldre! O, du frie Presse! O, du offentlige Mening! O, Ko = R Barfod!!¹

— Alle hilse her og glæde sig over Carls Hjemkomst. — Hilsen til dine Søskende og din Tante. Hils ogsaa Jens². Gid jeg vidste hvad det bliver til med ham, om han atter skal have Musketten paa Nakken eller maa have Lov til for det første at blive ved Bogen. — Her siges, at du ved Sessionen trak et meget høit Nummer: sandt eller ikke?

Tak for Tilbuddet om din sl. Faders sidste Arbeide³. Jeg har læst noget deraf i Haandskriftet, men gad gjerne betænke det engang endnu i handeligere Form.

Din
C. Paludan-Müller.

28.

*Til Student Julius Lange.*Nykjøbing p. F. d: 9^e Nvbr. 1863.

Min kjære Søstersøn!

Uden Indledning og Omsvøb svarer jeg dig: jeg kan ikke opfylde dit Ønske, først fordi jeg i Øieblikket ikke er Herre over 100 Rd., dernæst fordi jeg ikke veed hvor jeg skulde faae dem fra, om jeg selv nødvendig skulde bruge dem. — Jeg lever fra Haanden i Munden af min Maanedsgage; hvad vi eier af Formue staaer fast i Papirer, som ikke uden mange Ophævelser kunne omsættes: egentlig eier vi kun en Rente. — I Sparekassen her i Byen kunde jeg vel nok faae et Laan, dersom jeg ikke uheldigviis var Cautionist for en Mand, hvis Vederhæftighed er tvivlsom.

Alt dette kunde jeg gjerne have svaret dig strax i Løverdags, da jeg modtog dit Brev; men jeg har gaaet og vendt Tingen i Tankerne, om der dog ikke skulde falde mig en Udvei ind. Nu vil jeg imidlertid ikke opholde dig længer.

— — —

din

C. Paludan-Müller.

29.

Til Gehejmeetatsraad, Kabinetssekretær J. P. Trap.

Nykjøbing p. F. d: 8: Februar 1864.

Min eneste Søn, theologisk Candidat Jens Paludan-Müller, opfylder sin Værnepligt som Menig N° 464 i 1^e Infanteriregiment, 1^e Bataillon 1^e Compagni. Hvor hans Corps nu staaer, veed jeg ikke, og heller ikke hvorledes jeg skulde kunne faae Efterretning om ham ad anden Vei, end ved at vende mig til en Mand, hvis Navn gjør det sandsynligt, at mit Brev vil komme til sin Adresse. Er det Deres Høivelbaarenhed muligt at skaffe mig at vide, om han er tilstede ved sit Korps, om han er uskadet eller lemlæstet, om han er levende eller død, fri eller fangen, — behøver jeg ikke at sige Dem, hvor meget jeg vilde føle mig Dem forbunden. — Vished selv om det Sørge-

ligste vil være en Lettelse imod denne frygtelige Kamp mellem Haab og Opgiven.

Saae De hans Moder og Søstre, vilde De ikke blive fortrydelig over, at jeg vover et dristigt Forsøg paa at skaffe Vished saasnart som muligt. —

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.
Rector.

30.

Til Bibliotekar Chr. Bruun.

Nykjøbing p. F. 17/7 64.

— — —

Deres Viser fra Reformationstiden¹ har jeg læst med stor Fornøielse. Mig synes Alt sat i klart Lys. Det er en Vederqvægelse i disse pinagtige Tider, hvor Øieblikket med sine Blade, Løbesedler, Telegrammer holder Sindet i en feberagtig Spænding, at høre en svunden Periodes Røst, der kalder Tankerne hen i en anden Kreds.

— — —

Ærbødigst
Deres
C. Paludan-Müller.

31.

Til Otto Lensbaron Rosenørn-Lehn.

Nykjøbing p. F. d: 10. October 1864.

Vedlagt har jeg den Ære at tilbagesende Gachard's Don Carlos¹. Meget takker jeg Dem for den Nydelse, jeg har haft af Værket, og for Deres gode Taalmodighed, der har sat mig istand til at sammenholde det med Maurenbrechers Afhandling om samme Gjenstand i Sybels Hist: Zeitschrift², sidst udkomne — eller sidst hidkomne — Hefte. Disse Arbejder sætte Læseren fuldkommen paa dette Spørgsmaals *nuværende* Standpunkt; og videre kommer man neppe i Frem-

tiden, siden Archiverne i Brüssel og Simancas nu ere gennemledte. Resultatet er da i Korthed dette, at Philip den Anden har villet indespærre Sønnen for Livstid og gjøre ham arveløs, fordi han, upaatvivlelig med god Føie og Ret, ansaa ham for aldeles uskikket til Regeringen, fordi han frygtede Skandaler og maaskee farlige Attentater af Sønnens Uberegnelighed, og fornemlig fordi Alt hvad Philip udrettede for Kirken i Spanien og i Verden stod paa Spil, om dette Menneske kom til Magten. At Sønnen ikke er aflivet af Faderen synes mig ogsaa sikkert. Desuagtet vil jeg ikke retfærdiggjøre Philip, der kunde og burde have sørget anderledes for Sønnen i hans Opvæxt, og som ikke var berettiget til at ofre hans og Millioners Velfærd og Lykke paa den jernhaarde Gjennemførelse af den romerske Papismes Sag; men hans Forhold imod Sønnen er hverken saa forfærdeligt eller saa stort, som Manlius Torqvatus's imod sin Søn, — ikke engang som Peters imod Alexis. — Det har ellers moret mig at sammenholde Gachards rolige Dom med Maurenbrechers Tvivl og Formodninger. Den moderne tyske Kritik generer sig aldeles ikke for at henstille reent subjective Indfald, undertiden endog fremkomme med smaa uskyldige Fordreielser af en og anden ubeqvem Text, som værdifulde Oplysninger om Forhold og Personer, den rolige Undersøger aldeles ikke kan naae. Vor egen Corsar-Goldschmidt gav os nylig i Ill: Tidende Artiklen om Zenobia¹, et lille Prøvestykke af den Slags Kritik omplantet i dansk Jord. Fandt Hr: Kammerherren den meget velsmagende? — Disse Nykritikere kunne ikke see roligt og lige paa Historien; Lige bliver Skjævt, Krumt bliver Ret for deres Øine; de bringe næsten ligesaa mange og ligesaa grove Vildfarelser ind i Videnskaben, som Fr: Barfod og Grundtvigianerne ind i Menigmands Forestillinger om Fortiden. — Det er virkelig intet Under, at Tydskerne ikke kunne see igjennem den hele tykke Taage af blaa Dunst, som deres Historikere og Publicister have lagt over den dansk-tydske Strid. Sandhed er det Sidste, de lede efter. Og skjøndt Gud veed her er Forgribelser nok mod Sandheden paa denneside Kongeaaen, saa troer jeg dog at her ogsaa ere forholdsviis Flere, som bøie sig for den. —

Martin's Frankrigs Historie¹ ønskede jeg gjerne at beholde Noget endnu, selvfølgelig under Forudsætning af, at De selv ikke paa nogen Maade savner den. Jeg har langtfra faaet gennemseet alle de Partier, der særligt interessere mig.

Tillad mig et Spørgsmaal: feiler jeg eller husker jeg ret i, at De i Deres Bibliothek har et Exemplar af van Loon's Nederlandske Medaillesamling i 5 Foliobind?² — og af Histoire metallique de l'Empereur Napoléon (den Gamle)?³ — De har været saa liberal imod mig med Benyttelsen af Deres endog kostbareste Værker, at jeg vover det Spørgsmaal, om De engang vilde laane mig de nævnte Samlinger — ogsaa til Foreviisning og Forklaring for de Enkelte, der her interessere sig for Kunst og Videnskab, — hvilke rigtignok snart ere talte. —

Har man i de Kredse, De staaer i Forbindelse med, andre Efterretninger om Fredsunderhandlingerne, end hvad Bladene bringe? Der er vel ingen anden Frelse for Jyderne, end Fred; og dog synes det mig oprørende, om den danske Regering skulde tvinges til endnu haardere Betingelser ved et afskyeligt Tryk paa en ganske skyldfri Befolkning. Stor Ære i Sandhed for Preussen, at pine dem, det Intet har at klage over, blot fordi det ikke er istand til at naae dem, det egentlig vil tillivs, — og det ikke i Krig, der naturligen medfører haardt Tryk, men under en Vaabenstilstand, som netop blev sluttet fra begge Sider med Tanken paa en Lettelse for Jylland. —

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

32.

Til fhv. Sognepræst H. F. Rørdam.

Nykjøbing p. F. d: 1: December 1864.

For Deres venlige Brev af 28^e f. M. og den kjærlige Deltagelse, De udtaler⁴, modtage De min hjertelige Tak.

Hvad vor lille Differents om Hans Tausen angaaer, da veed jeg knap, om det er værd at drage den endnu engang frem for Offentligheden; men jeg henstiller dette ganske til Dem, saa-

velsom hvad Brug De vil gjøre af mit Brev om denne Sag¹. Kun beder jeg Dem, hvis De beslutter at lade det trykke, at De vil gjennemsee det ogsaa for Sprogets Skyld og corrigere hvad der maatte være indløbet af Sprog- eller Stilfeil. Jeg har ingen Afskrift, — husker nu kun ganske i Almindelighed Indholdet, men frygter for at have skrevet med en altfor ilende Pen. Træde frem for Publicum i Slobrok og Tøfler har jeg just ikke Lyst til, og beder Dem saa meget mere om at hjælpe mig lidt med Toilettet, som mindre behagelige For- tilfælde have lært mig, at kjøbenhavnsk Correctur ikke er at lide paa². Jeg forlader mig derfor til, at De vil corrigere baade mig og Bogtrykkeren, hvor det er fornødent.

Om jeg kommer til noget større Arbeide mere, maa Himlen vide. Jeg har aldrig taget mig et Arbeide, men det har taget mig; jeg faaer vente efter den kaldende Røst.

Modtag, høistærede Hr. Pastor, Forsikringen om min oprigtige Høiagtelse.

ærbødigst
C. Paludan-Müller.

33.

Til Etatsraad, Landstingsmand A. F. Krieger.

Nykjøbing p. F. d: 2^{den} April 1865.

— — —³ Ellers havde unegtelig Reuterdahls svenske Kirke- historie⁴ været en Fristelse for en Kritiker. Thi saa lidet til- trækkende dette Værks Form og Fremstilling er, — saa langt det i den Interesse, Forfatteren kan give sit Arbeide, staaer under Keysers norske Kirkehistorie⁵, saa var der dog maaskee et endnu større Udbytte at vinde for os hos Reuterdahl. — Christian August har beskæftiget mig en Deel⁶; men jeg kan ikke komme videre uden en Adgang til Archiver, som jeg aldrig opnaaer, og som min bundne Stilling vel ogsaa vilde gjøre det meget vanskeligt at benytte. Havde dog Hr: Berg- mann istedetfor sine v: Schinkels Mimen⁷, — en høist til-

trækkende Bog i en Sofakrog, paa ægte Svensk nedsyttende værdifuldt Materiale i en tyk Sky af løs Snak; — givet os de Schinkelske Samlinger saa nøgent som muligt!

Men jeg falder selv i Snak. Vredes ikke, fordi jeg nu ikke seer mig istand til at arbeide for Historisk Tidsskrift. —

Ærbødigst
Deres
C. Paludan-Müller.

34.

Til mag. art. Georg Brandes.

Nykøbing p. F. d: 14: Mai 1865.

Vedlagt sendes Dem et Arbeide af en Mand, der engang var Dem kjær, og hvis Minde, derom er jeg overbeviist, endnu er det¹. — De vil deri finde benyttet et lille Stykke af et Brev til Dem, der heelt er mig meddelt af min Broder med Tilla-delse til at offentliggjøre det; men jeg fik kun Brug for dette Brudstykke².

Havde Jens levet, vilde han vist have glædet sig over Deres Anmeldelse af *Ungdomskilden*, som vist har været min Broder velkommen³. — Idag læste jeg i Illustreret Tidende en Arti- kel om Dante, som jeg antager er af Dem⁴. I saa Fald takker jeg Dem for det Ord, at vi ville have de store Ikke-Tydskere frem, efterat vi saa længe have næsten alene beundret de store Tydskere. Dante er heldig valgt. Men tillad mig en Bemærkning. Dante var Ghibelliner, eller rettere: *blev* det; thi Ghibellinernes Magt i Florents er forbi siden 1267, da Dante endnu var et Barn. Fra den Tid er Florents guelfisk; Neri og Bianchi ere Spal[t]ninger i det guelfiske Parti, og naar Bianchi blive trukne over til ghibellinsk Side, naar Dante tilsidst bliver en afgjort Keisermænd, saa er det hans Landflygtighed, hans Håd til de seirende Modstandere der gjør ham dertil. Dette troer jeg maa fastholdes i Betragtningen af Digtet: der

er en Rest af guelfisk Tænkemaade i hans Hjerte, uden hvilken man vanskelig vil kunne forstaae hans Domme. Derfor betænker han sig ikke alene ikke paa, at sætte de store Ghibeliner, saasom K: Frederik, Ub: Forinata, for ikke at tale om Ezzelin, i Helvede; men Carl af Anjou kommer i Skjærsilden, altsaa blandt de Frelste.

Mig har ellers det meest Gribende i Div: Commedia været dets *Sandhed*; det er Digterens Tro, hans Phantasi tjener; laa han paa det Yderste og fik den Dom, at han nu virkelig skulde gjøre Reisen, vilde han give det sidste Suk i sikker Forventning af at faae i alt Væsentligt det at see, Musen har viist ham.

Dante er Keiserman, men han er ogsaa Kirkemand, trods sin fuldkommen frie Stilling som Dommer over de store Kirk[e]fyrster. Det er det correcte catholske System, vel især Thomas Aqvinas', der ligger under hele Digtet. Ingen er i Helvede for sine Synders Skyld, men for sin ubodfærdige Død; derfor maa Paul og Francisca derned, skjøndt hvad var deres Brøde i Sammenligning med Manges i Skjærsilden og Paradiset! — Og derfor kom Morderen retfærdigt i Kaïna¹: han sendte dem ikke alene ud af Livet, men evigt til Helvede.

En Hukommelsesfeil er det formodentlig, naar G. B: lader Beatrice føre Dante gennem *Skjærsilden* og Paradiset: Virgil er hans Fører lige til Toppen af Purgatoriets Bjerg; først i det jordiske Paradis tager B. imod ham.

Lad os faae flere af de store Sydlændere og Englændere. Skandinaverne give sig af sig selv, Tydskerne have vi for Tiden havt nok af. Gid vore Landsmænd vilde optage Noget af deres gamle Forbindelser med Paris, Padua, Oxford. Endnu er man der dog ikke aldeles nedsunken i en søndersplittende Subjectivisme, der blæser den ene prægtige Sæbeboble efter den anden.

Endnu Et om Dante: synes De om Molbechs Oversættelse?? Terzinerne er et andet Vers i Dansk end i Italiensk; *vort* Maal gaaer ud paa *r*.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

Til Justitsraad, Bibliotekar Chr. Bruun.

Nykjøbing p. F. d: 23° September 1865.

— — —

Jeg har idag havt den Fornøielse at gjennemlæse det 1: Hefte af Danske Samlinger, som jeg ønsker et langt Liv — saavel for Udgivernes som for Publikums Skyld, i det mindste saa langt et Liv, at Bindrækken kan bære sig selv oppe i Bibliotheker og Samlinger¹. Saa vil Udgivernes Møie dog ikke være spildt og Publicum vil kunne finde hvad det bruger af Meddelelserne. Men bliver det ved et eller et Par Bind, er det at befrygte, at de enkelte Stykker ville forsvinde af Erindringen. Medens de lange Sviter holde paa deres Indhold, veed de bedre end jeg, hvor mange Detailler der ligge forglemte i kortlevende periodiske Skrifter. Gid danske Samlinger maa voxe og trives i mange Aargange eller Bind. — Hvad de enkelte Stykker i dette Hefte angaaer, da har især Deres Meddelelser om Burmann² og om Palladius' Arbeider interesseret mig. Falsters oratio synes mig særdeles godt skrevet og langt at overgaae Holbergs Holger-Danskes-Epistel³.

— — —

Deres ærbødigst hengivne
C. Paludan-Müller.

Til Konferensraad, Gehejmearkivar, Dr. phil. C. F. Wegener.

Nykjøbing p. F. d: 1: Januar 1866.

Deres venlige Brev, og det senere sendte Hefte af Aarsberetningerne⁴ (2^e B: 1: H), har jeg i sin Tid rigtig modtaget og sender Dem min Tak for begge Dele, ledsaget med et oprigtigt Ønske om alt Godt for Dem selv, og for hvem og hvad De holder af, i det nye Aar. —

Til Kjøbenhavn kom jeg ikke i Efteraaret, fordi en af mine Lærere blev syg, og er det tildeels endnu; og i December

maatte jeg selv lægge mig under Lægebehandling, saa at det blev vanskeligt nok at holde Nykjøbing Skole i forsvarlig Gang. Mit Arbeide i Geheimearchivet maa jeg nu opsætte til bedre Leilighed; og desværre vil det sagtens ikke bringe mig det Udbytte, jeg tidligere kunde have haabet, da vel Hertugdømmernes Sager nu ere afleverede. Dog anbefaler jeg mig til Deres og Deres Medarbeideres Velvillie, naar Tid og Embede tillade mig at gennemgaae hvad der er tilbage fra 14: Aarhundrede.

I Videnskabernes Selskab er der vel noget Røre i Anledning af Sekretærvalget efter Forchhammers Død¹. Det synes mig ikke ubilligt, om vi udenbyes (— men dog ordentlige indenlandske) Medlemmer fik Lov til at give vor Stemme med ved denne Leilighed, hvis ellers Selskabets Lov og Praxis tilstede det. Det er lidt fattigt, kun at have Lov til at arbeide. —

Herfra er intet Nyt at melde, det skulde da være, at det nu endelig efter 11 Aars Overveielser seer ud til, at der i Foraaret vil blive begyndt paa Broen over Guldborgsund². Derimod faae vi neppe nogen Jernbane for det Første. Hr: Kröhnkes Project³ seer mig altfor luftigt ud, ihvorvel her er kloge Folk nok, der sværge høit og dyrt paa dets Soliditet. Fik vi endda blot en sjællandsk Bane til Vordingborg, kom vi dog Kjøbenhavn en 5—6 Timer nærmere. Den direkte Fart fra Helsingør til Hamborg over Nykjøbing og Rødby bliver i vor Levetid neppe til Mere end tydsk Vind.

Medens jeg laa tilsengs, læste jeg Allens Christian d: Anden⁴, — en mærkelig Bog, og i mange Henseender en fortræffelig; men Hovedfiguren er stillet i altfor gunstig Belysning og Alle de, der ikke ere i Flok og Følge med ham, i altfor ugunstig. Forfatteren har et Haans- eller Vredesord til næsten hver Gang han nævner dem, medens selv en saa gemeen Person som Sigbrit bliver taget paa med Fløielshandsker. Og hende og hendes Slæng var det dog, der voldte Christians Undergang. — — —

Ærbødigst
Deres
C. Paludan-Müller.

Til Provst, Sognepræst i N. Vedby—N. Alslev H. P. G. Koch.

Nykjøbing F. d: 3 Juni 1867.

Til Høiærværdige Hr: Provst Koch i Riserup.

Hoslagt har jeg den Ære at tilbagesende de to Nummere af Dansk Kirketidende¹, med Tak for Laanet og for Deres venlige Skrivelse. Hvad Sagen i sig selv angaaer, Processen imellem Tro og Viden i dens nyeste Form hertillands, forekommer det mig mærkeligt, at see Grundtvigianismen række »Videns« Repræsentant Haanden. Det er yderste Høire, der allierer sig med yderste Venstre for at bekæmpe den herskende Maioritet. Denne kan have godt af nogen Forstyrrelse i dens Kongesøvn; men Coalitionen varer ganske vist ikke længer, end til Seiren er vunden; saa fare de gode Venner nok hinanden i Haaret om Byttet. — Jeg har gjort mig Umage for at forstaae R. Nielsen, — har ogsaa længe holdt ved, at han umulig kunde ville docere en virkelig Dualisme, at han igrun- den havde Troen osv., men jeg kan ikke holde dette Standpunkt længer. Det forholder sig dog saaledes, som Lindberg Spalte 279—281 paastaaer, at det naturligviis *ikke* forholder sig. Om man nu end vilde gaae ud fra den Lindbergske Opfattelse og udtyde alle R. Niensens dog i sig selv aldeles tydelige Ord i Overeensstemmelse med den, saa at det hele Spektakel kun er et Opkog af den gamle Børnelærdom om Fornuftens Utilstrækkelighed, og at R. N. godt kan have Troen i det ene Lukaf, Viden i det andet, saa er der efter min ringe Forstand Et, der bestemt modsiger denne Opfattelses Rigtighed, — Et, som i det mindste har tvunget mig til [at] opgive den: den haanlige Tone, hvori R. N. fra Videns Standpunkt omtaler ubestridelige Troessætninger, — Religionens, ikke Theologiens Aabenbaringer. Kan De virkelig troe paa Muligheden af, at der fra en og samme Bevidsthed, hvor Gud og Christus lever, kan udgaae forhaanende Vittigheder om hvad der er uadskilleligt fra det guddommelige Selskab? Kan Christus være i et Lukaf? Er Troen ikke en Hersker, der aldeles ikke taaler nogen Medregent? Og dersom der ud fra den ene Halvdeel af Bevidstheden udgaaer høiøstet Latter med kunstig

sammenslyngede Beviser for, at den Person, som sidder i den anden Halvdeel, er et Daarekistelem, — troer De da saa paa Muligheden af, at det dog kan være Herren selv, der bliver saaledes behandlet? — Det er R. N.'s *Tone* der oprører mig og gjør mig det umuligt at suspendere min Dom, indtil han maaskee en smuk Morgen morer sig med at skrive en Bog om Troen. — Og ihvorvel jeg ikke kan stille mig heelt paa Martensens Standpunkt, saa maa jeg give ham Ret i, at R. N.'s Grundpaastand om Muligheden af Forening af Tro og Viden (i *hans* Forstand) i en og samme Bevidsthed, *fordi* de ere absolut ueensartede, er baade logisk og psykologisk umulig — altsaa, at det er enten Mundsveir eller Selvbedrag, naar han antyder, at han selv har begge. Thi han gjør virkelig Begge lige absolute; men det er dog ligesaa lidt muligt, at der i nogen Bevidsthed kan rummes *to* Absolute, som at *to* saadanne hinanden ophævende Væsner kunne være in rerum natura. Det vilde være de *to* Haifiske, der slugte hinanden i den Grad, at der ikke engang blev Halen tilbage af den Ene. — Der var Adskilligt at sige om Lindbergs Anmeldelse; men jeg har allerede plaget Dem for længe med mine uforgribelige Meninger. —

Deres ærbødige
C. Paludan-Müller.

38.

Til Justitsraad, Bibliotekar Chr. Bruun.

Nykjøbing p. F. d: 22 Juni 1867.

Høistærede Hr: Justitsraad!

Hermed min Bogkasse med de mig sidst laante Bøger. Gaa ikke for strengt irette med mig, fordi jeg har beholdt dem saa usædvanlig længe. Erfaren Mand er god at gjæste, siger et gammelt Ord. De veed da sikkert nok, at man ved en større Undersøgelse kan i lang Tid komme hen i Regioner, hvor det møisommeligt samlede Materiale henligger i Maaneder som om det ikke var til, og saa paa engang bliver af høieste Betydning for Arbeidet. Saaledes er det gaaet mig. — For Øieblikket

har jeg Intet at søge i Bibliothekerne, da Embedet lægger Beslag paa al min Tid. Men lad mig ikke undgælde, naar jeg atter trænger til Deres Bistand.

Ærbødigst
Deres
C. Paludan-Müller.

39.

Til fhv. Sognepræst, Dr. phil. H. F. Rørdam.

Nykjøbing p. F. d: 25 Juli 1867.

Høistærede Hr: Pastor.

For nogen Tid siden modtog jeg et Exemplar af Deres Doctordisputats¹ med en paaskreven venlig Hilsen fra Dem selv. Jeg var da stærkt optaget af Forberedelserne til Nykjøbing Skoles Afgangs- og Hovedexamen, som af Examen selv; først i Tirsdags blev jeg fri, det vil da sige fra Skolen selv, thi her er iøvrigt nok at tage Haand i med Opgjørelse efter Examen, Indberetninger m. m. Dog vil jeg nu ikke opsætte min Tak for Deres venlige Opmærksomhed længer. Den er saa meget varmere, som Skriftets Indhold i høi Grad interesserede mig, der tidligere har beskæftiget mig meget med lignende Studier.

Navnlig beskæftigede for en Snes Aar siden den nordiske Syvaarskrigs Literatur mig, særligt Axel Gyldenstjernes Skrift². Jeg kom da til den Overbeviisning, at Værket er en ikke fuldført Fremstilling af Krigen og dens Aarsager, foranstaltet af den danske Regering — og bestaaende i Jon Tursøns Bearbejdelse af Axel Gyldenstjernes Dagbøger og Optegnelser under og om Krigen. I. Tursøns og A. G.'s Historie er altsaa et og det samme Værk, ikke to forskjellige.

— — — [Specialia om Haandskrifter].

Jeg skriver dette, fordi Deres Bog har kaldt mange gamle Tanker frem i mit Hoved. Hør — kunde *De* ikke faae Lyst til at udgive Axel Gyldenstjerne? Midlerne maatte kunne tilveiebringes om ikke ad sædvanlig Forlæggervei, saa af Samf: til den danske Literaturs Fremme, eller Vidensk: Sel-

skab, eller Hist: Forening¹, — eller kort sagt fra Kilder, De sikkert veed bedre Adgang til, end jeg. — Min Afskrift og Collationering, saavel som mine Samlinger stiller jeg ganske til Deres Raadighed uden at gjøre Fordring paa, at mit Navn skal med, eller paa Nogetsomhelst. Kun saae jeg gjerne dette vigtige Kildeskift trykt, ihvorvel det ikke er et færdigt Arbeide. Det er dog den egentlige Kilde til de danske Historie-skriveres Beretninger om hiin tragiske, ulykkessvangre Krig. Denne Krig er overalt af høieste Interesse. Et umaaleligt Materiale til dens Historie ligger i Stokholm (— deraf har jeg Endeel —), men endnu langt mere i det danske Geheime-archiv. Ogsaa deri har jeg engang havt Tag; men i min nuværende Stilling er det umuligt at udføre et Arbeide, der kræver et Par Aars personlige Nærværelse i Archiverne. — Tænk dog paa mit Forslag! —

Ærbødigst Deres

C. Paludan-Müller.

40.

Til Fru Henriette Paludan-Müller.

Kbhvn. Phønix. 13/8 1867, Mandag Kl. 4¹/₂.

Kjæreste Henriette!

Med denne afskyelige Pen sender jeg herved kjærlig Hilsen til Dig, Gjæsterne og Børnene, samt dernæst Beretning om hvad jeg har foretaget mig i disse to Gange 24 Timer.

Søreisen gik taaleligt, skjøndt Zephyren blæste ingenlunde blidt. Af Bekjendte traf jeg ombord nogle lollandsk-falsterske Forpagtere, der vilde ud at adsprede sig inden Høsten, samt Mst: Vinning eller Vinding, som førte den gamle Gjerulfs Sager med sig. Blichers² saae jeg Intet til. — Saasnart jeg havde indrettet mig i Hot. Phønix og faaet Noget at leve af, søgte jeg forskellige Folk, men traf Ingen, hvorefter jeg passerede Aftenen med Smørrebrød, Thee, Aviser og Literatur i Athenæum. — Igaar, Søndag, var jeg i Fredensborg. De³ have det jo ret godt, især saae Charite ret vel ud, hun er bleven noget federe; Frits derimod saae gammel ud, hvor-

til ikke lidet bidrager, at han nu gaaer med en graa eller graa-skimlet Paryk. Der kom et Par Frøkener Grove¹ i Besøg; en heel Deel andre Folk saaes i Haven, navnlig Familien Larsen: Moder og alle tre Børn. Fra dem sendes venlige Hilsener. Hans Larsen² er jo bleven en Mand, men hans Udseende vakte nogen Tvivl hos mig, om han havde husket at bede hver Dag: Led os ikke i Fristelse, — eller rettere: om han hver Dag er bleven bønært. Christoffer huede mig godt, ogsaa Pigebarnet. Mine Forhandlinger med Frits og Charite, hende ikke mindst, dreiede sig selvfølgelig om Udgivelsen af sl. Faders Papirer³. Vi vare enige om Ændringer i Jens's sidste Forslag; men jeg maatte afslaae flere Stormløb, der vilde trænge mig hen til at tage Udgivelsen i min Haand. Det lod jeg mig dog ikke fravriste, da jeg holdt paa, og fremdeles agter at holde paa, at Jens, som nu i saa mange Aar har havt den Sag i sit Hoved og under sin Haand, ogsaa skal være Udgiver. Men Enden blev dog, at det egentlig bliver mig, der faaer at trække Læset, idet jeg maatte atter tage Papirerne til mig for saasnt der bliver Leilighed at gjøre et i det enkelte gaaende Forslag, der da skal forelægges Jens, idet mindste om jeg beholder Liv og Evne til at forsvare mig. Om Hovedtanken i Værkets Anordning enedes vi uden Vanskelighed⁴. Overhovedet var Dagen meget behagelig, — dertil skjönt Veir, som jeg haaber I ogsaa have havt hos Eder og alvorligt benyttet. I bør ud med Gjæsterne; spar ikke paa Kjøreture, naar Veiret tillader det. — Frits udgiver ikke 2^e Deel af Iver Lykke til Nytaar⁵; han kan ikke blive færdig. Til et Album fra Kunstnere, til Prds. Dagmar⁶, viste han mig et smukt, og smukt skrevet, Vers af ham, paa et Pragtblad.

Idag har jeg allerede udrettet adskilligt. Først opsøgte jeg Brødrene Reitzel, som jeg forfeilede i Løverdags. Sig Amalie, at Alt er i Orden, og at vi begynde Trykningen af Amor og Psyche⁷ en af Dagene. Den ene af Brødrene havde været bortreist og læste nu først under mit Besøg mit Brev, som Amalie jo kjender. Jeg kunde gjerne have afgivet Haandskriftet strax, men tog det dog med tilbage idag, for at eftersee de Citater, Madvig havde gjort opmærksom paa. Dette er

nu besørget paa Kongens Bibliothek, hvorved Intet er fundet at rette eller tilføie i Fr: N's Manuskript. Reitzel¹ syntes meget godt om Billedet, men spurgte efter Originalen for muligen at faae Formatet lidt større. Om Honoraret var ogsaa Tale. Jeg gjentog, at en bestemt Fordring kunde jeg ikke stille, men ansaae det for rigtigst, at Arbeidet honoreredes som om Forfatteren — eller Oversætterten — selv havde givet det i Trykken paa deres Forlag, hvilket syntes dem tilfredsstillende. Imorgen gaaer jeg derhen til endelig Afgjørelse. Spørg Amalie, om hun ikke har Frederik Nutzhorns Navneunderskrift saaledes, at hun kan sende mig den afklippet (den smukkeste, hun kan finde), for at anbringes under Billedet, der nu mangler Navn. —

Fra Reitzel gik jeg ud at see paa Franskmanden, der kom idag Kl. 9¹/₂². Der var jo ved Banegaarden en betydelig Mængde samlet, dog ikke flere, end at ved Tilbagegangen kunde Alleerne og Fortougene rumme dem indtil Frederiksberggade, hvor der, da jeg kom, var nogen Trængsel. Hvad der passerede kunne I læse i Bladene. Nogle Huse flagede: Børsen ud fra Taarnet, Raadhuset og et Huus til paa Gammeltorv, hvilket saae tarveligt ud, ihvorvel Vandspringet gjorde sit Bedste, dog uden Guldæblerne. Overalt var Flagningen langt under Nykjøbings paa Konge- og Brodagen³, ikke alene forholdsviis, men absolut. Fra Kongens Nytorv indtil Vesterbro, gjennem Østergade, Vimmelskaftet, Frederiksberggade, talte jeg 57 Flag, af hvilke dog Gudskeelov intet var svensk: kun danske og franske. Dersom Bladene prale stærkt af Flagningen, saa kan Du stole paa mine Ord. I de andre Hovedgader saaes et og andet Flag, reent undtagelsesviis. Kun Studenterforeningen havde pyntet sig op paa det Bedste, og her saae jeg de eneste skandinaviske Mærker, der ere komne mig for Øie: norsk, dansk, svensk og fransk Flag. Iaften er der stor Fest i Tivoli for Franskmandene. Vil Du drille Julie fra mig og fortælle hende, at jeg sidder og overlægger, om jeg, naar jeg har faaet Mad, som bliver seent, vil gaae derud eller op i Athenæum til Blade og Bøger. Jeg staaer ikke inde for, at Tivoli seirer. Imorgen Fest paa Klampenborg. —

Fra Franskmændene gik jeg til Proc: P. Rothe¹ og var saa heldig at træffe ham. Arvesagen² staaer saaledes, at før Aar og Dag bliver der ikke Ende paa den, formedelst de fædrene Frænder naturligviis; for de mødrene Frænders Vedkommende er Retten paa det Rene. Taalmodighed altsaa. Hele Arvemassen andrager nominelt omtrent 142000 ^{Rdr.} men deraf er 32000 ^{R.} (nominelt) i Kl. Obligationer, deponerede i Nationalbanken, hvilke jo ved Salget ville gaae 12 à 14 Procent under den paalydende Værdi, saa at Rothe mente, hvad jeg efter de meddelte Oplysninger ogsaa maa antage, at efter Fradrag af Omkostninger og Tillæg af midlertidigt løbende Renter, vil c.: 130000 ^{R.} komme til Deling, hver Deel altsaa — fædrene og mødrene Frænder — c: 65000 ^{R.} Paa vor Part kan altsaa ventes en 18000 ^{Rdr.} — Kjøbesummerne for de faste Eiendomme ere fuldstændigt indbetalte og staae nu i Banken til 3 Pct. Rothe mente, at alle Prioriteter ere sikke, men nogle have et Aars Frist til Udbetaling. — Auctionen i Huset har indbragt noget over 3000 ^{Rdr.} — Alt dette mellem os. —

Derefter har jeg arbeidet paa Bibliotheket og skal nu, naar jeg faaer Nærværende besørget, see at faae mig Middagsmad og saa gjøre med Resten af Dagen hvad der falder mig ind. — Paa Dampskibet læste jeg det sidst udkomne Skrift i den Rasm.-Nielsenske Stridssag. Ikke saa ilde endda, skjøndt blæragtig nok. Det bedste er hvad der staaer om Grundtvig³. Men dermed vil jeg ikke fylde Papiret. — Endnu engang kjærlig Hilsen.

Din

C. Paludan-Müller.

Frits P-M. har jeg endnu ikke seet, men agter nu at opsøge ham. —

41.

Til Professor, Dr. phil. C. F. Allen.

1867. 3. Decbr.

Paludan-Müller udvikler sit Syn paa det stockholmske Blodbad. (Trykt af Ellen Jørgensen i Historisk Tidsskrift

9. R. V, 439—46. — Allens Svar (af 7. Decbr. 1867) ved Bjørn Kornerup i Danske Magazin 7. R. IV, 71—83)¹.

42.

Til Biskop, Dr. theol. C. T. Engelstoft.

Nykjøbing p. F. d: 11 Januar 1868.

Deres Høiærværdigheds Brev af 9^e var mig særdeles kjærkomment, ikke alene fordi det bragte mig venlige Ord fra en mangeaarig Velynder og Medstuderende, men fordi det slog lige midt ned i de Tanker, der i det Øieblik gik mig om i Hovedet². *Kan* Hans Tausen have talt som han maa have talt, saasnt dette *ikke* skal gaae ud? Er der saa ikke en Anerkjendelse af Transsubstantiationen i hans Ord? Hvorledes jeg dreier og vender det, finder jeg kun et *Nei* og et *Jo* som Svar paa disse Spørgsmaal. Men nu kommer jo dog Biskop Engelstoft til det modsatte Resultat³. Tillad mig derfor at forelægge Dem mine Betæneligheder; om der ikke udrettes Andet derved, — om De hverken har Tid eller Lyst til at fortsætte denne private Discussion, saa faaer jeg altid mine egne Tanker klarede ved at nedskrive dem, og De er med saa stor Facilitet gaaet ind paa Spørgsmaalene, at jeg ikke kan troe De vil tage det ilde op, at jeg fortsætter Correspondancen.

De siger, at hvad Luther har sagt om Nadverlæren i den store Catechismus ikke er Andet end hvad Tausen siger i Deres Citat S: 36—37 Anm. Deri synes det mig dog, at De kun har halv Ret, da L: klart og tydeligt gjør Sakramentets Gyldighed uafhængigt *baade* af Præstens og af Communicantens Værdighed, medens T: l. c: kun bestemt fremhæver det første Led, ikke det sidste. Judas kunde have administreret Nadveren gyldigen, — han kunde have været Præst; men Tausen siger ikke, at han ogsaa vilde have annammet Jesu Legeme og Blod — ikke engang *uværdigen*. *Derom* taler han kun middelbart, idet han lægger Vægten paa Indstiftelsens Ord fremfor paa den administrerende og den annammen-*de Person*; og naar han fremhæver, at den der bruger Sakramentet uværdig, begaaer Synd, saa siger dette ikke

mere, end at ogsaa den, der troer Ordene, kan misbruge Sakramentet, og at den, som ikke troer dem, og dog modtager — ikke Sakramentet, men det viede Brød og Viin, begaar Synd: baade Hedningen og den uværdige Christne forsynder sig. — Overalt, hvor har Tausen udtalt det med rene og utvetydige Ord — Ord som Luthers, — at Nadverrens sakramentale Beskaffenhed er uafhængig af den Nydendes *Tro*? Ja, jeg er ikke bevandret nok i Tausens Skrifter til at kunne besvare Spørgsmaalet; derfor spørger jeg netop den rette Sagkyndige. Derimod kjender jeg flere Steder, hvor han fremhæver Troen som Sakramentets Forudsætning. D. Hvhd: afbryder saaledes Citatet S: 37 med — »sande Legeme og Blod«, men derefter følger jo, »med Uskyldighed og Retfærdighed formedelst *Troen til det Ord*, som Christus haver hos det samme Sakrament bestillet«. Det lyder jo, som om Annammelsen af Xsti Legeme og Blod er afhængig af *Troen*, ja af den Annammendes moralske Værdighed overhovedet. Og 9 Aar senere siger han i Skjærtorsdagsprædiken: — thi æde vi sandeligen ved *Troen, udi Aanden*, paa det *indvortes* Menneskes Vegne vor Herres L. og drikke hans Blod; — og: med *den legemlige* Æden og Drikken æde og drikke vi *aandelig* i Sandhed J: sande L. og Bl. (Ligeledes hedder det, lige tværtimod hans Ord i Dommen, om *ikke* bortfalder, at J. X: har givet os Sakramentet — — ikke til at sætte i Sølv eller Guld at tilbede). Nu seer jeg jo nok, at De afviser hvad Thausen har sagt som praktisk Theolog i Postillen som Kilde til Kundskab om hans Troeslære; men disse Ord staae dog her saa aldeles dogmatisk, uden umiddelbar *praktisk* Betydning, at de dog formeentlig maae tages med ved Spørgsmaalets Afgjørelse. — Men hvad betænkeligt er der overhovedet ved at indrømme, at Thausens Nadverlære *strefede hen ad Zwingli* til? Det er jo først i Kryptocalvinismens, i Concordieformlens Tid, at dette blev misligt og farligt her i Landet. Hemmingsen opdrog jo i en lang Aar-række fast hele Danmarks Geistlighed i en lignende Nadverlære. — Jeg er enig med Dem i, at Cort Aslak og H. P. Resen gjøre Th.: Uret¹, naar de ligefrem paadutte ham Zwinglia-

nisme; men jeg kan dog ikke ganske finde Resens Ord saa feilfulde som det paastaaes S: 32—33 og Anm: 1. Thi er det givet, at Erklæringen ikke blev ham *afnødt* paa Raadhuset, men fremkom som *en fri Udtalelse*? Dette forudsætter, at Erklæringen i Domsakten er at forstaae ligefrem assertorisk; men for mig i det mindste fremstiller det sig saaledes, at Domsaktens Concipist her har formuleret til en Erklæring fra Tausens Mund, hvad der under Forhandlingerne selv fremkom som Spørgsmaal fra Vederparten og Svar (— maa-ske blot et *Ja* eller et *Nei*, eftersom man holder paa *ikke* eller udskyder det —) fra Tausen. Jeg har altid opfattet dette Parti af Akten saaledes (— og seer endnu ingen Grund til at opgive dette —), at Poul Eliesen først søger et objectivt Beviis for Tausens kjætterske Nadverlære i det fremlagte Skrift; dette bestrider Th., — der disputeres frem og tilbage, — det kan ikke komme til noget Resultat, — saa bryder Anklageren overtværs, formulerer en skarp *catholsk* Erklæring om Brødforvandlingen og spørger: troer og lærer Du dette? *Nei* svarer han, efter Hvitf. o. m. Fl., *Ja* efter Deres Mening. — Ret som Ypperstepræsten, da de objective Beviser svigtede, rettede den mod Sagens Hjerter sigtende Interpellation til den Anklagede: »Jeg besværges Dig ved den levende Gud« osv. Naar Forhandlingen opfattes saaledes, mener jeg ogsaa, at en Deel af Deres Høiserværdigheds Betæneligheder angaaende Erklæringens stilistiske Form (i Begyndelsen af Deres Undersøgelse) hæves.

Jeg forudseer den Indvending, at Erklæringen er ikke skarp *catholsk*, — er ikke anderledes end at en Lutheraner kunde ærligen udsige den. — Men, høistærede Hr: Biskop, er det muligt, at en evangelisk Stridsmand 1533, midt i brændende Krig, kunde kalde den romerske Kirke den *christelige*! Romerkirken, der hundrede Gange er udskjældt for den Babyloniske osv. — Romerkirken, der efter Tausens egne Ord i de 43 Artikler fører Djævlens Lærdom, hvis Klosterløfter er imod Gud og Skriften osv. osv.! — Er det muligt, at den, der indskærper, at Sakramentet ikke er givet os for nogen Tilbedelse, at sætte i Guld og Sølv, at han kunde

erkjende hvad der sættes i Monstrants netop til at tilbedes for Christi sande Legeme, — eller ovenikjøbet sige *ja* til, at det sættes i »pixis«, altsaa opbevares som det, der engang for alle ved et Mirakel er forvandlet (thi *derfor* sætter jo Romerkirken det i pyxis eller ciborium); — Er Alt dette muligt uden at tillægge H: T: en Bagtanke af den misligste Art, — reent ud sagt en jesuitisk Mentalreservation? Hvorledes man end udlægger de enkelte Ord, saa kommer man jo dog, naar *ikke* udelades, nødvendigviis til det Resultat, at Tausen har talt om Nadveren saaledes, at hans catholske Dommere fandt sig tilfredsstillede. Dette synes mig er en meget haard Anklage imod ham. —

De indvender ogsaa mod Resen, at Landflygtighed ikke var Tausens væsentlige Straf, men Afsættelsen *fra Embedet*. Men Domsakten taler ikke om Embedsafsættelse, — sagtens af den gode Grund, at Dommerne saa lidt som Anklagerne erkjendte Tausen for Kirkens Embedsmand. Det er jo netop Klagen, at han selv har taget sig Magten til. —

Tag mig ikke dette lange Brev ilde op. Jeg har følt det Mislige i at komme langt ind i dette theologiske Parti af Controversen i en offentlig Udtalelse og har ikke kunnet blive ret enig med mig selv om, hvorledes det kunde enten undgaaes eller bringes i en taalelig Form. Saa kunde jeg ikke modstaae Fristelsen til at give mine Tanker frit Løb, da Deres Brev bankede paa og spurgte: er der Nogen hjemme? Men jeg skal nu ikke plage Dem med Mere.

De ytrer, at den skibb: Krønike trues »fra andre Sider«. Tænk De derved paa *Allen*? Ja, han maa vel komme til en bestemt Udtalelse om Poul Eliesen¹, om ikke ved anden Leilighed saa ved Klagepartiet i Fr. I's Haandfæstning.

— I Deres forrige Brev spurgte De til min Syvaarskrigen². Dertil kan jeg kun svare, at dette Foretagende er opgivet for flere Aar siden, fordi den haarde Nødvendighed tvang mig dertil. Arbejdet kan ikke udføres uden et aarlang[t] Ophold i Geheimearchivet. Dette er uforeneligt saavel med min Embedsstilling som med mine andre Omstændigheder. Thi at jeg skulde kunne faae Archivalia herover er naturligviis umuligt.

De har seet Spor af literæ decretales fra 1527: hvor dog det? En Meddelelse vilde høilig interessere mig.

Med venlig Hilsen
Deres ærbødige
C. Paludan-Müller.

43.

Til Professor, Dr. phil. C. F. Allen.

Nykjøbing p. F. d: 26 Januar 1868.

Kjære Hr: Professor!

For Deres Afhandling om Chr: II's geistlige Lov¹ og for Deres venlige Linier af 22^e d. M. takker jeg Dem ret meget; — men jeg beklager, at De ikke havde bedre Efterretninger at sende om Deres Helbred. Lod det sig dog ikke gjøre at faae Tid og Midler til et Ophold i et Par Vintere i Neapel eller Palermo, eller paa Madera? Selv om Deres Værk skulde hvile, eller fremmes langsommere, var det dog bedre, end om De arbejder Deres sidste Kræfter op herhjemme. I Deres Alder har De endnu nogle Arbeidsaar, naar De ikke slider Dem op ved Overanspændelse. Og det, der foreligger fra Deres Haand, maa tale ligesaa høit for Dem som Munchs Arbejder for ham; og ham gav dog selv Storthinget det Fornødne til lange og gjentagne Ophold i Rom. Tænk dog alvorligt derpaa.

De har sikkert undret Dem over min Taushed efter Deres udførlige Skrivelse af 7: f. M.² og har god Grund til at spørge om mine Tanker om den. Vær overbeviist om, at jeg har gennemgaaet den flere Gange med største Opmærksomhed og med fornyet Prøvelse af Deres Grunde og Opfattelse; ogsaa begyndte jeg flere Gange paa et Brev til Dem, men hvorledes jeg bar mig ad, indløb der bestandigt Bemærkninger om Realiteten og Forsvar for mine Udtalelser, der ikke kunde andet end fremkalde Svar fra Dem og saaledes alligevel drage os ind i en tidsspildende Correspondance. Sagen var nok, at mine Tanker vare altfor stærkt beskæftigede med Problemerne til at jeg kunde holde dem ret i Tømme. Nu er Andet kommet imellem; jeg skal forsvare mine

haarde Yttringer om den skibyske Krønike og P. Eliesen¹ imod Biskop Engelstoft, der jo i denne Sag er en farlig Modstander. Naar De derfor spørger mig om den Vægt og Gyldighed, jeg tillægger Deres Modbemærkninger, kan jeg nu ganske i Almindelighed svare: en større end af nogen anden Historiker, og naar jeg dog i Hovedsagen fastholder mit Standpunkt, da er det deels fordi vi have et forskjelligt Syn paa Christian den Andens Person, deels fordi der ere saa faa faste og uomtvistelige Punkter til at knytte Combinationerne til, saa at naar alt det Dunkle og Gaadefulde skal tydes fra forskjellige Standpunkter, kan Opløsningen ikke andet end blive høist forskjellig. Derfor vil en fortsat Discussion kun spilde Deres Tid og Kræfter til Forsinkelse af Deres Værk.

Uagtet vi ere i Slutningen af Januar sender jeg Dem mine bedste Ønsker for det nye Aar. Gid det maa vise sig mildere imod Dem end det efter Deres Yttringer i det sidste Brev synes at være begyndt.

Deres ærbødigst
hengivne
C. Paludan-Müller.

44.

Til Samme.

Nykjøbing p. F. d: 20 Marts 1868.

Høistærede kjære Hr. Professor!

Det glæder mig hjertelig, at Deres Sag staaer saa godt hos Regering og Rigsdag. Siden Folkethinget har billiget Ministerens Forslag² — eenstemmigt, om jeg ellers forstaaer Bladenes Referater ret — har det ingen Nød i Landstinget. Vil dette ændre Finantsloven, bliver det paa andre Punkter. Gid nu Sydens Luft maa grundig hjælpe Dem af med Deres Plage, saa at vi endnu i mange Aar maae see Dem virke blandt os med fuld Arbeidskraft. Nu nærmest gjælder det at faae Deres Værk færdigt og dermed atter hævde Danmarks Supremati i Historieforskning og Historieskrivning. Hverken Fryxell eller Carlsson, Munch eller Keiser vil kunne gjøre Dem Rangen stridig³.

Jeg sidder her og skriver paa et Indlæg i Striden om Poul Eliesen og Hans Tausen¹, — ikke for at beholde det sidste Ord mod Engelstoft, men fordi jeg ikke kan finde mig i at see Hans Tausen trukken ned i Niveau med den hidsige katholske Kamphane. Dog skal jeg ikke plage Læserne med smaaligt Kjævleri om alle de mange Bemærkninger, Modstanderen har fremført, og som dog neppe i deres Totalitet ville gjøre Indtrykket af et afgjørende Forsvar for Poul Eliesen.

Deres Afhandling om Christian d: Andens Landlov² har jeg læst med megen Fornøielse og takker Dem for det tilsendte Exemplar.

Deres ærbødigst hengivne
C. Paludan-Müller.

45.

Til Professor, Bibliotekar P. G. Thorsen.

Nykjøbing p. F. d: 13 April 1868.

Høistærede Hr: Professor!

For Deres Brev af 10^e d. M. og for Ludus d. S. Canuto er jeg Dem særdeles forbunden³. Det er en Fornøielse at læse den gamle naive Skolecomedie — thi det er denne Ludus udentvivl — hvor man ligesom seer Ringsteds Skoledisciple opstillede og Byens og Omegnens Folk nysgjerrige samlede om dem. Skolemesteren oplæser det Latinske, hvori hele Actionen ligger, saa træder den ene Discipel et Skridt frem og siger sit Vers, træder saa tilbage i Rækken, medens næste Mand kommer frem. Der ageres slet ikke, men tales blot, — maaskee dog i Costume. Alle de Rollehavende ere inde paa engang og blive inde under hele Stykket. — — —

Udgiverens Mening, at Legendene (de 8 Lectioner) i Waitz's Udgave ligge[r] tilgrund, er vist fuldkommen rigtig ligesom ogsaa, at Stykket hører til Mysteriernes Klasse, — har vistnok flyttet fra Kirken til Skolen. Og interessant er det, at see et Forsøg paa at indbringe Digtning og fædrelandsk Historie i Skolerne, hvor ellers Terents opførtes meest for Sprogets

Skyld. Det er dog altid en første Rørelse af dansk Liv i den strenge Latinakole. — At Forfatteren skulde være en Catholik forekommer mig problematisk. Der er saa godt som intet Catholsk i Stykket; og V: 1234 lyder afgjort protestantisk. Catholiken havde sagt: — med alle Guds Helgene — men: alle Guds hellige *Engle* forandrer Slutningens hele Tone. Ogsaa V: 338 er protestantisk¹.

Men endnu mere end denne interessante Bog har det glædet mig at erfare den nye Virksomhed, hvori det danske Selskab er indtraadt. Tillad mig i den Anledning at spørge Dem, om der ikke kunde tænkes paa en indenlandsk Udgave af Annales Lundenses, maaskee i Forbindelse med de Esromske og Ryklosters Annaler². Maaskee har Selskabet Betænkelighed ved at udgive *latinske* Kildeskrifter; men Bearbejdelsen kunde jo være paa Dansk. Vi Danske kunne dog ikke ret vel være bekjendt, at det skal være Tydskerne Waitz og Usinger³, der skulle være vore Skolemestere i saa reent danske Sager; og de Lundske Aarbøger ere af saa stor kritisk Vigtighed, at det først ved dem bliver muligt at see Sammenhængen mellem en ikke ringe Deel af vor Middelalders Annaler. Ogsaa det gaaer mig nær, at Tydskerne i deres Monumenta skulde give os bedre Udgaver af vort Eget, end vore Scriptorer; thi med al Respect for Langebek, saa er der dog ved de nævnte Klosterannaler endnu en ikke ringe Efterhøst at indsamle. — Skulde det være utænkeligt, at vi under de nuværende Forhold kunde faae det Erfurter Haandskrift selv tillaans?⁴

De har hørt, at paa Lolland er funden en ny Runesteen⁵, — jeg idetmindste veed ikke rettere, end at den hidtil ikke har været bekjendt. Med to flinke Mesterlexianere herfra, hvem jeg har paalagt at samle detaillerede Efterretninger i Paaskeferien, venter jeg at høre nærmere om alle Omgivelser og om Omstændighederne ved Fundet. Det er interessant, at netop i den Egn af Lolland, hvor man, støttende sig til nogle slavisk-lydende Stednavne, har meent at kunne hensætte en vendisk Befolkning, komme saadanne ægte danske Mindesmærker som Tirstedstenen, Skovlængestenen, Taagerup(- eller Hyldtofte-)stenen frem og vidne om Befolkningens oprindelige Danskhed. Derved vil jeg dog ikke have negtet, at sporadiske

Colonisationer af Vender kunne have fundet Sted, ligesom Valdem. Jordebog viser Femern meer end halv coloniseret af Danske. Men der er langt imellem enkelte, i al Stilhed af Vender erhvervede og bebyggede slaviske Torper i Sydvestlolland og en ved Erobring indtrængt ny Befolkning, som Normanner i Frankrig. — Skulde De spore nogen Lighed imellem slesvigske og lollandske Runeindskrifter, beder jeg Dem notere det. Jeg kan ikke komme af med den Tanke, at Lolland er dansk coloniseret fra Sønderjylland over Als—Ærø—Langeland — maaskee Sydfyen, medens Falster har faaet sin Befolkning fra Sjælland, men længe har holdt paa et slavisk Element i Syd og Øst. — — —

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

46.

Til Konferensraad, Landstingsmand, Dr. phil. C. N. David.

Nykjøbing p. F. d: 25 Juni 1868.

Hr: Conferentsraadens venlige Linier af 22 d. M. vare mig meget kjærkomne og opmuntrende, da de overtjede mig om, at min antiskandinaviske Udtalelse ikke kan være ganske forfeilet¹. Jeg drømte mindst om, at komme ind i en Avisfeide, da Fr: Barfod trak mig frem med Navn og nødte mig til at vise alt Makkerskab med Skandinaverne fra mig. Og siden Fædrelandet nu er faret i Harnisk til Kamp for Helligdommen, vil jeg dog forsøge at vække nogen Eftertanke hos den store Skare, der, for at tale med Bladets egen Tunge, »sjokker i Hælene« paa de fremstormende Enthusiaster.

Anbefalende mig fremdeles til Deres Velvillie

ærbødigst
C. Paludan-Müller.

47.

Til Professor, Dr. phil. P. Hjort.

Nykjøbing p. F. 25 Juni 1868.

Maa jeg takke Hr. Professoren for Deres Brev af 18de d. M. i Anledning af min *antiskandinaviske* Artikel i Løll.-F. Stifts-

tidende¹ og tillige bede Dem tilgive, at jeg har opsat dette en Ugestid. Jeg ventede hver Dag et heftigt Styrtebad over mit syndige Hoved og ønskede at vide, om det blev aldeles knusende, inden jeg talte videre om denne Sag. Men Fædrelandet gav sig god Tid; først idag har jeg faaet den første Artikel, der er pikant nok, men ingenlunde livsfarlig².

Deres Meddelelse om Grev Hamiltons Yttring om Lovligt og Ulovligt³ er advarende. Man maa jo troe, at naar Greven, den pæne Mand, tænker saaledes, ere Redactørerne, de praktiske Politikere, et godt Stykke forud paa samme Vei. Men om og disse kunne bona fide nøies med de taagede Forestillinger om Fremtiden, de bringe tiltorvs hver Dag, saa seer dog vist Statsmanden nok, hvad Agitationen fører til, og tænker paa Midler til at tage sin Part af Byttet. — Mon dog ikke det danske Folk engang skulde faae Øinene op og see Farerne ved den Vei, Enthusiasterne lokke det ind paa? — Naar man seer, hvor mægtig Illusionen er hertillands, og navnlig, hvor mange Penne der arbeide paa at give Folket, især Ungdommen, et aldeles forvansket Billede af dets Historie, kunde man fristes til at tvivle derpaa.

Med Høiagtelse
ærbødigst
C. Paludan-Müller.

48.

Til Professor Frederik Paludan-Müller.

St. Annæplads 18 — 1. [Novbr. 1868].

Kjære Broder!

I Anledning af Dit Spørgsmaal har jeg Følgende at svare. Ønskeligheden af et periodisk Skrift for Kunst, Literatur og Kritik erkjender jeg fuldkommen⁴ — det veed Du fra vore mundtlige Samtaler; — kommer et saadant istand paa en Maade og under Forhold, jeg kan billige, skal jeg ikke undrage mig at understøtte det ved Recensioner, Anmeldelser og andre Meddelelser efter Leilighed, hvorved jeg forstaaer: uden at forpligte mig til periodisk Arbeide. Om jeg vil give

mit Navn til som fast Medarbejder, beroer imidlertid paa Programmet, — paa det Forhold, der etableres mellem Udgiver eller Redactør og Medarbejderne, — og paa den Udsigt, det hele Foretagende har til at lykkes, da jeg begribeligt ikke har Lyst til at være med at gjøre Fiasco. Men Sagens heldige Indgang hos Publicum afhænger jo væsentlig af de Navne, der bære og støtte den. Jeg kan derfor kun svare paa H. S.s Spørgsmaal gjennem Dig, at faaer han Madvigs og Worsaaes Samtykke til at nævne dem som faste Medarbejdere, saa maa han ogsaa tage mit Navn med¹. —

Undskyld at dette Svar har ladet vente nogle Dage paa sig. Andet kom imellem, saa jeg glemte Sagen, indtil Du mindede mig. —

Din Broder
C. Paludan-Müller².

49.

Til Docent, Lic. theol. Henrik Scharling.

Nykjøbing p. F: ¹⁷/₂ 69.

Høistærede Hr: Professor!

Gjerne skulde jeg have efterkommet Deres Opfordring om Bidrag til Tidsskriftet, havde jeg havt noget Arbeide liggende. Nu maa jeg bede Dem om Udsættelse, da jeg ikke kan tage fat paa Andet, end hvad jeg ellers har under Hænder, før efter Paaske.

Meest er jeg i Forlegenhed med Valget af Æmne. Jeg veed — oprigtig talt, ikke ret, hvor Tidsskriftet vil hen. Jeg havde tænkt mig en større Lighed med Maanedsskrift for Literatur³, altsaa væsentlig Anmeldelser af alle betydeligere Phænomener i vor Bogverden. Det er ogsaa den Virksomhed, jeg for min Part føler mig fortrinsviis kaldet til forsaavidt dette Foretagende angaaer, nærmest naturligviis i historisk Retning. Men jeg kan af Tidsskriftets udkomne Hefter endnu ikke see, om det kunde bære Recensioner af alvorligere Art. Vidars⁴ Anmeldelser holde sig paa det æsthetiske Gebet. Stiftsprovst Rothes Stykke om Kalenderen⁵ bragte mig paa Tanke om Bauers »Calender«⁶, som jeg læste i Julen og ned-

skrev et Par Ord om, hvilke jeg dog ikke dristede mig til at sende Tidsskriftet, for ikke at sætte Redactionen i Forlegenhed.

Ogsaa det har hidtil hindret mig, at jeg her ikke faaer at see hvad der udkommer, naar jeg ikke udtrykkelig rekvirerer det ad Boghandlervei. Faaer Tidsskriftet ikke Anmelder-exemplarer fra Forlæggerne?

Kort sagt, — med den bedste Villie veed jeg dog ikke hvad jeg skal tage fat paa i Tidsskriftets Tjeneste. Veed De det, saa sig mig det.

Apropos om Stiftsprovstens Stykke: kan ikke »Knud den Store (10 Juli)« rettes i et af de nærmeste Hefter¹? Det seer ikke godt ud, at man vil have vor egen Historie frem, og dog ikke kjender Forskjel paa Knud d: St. og Knud den Hellige. —

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

50.

Til Biskop, Dr. theol. C. T. Engelstoft.

Nykjøbing p. F. d: 28 Februar 1869.

Høiærværdige Hr: Biskop!

Vedlagt har jeg den Ære at sende mit Gjensvar til Deres Artikel i Historisk Tidsskrift 3. Række 5,1 om Hans Tausens Proces og Poul Eliesen². De faaer det jo vel nok i Tidsskriftet; men *naar* dette udkommer veed jeg ikke, saa at jeg dog maaskee kommer foran det. — Vi staae i denne Strid temmelig skarpt imod hinanden; men da den er af saa reent videnskabelig Natur, som nogen Pennefeide kan være, haaber jeg, at den ikke vil gjøre noget personlig ubehageligt Indtryk paa Deres Høiærværdighed, fra hvem den for saa vidt har sin Oprindelse, som De først har lært os at kjende Forfatteren til den Skib: Krønike. Thi er P: Eliesen Manden, maatte Spørgsmaalet om hans Sandfærdighed tidligere eller sildigere komme til Afgjørelse — imellem os eller Andre.

Jeg forbliver med Høiagtelse og Hengivenhed

Deres ærbødigste
C. Paludan-Müller.

51.

Til Mag. art. Georg Brandes.

Nykjøbing p. F. d: 11 Juli 1869.

For nogen Tid siden modtog jeg et Par Ord fra Dem med en Hilsen fra Cfr: Madvig og et Exemplar af F. Nutzhorns *Die Entstehungsweise der Homerischen Gedichte*. Jeg beder Dem i den Anledning ved Leilighed at takke M: og selv at modtage min Tak for Deres Uleilighed.

Lad det medfølgende lille Arbeide sige Dem, at vi her med uforandret Velvillie jævnlig tænke paa Jens' og Frederiks Ven.

Deres
C. Paludan-Müller.

52.

Til Biskop, Dr. theol. C. T. Engelstoft.

Nykjøbing p. F. den 13 Februar 1870.

Deres Høiærværdigheds venlige Brev af 6. d. M. (— jeg modtog det den 12: —) glædede mig meget; thi — jeg tilstaaer det — jeg vidste ikke ret, hvorledes vi stode til hinanden efter mit Indlæg i Striden om den Skib: Krønike¹. Nu kan jeg med Dem være vel tilfreds med, at vi have vist vore Landsmænd, hvorledes en literær Feide bør føres, hvis den skal være til Nytte for videnskabelig Erkjendelse uden at blive til Forargelse for dem, der sætte Pris paa en sømmelig Tone i Pressen. Om Sagens Realitet har jeg Intet at tilføie, men »henholder mig til mit Forrige«; men jeg er aldeles enig med D. Hvdghd: i, at den rette og inderste Grund til Striden er et forskjelligt Syn paa Krøniken og dens Forfatter, hvilket uden Tvivl hænger sammen med, at vi ere komne til dem ad forskjellige Veie: De gennem Povel Eliesen til hans Krønike, jeg til ham gennem Krøniken. En saa lidenskabelig Person som P. E. maa altid frembyde forskjellige Synspunkter, hvorfra han kan tage sig endog meget forskjelligt ud. — Hvorledes Publikum dømmer om vor Strid, veed jeg ikke; kun to Yttringer ere komne mig for Øre, af hvilke den ene

holdt med Dem i Spørgsmaalet om *ikke*, den anden med mig. Men vore Arbeider ville nok blive dragne frem igjen, naar fEx Helweg og Allen komme til 1533¹.

— — —

Deres
ærbødigst hengivne
C. Paludan-Müller.

53.

Til cand. theol. J. H. Petersen.

Nykjøbing p. F. d: 17 Februar 1870.

Høistærede gode Ven!

Deres Brev af 13^e d. M. modtog jeg først idag. Det gjorde mig ganske flau og undseelig, fordi jeg har forsømt at besvare Deres første venlige Skrivelse af 30 September 1869. — Jeg havde dog virkelig efter nogen Betænkning skrevet, som De vil see af det Vedlagte; men jeg betænkte mig atter, lagde Brevet hen et Par Dage, — og det blev liggende, indtil jeg nu opledte det i Anledning af Deres sidste Brev. Jeg sender det nu, for at De kan see, hvor rigtigt De har gjettet mine Tanker.

Men hvad Sagens Realitet angaaer, beder jeg Dem for Himlens Skyld ikke at afvise det tilbudte Arbeide over Søren Norby for at vente efter mig². Duer det, som De siger, saa tag med begge Hænder. Hvad jeg har om S. N. er ældre Samlinger, som skulle gjennemarbeides paany, hvad jeg ikke kan komme til endnu i nogen Tid, fordi jeg i literær Henseende er en gjældbunden Mand, der maa see at holde mig Kreditorerne fra Livet. — Jeg vil tværtimod med Glæde læse en Yngres Arbeide over min kjære Bulbider, S: N: — langt hellere lære om ham end skrive om ham.

Jeg siger Dem: gjør ikke Regning paa mig. Jeg er for gammel til at tage fat paa en ny Maneer, og mine kritiske Under søgelser passe ikke i Deres Tidsskrift³, som jeg iøvrigt af Hjertet ønsker al Lykke, baade fordi det i sig selv er et godt og fornuftigt Foretagende, der bør lønne sig, og fordi det føres frem af en kjær forhenværende Discipel⁴.

Deres
C. Paludan-Müller.

54.

Til Professor, Dr. phil. C. F. Allen.

Nykjøbing p. F. d: 29^e Jull 1870.

Høistærede kjære Hr: Professor!

Modtag min Tak for Deres Brev af 26 d. M. og for de tre Rigers Historie 4,1. Begge Dele har jeg læst med største Interesse, men Brevet rigtignok ikke med samme Fornøielse som Bogen. Jeg seer, at De endnu bestandig er lidende. Var det dog ikke raadeligt, at søge et mildere Klima til Vinter og at standse noget med Arbeidet? Deres Værk er saa omfattende, Opgaven saa stor, at der skal stærke Skuldre til at bære den. Vi alle her i Landet ønske ikke alene, at De maa kunne fuldende det til Alles Gavn og Glæde, men ogsaa, at Livet maa være Dem selv til Nydelse.

Bogen har paa en Maade overrasket mig, da den afbryder Begivenhedernes Række;¹ men Alt vel overveiet troer jeg dog, at De har gjort vel i at indskyde denne Skildring netop her for at kunne fortsætte Fortællingen om de mægtige 13 Aar i een Flugt. Jeg seer i denne Del de samme Fortrin, der udmærke de ældre: grundig Forskning i Trykt og Utrykt, der giver Deres hele Værk Værdi som et Kildeskrift, lys Orden og livlig tiltrækkende Skildring. At Frugten af en lang Aarrækkes Arbejder og Overveielser er nedlagt her, kan Ingen miskjende.

Gid nu Tidsomstændighederne ikke maa opholde Udgivelsen af næste Afdeling. Endnu lader det jo til, at Danmark beholder Ro; men jeg kan ikke ret tro paa dette. Der er, for at bruge et Blichersk Ord², Lurk i Veiret.

Vale et fave
Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

55.

Til Sognepræst, Dr. phil. et theol. C. A. H. Kalkar.

Nykjøbing p. F. d: 26 Februar 1871.

Ærede Ven!

At levere en Anmeldelse af L. Helvegs Kirkehistorie tør jeg desværre ikke love³. Et Løfte, som jeg ikke kunde op-

fylde i Løbet af et Aarstid, vilde kun hindre Dem i at søge en anden Anmelder; og et halvt eller ubestemt Løfte vilde kun være til Plage for os begge. — Der ere vel Partier i Bogen, hvorom jeg allerede har en — som jeg mener, begrundet Dom; men der er Mere, jeg maatte arbeide længere Tid paa at faae overvældet, dersom jeg ikke vilde synde imod Tydskernes Regel: »Keine Kritik ohne Studien«. Men min Tid er optaget, først af Skolearbeidet til den forestaaende Hoved- og Afgangsexamen, dernæst af en Række historisk-kritiske Undersøgelser, som forelægges Videnskabernes Selskab¹. Denne Række kan jeg ikke afbryde uden at bryde den Tankegang og forvirre den Index, jeg gaaer med i Hovedet. Det andet Stykke af Rækken er under Pressen; og i næste Vinter vilde jeg gjerne slutte den med det fjerde. Men det er nu paa engang min Svaghed og min Styrke, at jeg kun kan samle Tanker og Kræfter paa Eet ad Gangen. Endelig føler jeg ogsaa Ulyst til Arbeidet. Vilde jeg ikke liste mig udenom, maatte jeg komme til paa flere Punkter at polemisere imod Forfatterens Resultater, og maaskee endnu mere imod hans Standpunkt. Men jeg veed det nok, at man kalder mig en Kritiker og at mange af dem paa den anden Side rynke paa Næsen ad mig som en knirkende Philister. Denne Stemning har jeg ikke megen Lyst til at give Føde. Det er ogsaa kun faa Anmeldelser, jeg har skrevet; den sidste, over Freder: Barfods Bog, var heller ikke fremkommen, dersom jeg ikke i en ulykkelig Stund havde givet mit Navn til Henr: Scharlings Tidsskrift, og, især, dersom jeg ikke havde følt mig oprørt over hans Mishandling af vor Historie². — Men i nærværende Sag tør jeg jo følge min Lyst eller Ulyst.

Bliv ikke vred over denne lange Snak. Som vi To have skrevet til hinanden, bør De ikke nøies med en umotiveret Undskyldning eller et koldt-høfligt Buk.

Hjertelig Hilsen til Deres Familie fra os Alle. Her i Huset staaer Alt ret vel; men gamle blive vi jo rigtignok.

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

56.

Til Etatsraad Edvard Collin.

Nykjøbing p. Falster, d: 20 Marts 1871.

Hr: Etatsraad E. Collin, Cdr. af Dbr.

— — —¹

Den afdøde Biskops Levnetsbeskrivelse af Broderen² kjen-
der jeg, og har læst den med megen Fornøielse, da Bispinden³
anmodede mig om at undersøge hvad der var. Jeg nedskrev
strax et Par Ord om dette Arbeide og lagde det ved Pakken,
da den tilbageleveredes. Dette Stykke har jeg bedet Bispinden
om at meddele Dem, netop fordi det er skrevet *umiddelbart*
efter Læsningen; men mulig er hun hindret i at skrive nu,
da hun i de sidste Dage har lidt af en Inflammation ved det
ene Øie.

Levnetsbeskrivelsen er ufuldendt; den har Form af et Svar
paa en Anmodning fra — uden Tvivl Deres Hr Broder⁴,
som havde sendt Biskoppen et kort Udkast med Anmodning
om at gennemsee det. Andre haandskrevne Arbeider troer
jeg ikke den Afdøde har efterladt. Der er [en] Samling paa
Smaalapper til et theologisk Arbeide — uidentivl om de
Sidste Ting, eller en Kommentar over Matthæus 24 Kap.;
men Intet er udarbeidet, og Momenterne ere saaledes skrevne
ind i og over og under og tversover hinanden, at jeg ikke kan
paatage mig at bringe Noget ud deraf. Overhovedet kan,
saavidt jeg skjønner, Ingen bruge den Afdødes mange løse
Papirer⁵; thi neppe vil Nogen engang kunne læse dem —
dog med Undtagelse af Broderens Levnetsbeskrivelse.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

57.

Til Mag. art. Julius Lange.

Nykjøbing p. F. 15 Mai 1871.

Min kjære Søstersøn!

Det Citat af Dit Manuskript, Du forlanger mit Skjøn over⁶,

antager jeg er ordret, saa at jeg her ikke behøver at afskrive det.

Jeg tiltræder Din Yttring om Gothikens Svaghed her i Danmark i Tillid til Dig som Kunsthistoriker, og fordi jeg ikke veed Noget at indvende imod den; og Din Begrundelse deraf, fordi den stemmer vel med vort Lands Historie.

Hvad den første Del angaaer vil jeg dog bemærke, at »Gothiken som et Udtryk for *Lægfolkets* kirkelige og religiøse Begeistring« maaske er en noget hasarderet Udtalelse. De store gothiske Kirker i Udlandets Stæder ere nok i det mindste ligesaa meget byggede for kirkelige Midler som for Borger-skabernes Tilskud. Aflad har været en mægtig Hjælpekilde. Men det maa *Du* om. Derimod er det vist og sandt i alle Maader, at vore By-Borgerskaber vare i 13—16 Aarhundrede altfor underordnede til at være Bærere af store og kostbare Kunstværker. Med Undtagelse af Kjøbenhavn og Malmø henimod Periodens Slutning — »Det borgerlige Stadliv laa øde i Danmark« — maaske hellere: var kuert og fortrykt af tydsk Indflydelse, der blev o. s. v. — da Kirkebyggeriet allerede var forbi — viser ikke en eneste af vore Byer en Kraft, der paa langt nær kan maale sig med Tydsklands og Nederlændenes frie Stæders. Og *Du* betegner ganske rigtigt den overvældende tydske Indflydelse som Hovedgrunden dertil. Fra efter Valdemar II's Ulykke 1223 og Lybeks Frigjørelse indtil Christian den Tredies Hamborgerfred 1536 have Hanseaterne som Snylteplanter suget Saft og Kraft ud af vore Smaabyer uden at bringe et Æquivalent i Kultur, der kunde veie op mod det Tab i Velstand og Selvstændighed, de paaførte Landet. Det er den sachsiske, den hanseatiske Indflydelse, der har været den kvælende. Hvad adelige Personer, Erobrere og Leietropper fra Tydskland have gjort for Skade har været mindre end den Kjøbmændene have paaført Landet ved at hindre en selvstændig Udfolding af dets naturlige Hjælpekilder. Og ved Hanseaterne maa her forstaaes de wendiske Stæder, navnlig de fire: Lybek, Vismar, Rostok, Stralsund (senere Danzig). —

Hertil endnu Et. I den nævnte Periode har Tydskland — eller overhovedet Gothikens Hjem — endnu ikke den Ind-

flydelse paa vore kirkelige Forhold, som det fik med og efter Reformationen. Om ikke længer Frankrigs, saa var Roms Indflydelse overveiende. Mange af vore Prælater have arbejdet i Kuriens Kontorer, Reisende og Sendebud, Adelsmænd og Prælater eller Klerke, vare jævnlig i Rom (f. Ex. ved Jubelfesterne 1300 f.). Rom var Idealet; men i Rom mener jeg at de ikke skulde lære Gothik eller vinde en saadan levende Begeistring for disse Bygningsformer, at deres Gjennemførelse i store Værker, der krævede uhyre Midler, skulde kunne blive en Livssag for dem, naar de herhjemme vandt op i de høiere kirkelige Stillinger. Har Gothiken her i Landet været stort mere end en Modesag? Hæc hactenus.

Kommer Du en af Dagene til Byen, saa gjør mig den Tjeneste at spørge Reitzel, om han vil forlægge et lille Skrift af mig om Undervisningsloven af 1: April d. A.¹ — Det bliver vel neppe over 2—3 Ark, Honorar forlanges ikke, men en rask Udbredelse ad Boghandlervei. Da det angaaer et brændende Spørgsmaal, og da en Samling af Skolemænd skal møde i Kjøbenhavn strax efter Pintse til at klare Lovens Gjennemførelse, risikerer R. sikkert ikke Tab. Manuskriptet kan jeg neppe sende før sidst i denne eller først i næste Uge. Udstyrelsen skal være *god*. En eller to Korrekturer vil jeg selv læse; men da vi nu have Post to Gange om Dagen, kan dette ikke volde Ophold. — Sagen ønsker jeg *ikke* omtalt — hverken af Dig eller R — førend Skriftet kan averteres. — Svar udbedes. —

Alt vel her. Alle hilse. Tak for Efterretningerne om Familien. —

Din
C. Paludan-Müller.

58.

Til Sognepræst i Kornerup-Svogerslev, Dr. phil. H. F. Rørdam.

Nykjøbing p. F. d: 29 Mai 1871.

Høistærede Hr: Pastor!

Med største Beredvillighed overlader jeg Dem alle mine Samlinger til Axel Gyldenstjernes Optegnelser om Syvaars-

krigen — eller maaske rettere: Jon Tursøns Bearbejdelse af A. G.s Dagbogsoptegnelser. Det skal være mig en Glæde at see en Udgave fra Deres Haand. Dette foreløbig; thi jeg er idag, skjøndt det er Helligdag, saaledes bunden ved mit Aarsprogram, som Bogtrykkeren vil have strax efter Pintsen, at jeg ikke faaer Tid til strax at samle mine Papirer fra forskjellige Gjemmer¹. Men om et Par Dage skal Pakken være hos Dem. Med venlig Hilsen til Dem og Deres Hustru

Deres ærbødigst hengivne
C. Paludan-Müller.

59.

Til Samme.

Nykjøbing p. F. d: 6 Juni 1871.

Høistærede Hr: Pastor!

Siden De forlanger det, giver jeg med Fornøielse mit Samtykke til, at De benytter mit Studium over den skibyske Krønike ganske som det convenerer Dem og passer i Deres Plan; men i sig selv var min Mening her ikke af nogen Betydning, da mit Arbeide foreligger trykt og altsaa er offentlig Eiendom². Naar De imidlertid siger, at De ikke agter at indlade Dem paa »Bessermachen«, saa beder jeg Dem ikke at lade Dem ved et saadant Ord afholde fra at rette mine Feil. Mig er det om Erkjendelsen at gjøre; jeg anmasser mig ikke Pavens Ufeilbarhed. Alt mit Arbeide i Historiens Tjeneste gaaer netop ud paa, at trænge mine Landsmænd henimod Erkjendelse af den historiske Sandhed for at gjøre dem lede og kjede af Fantasteriet. —

Iøvrigt beder jeg Dem at bemærke den Tilbagekaldelse af nogle haarde Ord om P. Eliesen, De vil finde i mit Svar til Engelstoft i H. Tausen-Feiden, Hist. Tidsskr: 3^e R. 6. p. 359, Anmærkning.

Tænker De ikke paa at medtage den 3de Del af Reimar Kocks lübske Krønike?³ Den vedkommer jo i høieste Maade Norden i første Halvdel af 16^e Aarhundrede; den kjøben-

havnske Kodex er, saavidt jeg veed, uden Lige i Verden, — i Grunden kun den allerførste Sammenstilling af Materialier, men netop derfor høist interessant, med hele Samtidighedens, — ja næsten Øieblikkelighedens friske baade behagelige og stinkende Duft. Og det lader ikke til, at man i Tydskland efter Deeces¹ Død for Alvor tænker paa en Udgivelse.

At den skibyske Krønike kommer i en ny og kritisk Udgave, er ret glædeligt. Langebeks Udgaver kunne ikke holde sig imod Nutidens Fordringer. — Har De aldrig tænkt paa at give os et *Trifolium historicum*: *Annales Lundenses*, de Esromske og Ry Klosters Aarbøger. Der var der den skønneste Løilighed til at udrede Familieforholdet mellem vor Middelalders Scriptorer og at svare paa Usingers Arbeide². Det er dog egentlig en Skam for os Danske, at Tydskerne skal lære os, hvorledes det egentlig hænger sammen med vore historiske Kildeskrifter.

Gud være med Dem og Deres skønne Foretagende.

Ærbødigst

Deres

C. Paludan-Müller.

60.

Til Professor, Dr. phil. C. F. Allen.

Nykjøbing p. F. d: 28 Decbr. 1871.

Høistærede Hr: Professor!

Tillad mig blot med to Ord at lykønske Dem til den Ørsted-ske Medaille³, — ikke blot fordi den er et personligt Udmærkelsestegn, men fordi den udtaler hvad hele Folket mener: taknemlig Paaskjønnelse af det store Værk, De har sat Deres Liv paa og allerede udført saa vidt, at det, der nu staaer, priser sin Mester og vil bringe hans Navn til de følgende Slægter. Vi slutte os alle til det Ønske, der ledsagede Medaillen: Gid Helbred og Kræfter maa strække til; Lærdom og Talent, Lyst og Iver vide vi mangle ikke.

Modtag tillige mine bedste Ønsker for det nye Aar.

Deres

Ærbødige

C. Paludan-Müller.

Til Sognepræst i Kornerup-Svogerslev, Dr. phil. H. F. Rørdam.

Nykjøbing p. F. d: 28 December 1871.

Høistærede Hr: Pastor!

Tillad mig at takke Dem for det første Hefte af Deres Monumenta hist. Dan., som jeg modtog for nogen Tid siden, men da ikke havde Leilighed til at gennemgaae strax. — Jeg ønsker Dem Kræfter, Lyst og Held til at gennemføre dette for vort Land betydningsfulde Foretagende, der lægger en god og fast Grund til den Nybygning, dansk Historie-skrivning dog engang maa komme til at tage fat paa. Det gamle Hus kan ikke staa ret længe; men hvad kunne vi Nulevende gjøre mere end sammenbringe og tildanne Materialerne til det nye? Et Værk som Allen's kræver et heelt Liv og en begunstiget Stilling til blot 40 Aars Historie. Og hvad man end kan indvende imod Enkeltheder, saa er det dog en saadan Fremstilling, vore Epigoner skulle give.

Det har i Deres Hefte været mig særdeles mærkeligt, at K: Kristian III i en Forsamling d: 11 August 1536 først har besluttet Bispens Fængsling, og at dette er vedtaget med de holstenske Raader og de tydske Oberster¹. Dette er, saavidt jeg veed, Nyt; men jeg finder det meget sandsynligt: Kongen har ingen anden Udvei havt til at faa Tropperne fra Halsen, og disse klart nok seet, at de ikke paa anden Maade kunde faa deres Penge. Forskrivninger alene, uden en reel Værdi som Fundament, hjalp dem ikke; dermed vovede Obersterne neppe at træde for den menige Landsknægt og Rytter. Skade at vi endnu maa vente til næste Hefte efter Johan Pein's Brev².

Lad mig benytte Leiligheden til at lykønske Dem som Kollega i Videnskabernes Selskab³. De er dog saa nær, at De nu og da kan deltage i Møderne; jeg maa nøies med at arbejde. —

Et glædeligt Nytaar og et godt nyt Aar ønskes Dem og Deres hjerteligt

af Deres
ærbødige
C. Paludan-Müller.

62.

Til Professorinde M. Allen.

Nykjøbing p. F. d: 8 Januar 1872.

Til Fru Professorinde M. Allen.

Ærede Frue!

Deres venlige Brev af 6^e d. M. modtog jeg igaar med op-
 rigtig Tak som en Hilsen fra en Familie, der i den sidste Tid
 stadig har været i mine Tanker. Med ligesaa megen Sorg som
 Overraskelse hørte jeg samme Dag, som jeg havde skrevet
 til Deres Mand, at han var bortkaldt allerede den foregaaende
 Dag¹. Tillad mig, ærede Frue, at udtale min Deltagelse i
 Deres og Deres Døttres Smerte ved at miste ham, der var
 ikke alene Manden og Faderen, men hvis Arbeide De maa
 have fulgt med Kjærlighed og glædet Dem til at see fuldført.

Allen har flere Gange været mig en Vækker; naar jeg syntes
 at Byrden og Arbeidet blev for svært, tænkte jeg paa, hvor-
 ledes han holdt ud under legemlig Skrøbelighed, og Aar
 efter Aar henstillede det ene Hovedstykke efter det andet
 af sit store Værk. Han har med dette, foruden den Belærelse
 og Nydelse, det har givet alle Elskere af Fædrelandets For-
 tid, givet et herligt Bevis paa det kraftige Aandsliv, der
 endnu rører sig i det danske Folk.

Har Allen lagt nogen Vægt paa min Mening, kan han ikke
 have været i Tvivl om min levende Paaskønnelse af hans
 store Fortjenester af Fædrelandet og dets Videnskabelighed.
 At denne Mening overhovedet er hans Landsmænds, maa
 hans Efterladte have faaet mange Beviser paa i denne Tid;
 thi os Alle har hans Bortgang været en national Sorg.

Med Høiagtelse
 ærbødigst
 C. Paludan-Müller.

Til Arkivassistent Fr. Krarup.

Nykjøbing p. F. d: 8 Februar 1872.

For nogen Tid siden modtog jeg et Aftryk af Deres *Historiske Anmeldelser*¹, hvorfor jeg aflægger min skyldigste Taksigelse. Jeg har læst dem med megen Interesse — det første Stykke med saa meget større, som dets Indhold for en Del falder sammen med en Afhandling af Bibliothekar L. Daae i Christiania², hvilken jeg havde modtaget et Par Dage tidligere. Der er meget Nyt i disse to Afhandlinger; det er ogsaa ganske mærkeligt, at see den samme Sag belyst af to Samtidige for en Del ved Hjælp af det samme Arkivmateriale. Et og Andet i Daae's Arbeide var det dog nok Umagen værd at see lidt nærmere efter, saasom hans Behandling af Peder Oxe — eller hans Yttring S. 63³ om Svarteraaslaget. Det er dog vist nok, at dette Slag blev Vendepunktet i Krigen og i Kong Eriks Skjæbne. —

De antyder en Tanke hos Flere om at jeg skulde overtage Fortsættelsen af Allens Værk⁴. Men dette maa jeg bestemt undslaa mig for. Selv om jeg tiltroede mig Kræfter og Talent dertil, hvad jeg *ikke* gjør, saa kunde jeg allerede af den Grund ikke modtage en saadan Opgave, fordi der var en Differents mellem Allen's og min Opfattelse af Christian den Anden, der maatte bringe en skrigende Modsigelse ind imellem Værkets Slutning og dets Hoveddel, eller maatte nøde mig til at tale lige imod min Overbevisning. Denne Differents kjendte Allen meget nøie — og han vilde vende sig i sin Grav, hørte han, at *jeg* skulde være hans Fortsætter. Dersom De har gjenemseet hans Papirer, som jeg formoder, vil De maaske have truffet paa en Brevvexling mellem os om denne Sag fra 1867⁵, — i det mindste dersom han har gjemt mine Breve som jeg hans. Skulde De ved den Leilighed have fundet Optegnelser, Noter, Bemærkninger til mine Yttringer, vilde jeg selvfølgelig være Fru Allen meget forbunden, om de kunde og maatte meddeles mig selv om de tage paa mig med Staalhandske. Jeg gad endnu engang prøve min Dom om Chr: II imod den betydeligste og lærdeste af hans mange Apologeter.

Min forbindtligste Tak for Meddelelsen om Afskrifterne af Kardinalens Dom af 1266—67 i Geheimearkivet¹. Jeg lader nu lede om Originalen i Universitetsbibliotheket.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

64.

Til Raadstuearkivar, Dr. phil. Oluf Nielsen.

Nykjøbing p. F. d: 11 April 1872.

Tag ikke ilde op, høistærede Hr: Dr., at jeg besværer Dem med et Par Ord, ihvorvel jeg ikke har den Ære at være Dem personlig bekendt. Af Bladene seer jeg, at De har faaet Understøttelse til en ny Udgave af hvad man kalder Valdemars Jordbog². I den Anledning henleder jeg Deres Opmærksomhed paa, at allerønskeligst var det, om den hele Moderkodex, hvori Jordbogsbladene ere indstrøede, kunde blive trykt; thi kun derved muliggjøres en begrundet Dom over »Jordbogen« (s. v. v.). Saalænge Jordbogsbladene staa alene, og sammenstillede til en Bog for sig, maa de nødvendig vildlede den Læser, der ikke har den hele Kodex for sig. Dette anbefaler jeg til nærmere Overveielse. — For mig, der som en Ærkekjætter har kaldt den hele Moderkodex en Skriversbog³, vilde det rigtignok være endnu kjærere, om den heelt fotolithograferedes, saaledes som Prf: Thorsen gjorde ved Jordbogsbladene⁴; thi man maa efter min Mening *see* Kodex selv, ikke blot læse den, for ret at forstaa den.

For det 4^e Hefte af det Kjøbenhavnske Diplomatarium⁵ aflægger jeg min Tak. Jeg veed rigtignok ikke, om det er sendt mig fra Dem eller fra Etatsr: Larsen⁶; men i ethvert Fald har man dog Dem at takke for Samlingens Udgivelse. Det har især interesseret mig, at see hvor høimælet Kjøbenhavns Borgerskab bliver efter Beleiringen; i Følelsen af sin Kraft, sin Fortjeneste og sin Betydning lader det Regeringen indtrængende forstaa, at det ingenlunde vil nøies med den tomme Titel af en fri Rigets Stand, men vil have et fyldigt Indhold ud af Ordet. Kongen har sikkert i sit stille Sind ikke

overseet, at her var Noget, hvoraf der lod sig gjøre en ny Tingenes Orden. —

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

65.

Til Samme.

Nykjøbing p. F. d: 18 April 1872.

Da jeg af Deres Brev, ærede Hr: Dr: Nielsen, seer at De har V. Frue Kirkes Kalendarium¹ under Hænder, sender jeg hoslagt nogle ældre Optegnelser om dette i det mindste for mig særdeles interessante Stykke, henstillende Brugen af dem til Dem selv. Maaske er det, Justitsraad Bruun² har vist Dem, det samme Stykke; men Brevet til Bruun havde jeg for længe siden glemt, saa at jeg maatte lede længe i min Hukommelse inden jeg fandt de gamle Tanker igjen. — Hvad Kalendariet selv angaaer, da begriber jeg, at De ikke vil indlade Dem paa det egentlig Kalendariske. Det vilde vistnok ogsaa være misligt, om Optegnelserne af Maanetallene droges frem til en altid tvivlsom Udtydning; men jeg tillader mig dog at anbefale nogen Opmærksomhed paa Kalendermærkerne, der ere af Betydning for Monumentets Opfattelse i det Hele; og denne Opfattelse, Formen i dens Hovedrelationer, er dog Grundbetingelsen for den rette Forstaaelse af en Fortidslevning. Det Hele bærer det Enkelte. I Udgaven i S. R. Dan.³ er det aabenbart, at Arbejderne enten ikke have forstaaet eller ikke paaagtet de kalendariske Mærker, hvorved der fremkaldes Spørgsmaal, som først kunne besvares af Haandskriftet selv. —

Efter Deres Meddelelse forventer jeg den ny Udgave af Jordbogen med levende Interesse⁴. At mit Studium vilde blive modsagt, og maatte blive det, har jeg vidst lige fra først af; men jeg havde ventet Angrebet fra anden Kant. Nu, det skal være mig velkomment, fra hvem det kommer; jeg haaber, at en videnskabelig Strid i ethvert Fald skal fremme Sandhedens Erkjendelse. Baco har dog Ret: *veritas citius emergit ex errore quam e confusione*⁵. —

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

**BREVE
TIL FORSKELLIGE
FRA DE SIDSTE AAR
1872—1882**

1.

Til Skolediscipel Jakob Wittrup.

Kjøbenhavn, den 10de Marts 1873.

Min kjære Jakob Wittrup!

Dig som min ældste Dattersøn¹ har jeg altid tiltænkt et Uhr til Konfirmationen; men da jeg misbilliger den Iver, hvormed Slægt og Venner ofte overvælde den Unge med deres Gaver paa selve Konfirmationsdagen, ret som om de forsættelig vilde adsprede hans Tanker og udslette det Indtryk, han modtog i Kirken, saa foretrækker jeg at sende Uhret saa tidligt, at Du kan vænne Dig til at bære det itide. Det skal da ikke være Dig nyt paa Din Høitidsdag. Brug det efter dets Bestemmelse og lad det sige Dig, at det Sekund, der er gaaet, kommer ikke tilbage. —

Bed Din Fader anvise Dig, hvorledes det skal behandles; det er jo en fin og sindrig Indretning, der let kan tage Skade. Uhrmager A. Jensen², hos hvem jeg har købt det, siger at det er aftrukket og i fuld Stand. Skulde det have lidt ved Reisen, saa kan det istandsættes paa min Bekostning. —

Jeg vælger denne Dag til at sende Gaven, fordi den er mig festlig og betydningsfuld som min Søns Fødselsdag, som jeg gjerne vil bringe i Erindring ved at gjøre Andre en Glæde. Du kan maaske mindes Din Morbroder, — kjender i alt Fald hans Skjæbne. Hans Navn bør være i Ære baade som en haabefuld ung Videnskabsmands og som en uforfærdet Soldats. At han gav sit Liv hen til dets Forsvar skal Danmark aldrig glemme; og vi hans Slægt ere de Nærmeste til at bevare ham i kjærlig Erindring. —

Det er rigtigst, at Din Fader aabner Kassen, at det kan skee med tilbørlig Forsigtighed, ihvorvel jeg har indpakket Uhret forsvarligt. —

Da Din Haand endnu ikke kan være fuldkommen helbredet,

paalægger jeg Dig *ikke* at skrive til mig. Jeg hører nok fra Dine Forældre. — Hils dem og Dine Brødre. —

Din
C. Paludan-Müller.

2.

Til Raadstuearkivar, Dr. phil. Oluf Nielsen.

Rosenvængets Hovedvei 14, d: 23 September 1873.

Høistærede Hr: Dr: Nielsen!

For et Par Dage siden modtog jeg fra Dem et Exemplar af Deres Liber census Danisæ¹. Saavel for Gaven som for den Venlighed at sende den til mig, førend den kom i Publikums Hænder, beder jeg Dem modtage en oprigtig Taksigelse. Jeg har naturligviis læst Bogen med Opmærksomhed og Interesse, da den paa saa mange Steder vedkommer mig personlig. — Hvad jeg fremdeles har at sige i Jordbogsagen, og i Anledning af Deres Yttringer, kunde jeg gjerne komme frem med strax; men da Cand: Steenstrup har lovet den anden Del af sit Skrift, naar den nye Udgave af Jordbogen foreligger, antager jeg, at han nu ikke lader os vente længe. De kan ikke undre Dem over, at jeg helst ønsker at høre ham til Ende, inden jeg optager de henkastede Handsker².

Deres ærbødigst
forbundne
C. Paludan-Müller.

3.

Til Biskop, Dr. theol. C. T. Engelstoft.

Kjøbenhavn, Taarnborgvei 10 (Udenbyes Postdistrikt) d: 1: Marts 1874.

Deres Høiærværdigheds

Brev af 23. f. M. har jeg ladet ligge et Par Dage for at lede efter i Hukommelse og Papirer, om jeg skulde have Noget til Besvarelse af Deres Spørgsmaal; men desværre maa jeg erklære mig bankerot. Det er 21 Aar siden jeg forlod Odense. Senere har jeg ikke beskæftiget mig med Byens Historie eller

Topografi; og om jeg har Opskrifter, kan jeg i det mindste nu ikke finde dem, — en Følge af gjentagne Flytninger. Navnlig ligger jeg endnu i stor Forvirring med Bøger og Papirer, da jeg i Februar flyttede fra Rosenvænget til min nuværende Bolig¹. — Jeg har altsaa intet Bidrag til den nye Udgave af Deres Odense². —

— — — — —

Ligesaa vantro er jeg endnu med Hensyn til Adelsbørns Opdragelse ved Andre end Forældrene. Jeg tiltræder ganske Deres Mening, at de mange Tilfælde ere — Tilfælde, fremkaldte ved Forældrenes Forhindringer, ikke Følger af et i en fastslaaet Skik og Brug grundet System. Men for at modbevise Paastanden maatte man gennemgaa det hele Bjerg af Ligprædikener, Dagbogs- og Kalenderoptegnelser o. dsl., hvortil krævedes en Tid, der kan anvendes bedre. Overhovedet forekommer det mig, at vore yngre Historikere mere og mere give sig i Detaillens Tjeneste og med stor Flid grave ud af Arkiver og Samlinger smaa Specialiteter, der, enten de ere rigtige eller ikke, hverken gjøre til eller fra. Jeg kjender Ingen af de Yngre, hos hvem jeg sporer et historisk Overblik. — Meget beder jeg D. Hvdhed. undskyldte dette indholdsløse Brev; men en Skjelm giver mere end han har. —

Ærbødigst

C. Paludan-Müller.

4.

Til stud. mag. Kr. Erslev.

Taarnborgvei 10 12 Mai 1874.

Høistærede Hr: Erslew!

Deres Brev af 10: d. M. modtog jeg først igaar saa seent; at jeg maatte opsætte Besvarelsen.

Jeg indseer ikke, at jeg kan være Dem til Nytte ved Deres paatænkte Ansøgning om det Schmidtske Stipendium. Først fordi en Anbefaling, der ikke kunde støtte sig til selvstændig Kundskab om Deres numismatiske Studier³, maatte blive aldeles betydningsløs. Dernæst fordi De rimeligvis vilde for denne Gang komme for seent, da der formodentlig allerede er truffet Bestemmelse om Portionernes Fordeling. I det

mindste har det filosofiske Fakultet for sit Vedkommende for nogen Tid siden havt Ansøgningerne til Betænkning. Blandt disse var der nogle, som under alle Omstændigheder maatte anbefales, og som dog vist ikke alle blive bevilligede. — Hvorledes Fakultetets Forslag er formuleret af Dekanus, veed jeg imidlertid ikke.

De vil indrømme, at jeg ikke bør indlade mig paa Noget, der med Vished kan forudsees maa blive frugtesløst.

Jeg kunde have opsat at sige dette til den Samtale, De lover mig; men jeg foretrækker at skrive for at benytte Leiligheden til at henstille en Betragtning til Deres nærmere Overveielse. — De har meddelt mig Adskilligt om Deres Studier og Foretagender, der berettiger mig til en Yttring derom. Kommer De først ind i et saa betydeligt Foretagende som et Arbeide over vor Mønthistorie, bliver det meget problematisk, om De nogensinde naaer til en Magisterkonferents. Visselig trænger den danske Mønthistorie til en grundig Gjen-nemarbeidelse; og jeg veed ikke hvad der skulde være i Veien for, at en saadan i sin Tid udføres tilfredsstillende af Dem. Men for *Deres egen Skyld* er Examen nu nærmest det Vigtigere. Med en god Examen staaer De fastere, — i det mindste mere sammensluttet i Dem selv. Sætter De den nu til en Side for andre Foretagenders Skyld, faaer De i nogle Aar indre Kamp med Tvivl og Misfornøielse, naar De seer Examen trække sig længere og længere tilbage og tilsidst forsvinde i Sindets Baggrund.

Deres Undersøgelse om Harald Haardraade i Limfjorden¹ har jeg læst med Fornøielse og deri erkjendt Anlæg for historisk Kritik. Men lad mig sige min Mening uforbeholdent: De gjør Uret imod Dem selv ved saaledes at kaste Dem ind i Enkeltheder, inden De har Overblikket over Studiet i det Hele. Jeg veed det af egen Erfaring, hvor stærk Fristelsen er for den, der har Sands for Videnskab, til at følge og besvare de mangfoldige enkelte Spørgsmaal, som opdukke fra alle Sider. Men Kræfterne splittes og spildes, — tilsidst bliver Udbyttet af Studiet og Livet langt under hvad det var lagt an paa, — langt under hvad det kunde blevet, var Arbeidet holdt kraftigere sammen.

Jeg har med Beklagelse seet, at flere af vore yngre Historikere tabe sig i Specialiteter og derfor aldrig komme til omfattende Arbejde eller større Produktion. Det skulde gjøre mig ondt, om Deres Talent bortdunstede, fordi Karret var utæt, saa at det aldrig kom til at bringe en rig og solid Høst, som der ellers er Udsigt til. —

Jeg venter Dem med Fornøielse, om De bliver ved Forsættet at ville besøge mig. Men det skader ikke, at De forud veed, i hvilken Retning mine Tanker om Deres Studium gaa.

Ærbødigst
Deres
C. Paludan-Müller.

5.

Til Professor, Dr. phil. et theol. C. E. Scharling.

Taarnborgvei 10, 8 Juli 1874.

Ærede Ven!

Jeg skyer at anstrenge Dem ved et personligt Besøg; tillad mig derfor at sende Dem det vedlagte lille Skrift¹, idet jeg til Forstaaelse af den Tone, hvori det er skrevet tilføier en Forklaring.

Strax efter at Cand. Joh: Steenstrup havde udgivet den anden Afdeling af Studier over K: Valdemars Jordbog, hvori han behandler mig som en Skoledreng, der skal have paa Hovedet for sine Bommerter, indgav han et Andragende til Videnskabernes Selskab om Understøttelse til de Omkostninger, det havde forvoldt ham. Han vilde altsaa, at Selskabet skulde præmiere den Behandling, der blev mig til Del. Sagen kom for i det sidste Møde, hvor man ikke afviste den, men sendte Anmodningen til Betænkning af mig, Schiern, Thorsen, Holm og Rørdam². Jeg viste den selvfølgelig fra mig, saa meget mere som jeg allerede havde begyndt paa et Modskrift. Hvad de andre Herrer have betænkt, eller hvad de agte at betænke, veed jeg ikke; men da der er Grund til at forudsee, at en betydelig Indflydelse vil understøtte den unge Mands Anmodning, ansaa jeg det for rigtigst at skrive saaledes, at en Understøttelse, der bevilliges ham, maa af mig

betragtes som et eklatant Dadelsvotum over mit Arbeide, der er optaget i Selskabets egne Skrifter¹. Selskabet maa vælge mellem ham og mig. Dette haaber jeg at udrette med mit Skrift, foruden at forsvare min literære Ære for Publikum. —

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

6.

Til Provst, Sognepræst i Snese Jens Paludan-Müller.

Taarnborgvei 10, 12/9 1874.

Kjære Broder!

Hermed Hilsen, Broderskab og en Bog, der anbefales til velvillig Modtagelse². See efter i Indholdslisten, om der skulde være Et eller Andet, som fristede til at læse det. Hvad der er sagt om vor Reformationshistorie, vil sagtens ikke være Alle tilpas; men jeg har lige fra Begyndelsen været fuldt enig med mig selv, at jeg ikke vilde blæse i andet Horn end i mit eget. —

Din
C. Paludan-Müller.

7.

Til Etatsraad, Professor, Dr. phil. et med. Japetus Steenstrup.

Taarnborgvei 10, 4^e December 1874.

Høistærede Hr: Kollega!

I Deres Brev af 2: d. M. (— De vil ikke undre Dem over, at jeg har taget mig Tid til at sove paa det —) forelægger De mig det Spørgsmaal, om det er efter min »Tilskyndelse eller i det mindste med min Villie og Vidende«, at man har opfordret Dem til at tage Deres Søns Andragende tilbage fra Videnskaberne Selskab³. Jeg svarer derpaa: *Nei*, hverken har jeg opfordret Nogen til et saadant Skridt, eller vidst, at Nogen agtede at foretage det; for saa vidt kan jeg tilføie, at det er skeet ogsaa uden min Villie. Det er muligt, at jeg samtalevis har ladet falde en eller anden Yttring, der forstodes, som

ventede jeg efter Andragendets Bevilling for derefter at bestemme mig til et Skridt, man helst vilde forebygge; men ganske vist har jeg ikke tilskyndet Nogen til at henvende sig til Dem eller Hr: Joh: Steenstrup desangaaende. Dette vilde jo været Feighed, som om jeg frygtede det Uveir, der hang mig over Hovedet. —

Hermed er Deres Spørgsmaal besvaret; men da Deres Skrivelse indeholder Mere, maa det ogsaa være mig tilladt at fremstille mit Synspunkt af denne Sag. Jeg har sagt, at *for saa vidt* er Opfordringen skeet uden min *Villie*, som den er skeet uden mit Vidende; men spørger De, om jeg *nu*, da De har gjort mig bekjendt med den, misbilliger den, saa svarer jeg ogsaa hertil *Nei*; thi jeg ønsker baade, at dette Andragende ikke bevilliges af Videnskabernes Selskab, og at et Brud i Selskabet undgaaes. Det Første ønsker jeg, fordi jeg kun kunde tage Bevillingen som en uforskyldt personlig Krænkelse. Efter Alt hvad der foreligger, maatte den forstaaes som en Erklæring om, at Selskabet i Striden om K. Valdemars Jordbog i den Grad misbilligede mine »Studier, Andet Stykke«, at det ikke kunde udtrykke sine Følelser med Mindre, end at præmiere Modstanderens Angreb. Og dette saa meget mere, som en saadan Selskabsbeslutning *nu* vilde komme, efter at Striden ved Skrifter i Sommerens Løb har faaet Karakter af et haardt personligt Sammenstød. Da *andet* Stykke af Joh: Steenstrups *Studier* sendtes mig i Mai d. A., tillod dets overlegne Tone og enkelte nærgaaende Ytringer mig ikke at tie. Desuagtet havde jeg foresat mig, at prøve hans Irettesættelser med al Ro; men neppe havde jeg sat Pen til Papiret, før jeg overraskedes ved en Opfordring fra Vidensk: Selskab om at være første Mand i et Udvalg over det nævnte Andragende, som om man vilde sige, at jeg havde at undertrykke mine egne Følelser i Erkjendelse af Modstanderens Fortjenester. Det var dette, der gav mit »Stridskrift« større Skarphed, end først betænkt, og navnlig foranledigede mig til at gaa ud over Forsvar til Angreb; thi nu blev mit Stridsskrift et Indlæg i en Proces, der om muligt skulde afvende en Dom, som ikke jeg alene, men Publikum og Pressen maatte forstaa, som om Videnskabernes Selskab

afgjort tog Parti *mod* mig og *for* en Forfatter, der behandlede mig som en Fuskler; thi saaledes er jeg bleven behandlet alle rede i andet Stykke af Joh. Steenstrups Studier — ikke at tale om hans sidste Stridsskrift.

I Ovenstaaende vil jeg ikke have antydet nogen Mening om det almindelige Spørgsmaal: bør Selskabet tilstede Modsigelser i sin egen Kreds imod Arbejder, det har fundet gode nok til at fremkomme i denne? — eller rettere: *saaledes* fremsat vil jeg for min Del ikke besvare det med *Nei*. Jeg mindes den levende Interesse, hvormed jeg i sin Tid fulgte Kampen mellem Japetus Steenstrup og Worsaae i Selskabets egne Møder¹. Havde Joh: Steenstrup forelagt sine *Studier* til Optagelse, om muligt, i Selskabets Skrifter, skulde jeg have stemt derfor, da det saa havde staaet i Selskabets Magt at fjerne alt personligt Nærgaaende, og selve Antagelsen kun sagde, at Selskabet stillede sig neutralt i en videnskabelig Debat. —

Meget maatte jeg beklage, om denne Forvikling beredte Dem, høistærede Hr. Kollega, Forlegenheder som Selskabets Forretningsfører, saaledes som Deres Skrivelse antyder; thi jeg anerkjender saavel Deres Fortjenester af Selskabet som den Velvillie, De altid har viist imod mig, hvilken jeg oprigtig paaskjønner. Tillad mig derfor endnu en Bemærkning til Knudens Løsning, som jeg troer at burde henstille til Deres bedre Skjøn over samtlige Forhold.

Sagen staaer nu paa et andet Standpunkt, end da Andragendet indgaves; da forelaa kun mine og Joh: Steenstrups Studier. Men derefter ere vi tørnede saa haardt sammen, at Selskabet ved en Beslutning vilde komme til at dømme ikke alene over Studierne, men i det mindste middelbart over Stridsskrifterne. Saaledes vil Publikum ganske vist opfatte Afgjørelsen; og det vil i Længden ikke kunne blive ubekjendt med det i Selskabet Passerede. Skulde da, under denne forandrede Situation, Sagen ikke kunne lempes saaledes, at Andragendet indgaves andensteds, f. Ex. til den Hjelmstjerneske-Rosenkroniske Stiftelse², da Johannes Steenstrups *Studier* unegtelig indeholde Adskilligt af Værdi? eller derved, at man lod Sagen sove ind paa det Standpunkt, hvor den nu har hvilet et halvt

Aar? Udvalget kommer vel neppe af sig selv med en Betænkning; og i alt Fald kan det jo faa et Vink underhaanden. —

Ærbødigst
Deres
C. Paludan-Müller¹.

8.

Til Kaldskapellan i Nykøbing Falster. L. Koch.

Kjøbenhavn, Udenbyes, Taarnborgvei 10. 20^e Marts 1875.

Høistærede kjære Hr: Pastor!

Til Balles Levnet² maa der plukkes sammen fra mange Steder, selv om De indskrænker Dem til det Trykte. En, saa vidt jeg veed, tilstrækkelig Fortegnelse over den vedkommende Literatur, indtil respective 1843 og 1858 har De i Erslews Forfatterlexikon og i Supplementet³; men jeg kan af Deres Brev og den vedlagte Fortegnelse ikke skjønne, om De har efterseet Erslew. — Senere er der jo ogsaa kommet Et og Andet, som bør medtages, saasom Brevene fra Balle til Schack-Rathlou, trykte i Danske Samlinger⁴ (af Bruun, O. Nielsen og B. Smith) 1 Række, 6. Bind p. 244—262.

Til Oplysning af C. Colbjørnsens Virksomhed i Cancelliet har jeg i Øieblikket intet Andet ved Haanden end hvad Hist. Tidsskrift 4. Række 2. Bind meddeler om hans Strid med Præsidenten Fr: Moltke⁵. Men det vedkommer ikke Balle. At denne var misfornøiet med Cancelliet i Halvfemtserne sees tydeligt nok af Brevene til Schack Rathlou. Det synes, at Cancelliet efter Biskoppens Mening er gaaet Geistligheden for nær.

Det vilde iøvrigt vist ikke være umuligt, nu at bearbejde Balles Levnet udaf de virkelige originale Aktstykker i Arkiverne. Det er ikke saa svært at faa Adgang til disse nu i vore Dage. Og engang kommer det dog dertil, at vor Historie opbygges af de oprindelige Materialier, saa at den hele Stabel af Vildfarelser og Illusioner, som efterhaanden har opdyngtet sig af halv Viden og løse Formodninger, bliver ryddet tilside. Kan De, kjære Hr. Pastor, udføre dette Arbeide ved Behand-

lingen af en enkelt Opgave, gjør De i Sandhed en god Gjerning; men betænk vel, om det ikke skulde være Dem muligt at lægge Arkivstudierne til Grund istedetfor at sammensænke med uendelig Møie de tolv Kurve fulde af Smaanotitser, der ere spredte omkring i de sidste halvfemtsindstyve Aar af den danske Literaturs Hundreder af Smaating.

Jeg skal imidlertid gjerne tjene Dem med hvad jeg formaer, — helst naar De stiller mig bestemte Spørgsmaal. Mangen Gang vil De vel ikke faa andet Svar end nescio — spørg min Hovmester! Men en Skjælm giver Mere end han har. Noget kan jeg dog maaske finde, da jeg har lettere Adgang til de store Samlinger, end De. Men inden jeg gaaer videre, vil jeg i Henhold til Ovenstaaende spørge Dem: har De allerede de Kilder samlede, De finder angivne hos Erslew?

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

9.

Til stud. mag. Kr. Erslev.

Taarnborgvej 10, d: 18 Juni 1875.

Ærede Herre!

Meget takker jeg Dem for Deres Brev af D. D. og det medfulgte Aftryk af Deres Undersøgelse om *Valdemars Jordbog*¹. Dette havde jeg allerede læst igaar i Hist. Tidsskrift, og fornøiet mig baade over dets Form og over dets Indhold. Thi ikke maa De ansee mig for saa taabelig, at jeg ikke kan taale Modsigelse. Har Striden imellem Joh: Steenstrup og mig bibragt Dem en saadan Tanke om mig, da gjør De mig Uret. Mit »*Stridsskrift*»² imod ham fik den skarpe polemiske Karakter ikke saa meget af Irritation over [hans] arrogante Tone, som formedelst andre Forhold, jeg her ikke kan forklare, og som uden nødvendig Forbindelse med selve Stridens Gjenstand trængte mig over fra Forsvar til Angreb. Deres Modsigelser ere mig derimod netop velkomne som Opfordringer til fornyet Overveielse. Og i Hovedresultatet, Dommen over Jordbogens Betydning for historisk Forskning, ere

vi jo næsten enige. Saa meget er vundet ved Deres Arbeide, at man vel ikke oftere vil forsøge paa, at sammenkluddre, hvad der ikke lader sig forene, ved en principløs Harmonistik, men resolut see Jordbogsbladene i Øinene uden at lade sig blænde af en kritikløs Veneration.

Hvad der gjør mig mest betænkelig ved Deres Arbeide er netop dette, at De skyder *Skriverbogen* tilside for at sætte en Geistlig i Kongens Kancelli eller Renteri i dens Sted som den, der har samlet alle Stykkerne i Moderhaandskriftet. Jeg vidste det godt, at »Skriverbogen« vilde volde Anstød; og jeg veed, at den endnu virker som en Synaal i et Stolessæde. Men hidtil i det mindste staaer den alene som tilstrækkelig Forklaring af Moderhaandskriftets Underligheder, Øieblikkeligheder, Sjuakeri. Var Samleren af de originale Stykker den Mand, De antager¹, saa maatte han jo have samlet dem tidligst i Erik Glippings Tid. Hvad vilde han da med Udkast fra Valdemar II's Tid? hvad vilde han med Smaaestykker, hvis hele Betydning var at fastholde et eller andet i et Fortids-Moment brugeligt lille Stykke, der efterat være benyttet kunde være vandret i Forretningsmandens Papirkurv, saa snart det havde gjort sin Nytte i Øieblikket? For en Mand som Deres kunde disse Stykker kun have en historisk Interesse, ikke en praktisk, — ikke engang de fire første — ikke engang de *to* første; thi nu i Erik Glippings Tid vare alle disse Forhold helt forandrede. Han kunde finde Stykkerne i Arkivet, men ikke bruge dem som Grundlag for sin Embedsvirksomhed: hvorfor skulde han saa have ladet dem afskrive i monumental Form i Forbindelse med ganske uensartede Stykker, som i det mindste for en Del (ikke alle) havde blivende Betydning for den anden Side af hans Aands- og Embedsliv, — de geistlige Stykker? — ladet dem afskrive efter en *forud lagt Plan* om at behandle dem med samme Omhu som disse, — ligesaa noble og betydningsfulde som disse? — Svarer De, at det Ensartede hidrører fra Afskriveren, saa frelser det ikke Deres høie Geistlige som *Samler*; thi dennes Interesse af at sammenstille Stykker, som for ham ikke havde praktisk Betydning, medens han til Embedsbrug maatte have Afskrift af hvad der *nu* gjaldt, bliver lige uforklarlig.

vi jo næsten enige. Saa meget er vundet ved Deres Arbeide, at man vel ikke oftere vil forsøge paa, at sammenkluddre, hvad der ikke lader sig forene, ved en principløs Harmonistik, men resolut see Jordbogsbladene i Øinene uden at lade sig blænde af en kritikløs Veneration.

Hvad der gjør mig mest betænkelig ved Deres Arbeide er netop dette, at De skyder *Skriverbogen* tilside for at sætte en Geistlig i Kongens Kancelli eller Renteri i dens Sted som den, der har samlet alle Stykkerne i Moderhaandskriftet. Jeg vidste det godt, at »Skriverbogen« vilde volde Anstød; og jeg veed, at den endnu virker som en Synaal i et Stolessæde. Men hidtil i det mindste staaer den alene som tilstrækkelig Forklaring af Moderhaandskriftets Underligheder, Øieblikkeligheder, Sjuakeri. Var Samleren af de originale Stykker den Mand, De antager¹, saa maatte han jo have samlet dem tidligst i Erik Glippings Tid. Hvad vilde han da med Udkast fra Valdemar II's Tid? hvad vilde han med Smaaestykker, hvis hele Betydning var at fastholde et eller andet i et Fortids-Moment brugeligt lille Stykke, der efterat være benyttet kunde være vandret i Forretningsmandens Papirkurv, saa snart det havde gjort sin Nytte i Øieblikket? For en Mand som Deres kunde disse Stykker kun have en historisk Interesse, ikke en praktisk, — ikke engang de fire første — ikke engang de *to* første; thi nu i Erik Glippings Tid vare alle disse Forhold helt forandrede. Han kunde finde Stykkerne i Arkivet, men ikke bruge dem som Grundlag for sin Embedsvirksomhed: hvorfor skulde han saa have ladet dem afskrive i monumental Form i Forbindelse med ganske uensartede Stykker, som i det mindste for en Del (ikke alle) havde blivende Betydning for den anden Side af hans Aands- og Embedsliv, — de geistlige Stykker? — ladet dem afskrive efter en *forud lagt Plan* om at behandle dem med samme Omhu som disse, — ligesaa noble og betydningsfulde som disse? — Svarer De, at det Ensartede hidrører fra Afskriveren, saa frelser det ikke Deres høie Geistlige som *Samler*; thi dennes Interesse af at sammenstille Stykker, som for ham ikke havde praktisk Betydning, medens han til Embedsbrug maatte have Afskrift af hvad der *nu* gjaldt, bliver lige uforklarlig.

Den høie Geistlige synes mig er for svag til at bære Deres Resultat. Skriversbogen forklarer Alt. Tiden faaer vise, om nogen anden tilstrækkelig Forklaring kan findes. Skeer det, inden jeg flytter ud paa Kirkegaarden, skal jeg med Fornøielse lade Skriversbogen fare.

Deres
C. Paludan-Müller¹.

10.

Til Professor, Dr. phil. J. L. Ussing.

Taarnborgvei 10, ²⁰/₁₁ 1875.

Høistærede kjære Hr: Professor!

Deres Opfordring igaar har sat mig i en Forlegenhed, jeg maa ty til Deres prøvede Velvillie for at komme ud af. Efter at jeg havde læst min Afhandling om Saxo i Vid: Selsk:², foranledigedes jeg til at love den til Historisk Tidsskrift. Men først henvendte jeg mig til Etatsr: Steenstrup³ med Forespørgsel, om Vidensk. S: vilde have den til Skrifterne eller Oversigten, eller om det vilde give mig fri Haand over den. Og udtrykkelig stillede jeg det til hans Afgjørelse (ubetinget, at *afgjøre* Sagen); men han erklærede mig ligesaa bestemt, at jeg kunde gjøre med Arbeidet hvad jeg vilde. Jeg sendte det derefter til Tidsskriftets Redaktion, hvor det endnu befinder sig; og jeg er ikke *vis* paa, at det antages, saasom det polemiserer imod et Stykke, der er tidligere trykt i samme Tidsskrift⁴. Men nu, indseer De, kan jeg ikke tage det tilbage uden at staa som et Vrøvlhoved; og jeg kan heller ikke ret vel give til Oversigten en Kraftextrakt uden at støde Tidsskriftets Redaktion eller Bestyrelse. Ikke at tale om, at en saadan Extrakt i sig selv er vanskelig, da Afhandlingen netop var saa knap anlagt, som muligt, saa at den selv egentlig ikke er andet end Extrakt af mine Tanker og Samlinger over Gjenstanden. —

Det er jo ogsaa i andre Tilfælde skeet, at en i Selskabet læst Afhandling er trykt andensteds end i dets Skrifter og Oversigt. Saa meget mindre kunde jeg tage i Betænkning at disponere over min, som skeet er⁵.

Tør jeg paaregne Deres Velvillie for at komme ud af denne Forlegenhed? — og tør jeg haabe, at De vil tage paa Sagen med lidt Varsomhed? De kjender den Spænding, der indtraadte imellem Steenstrup og mig — sikkert ogsaa flere Medlemmer af Selskabet — i Anledning af hans Søns Petition om Understøttelse og min Modstand derimod¹. Denne Sag tog en Vending, jeg kunde være tilfreds med; men det var mig dog ubehageligt, om der i Selskabet blev nogen Misstemning tilbage. For at faa mit Fartøi paa ret Kjøl i dette Farvande, skrev og læste jeg Afhandlingen om Saxo. Dette har jeg ligefrem sagt til Steenstrup. Nu skulde det gjøre mig ondt, om der dog kom Knuder og Vanskeligheder over denne Affære. Kan den ikke gaa videre ad den Vei, den nu er kommen ind paa? Og især: kan den ikke afgjøres imellem Dem og mig uden videre Indblanding af Steenstrup eller Andre?

Med Høiagtelse og Hengivenhed
C. Paludan-Müller.

11.

Til Kaldskapellan i Nykøbing Falster. L. Koch.

Kbhvn. Taarnborgvei 10. d: 25 Marts 1876.

Hjertelig Tak, kjære Hr. Pastor! for Deres venlige Hilsen af 17de d. M. og det medfulgte Exemplar af Deres N. E. Balle². Jeg havde haabet at kunne læse den strax, derfor opsatte jeg min Tak nogle Dage; men saa kom der Andet, der vilde afgjøres uden Ophold, saa at jeg maa lade Bogen ligge et Par Uger. Jeg har nemlig den — nescio om gode eller onde Vane, at jeg ikke lettelig tager fat paa en Bog, førend jeg kan sætte mig og læse den ud i Et, fra Ende til anden; stykkevis smager den mig ikke.

Ved at blade i Deres Bog stødte jeg tilfældig paa S. 112—13, om T. C. Bruns Fritimer. Saavidt jeg veed, har det hverken været Guldberg eller Balle, der foranledigede Skandalen med Omkonfirmationen (S. 113, Lin. 16—17)³, men Dronning Juliane Marie selv. Hun var furios, — og ikke med Uret; thi Brun havde faaet hende til at subscribere paa sin Bog og

hendes Navn stod øverst paa Listen, hvilket rigtignok tog sig løierligt ud for en Dame, der prætenderede at være en Forkæmper for gode Sæder ved Hoffet og i Byen. Hun mente sagtens allerede at høre Folk hviske i Krogene: hun lod Hovedet slaa af Struensee, fordi han kom Dr: Karoline M. lidt for nær; men selv sidder hun i sin Sofakrog og delikaterer sig med Fritimernes fade Fornøieligheder! — Kjendte man hvad der er passeret mellem Slottets fire Vægge, vilde det maaske vise sig, at Bruns Behandling ved Kabinettsordren af 16 Dcbr. 1783 var det eneste Middel til at frelse ham fra langt værre Ting. — Det var overhovedet en meget vanskelig Tid for de Regerende med Hensyn til Pressen. Skrivefriheden i den Form, Struensee havde indført den, kunde og burde ikke bestaa; men uden Erfaring som Magthaverne vare, vidste de ikke que faire. Og Enevoldsmagten stod endnu som den, der skulde regulere Smaat og Stort. Guldberg imellem en Pjalt som Chr. VII og en stolt og heftig Dronning som J. M. havde Ondt at gjøre: skulde han hellere lade Brun sættes i Rasp-huset? —

Endnu engang min foreløbige Tak for Bogen.

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

Behag at bringe Deres Biskop¹ og Hr. Pastor Haar² Hilsen fra mig ved Leilighed.

12.

Til cand. mag. Kr. Erslev.

Taarnborgvej 10, 16/6 1876.

— — — [Behandling af en Række Enkeltheder i Kr. Erslevs Afhandling »Om møntregningen i »Valdemars Jordebog« i Danske Samlinger 2. R. IV, 136—41].

De beraaber Dem flere Gange i D. Saml: paa de mange Aktstykker, De har gennemgaaet. Men mig er det umuligt paa denne Maade at komme til en Overbevisning; thi ret beseet faaer Læseren dog ikke Andet end Deres Forsikkring

om, at saaledes har De opfattet Aktstykkerne. Man maa imidlertid i denne saa høist indviklede og vanskelige Sag — thi at — ikke Mønt-, men Pengesagen er et af de allervanskeligste Kapitler i vor Fortidshistorie vil De indrømme — fastholde Fordringen om at see med egne Øine. Om en tro Meddelelse af hvad den ærede Frf: har seet, tvivler jeg ingenlunde; men har han ogsaa seet Alt hvad der staaer, og har han sondret saa skarpt imellem de Begreber, her komme i Betragtning, som man maatte fordrø for at kunne slaa sig til Ro med hans Paastande om, at saa er Tingen. Mig synes, oprigtig talt, at han har taget Spørgsmaalet vel meget som Numismatiker; men det, her bliver Afgjørende, er mindre Mønt end Penge. —

Der var meget at sige endnu om denne Sag. Men jeg er træt. Behag at overveie disse Bemærkninger og glæd mig saa ved at meddele mig Deres Tanker derom —

forbindtligst
C. Paludan-Müller.

13.

1876 22. Oktbr. Votum i Anledning af en til Høring hos det filosofiske Fakultet fremsendt Ansøgning om Pengeunderstøttelse fra Stifterne af »Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie«.

Ganske afseet fra beslægtede Foretagender i andre Lande kan der ikke være Tvivl om, at det var høist fortræffeligt, om de utrykte Kilder til vor Historie droges frem for Lyset og kom i Alles Hænder. Et aarligt Bidrag af Staten hertil er ingenlunde nogen ubeskeden Fordring. Men med al Agtelse for de enkelte Ansøgers Videnskabelighed, finder jeg dog Ingen [*i Marginen tilføjet*: i alt Fald med Undtagelse af Dr: O. Nielsen¹] iblandt dem, der ved foregaaende Udgaver yder personlig Garanti for tilfredsstillende Udførelse af *dette* Slags Arbeide. Saameget vanskeligere er det at faa Bugt med de Betæneligheder, der iøvrigt knytte sig til deres Andragende. Dette sigter til at forøge den Adspaltelse af tilgængelige Kildeskrifter, der nu allerede længe i saa høi Grad har været en Plage for vore Historikere. Hvorfor skulle vi vedblive at

sprede Aktstykker i alle Verdenshjørner, da vi allerede have altfor mange »*Samlingssteder*«. Danske Samlinger, Fyenske Samlinger, Jydske Samlinger, Kirkehistoriske Samlinger, Monumenta historiæ Danicæ, Aarsberetninger fra Geheimerarkivet og fra Rentekammerarkivet, Danske Magazin, ere alle helt eller tildels anlagte paa at optage Aktstykker eller andre Kildeskrifter; og der udkommer jo ikke en Monografi over ældre danske Forhold uden et Bilag af hidtil Utrykt. Vi have desuden en langt over hundredaarig Institution, som just er stiftet til det, Ansøgerne nu ville paatage sig, nemlig det Kl: Danske Selskab; og Videnskabernes Selskab har taget i sin Haand et nær beslægtet og høist nødvendigt Arbeide, Udgivelsen af Regesta diplomatica. Det er sandt, at disse Selskaber i senere Aar ikke have arbeidet med tilbørlig Kraft for denne Opgave; men vilde Staten optage den som sin ved at bevillige Midler dertil, var det hensigtsmæssigere, at den bragte nyt Liv i de fast organiserede Samfunds Arbeide, end at den fremkaldte endnu et Selskab, der, jeg gjen tager det, ikke *som saadant* giver Garanti for, at Maalet vil naaes.

Det forekommer mig derhos betænkeligt, at Selskabet forlanger fri Haand over de Penge, Staten eventuelt bevilliger, uden at give nogen Sikkerhed for deres frugtbringende Anvendelse i *rette Tid*. Det er umuligt at glemme, hvorledes det hidtil er gaaet med Registeret til *Scriptores rerum Danicarum*¹. Overraskende Oplysninger derom bragte Fædrelandet i Sommer under Striden mellem V og K. L.² En uhensigtsmæssig Organisation af Arbeidet og en sløvende Langsomhed i Udførelsen har ladet Omkostningerne løbe op til en utrolig Sum, uden at Offentligheden endnu har seet det Allermindste af Registeret³. At et Par af Arbeiderne ved »det dyre Register« ere Medlemmer af det nye Selskab⁴ forøger ikke Tilliden til, at Statens Penge nu vilde bringe hurtig og rigelig Frugt. Langt bedre Udsigter var der, om Staten henvendte sig til en eneste Mand som Dr: Holger Rørdam⁵, der med stor Energi og Indsigt har i forholdsvis kort Tid udgivet adskillige værdifulde Kildeskrifter og Aktstykker, og satte ham under det Kl. Danske Selskabs Ledelse. Men rigtignok maatte den da

ogsaa benytte sin Tilsynsret over dette kongelige Selskab til at vække det af dets nuværende Søvn¹.

Meget af det Stof, Ansøgningen nævner, hører netop hjemme i Danske Magazin. Af *Tegnelser* fra det 16: Aarhundrede er et Stykke allerede trykt der; jeg seer overhovedet ikke rettere, end af Selskabets Stofliste kunne N° 1, 2, 3² ikke finde nogen bedre Plads end netop i Danske Magazin, medens N° 4³, første Post, altid maa blive Enkeltmands Sag, og af Resten af dette Nummer kun nogle Forordninger trænge til nye Udgaver. Hvad N° 5⁴ angaaer, da var det ønskeligt, at man engang for alle vilde slaa sig Diplomatariet af Hovedet. Det kommer dog aldrig. Vi trænge mere til Publikation af Nyt og til at Regesta holdes i Linie med det trykte. Giver Staten Penge til N° 5, bliver det kun en Fontanelle paa dens altfor blodrige Kasse.

Jeg kan derfor ikke tilraade Fakultetet at anbefale det nye Selskabs Andragende i den Form, hvori det foreligger. Men det skulde glæde mig, om Fakultetet tog Anledning deraf til at lægge Ministeriet Publikationen af utrykte Kildeskrifter paa Hjerte og at opfordre det til at bringe nyt Liv i Danske Magazin.

C. Paludan-Müller.

14.

Til Docent Julius Lange.

Taarnborgvej 10, 4^e December 1876.

Kjære Søstersøn!

Behag at læse Indlagte. Du vil derefter ikke anklage mig for Uordholdenhed, naar jeg nu *ikke* leverer den lovede Anmeldelse af Osc. Freder. Krigshistoriske Arbeide⁵. Jeg for min Del er vel tilfreds med at være frigjort fra mit Tilsagn; thi hvad jeg har samlet til Anmeldelsen, og som paa en Otte-dagstid kunde føres i Pennen, kan godt bruges til anden Udarbeidelse, og ligeledes de Timer, Blæk og Papir, derved spares. — Hvad angaaer en Anmeldelse af Carlssons Det pfalz: Huset⁶, saa erindrer Du, at jeg bestandig har forbeholdt mig en længere Ferie dertil. Og dernæst er det jo ønskeligt, at

have enten Værket helt paa Bordet, eller antagelig Vished for, at det ikke bliver fortsat ud over den fjerde Del, den nu foreliggende sidste af den svenske Text; saa meget mere, som man ikke ret seer, i hvilket Forhold denne er tænkt at skulle staa til den forkortede tyske Udgave. Og endelig: agter Frf. ikke at gaa ud over Carl XI? tør vi ikke haabe en Carl XII af ham?

Altsaa: jeg skriver ikke nogen Anmeldelse af Oscar Frederiks Arbeide, og jeg kan heller ikke levere et andet Bidrag til Tidsskriftets 1: Hefte¹, da dettes Trykning allerede skal begyndes strax efter Nytaar, til hvilken Termin jeg altsaa maatte have min Portion færdig. Men sætter Tidsskriftet Pris paa, at have mit Navn blandt sine Medarbeideres, har jeg Intet imod at det optages paa Listen. Thi jeg ønsker det oprigtigt alt Held og vil gjerne bidrage dertil.

Naar du skriver til Hr. Dr. Tengberg², beder jeg Dig hilse ham fra mig og takke for hans venlige Brev, der kom netop tilpas til at spare mig et spildt Arbeide. —

Din
C. Paludan-Müller.

15.

Til Samme.

Taarnborgvej 10 ⁶/₁₂ 1876.

Kjære Søstersøn!

At sende mit Brev til Dr. Tengberg har jeg i og for sig Intet imod; men da jeg har Andet at bestille end at føre Kopibog over min Korrespondance, kan jeg nu ikke nøie huske hvert Ord eller hvert Komma. Jeg maa altsaa forlade mig paa Dit Skjøn, læggende Sagen ganske paa Din Samvittighed og truende Dig med Steiler og Hjul, dersom der kommer Stødthed imellem Svenske og Danske, eller en blodig Fem-aarskrig mellem Sverrig og Danmark, over et keitet eller kantet Ord i mit Brev.

Men hvad en Anmeldelse af Carlssons Værk³ angaaer, der skulde kunne loves Tengberg til første Hefte, altsaa færdig fra min Haand en Ottedagstid efter Nytaar, saa har jeg, som

Du selv bedst veed, hverken givet noget *bestemt* Løfte om en saadan, eller noget Løfte om at være færdig til en bestemt Dag. Med Oscar Frederik var det en anden Sag, saasom jeg havde saa godt som alt Materialet paa rede Haand i min Bordskuffe. Saaledes staaer jeg ikke til Carlsson. Her skal ikke blot redigeres, men samles. Og jeg kan ikke gaa fra den Grundtanke, der har regeret hele min literære Virksomhed, — den Tanke, Redaktionen af »Theologische Studien« udtrykte ganske vel saaledes: »keine Studien ohne Kritik, keine Kritik ohne Studien«. Jeg kan derfor ikke bemyndige Dig til at love Tengberg en Anmeldelse — eller blot en halv Anmeldelse med Løfte om Fortsættelse — til første Hefte. Du vil sige: Ja *naar* da? Dertil svares, at et Løfte ligger som en Brilleslange paa min Samvittighed og tillader den ikke at sove ind, selv uden at en aarvaagen Vækker staaer ved Siden og purrer. Men i ethvert Fald vil jeg dog benytte hvad der nu er arriveret mig med mit bestemte Løfte til at see saa meget af Tidsskriftet, at jeg med nogen Indsigt i Forholdene kan gaa til Opfyldelsen af det ubestemte. Jeg beder Dig indrette Dine Ord til Tengberg derefter. —

Vale et fave
Din
C. Pal-Müller.

16.

Til Sognepræst, Dr. phil et theol. C. A. H. Kalkar.

Taarnborgvej 10 ¹²/₁ 1877.

Hjertelig Tak, kjære Hr. Doktor, for Deres og Deres Kones venlige Hilsen til mig og mine Døttre i vor Sorg¹. Og bring Deres Kone en Tak fra Henriette for det virksomme Venskab, hun viste hende i de Aar, vi levede sammen i Odense. Saa kom der Overgangsaar, hvor Henriette ofte følte sig nedtrykt, legemligt og aandeligt, og hvor en jævnaldrende Veninde havde været en sand Velsignelse for hende. Og nu i den sidste Afdeling af hendes Liv hjemsøgte hun af en Svaghed i Benene, der nødte hende til et aldeles tilbagetrukket Liv. Det var derfor jeg skaffede os en fast Bopæl, der passede for hende.

Hendes Død var vel ikke uden Lidelse, men saa hurtig, at hun neppe har havt nogen klar Bevidsthed om hvad der foregik med hende.

Deres
C. Paludan-Müller.

17.

Til Statsraad Hans Forssell.

Kjøbenhavn, d: 22 November 1877.

Deres Excellences

velvillige Skrivelse af 5. d. M. har Undertegnede rigtig modtaget og skulde ikke have opsat at besvare det [!], dersom jeg strax havde kunnet efterkomme Anmodningen om mit Photographi. Men hvor meget jeg ledte i mine Gjemmer, fandt jeg intet, jeg kunde sende, saa at jeg maatte lade tage et nyt, hvilket ved Photographens Langsomhed medtog mere Tid end tilbørligt. Jeg tilføier, at jeg i min Alder kun har ladet mig afbilde, fordi en Mand af saa høi Betydning i Literaturen og Samfundet har forlangt det; thi har Jorden taalt mit Aasyn i 72 Aar, bør den være fri for at plages deraf naar jeg er i min Grav.

For Deres Excellences Billede takker jeg ærbødigst. Det pryder mit Hus-Album som Minde om en Mand, der ved sjeldne Talenter og Studier tidlig har fundet fortjent Anerkjendelse baade som Videnskabsmand og Statsmand.

Allerærbødigst
C. Paludan-Müller.

18.

Til Folketingsmand, Borgerrepræsentant C. St. A. Bille.

Taarnborgvej 10

³⁰/₁₂ 1877.

Igaar Aftes modtog jeg det vedlagte Brev. Først læste jeg Navnet som Brun¹, og tænkte paa Bibliothekaren — Haanden havde intet advarende; — men ved nærmere Eftersyn i bedre Lys kan jeg ikke tvivle paa, at det jo er *Deres* Navn. I denne

Forudsætning takker jeg Dem for Meddelelsen. At den 27 Juli i Knuth's Manuskript¹ er galt, kunde jeg nok see, men fornuftigvis ikke falde paa anden Rettelse end den 17de. Sagen har vel nu kun en ringe Betydning for Historien, men en langt større som Advarsel om at see sig nøie for i en kritisk Undersøgelse især af Biomstændigheder, der meget ofte blive afgjørende for Dommen over hele Fremstillingens Paalidelighed. Derfor er Deres Meddelelse mig af stor Interesse. De vil da ogsaa forstaa, at jeg nu ønsker at komme helt tilbunds i Kvæstionen. Den 16 Juli 1848 som Nordstjernens Afgangsdag er paafaldende; thi det var en *Søndag*. Dette bragte mig til at studse; jeg saa da efter i *Fædrelandet*. Der finder jeg i 9de Aargang N° 181, for Løverdag den 15 Juli 1848, at Nordstjernens Afgang til Travemynde er annonceret til *Mandag den 17 Juli Kl: 2*. Muligt er det jo imidlertid — især under Forhold som dem i Sommeren 1848 — at Dam[p]skibet af en eller anden Grund dog er afgaaet om Søndagen. Tillad mig derfor at spørge om Deres Hjemmel for den 16^e. Jeg formoder, at De har Kalender- eller Dagbogsoptegnelser. Og i ethvert Fald beder jeg Dem række mig Haanden med samme Velvillie som i Meddelelsen for at faa Spørgsmaalet klaret. Den 27^e for den 17^e er et enkelt feilskrevet Ziffer; men hvorledes skal man forklare den 27 for den 16^e? Det vilde jo see ud som en bevidst Forvanskning; og hvortil denne?

Dersom De glæder mig med et Svar, udbeder jeg mig Brevet af ²⁰/₁₂ 77 tilbage. —

Ærbødigst
Deres forbundne
C. Paludan-Müller.

19.

Til Professor H. F. Ewald.

Taarnborgvei 10. ³/₁ 1878.

Kjære Hr: Professor!

Jeg takker Dem nu for Niels Brahe², som jeg lukker i dette Øieblik. — Den har givet mig et helt andet Indtryk end Knud Gyldenstjerne³, der var langt mere Roman, medens N. B. sna-

rere er et Tidsbillede. Den Betegnelse burde disse to Fortællinger ombytte. — De læses jo begge med levende Interesse; men at Knud Gyldenstjerne fængslede mig stærkest, havde baade en rent udvortes Grund og en aldeles subjectiv. K. Gldst: fik jeg Ro til at læse paa min Vis, fra Først til Sidst, ud i Et, saa jeg modtog det fulde Indtryk; men N. Br. har jeg tilfældigvis maattet afbryde fire eller fem Gange. — Det er det Ene. Hovedsagen er dog, at K. Gl: er vel saa meget et Digtværk, hvor de udenfra givne Grundlinier af Factisk have ladet Fortælleren stor Frihed i Opfindelserne. I N. Br. kjender jeg alle Hovedlinier i Forveien. Jeg har ogsaa levet i det store Hus, — har selv i længere Tid færdedes i Salene og Gallerierne, og veed hvor Gangene føre hen. Nytt for mig var næsten kun Dekorationer og Møblementet.

Endnu engang Tak for den skjønne Julegave, ledsaget med et glædeligt Nytaar og Ønsket om Kraft til at fortsætte Deres paaskjønnelsesværdige Virksomhed.

Deres forbundne
C. Paludan-Müller¹.

20.

Til Udenrigsminister Otto Lensbaron Rosenørn-Lehn.

Taarnborgvei 10, d: 5. Oktober 1878.

Deres Excellence

ville tillade mig at takke for Indbydelsen til Tirsdag den 8de, men tillige undskyldte at jeg ikke kan modtage den. Min Døvhed gjør mig Deltagelse i et mindre Selskab af Fremmede ubehagelig, fordi jeg enten maa sidde stum som en Idiot eller drage de andre Gjæster ind i høirøstet Conversation, lige besværlig for dem og pinlig for mig. Bedre finder jeg mig endda tilrette i en større Kreds, hvor der som oftest er En, To, eller Tre, der kunne og ville nøies med den lille Rest af Hørelse, der gjør mig en Samtale mulig — daarligt nok endda; eller hvor jeg i alt Fald kan være ubemærket. — Dertil kommer, at jeg nu i min Alderdom undertiden har Anfald af den Svaghed, Holberg omtaler i den 447: Epistel².

Jeg vilde nødig, at Deres Excellence, der har vist mig saa

megen Velvillie, skulde ansee mig for en Særling, der af Lune skyer Selskab. Derfor har jeg benyttet denne Leilighed til en ren Forklaring hellere end til en almindelig Undskyldning.

Allerærbødigst
C. Paludan-Müller.

21.

Til Professor L. Daae.

Kjøbenhavn d: 14° Februar 1879.

Modtag min hjertelige Tak, høistærede Hr: Professor, for Deres venlige Brev af d: 6: d. M. og Deres Lykønskning til mit Embedsjubilæum¹. At De havde bemærket nogle af mine videnskabelige Arbeider, har jeg vel kunnet skjønne af Deres Skrifter; og har Et eller Andet fundet Deres Bifald, er det mig en stor Opmuntring. Thi af og til har jeg svært ved at fastholde Troen paa, at det meget Arbeide med at oplyse mit Fædrelands Historie er til nogen sand Nytte. Hvad nytter det et Folk uden Fremtid at kjende sin Fortid? — Langt heldigere ere de norske Historikere stillede. Man sporer tydeligt, at de arbeide i Tro og Haab, og at det norske Folk modtager Frugterne af deres Virksomhed med Paaskjønnelse. Jeg veed intet Bedre at ønske Dem, høistærede Hr: Professor, end at De altid maa beholde Del i denne Lykke.

Med Høiagtelse
Ærbødigst
C. Paludan-Müller
Prf: v: Kbhvns: Un:

22.

Anbefaling for mag. art. Kr. Erslev.

Frederiksberg, Taarnborgvej No 10 d: 28 Marts 1879.

Hr: Cand: mag: Kristian Erslev er mig bekendt som en ung Historiker af det bedste Haab. Ikke alene har han gjort en meget god Magisterconferents i dette Fag, men hans ikke

faa publicerede større og mindre Afhandlinger vise baade grundig Lærdom og god Kritik. Han opholder sig for Tiden i Udlandet¹ og agter at udstrække sin Reise til Italien, om han kan samle de fornødne Midler dertil. Det behøver ikke at forklares, at et Ophold i dette klassiske Land vil være af stor Betydning saavel for hans Fagdannelse som for hans almindelige Aandsudvikling. Jeg anbefaler ham derfor paa det Bedste til den Understøttelse, han ansøger om. —

C. Paludan-Müller
Professor ved Universitetet.

23.

Til Professor, Dr. phil. Svend Grundtvig.

Taarnborgvej 10. 29: Mai 1879.

Høistærede Hr: Kollega!

Jeg vidste ikke, at der var Møde i Løverdags om Stiftelsen af Samfundet til Udgivelse af gammel isl: og dansk Literatur. Dette til Undskylding for, at jeg da endnu ikke havde afgivet Erklæring om min Stilling til Indbydelsen. Hvad Sagen i sig selv angaaer kan jeg kun svare, at jeg ved nu i denne Anledning at mønstre mine Forbindelser og Forpligtelser finder mig som Bidrager indlemmet i saa mange Samfund, at det vilde være betænkeligt at indtræde i endnu flere. Jeg kan derfor ikke have den Ære at følge Deres m. Fl: Indbydelse.

Ærbødigst
C. Paludan-Müller.

24.

Til Dr. phil. Kr. Erslev.

Taarnborgvej 10. ¹⁰/₁₁ 79.

Til Hr: Dr: ph: Chr: Erslev.

Lad mig ønske Dem til Lykke med Disputatsen i Løverdags². Efter hvad jeg har hørt om den, gik jo Alt tilfredsstillende, saa De har al Grund til at være glad over Dagen. Og

nu seer jeg af Deres venlige Linier, som jeg modtog i dette Øieblik, at De ogsaa er det. Jeg kunde ikke komme, fordi et Ildebefindende, som flere Gange har plaget mig i dette Efteraar, holdt mig fast i min Stue.

Gud være med Dem og unde Dem en rask og heldig Fremgang ad den videnskabelige Bane, De saa hæderlig har be-
traadt.

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

25.

Til Dr. phil. Kr. Erslev.

[Dec. 80¹].

Høistærede kjære Hr. Doktor!

Tak for Deres venlige Brev af 15 d. M. Da De forleden Aften meddelte mig Deres Beslutning om at indtræde i Geheimearkivet², overraskede den mig, saa at jeg kom til at tale, hvor jeg burde have indskrænket mig til at høre, eller dog til at tale noget stærkere end jeg vilde og burde. Har dette saaret Dem, beder jeg Dem om Tilgivelse. De kan ikke være i Tvivl om, at det ikke har været af Mangel enten paa Deltagelse for Deres Fremtidsvel, eller paa Interesse for historisk Videnskab.

At De har gjort hvad Deres Situation kræver, har Deres Brev overtydet mig om. Gid det da maa blive til Held og Tilfredsstillelse for Dem. Vi Tilskuere opgive dog ingenlunde Haabet om, at vort Stakkels Fædreland i Dem ogsaa fremdeles vil have en Støtte for dets videnskabelige Historie; og hvad mig angaaer er det mit oprigtige Ønske, at de Farer, der true at kvæle sand Videnskabelighed under Arkivets overvældende Detailmasse, ikke maa faa Magt over Dem. Danmark har mere at kræve af Dem, end at puste Støvet af de gamle Pergamenter, hvor værdifulde og uundværlige disse end ere for Videnskaben.

Med Ønsket om alt Godt

Deres
C. Paludan-Müller.

26.

Til Professor L. Daae.

Taarnborgvei 10 d: 28 Januar 1881.

Høistærede Hr: Professor L. Daae.

Deres venlige Brev af 20: d. M: har jeg modtaget med levende Paaskjønnelse og oprigtig Tak saavel for den mig viste Velvillie som for de interessante Meddelelser, der staa i Forbindelse med K. Christiern d: Førstes Romerreise. — — —

Havde jeg vidst eller anet, at Deres Festskrift om K: Christierns 10 Aar¹, vilde mishage Upsalenserne, da havde jeg rimeligviis gjort min lille Anmeldelse af Skriftet² noget længere; thi det er mærkeligt, hvor ømtaalige Opsvenskerne endnu ere naar der røres ved deres ældre Historie. Jeg har ogsaa nok erfaret, at hvad jeg har sagt om Sten Sture og om Blodbadet har stødt an i Upsala. Og formodentlig vil man der finde, at min Anmærkning p. 65 (Chr: I's Reiser) træder dem paa Ligtornene. Man faaer finde sig i deres daarlige Humør!

Høiagtelsesfuldt
Deres Ærbødige
C. Paludan-Müller.

27.

*Til Docent Julius Lange.*Taarnborgvei 10, ³/₁₂ 81.

Kjære Søstersøn!

Om min Søster Louises³ Tunghørighed veed jeg intet Authentisk. Medens vi levede sammen hjemme i Kjerteminde indtil vor Konfirmation, veed jeg ikke at der har været videre Tale om, at hun ikke hørte godt. Senere skiltes vi ad eller: levede vi mere adskilte end sammen. Jeg har tænkt mig, at hendes Tunghørighed maa have udviklet sig stærkt i høiere Alder, — maaske efter en Barselseng, saaledes som det er gaaet Marie Black (Paludan-Müller)⁴, hvis Fader ikke havde Skade paa Hørelsen, medens Farfaderen⁵ ikke hørte godt, — skjøndt han dog ikke vides at have været væsentlig hindret deraf i

sin Embedsvirksomhed. Dine Søkende — og vel snarest Therese — maa vide bedre Besked derom, end jeg.

Hvad mig angaaer, da erindrer jeg med Sikkerhed, at i en Alder af vel omtrent 6—8 Aar fik jeg et Øreflod, idet et grønagtigt, ildelugtende Fluidum løb ud — mig synes af det *hoire* Øre. Den ubehagelige Lugt har vist netop været det, der især gjorde Indtryk paa mig, da jeg altid, — og indtil nu — har havt en meget skarp Lugt, der ofte har plaget, og plager, mig, saasom Verden har langt flere onde end gode Lugte. Fra den Tid har jeg hørt de Ældre tale om, at jeg ikke hørte godt; men det gik mig i min Opvext ikke synderlig til Hjerter. — 1822 blev jeg Student; i første Halvaar 1826 fik jeg en slem Benskade, der tvang mig i en hed Sommer til streng Husarrest, ja til flere Maaneders Stillesiddende i en Lænestol. Det var mig til stor Plage. Da fornem jeg først ret bestemt den *Tummel i Hovedet*, der senere aldrig har forladt mig, og som har allieret sig med min oprindelige Svaghed, saa at jeg nu vil have svært ved at sige, om Tunghørigheden har sin Grund enten i Høreorganernes Svaghed eller i det aldrig endende Spektakel i Hovedet, som vel maa hidrøre fra Abnormiteter i Blodcirkulationen. Jeg mindes ikke, at min Fader har klaget over *Tummel i Hovedet*.

1840 laa jeg nogle Maaneder her i Kjøbenhavn (— ellers bosat i Odense —) for at disputere. Den Tid benyttede jeg til at søge en Ørenlæge: A. B. Schütz, nu Etatsraad¹. Han førte med stor Virtuositet et fint Guttapercharør gennem Næsen bagind i Øret, — eller maaske rettere: ind bag Trommehinden, i begge Ørene, og førte saa en Luftstrøm derigjennem. Da dette var gjort et Par Gange, var Operationen mig meget behagelig; og efter et Halvaars Forløb mente jeg at spore saa god Virkning, at ihvorvel ingen af mine Plager forsvandt haabede jeg dog, at i det mindste fuldstændig Døvhed, eller en høi Grad af Tunghørighed, vilde være udsat en halv Snes Aar længer, end Tilfældet vilde have været uden denne Kur. I 1868 tog jeg atter en kortere Tur af samme Art hos samme Læge.

Men siden den Tid er det gaaet jævnt ned ad Bakke. Min Feil er, at jeg lever for længe. Næsten alle normale Mennesker

faa jo, naar de komme over de 70, Skade paa Hørelsen, — hvorledes skulde det saa kunne være anderledes, end at en Person med min Svaghed maatte synke ned til den Jammerlighed, at hans Øre rent lukker sig, og dermed ogsaa Talen bliver sværere og uredere.

Det Hørerør, jeg efter min Læges Anbefaling har skaffet mig, hjælper godt i enkelt Samtale, men skader Hørelsen i det Hele. Men nu kan jeg ikke undvære det.

Din
C. Paludan-Müller.

28.

Til Biblioteksassistent C. F. Bricka.

Taarnborgvej 10. d: 28/3 82.

Høistærede Hr: Bricka!

Deres Brev af 25 d. M.¹ — om Anmeldelse af B. Smith's Bog² — har jeg ladet ligge et Par Dage, for at tage min Vægning endnu engang under Overveielse. Dette beder jeg Dem at forstaa som et Tegn paa, at jeg ikke har villet behandle Deres fornyede Opfordring letsindigt. — Imidlertid er jeg kommet til det Resultat, at det vilde være uforsvarligt, om jeg opgav mit første Svar. Jeg beder Dem derfor at lade det blive derved, at jeg ikke kan paatage mig Arbeidet.

Sagen staaer saaledes for mig. Jeg læser i dette Semester over den første Del af 30-Aars-Krigen. Maaske havde det været bedre, at jeg havde valgt et andet Foredragsæmne; men nu er jeg midt inde i dette, som jeg bruger alle mine Kræfter til at holde nogenlunde i Niveau med den nyere Literatur. Jeg kunde ikke paatage mig noget andet Arbeide før efter Semestrets Slutning. Men i min Alder, med aftagende Kræfter og hver Dag stærkere Fornemmelse af deres Nedgang, — dertil med et vaklende Helbred, der tager en god Del af min Arbejdstid³ — hele Dage, eller dog Timer af de Dage, hvor der kan arbeides, vilde det være Daarskab at trække en langsigtig Vexel paa Fremtiden. Og det vilde være uforsvarligt imod Dem at skaffe Dem den Ærgrelse paa Halsen, dog tilsidst at see Forventningen opløse sig i blaa Dunst.

Lad det altsaa blive ved det engang givne Afslag, og udtyd mig ikke dette som en Mageligheds-Udflugt.

Ærbødigst
Deres forbundne
C. Paludan-Müller.

29.

Til Sognepræst i Brønshøj L. Koch.

Taarnborgvei 10 V d: 19 Mai 1882.

Høistærede Hr: Pastor!

Idag modtog jeg det Exemplar af Deres Skolehistorie¹, som De var saa venlig at love mig ved vort tilfældige Møde paa Blegdamsvei i Onsdags. Baade for Bogen takker jeg Dem og for den Fornøielse, jeg har havt af at tilbagekalde i Erintringen mange af de Ting, den omtaler, og som i min sl: Faders Hus, og i de Kredse, hvori jeg som Dreng og ungt Menneske, ja endnu i min første Embedsstilling bevægede mig, kom mig nær. Især interesserede det mig at møde igjen en Figur som Abrahamson², den mest despotiske Mand, jeg nogensinde har kjendt. Da Frederik VI endelig blev kjed af at ride paa de Kjøpheste, han stak ham mellem Benene, kom A. som Generalkrigskommissær i Danmark til Odense, hvor han snart satte Alt i Bevægelse og Gjæring. Det var en Mand, man enten maatte lade sig træde flad af — eller slaas med. Han optraadte strax med et afgjort Had til Biskop Faber³, hvem han chikanerede paa alle Maader. Han trængte sig ind i alle Kredse, saaledes ogsaa i det literære Selskab, hvis Formand F: var og indtil da dets Factotum; men A. begyndte snart en Forfølgelse, der maatte bringe alle os andre i Bevægelse. — Hvad De skriver p. 98 om hvad der bevægede Kongen til at tage den indb: Undervisnings-Tøile ud af A.'s Haand, troer jeg ikke behøver nogen anden Forklaring end de to Mænds Natur: Freder: VI har endelig mærket, at A: vilde regere ham; det var nok, Kongen frygtede Intet mere, end at blive behersket og brugt. Derfor vilde han jo — som Prindsen af Beck⁴ siger i et Brev, jeg har læst — ikke have nogen

betydelig Mand i sine Omgivelser. Vistnok var det Indtrykket af hans Barndoms Erindringer og hans Ungdoms Erfaringer om hans Faders Elendighed, der forblev uudsletteligt i hans hele Liv; men at en født Despot som Abrahamson skulde i en Række af Aar kunne undgaa at støde an imod en saadan Herres ømme Steder, er utænkeligt. Clausens — som os nu synes: yderst spagfærdige Artikel¹ kan godt have været den eneste Aarsag til A.'s Fald; men der var jo ogsaa andre kildne Punkter, saasom den militære Høiskole og den polytechniske Lærestalt, hvor A. ogsaa vilde regere og fandt Modstand hos f. Ex. Fibiger² og hos H. C. Ørsted. Kort sagt: A. maatte komme i Strid med Alle, han kom i nærmere Berørelse med, naar han ikke kunde ligefrem gjøre dem til sine Tjenere.

Endnu engang Tak for Bogen og for Deres Venlighed.

Deres hengivne
C. Paludan-Müller.

NOTER

S. 3.

¹⁾ »Danmarks Riges Historie«, 1-5, 1829-32 af fhv. Birkedommer, Dr. jur. Gustav Ludvig Baden (1764-1840). ²⁾ Stiftsprovst Jens Paludan-Müller var 25. Aug. 1830 blevet Biskop over Aarhus Stift. ³⁾ Vedel Simonsen havde 1829 udgivet »Nytten og Nødvendigheden samt den hensigtsmæssigste Indretning af Historiske Topographier«. Skriftet udviklede ham i en Fejde med senere Biskop N. Faber, men gav iøvrigt Anledning til Udarbejdelse af en Række fynske Topografier (G. L. Wad, Fra Fyens Fortid I, 237, 239-40). ⁴⁾ G. L. Baden, anf. Skrift III, p. VII-XXVIII, med skarpe Angreb til flere Sider bl. a. paa det i næste Note nævnte Værk. ⁵⁾ Professor, Dr. theol. Jens Møller (1779-1833) udgav 1830-33 »Mnemosyne. Eller Samling af fædrelandske Minder og Skildringer«, 1-4. ⁶⁾ Director ved Sorø Akademi, Dr. phil., siden Etatsraad, Hector Frederik Janson Estrup (1794-1846) havde i Maanedsskrift for Litteratur IV, 162-69 skrevet en Anmeldelse af »Normanernes Sæetoge og deres Nedsættelse i Frankerige i det tiende Aarhundrede«, 1830, af den franske Historiker Georges-Bernard Depping (1784-1853), oversat og bearbejdet af N. M. Petersen. Om »Haro-Raabet« jvfr. anførte Oversættelse S. 584-7.

S. 4.

¹⁾ Jvfr. II, 17 og G. L. Wad, Fra Fyens Fortid I, 235. ²⁾ C. Paludan-Müller, Om St. Hans Kloster i Odense (Indbydelsesskrift til den offentlige Eksamen i Odense Katedralskole), Odense 1831. ³⁾ Gehejmearkivar Hans Grams berømte Noter til »Historia Danica« af den kgl. Historiograf Johannes Meursius (1579-1639) er trykt i 9. Bind af Joannes Lamius' Udgave af Meursius' Opera. Den fandtes næppe i Vedel Simonsens Bibliotek.

S. 5.

¹⁾ Bibliotekssekretær, Justitsraad Christian Molbech (1783-1857). ²⁾ Formentlig Vedel Simonsen, Bidrag til Danske Slottes og Herreborges Bygnings- og Befæstnings-Historie i den catholske Tidsalder, Odense 1840. ³⁾ 1841 var 1. Bind kommet af »Aktstykker, for største Delen hidtil utrykte, til Oplysning især af Danmarks indre Forhold i ældre Tid. Samlede og udgivne af Fyens Stifts litteraire Selskab«. Paludan-Müller havde haft en væsentlig Del af Arbejdet med Udgivelsen (de øvrige Udgivere var Chr. H. Kalkar og J. L. Rohmann). Jvfr. herom Fynske Aarbøger VI, 103 ff.

S. 6.

¹⁾ Vedel Simonsen, Bidrag til Odense Byes ældre Historie i chronologisk Orden indsamlede I, Odense 1841. ²⁾ Jvfr. hertil »Helgenskrinene i Sankt

Knuds Kirke i Odense undersøgte 1833 og 1874*, udg. af Kirke- og Undervisningsministeriet, 1886. (Heri S. 13-14 to Erklæringer af Paludan-Müller fra 1875 om Udgravningerne 1833 og S. 33-7 om Udgravningerne 1874). Om Spørgsmaalet (derunder om Paludan-Müllers Opfattelse) jvfr. iøvrigt Nordisk Tidsskrift for Oldkyndighed II, 193 ff., 363 ff. (C. Paludan-Müller, Om Opdagelsen af Kong Knud den Helliges Reliquier i Odense). Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1886 S. 204 ff., 369 ff.; 1887 S. 125 ff. Kirkehistoriske Samlinger 4. R. I, 244 ff.

S. 7.

¹⁾ Peder Resen har i sin Frederik II's Krønike benyttet den af Jon Turson bearbejdede Fremstilling af Syvaarskrigens Historie af Rigsraad Aksel Gyldestjerne (c. 1542-1603). Den er trykt i H. F. Rørdam, Monumenta Historiæ Danicæ II, 199-445. Jvfr. S. 251 f. ²⁾ Nærmere om Karakteren af dette Arkiv udtaler Paludan-Müller sig i et Brev til V. S. af 3. Juli 1841. Særlig beklager han, at der ikke synes at findes en Registrant over dets Indhold. I Brev 10. Juli s. A. ytrer han den Formodning, at en tidligere Ordning væsentlig har bestaaet i at kaste dem (d: Dokumenterne) paa Møddingen. Jvfr. ogsaa Brev af 13. Maj 1844, hvori Paludan-Müller oplyser, at Archivets Nøgler ikke have været at finde paa Borgmesterens Contoir!! ³⁾ Af et ikke her medtaget Brev af 7. Aug. 1841 fra Paludan-Müller til Vedel Simonsen ses det, at det drejer sig om en Afhandling om Biskop Giscos Indskrift paa St. Knuds Kirke i Odense (senere trykt i H. P. Mumme, St. Knuds Kirke i Odense, 1844, S. 60-83).

S. 8.

¹⁾ Bogtrykker i Odense Søren Hempel (1775-1844). — Om Paludan-Müllers Virksomhed som Korrektør for Vedel Simonsen jvfr. Brev af 10. Juli 1841. I Brev af 21. Aug. 1841 er der Tale om et Honorar for et saadant Arbejde.

S. 9.

¹⁾ Jvfr. II, 5. ²⁾ Først 1847 forelaa afsluttet »Regesta diplomatica historiæ Danicæ«, udgivet af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab, I. 1. Hefte heraf var udkommet 1843. — I Brev af 1. Juni 1845 til Vedel Simonsen hedder det: »Igaar besøgte Prof: N. M. Petersen mig. Han sagde, blandt Andet, at det især var den af Videnskabernes Selskab nedsatte Comité, der forsinkede Udgivelsen af Regesternes andet Hefte. Gud give de gode Herrer vilde skynde sig lidt; thi dette Hjælpe middel [MS.: Hjelpemidler!] er uvurdeerligt for Enhver, der befatter sig med vort Fædrelands Historie«.

S. 10.

¹⁾ Rektor i Odense, Dr. phil. Anders Faaborg Mülertz (1788-1844). I »Fortegnelse over afdøde Rector, Dr. A. F. Mülertz's efterladte Bogsamling«, Horsens [1844], er Haandskrifterne for lidet specificerede til, at Identiteten

lader sig fastslaa. Formentlig drejer det sig om det nuværende MS. C II, 30 i Karen Brahes Bibliotek. ²) Gehejmekonferensraad Preben Bille-Brahe (1773-1857) til Hvedholm. ³) Kontrollør Hans Peter Giessing (1801-77) udgav 1846 »Griffenfeld«. Johs. Steenstrup mener, at han ikke besad anden Adkomst til at øve historisk Forfattervirksomhed »end Flid og Politimandens Evne til at opspørge Oplysninger« (Dansk biografisk Lexikon, 1. Udg., VI, 48). Mere om dette Manuskript i Breve af 6. Marts og 23. April 1845 til Vedel Simonsen. ⁴) Vedel Simonsen havde 1816-26 været ansat som Medhjælper ved Ordenshistoriografembedet.

S. 11.

¹) Jvfr. II, 6. 2. Bind 2. Hefte kom 1844. ²) Storkøbmand i Odense, Raadmand Oluf Bager (ca. 1521-1602). ³) J. H. T. Hanck, Kong Frederik II og Oluf Bagger, 1837 (Program for Odense Katedralskole). ⁴) Jvfr. II, 10. — En fire Føllosider lang Betænkning, dateret 7. Novbr. 1844, af Paludan-Müller over det paagældende Værk findes i Ny kgl. Saml., Fol., 1538⁷.

S. 12.

¹) Professor (Lector) ved Sorø Akademi, Dr. phil., siden Gehejmearkivar, Gehejmekonferensraad, Caspar Frederik Wegener (1802-93). — Om Betydningen af Paludan-Müllers Udtalelse jvfr. G. L. Wad, Fra Fyens Fortid II, 123. ²) Formentlig den senere Biskop P. Chr. Stenersen Gad (jvfr. I, 199), der 1843-45 var Formand for Samfundet til den danske Literaturs Fremme. ³) Marie Benedicte Paludan-Müller, født 23. Juli 1844, død 23. Decbr. s. A. (Fyens Avis 1844 Nr. 211). ⁴) Sognepræst i Krogsbølle (Præstegaard i Agernæs), siden i Gislev-Ellested, Provst Hans Joachim Evald Knudsen (1792-1877), hvis Søn Medhjælper ved Løveapoteket i Odense Vilhelm Knudsen døde 23. Decbr. 1844 (Fyens Stifts Adresse- og politiske Avis 1844 Nr. 222).

S. 13.

¹) Vedel Simonsen, Bidrag til Lehnsmanden paa Hagenskov, Rigsraad og Ridder Hr. Jørgen Brahes Levnetsbeskrivelse, med Brudstykker af hans egenhændige Dagbøger fra 1625 til 1656, Odense 1845. ²) Grevinde Christiane, (1626-70), Datter af Christian IV og Kirstine Munk (1598-1658), gift 1642 med Statsmanden Hannibal Sehested (1609-66); hendes Søster Hedevig (1626-78), gift 1642 med Generalmajor Ebbe Ulfeldt (1616-82). ³) Rigsraad Erik Juel (1591-1657) til Hundsbæk. ⁴) Kongens Kansler Christen Thomsen Sehested (1590-1657). Maaske tænker Paludan-Müller paa Brevet af 28. Jan. 1648, der dog kun taler om Kirketienden af Gislev Kirke (Kronens Skøder I, udg. af L. Laursen, S. 557). ⁵) Udvalg af hidtil utrykte Danske Diplomer og Breve fra det XIVde, XVde og XVIde Aarhundrede, udgivne af Chr. Molbech og N. M. Petersen, 1842-43. ⁶) Jvfr. II, 9 (Hul i Papiret). ⁷) Genealogisk og biographisk Archiv, udgivet af det genealogisk-biographi-

ske Selskab, Nr. 1-8, 1840-49. ⁶⁾ Udvalg af Gamle Danske Domme, afsagte paa Kongens Retterting og paa Landsting. Udg. af J. L. A. Kolderup-Rosenvinge. 2. Samling, 1844. ⁷⁾ Aktstykker, henhørende til Danmarks Historie i Reformationstiden, samlede af udenlandske Archiver ved C. H. Kalkar, Odense 1845.

S. 14.

¹⁾ Senere Museumsdirektør, Kammerherre Jens Jacob Asmussen Worsaae (1821-85) udsendte 1844 sin skarpt kritiske Undersøgelse »Runamo og Braavalleslaget» rettet mod »Runamo og Runerne», 1841, af Gehejmearkivar, Etatsraad Finn Magnussen (1781-1847) med Bistand af Professor, siden Konferensraad, Johan Georg Forchhammer (1794-1865). En litterær Fejde paafulgte. ²⁾ Jvfr. II, 10 (Hul i Papiret). ³⁾ Jvfr. II, 7.

S. 15.

¹⁾ Jvfr. II, 13-14. ²⁾ I et her udeladt Stykke i Brev af 6. Marts 1845 havde Paludan-Müller opfordret Vedel Simonsen til at udgive et Haandskrift i Karen Brahes Bibliotek: Leonora Christinas »Heltinders Pryd» — »et skjønt Vidnesbyrd om denne vidunderlige Dames høie Evner endnu i hendes Alderdom». Vedel Simonsen fulgte ikke Opfordringen. ³⁾ Allerede 3. Juni 1844 havde Paludan-Müller skrevet til sin Korrespondent: »Gud give Dem Kræfter og Lyst til at fuldføre Deres saa interessante Meddelelser af de rige Samlinger, mange Aars udholdende Arbejde har sat Dem i Besiddelse af». ⁴⁾ Biskop Jens Paludan-Müller var død 14. Maj 1845.

S. 16.

¹⁾ Vedel Simonsen, Familie-Efterretninger om de danske Ruders for 200 Aar siden uddøde Adelsslægt, 1-2, Odense 1845. ²⁾ Arkivdirektor i Schwerin, Dr. phil. Georg Christian Friedrich Lisch (1801-83).

S. 17.

¹⁾ Brevene blev trykt i Aktstykker til Nordens Historie i Grevefeldens Tid, udg. af C. Paludan-Müller. I Fortalen til I, S. X takkes Dr. Lisch for den meget værdifulde Hjælp, han havde ydet. ²⁾ Rigsraad Knud Rud († 1554) til Vedby og Møgelkær. — Jvfr. Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis, 2. R. ved William Christensen, VI, Nr. 11092, 11094. ³⁾ Righofmester Eske Bille (ca. 1480-1552). — Rigsraad Mogens Gyldenstjerne (1481-1569). ⁴⁾ 26. Oktbr. 1845 havde Vedel Simonsen skrevet til Werlauff: »Jeg forbereder min »Historie over Carl Gustavs Felde i Fyen» til snarest muelig Udgivelse» (G. L. Wad, Fra Fyens Fortid II, 141), men Skriftet kom aldrig.

S. 18.

¹⁾ Jvfr. II, 64 f. ²⁾ Artiklen »Noget om det nye Archiv til historiske Documenters Opbevaring» i Ove Thomsens Fyens Avis og Avertissements-Tidende 1845 4. Novbr. (178).

S. 19.

¹⁾ Jvfr. II, 18. — Nærmere herom i et Brev af 22. Decbr. 1845. I et vedlagt Brev (af 16. Decbr. s. A.) tilbyder Rohmann at afhænde sine Samlinger til Fyens Historie under Carl Gustafs-Krigene for 100 Rbdlr. ²⁾ Itzehoer Wochenblatt 1845 20. Novbr. (Nr. 47). Talen er om det ved kgl. Resolution af 27. Aug. 1845 oprettede »historisk-genealogiske Archiv ved Ordenskapitlet«. ³⁾ »Berättelser ur svenska historien«, Del XI-XII, Stockholm 1843, af Anders Fryxell (1795-1881), Sognepræst i Sunne, Provst, Dr. theol. ⁴⁾ Jvfr. II, 17.

S. 20.

¹⁾ Formentlig »Danske Kjempeviser, ældre og nyere«, 1846 ved Litteraten Frederik Julius Schaldemose (1783-1853). ²⁾ Registrator Hans Knudsen (1801-51). — N. M. Petersen jvfr. I, 206. — Kolderup Rosenvinge jvfr. I, 215. — Sekretær ved Det kgl. nordiske Oldskriftsselskab, Etatsraad, siden Konferensraad, Carl Christian Rafn (1795-1864). — Chr. Molbech jvfr. II, 291. ³⁾ Gehejmearkivar Finn Magnussen var død 24. Decbr. 1847. — Om Besættelsen af Embedet jvfr. G. L. Wad, Fra Fyens Fortid II, 168 og Wegeners Breve i Danske Magazin 7. R. I, 300 ff. ⁴⁾ Tit. Professor Tyge Alexander Becker (1812-69), Chef for Det historisk-genealogiske Archiv. ⁵⁾ C. F. Wegener (jvfr. I, 208) blev 11. Marts 1848 udnævnt til Gehejmearkivar. ⁶⁾ Først 1856 udkom »Diplomatarium Christierni Primi«, samlet af Hans Knudsen, udgivet af C. F. Wegener.

S. 21.

¹⁾ Om Dagen for den oldenborgske Kongeslægts Regeringsjubilæum jvfr. anf. Diplomatarium p. V ff. ²⁾ Jvfr. I, 209. — Werlauff var i Marts 1847 blevet opereret for en Absces i Pandehulen (Memoirer og Breve XIII, 154, jvfr. Personalhistorisk Tidsskrift 4. R. V, 126. G. L. Wad, Fra Fyens Fortid II, 161, 163). ³⁾ Da senere Professor, Dr. phil. Svend Hersleb Grundtvig (1824-83) 1847 ved en offentliggjort Plan og Prøveudgave havde slaet til Lyd for en bedre Udgave af vore Folkeviser, udbød der en heftig litterær Fejde om de rette Principer for denne. Paludan-Müller støttede stærkt Sv. Grundtvig, jvfr. hans Artikel »Ogsaa et Ord om den nye Udgave af Folkeviserne fra Middelalderen« (Berlingske Tidende 1847 26. og 29. Novbr. Nr. 277 og 279). ⁴⁾ En Afhandling om det fønikiske Sprog, jvfr. G. L. Wad, Fra Fyens Fortid II, 163-4, 165, 172, 176. ⁵⁾ Delvis trykt i Historisk Tidsskrift 9. R. V, 383-4. ⁶⁾ 23.-24. Februar 1848 var Februarrevolutionen udbrudt i Paris.

S. 22.

¹⁾ 1. Sam. 7, 12. ²⁾ Jvfr. II, 21. ³⁾ Chr. Molbech (jvfr. II, 291) udgav »En Betænkning over den bebudede nye Udgave af en Material-Samling af Danmarks gamle Folkeviser«, 1847, samt som en Prøve »Et Hundrede udvalgte Danske Folkeviser, hidtil utrykte, samlede og udgivne«, I, 1847.

4) Det var Svend Grundtvigs Principer, der sejrede, og kom til at præge hans Udgave »Danmarks gamle Folkeviser« 1853 ff. (— 1938). Jvfr. Carl S. Petersen i Danske Studier 1905 S. 65-114. Morten Borup, Christian Molbech, 1954, S. 228 ff.

S. 23.

1) Jvfr. Note 3. 2) C. F. Wegener, Mindeblad om Kong Christian den Ottende, 1848. — Wegener var blevet kgl. Historiograf 17. Juli 1847. 3) C. Paludan-Müller, Hvad er nu at gjøre i Danmark? Tanker og Forslag. Odense 1848.

S. 24.

1) Tidligere trykt af Hakon Müller i Fynske Aarbøger IV, 320-1. 2) Svend Grundtvig, Etatsraad Molbech og Kæmpeviserne, et Stridsskrift, 1848. 3) Bekendtgørelse af 4. April 1848 af det angivne Indhold fra Departementet for de udenlandske Sager til Bekendtgørelse til Københavns Børs (Fædrelandet 1848 4. April Nr. 90).

S. 25.

1) o: at Kongen var ufri i sin Hovedstad og skulde hjælpes, indtil han igen kunde sammenkalde den forenede Stænderforsamling.

S. 26.

1) Jvfr. II, 16. 2) Theodosius Ernst Frederik v. Finecke (1721-1801) til Dallund. Jvfr. G. L. Wad i Dansk biografisk Lexikon, 1. Udg., V, 157. R. Nyerup og J. E. Kraft, Almindeligt Litteraturlexicon S. 167. Danmarks Adels Aarvog 1953.

S. 27.

1) Uden Tvivl Værket: Aktstykker til Nordens Historie i Grevefeldens Tid. Udgivne af Fyens Stifts literære Selskab ved C. Paludan-Müller. 1.-2. Samling, Odense 1852-53. 2) Generaløjntant, siden Generalfeltmarskal, Friedrich Heinrich Ernst Greve Wrangel (1784-1877), der 1848 havde Overkommandoen i Krigen mod Danmark. — Generalmajor, siden Generalinspektør, Sir Hugh Halkett (1783-1863).

S. 31.

1) J. L. Rohmann, Historisk Fremstilling af Souverainitetens Indførelse i Danmark, Odense 1840.

S. 32.

1) Anf. Skrift S. 123. 2) Anf. Skrift S. 113.

S. 34.

¹⁾ Mødet afholdt 29. Januar 1841. Referat i Selskabets Forhandlingsprotokol S. 195 (Landsarkivet for Fyen) som angivet i Brevet. ²⁾ Aktstykker til Oplysning især af Danmarks indre Forhold i ældre Tid II kom 1845. Jvfr. S. 5. ³⁾ Bogbinder i Odense Friedrich Wilhelm Milo (1759-1844). ⁴⁾ Maaske Følgeblad til Fyens Stifts Adresse- og politiske Avis 1841 21. Januar (Nr. 13). Heri bl. a. en Artikel, undertegnet «44».

S. 35.

¹⁾ Digteren Carl Bagger (1807-46) var fra 1836 Redaktør af «Fyens Stifts Avis» (Hempels Avis.) — Ove Thomas Thomsen (1801-62) var 1836-47 Udgiver af «Fyens Avis». ²⁾ Kortfattet Udtog trykt i Danske politiske Breve II, 74-5. ³⁾ Sekretær ved Den danske historiske Forening, Justitsraad, siden Etatsraad, Christian Molbech (1783-1857). ⁴⁾ Historisk Tidsskrift II, 591-2. ⁵⁾ Jvfr. Historisk Tidsskrift II S. V-VI. Man ønskede ved at udsætte en Prisopgave at opmuntre «til at anvende Foreningen af grundigt Studium med et modnet stilltisk Talent paa historiske Afhandlinger og Compositioner i det danske Sprog». Valg af Emne blev overladt til den paagældende Forfatter. ⁶⁾ Jvfr. II, 13. ⁷⁾ Catharina Louise Rohmann f. Gøtzsche (1811-85).

S. 36.

¹⁾ Kammerherre J. C. Mylius til Rønningesøgaard, jvfr. II, 38. ²⁾ Jvfr. I, 201. ³⁾ Fædrelandet 1841 6. og 13. Juni (Nr. 540, 547). ⁴⁾ Professor i Berlin Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831). ⁵⁾ Formentlig Sidenius' Ven, Sognepræst i Taarnby Peder Rosenstand Wøldike (1781-1850). Jvfr. Kirkehistoriske Samlinger 7. R. II, 537. ⁶⁾ Sognepræst i Sørslev Benjamin Sidenius (1774-1854). ⁷⁾ Sandsynligvis spøgende Hentydning til den «Bibelfest og Skolelærersangfest i St. Knuds Kirke i Odense» hvormed Fyens Stifts-tidende bragte Meddelelse 17. 6. 1841.

S. 37.

¹⁾ Chr. Molbech, Forelæsninger ved Kiøbenhavns Universitet over Historiens Philosophie, 1-2, 1840-41. ²⁾ N. M. Petersen. ³⁾ Rektor, Professor J. Saxtorph (jvfr. I, 4). ⁴⁾ Jvfr. I, 32. — Der sigtes til en alfabetisk Liste over tidligere Disciple i Odense Katedralskole (Brev af 8. Juli 1841).

S. 38.

¹⁾ Et til den 21. September 1841 indvarslet Møde blev ikke afholdt, da der kun mødte 5 Medlemmer (Forhandlingsprotokollen S. 201). ²⁾ Vicepræsides Biskop Nicolai Faber. ³⁾ Christian VIII. ⁴⁾ Kronprins Frederik (VII). ⁵⁾ Formentlig C. Paludan-Müller, Bemærkninger i Anledning af Hr. C. Plougs Artikel i «Fædrelandet» Nr. 642-49 om Ove Høegh-Guldberg som Statsmand,

Odense 1841. ⁶⁾ Kammerherre Johan Casper Myllus (1776-1852) til Rønningesøgaard. »Den blaa Plakat« 3: Pudén, hvorpaa Kammerherrenøglen fæstes.

S. 39.

¹⁾ Senere Hofjægermester Johan Jacob Myllus († 1857). ²⁾ J. L. Rohmann, Nogle Bemærkninger i Anledning af de sædvanlige Beretninger om Torben Oxes Henrettelse og Dyvekes Død i Historisk Tidsskrift III, 81-147. Jvfr. hertil Povl Bagge i Smaaskrifter tilegnede Professor, Dr. phil. Aage Friis, 1940, S. 33-47, Stig Juul sst. S. 49-61. ³⁾ Modbemærkninger sst. III, 154-58, 147-53 henholdsvis af J. L. A. Kolderup Rosenvinge og Chr. Molbech. ⁴⁾ I Historisk Tidsskrift III, 249-92 havde senere Museumsdirektør, Kammerherre Jens Jacob Asmussen Worsaae (1821-85) skrevet sin berømte kritiske Undersøgelse »Hvorvidt kan man antage, at det i Haraldsklær-Mosen (1835) opgravede Liig er den norske Dronning Gunhildes?« Jvfr. Fortsættelse sst. IV 253-72. ⁵⁾ N. M. Petersen (jvfr. I, 206). ⁶⁾ Sognepræst i Ryslinge, siden Biskop over Viborg Stift og Dr. theol., Hardenack Otto Conrad Laub (1805-82), Provst, Sognepræst i Kerteminde-Drigstrup, siden ved St. Olai Kirke i Helsingør, Arve Christian Linde Helberg (1805-91) og (formentlig) Sognepræst i Lunde, siden i Lumby, Christian Holger Hald (1805-87).

S. 40.

¹⁾ Biskop N. Faber (jvfr. II, 38). ²⁾ Det nævnte Møde i det litterære Selskab afholdtes 20. December 1841. 20 Medlemmer var kommet til Stede. Det besluttedes bl. a., at Møderne »i Maaneskestiden« skulde ansættes til Kl. 4¹/₂. Paludan-Müller afgav Beretning om Aktstykke-Komitéens Arbejde (Forhandlingsprotokol S. 202-3). ³⁾ Adjunkt ved Odense Katedralskole, siden Stiftsprovst og Sognepræst i Toreby, Hans Peter Kofoed-Hansen (1813-93). Om hans Forhold til det fynske litterære Selskab og til Paludan-Müller jvfr. P. P. Jørgensen, H. P. Kofoed-Hansen (Jean Pierre) med særligt Henblik til Søren Kierkegaard, 1920, S. 117-18. ⁴⁾ Huslærer paa Margaard, cand. theol., siden resid. Kapellan ved St. Knuds Kirke og Præst ved Hospitalet i Odense, Dr. phil. et theol. Nicolaus Ludvig Helveg (1818-83). Jvfr. hertil Ludvig Schrøder, Ludvig Helveg. Af hans Liv og af hans Tid. 1884. S. 19 ff. 130.

S. 41.

¹⁾ Talen er om »For Literatur og Kritik. Et Fjerdingaarsskrift udgivet af Fyens litterære Selskab«. Redigeret af C. Paludan-Müller (fra 2. Bind af L. Helveg). 1-6, 1843-48. — Om dette litterære Foretagende jvfr. Fynske Aarbøger VI, 118 ff.

S. 42.

¹⁾ I Mødet 24. Februar 1842 behandlede Pastor Rohmanns Forslag om Udgivelsen af et »Tidsskrift af almenvidenskabeligt Indhold«. Sagen blev

henvist til en Komité, bestaaende af Paludan-Müller, Abrahamson og Kalkar (Forhandlingsprotokollen S. 206). Beslutningen om at optage Udgivelsen fattedes i Mødet 4. April 1842 (sst. S. 207 ff.).

S. 43.

¹⁾ Jvfr. II, 5.

S. 44.

¹⁾ Biskop Faber. — Vedlagt Brevet findes en længere Betænkning af denne (af 31. Decbr. 1841) til Provst Rohmann om det litterære Selskabs Forhold.

S. 45.

¹⁾ J. L. Rohmann, Udsigt over Trykkefrihedens Historie i Danmark, fra Bogtrykkerkonstens Opfindelse indtil Kong Frederik den Fjerdes Død 1730, Odense 1841. ²⁾ »Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug«. ³⁾ Hedvig Marie Rohmann, født 29. Decbr. 1841. ⁴⁾ Jvfr. ovenfor.

S. 46.

¹⁾ En Anmeldelse af det omtalte Skrift er forgæves eftersøgt i »Danevirke« 1841 Decbr.-1842 Jan. ²⁾ En Række Aktstykker vedrørende Faaborg er udgivne i Aktstykker II, 1-17. ³⁾ Proprietær Anders B. Lunn († 1870) til Lammehave. ⁴⁾ Jvfr. II, 38. — Redaktør Carl Parmo Ploug (1813-94) havde angrebet Høegh-Guldbergs Styre. Jvfr. Historisk Tidsskrift 9. R. V, 377. ⁵⁾ Jvfr. Fædrelandet 1842 20. Jan. (Nr. 767). — 8. Maj 1841 havde en Del af Lehmanns Venner ved Subskription foranstaltet en Indsamling af en Sum, der kunde holde ham skadesløs for de Tab og Udgifter, som hans Virksomhed for Frihedens Sag paaførte ham (Fædrelandet 1841 10. Novbr. (Nr. 697)). Denne Indsamling førte til en ny Sag mod ham, paadømt ved Landsoverret samt Hof- og Stadsretten 15. Marts 1842 (sst. 1842 19. Marts (Nr. 824)). ⁶⁾ Chr. Molbech, Om Corfitz Ulfeldt som Landsforræder, og om hans politiske Charakter og Handlinger i Historisk Tidsskrift III, 313-458. — I sin Optegnelsesbog (II Nr. 193) skrev Paludan-Müller herom: »Molbech har i historisk Tidsskrift 3. Bd. 2. H. leveret en Afhandling om Ulfeldt som Forræder, der er Noget af det meest Vævende og Svævende, denne Væver og Svæver har sammenvævet. Rohmann har Ret, at Molbækkens Mølle ret gaaer, siden den har faaet det nye Hjul i hist: Tidsskrift. — M. har havt adskillige gode Archivefterretninger, og kunde ved den ham forundte frie Benyttelse af Geheimearchivet have præsteret noget høist Værdifuldt; men det har kjendeligen kun været ham om at gjøre, at faae en pikant Artikel til Tidsskriftet færdig, der ved sin Længde og Brede kunde give et godt Honorar. Han har ikke — positivt ikke — gennemlæst de almindelig bekjendte trykte Skrifter, der vedkomme Sagen. Han har — det veed jeg — ladet Andre læse og excerpere Bøger for ham; deraf de Citater, han har. Mange

Hovedpunkter er han enten uskyldig gaaet forbi uden at ahne Pointet i dem, eller perfid omgaaet, garderet bag allehaande naragtige Stilevendinger. Nye Enkeltheder har han hist og her; men hvad kunde han ikke udrettet, havde han havt nogen videnskabelig Samvittighed! 2) Her og nedenfor Ord tabt, fordi Papiret er afslidt.

S. 47.

1) Kalkar jvfr. I, 199. — Generalkrigskommissær, Kammerherre Joseph Nicolai Benjamin Abrahamson (1789-1847). — H. P. Kofoed-Hansen jvfr. II, 298. 2) Jvfr. II, 6. 3) Jvfr. I, 204. 4) Fædrelandet 1842 3. og 10. April (Nr. 837, 844).

S. 48.

1) Bidrag til Tidshistorien (Et Ugeblad i Forbindelse med Fyens Stifts Adresse-Avis) 1842 15. og 22. April (Nr. 15-16). 2) Jvfr. II, 41. 3) Formentlig «Samling af adskillige nyttige og opbyggelige Materier», udg. af Oluf Bang, 1-7, 1743-45. 4) Jvfr. II, 297. 5) Ove Thomsen jvfr. II, 297. 6) Jvfr. II, 47. Der synes ikke at være kommet noget Svar fra Rohmann.

S. 49.

1) Jvfr. II, 46.

S. 50.

1) C. F. Allen, Haandbog i Fædrelandets Historie, 1840, 2. Udgave 1842. 2) Jvfr. II, 39.

S. 51.

1) Jvfr. II, 5 (og oftere). 2) Jvfr. II, 13. 3) Jvfr. II, 13. 4) Jvfr. II, 13. 5) Jvfr. II, 295.

S. 52.

1) Helveg jvfr. II, 298. — Sognepræst i Køng, siden i Soderup-Eskildstrup og Provst, Dr. phil. Peter Willemoes Becker (1808-77). — Rektor i Viborg, siden i Aarhus, tit. Professor, Dr. phil., Christian Frederik Ingerslev (1803-68). — Otto Laub, senere Biskop i Viborg (1805-82). — Hansen jvfr. II, 298.

S. 54.

1) Jvfr. II, 40.

S. 55.

1) For Literatur og Kritik II, 184 ff.

S. 56.

¹⁾ Adam Oehlenschläger, Olaf den Hellige, 1838. ²⁾ Bibliotekar ved Det kgl. Haandbibliotek, Justitsraad, siden Etatsraad, Just Mathias Thiele (1795-1874). ³⁾ Jvfr. I, 7. — I et Brev af 23. Oktbr. 1842 havde Paludan-Müller skrevet: »Dagen har forleden Dag fortalt, at H. M. Kongen har dispenseret mig fra Store Philologicum. Jeg har Intet *modtaget* desangaaende; men da Dagen fortæller »die Geschichte mit Umständen« maa der vel være noget om [det]. — Altsaa *Skolemand* skal jeg være i denne Verden! — Det vidste jeg ikke før. ⁴⁾ Jvfr. I, 30 ff. ⁵⁾ Rektor, Professor J. Saxtorph, jvfr. I, 198. ⁶⁾ Der sigtes til Røret efter P. Hiort Lorenzens Optræden i den slesvigske Stænderforsamling den 11. Novbr. 1842. ⁷⁾ Hofmarskal, siden Overhofmarskal, Kammerherre Joachim Godsche Levetzau (1782-1859).

S. 57.

¹⁾ J. L. Rohmann, Historisk Beviis for den danske Regjerings Ret til at behandle Corfits Ulfeldt som en Landsforræder, ligesaavel efter Fredsslutningen i Kjøbenhavn, den 27de Mai 1660, som før Fredsslutningen i Roeskilde 1658 i For Literatur og Kritik I, 68-94. ²⁾ Chr. Molbech, Danske, hidtil utrykte Breve, af og til historisk bekjendte Personer i det 18de Aarhundrede i Historisk Tidsskrift IV, 273-368. ³⁾ Formentlig »Udsigt over Amtsraadets Forhandlinger i Odense Amtstuedistrict i Aaret 1842« i Fyens Stifts Adresse-og politiske Avis 1843 18. Jan. (Nr. 11).

S. 58.

¹⁾ Vedrørende Corfits Ulfeldt. ²⁾ G. Hanssen, Das Amt Bordsholm, Kiel 1842. ³⁾ Jvfr. For Literatur og Kritik I, 262-6. — Flere Betragtninger over en Anmeldelse af denne Bog i Brev af 14. Maj 1843. ⁴⁾ Jvfr. I, 181 ff. ⁵⁾ Horats. Ars. P. 15.

S. 59.

¹⁾ C. Säve, Bemærkninger om Øen Gotland, dens Indbyggere og disses Sprog, med en historisk Forerindring af C. Molbech i Historisk Tidsskrift IV, 167-252. ²⁾ Jvfr. II, 13. ³⁾ Madvig jvfr. I, 199. — Martensen jvfr. I, 206. ⁴⁾ Jvfr. II, 58. ⁵⁾ For Literatur og Kritik I, 279-302. ⁶⁾ Sst. I, 303-10. ⁷⁾ Sst. I, 267-78 (af Fr. Helweg). ⁸⁾ Odense Katedralskoles Bibliotek og Karen Brahes Bibliotek.

S. 60.

¹⁾ Formentlig Reskriptet af 2. Decbr. 1842 i Anledning af P. Hjort Lorenzens Optræden i den slesvigske Stænderforsamling. ²⁾ Talen er om en Betænkning i Øksnebjerg-Sagen. 20. Septbr. 1843 havde der været holdt Møde i Selskabet, hvor der efter Forslag af Kronprins Frederik (VII) valgtes en Komité til Undersøgelse af Slaget ved Øksnebjerg 1535. Til Medlemmer af

Komitéen udpegedes Paludan-Müller, Justitsraad [siden Kammerherre, Julius Henrich] Wegener og Rohmann (Brev af 21. Septbr. 1843). I Brev af 1. Oktbr. s. A. opstillede Paludan-Müller et Arbejdsprogram for Komitéen, og i de følgende Breve (f. Eks. især af 1. Novbr. og 14. Decbr. 1845) er der jævnlig Tale om dens Arbejde og Forhandlinger. — Jvfr. Fynske Aarbøger VI, 139 ff.

S. 61.

¹⁾ J. L. Rohmann, Skildringer af den danske Historie i forskellige Tidsrum, Odense 1844 (1843). ²⁾ Stiftamtmand over Fyens Stift 1836-42, Kammerherre Johan Carl Thuerecht Castenschiold (1787-1844). ³⁾ Berlingske Tidende 1844 30. Jan. om Kong Carl XIV Johans Sygdom. Kongen døde 8. Marts 1844. — I Brev af 4. Febr. 1844 hedder det i denne Anledning: »det er et stort Lys der er slukket; saalænge vi havde ham, havde vi dog en militær Celebritet her i Norden til Værn mod Rusland (Danmark og Sverrig have vel Intet at frygte af hinanden); men hvor have vi nu i alle tre Riger en General? Vi komme til at hente Russophagen Dschemyl fra Kaukasus». — I et senere Brev (af 17. Marts 1844) hedder det: »Hvorledes mon Napoleon og Frederik den Sjette ville modtage ham ved Styx, i Tartarus eller i Elysium?»

S. 62.

¹⁾ Billedhuggeren Bertel Thorvaldsen døde 24. Marts 1844. ²⁾ Fædrelandet 1844 25. Marts (Nr. 1537) antyder, at Thorvaldsens Død stod i Forbindelse med, at Dronning Caroline Amalie havde skaffet ham en anden Læge, der behandlede en Benlidelse paa urigtig Maade. ³⁾ Jvfr. »Beretning om Studentertoget til Upsala i Juni Maaned 1843, afgiven af den danske Bestyrelse», Kbhvn. 1844, S. 49 f., 76 f.

S. 63.

¹⁾ Cand. jur., siden Byfoged i Stege, Edvard Phillip Hother Hage (1816-73). ²⁾ Rektor R. J. F. Henrichsen jvfr. I, 7. ³⁾ Jvfr. For Literatur og Kritik III, 97-143, 269-85. — Hans Gaas († 1578) var Sognepræst i Svendborg, siden Superintendent i Trondhjem.

S. 64.

¹⁾ Jvfr. II, 13. ²⁾ Ludvig Holberg, Dannemarkes Riges Historie III (Samlede Skrifter udg. af Carl S. Petersen VIII, 39-50).

S. 65.

¹⁾ C. F. Allen, Haandbog i Fædrelandets Historie, 1840, S. 402-3. ²⁾ Den norske Historiker og Jurist Hans Paus (1710-70) i sin »Corfitz Uhlefeldt», 1-2, 1746-47 (paa Tysk 1755). ³⁾ Jvfr. Aktstykker II, 72-104, 133-47 (Bidrag til Kong Frederik den Tredies Historie). ⁴⁾ Jvfr. II, 17 ff.

S. 66.

¹⁾ Jvfr. II, 60.

S. 67.

¹⁾ Jvfr. II, 63. ²⁾ C. Paludan-Müller, Er Carl den Tolvte falden ved Snigmord? En historisk-kritisk Undersøgelse i Historisk Tidsskrift 2. R. I, 1-128.

S. 68.

¹⁾ Jvfr. H. P. Mumme, Begivenhederne i Fyen under de franske og spanske Troppers Ophold her i Landet i Aaret 1808, Odense 1848. ²⁾ Forgæves eftersøgt.

S. 69.

¹⁾ J. L. Rohmann, Skildringer af den nyeste Tids Historie fra Juli-Revolutionens Udbrud 1830. I, Odense 1846.

S. 70.

¹⁾ Julie Vilhelmine Dorette Paludan-Müller født 14. Oktbr. 1846. ²⁾ Kun Underskriften egenhændig. ³⁾ Et Udtog trykt i Danske politiske Breve III, 346-7.

S. 72.

¹⁾ Jvfr. II, 23. ²⁾ Biskop Nicolai Faber døde 15. Maj 1848. ³⁾ Tidligere Stiftamtmand over Fyens Stift, Gehejmestatsminister, Gehejmekonferensraad Carl Emil Bardenfleth (1807-57).

S. 73.

¹⁾ Under Pres af den russiske Czar Nicolaus I trak Preusserne sig tilbage 25. Maj ff. 1848 og opgav en til den 28. Maj udskrevet Krigsskat paa 8 Millioner Kr. ²⁾ Bispestolen blev besat med den I, 7 nævnte P. C. Stenersen Gad. ³⁾ D. G. Monrad. Jvfr. I, 200. ⁴⁾ Jvfr. II, 27.

S. 74.

¹⁾ Programmet af 24. Marts 1848 (i Orla Lehmanns Udformning) om, at Kongen vilde styrke Slesvigs uopløselige Forbindelse med Danmark ved en fælles fri Forfatning.

S. 75.

¹⁾ D. G. Monrads Cirkulære af 9. Maj 1848 om Indkaldelse af en Synode til at udtale sig om Kirkens Nyordning (Asger Nyholm, Religion og Politik. En Monrad Studie. 1947 S. 111 ff.). ²⁾ Jvfr. II, 27. ³⁾ Generalmajor, siden

karakt. Generalløjtnant, Hans Christoph Georg Frederik Hedemann (1792-1859).

S. 76.

¹⁾ Prøvevalget til Rigsforsamlingen. Ved det endelige Valg blev valgt Fæstegaardmand Christen Larsen i Stedet for Provst A. C. L. Heiberg (Fyens Stifts Avis 1848 6. Oktbr. (Nr. 247)). ²⁾ Beslutningen af 5. Septbr. 1848 om, at alle Foranstaltninger til Vaabenstilstandens Udførelse øjeblikkelig skulde standses. ³⁾ Præsidenten.

S. 77.

¹⁾ Formentlig Skovrider under Brahetrolleborg, siden Forstraad, Johann Carl Vincentz Oppermann (1784-1861). ²⁾ Rohmann blev ikke valgt. ³⁾ Jvfr. Fyens Stifts Adresse- og politiske Avis 1848 23. Septbr. (Nr. 236).

S. 78.

¹⁾ Paludan-Müller blev valgt som Repræsentant til Rigsforsamlingen med 448 Stemmer (Fyens Stifts Avis 1848 5. Oktbr. (Nr. 246)). Hans Tale ved Valghandlingen sst. 6. Oktbr. (Nr. 247). Jvfr. hertil Hakon Müller, Valgene i Fyens Stift til den grundlovgivende Rigsforsamling femte Oktober 1848, 1948, S. 6 ff. (med Benyttelse af Breve fra Paludan-Müller). ²⁾ Oberauditør, siden Etatsraad, Tobias Andreas Frederik Paulsen (1808-85). ³⁾ Overretsprokurator, siden Borgmester i København og Etatsraad, Lars Christian Larsen (1813-73). ⁴⁾ Stiftsphysicus i Odense, siden Professor i Statistik og Folketingsmand, Dr. med. Carl Johan Henrik Kayser (1811-70). ⁵⁾ Jvfr. II, 298. ⁶⁾ Praktiserende Læge i Svendborg, siden Distriktslæge i Nyborg og Justitsraad, Dr. med. Jens Christian Colding (1805-83).

S. 79.

¹⁾ Jvfr. II, 78. Note 1. ²⁾ Formentlig Rohmanns svenske Oversætter, Historikeren Carl Ferdinand Lindström (1811-61), Amanuens ved Kungl. Biblioteket i Stockholm. Et Brev, dateret Odense 7. Oktbr. 1847, fra Paludan-Müller til denne Mand findes i Kungl. Biblioteket i Stockholm.

S. 80.

¹⁾ Andreas Rohmann († 1856). ²⁾ Jvfr. II, 69.

S. 81.

²⁾ »Udenrigsministeren Grev Knuths Fremstilling af Danmarks Underhandlinger 1848 indtil Vaabenstilstanden i Malmø« blev først 1877 udgivet af Paludan-Müller i Historisk Tidsskrift 4. R. V, 460-509. ³⁾ Formentlig: Franz Kottenkamp, Die neuesten Weltbegebenheiten. Nach authentischen Quellen bearbeitet, Heft 1-28, Stuttgart 1848-50. ³⁾ Catharina Rohmann (f. 1829) var 1850 blevet gift med cand. jur. Hans Christian v. Westen Berg, der døde 14. Maj 1851.

S. 85.

¹⁾ Jvfr. I, 209. ²⁾ Formentlig: Om Harald Blaatands Lovgivning. En hermeneutisk Undersøgelse, Odense 1832. ³⁾ »Om Opdagelsen af Kong Knud den Helliges Reliquier i Odense» blev trykt i Nordisk Tidsskrift for Oldkyndighed II, 193-223.

S. 86.

¹⁾ Dette synes ikke at være sket. —

S. 87.

¹⁾ Aabenbart J. F. Schouws Afhandlinger om naturhistorisk Undervisning i de lærde Skoler i Dansk Ugeskrift II og IV. ²⁾ Af en vedlagt Svarkoncept af 16. Jan. 1835 fremgaar det, at Afhandlingen blev tilbagesendt Paludan-Müller og ses ikke trykt andetsteds.

S. 88.

¹⁾ I Nordisk Tidsskrift for Historie, Literatur og Konst, udg. af Chr. Molbech IV, 485-583 tryktes 1836 af Paludan-Müller »Niccolò da Machiavelli. Et biographisk Udkast». — I Brev af 30. Decbr. 1835 til Molbech havde Paludan-Müller stillet Afhandlingen i Udsigt og ved Brev af 21. Januar 1836 til samme indsendte han den. Først 1839 kom som særligt Skrift »Undersøgelse om Machiavelli som Skribent, især med Hensyn til Bogen om Fyrsten. Et Forsøg i den høiere historiske Kritik». ²⁾ N. M. Petersen, Danmarks Historie i Hedenold, 1-3, 1834-38.

S. 89.

¹⁾ Det stockholmske Blodbåds Historie blev senere behandlet i Caspar Paludan-Müller, De første Konger af den Oldenborgske Slægt, 1874, S. 353 ff. Jvfr. hertil Historisk Tidsskrift 9. R. V, 91-98. Kristian Erslev i Historisk Tidsskrift 6. R. III, 127-66. C. F. Allen i Danske Magazin 7. R. IV, 71-83. ²⁾ En tysk Oversættelse af E. G. Geijer, Svenska folkets historia var kommet i Hamburg 1832-36. — Erik Gustaf Geijer (1783-1847), Professor i Uppsala.

S. 90.

¹⁾ 1837 udsendte Paludan-Müller det lille Skrift »Nogle Ord om et Museum for Thorvaldsens Værker» (15 S.). ²⁾ Om P. Hjorts Interesse for Thorvaldsens Museum jvfr. hans Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemådes og Dannelses Historie, Politisk Afdeling, 1852, S. 355-66.

S. 91.

¹⁾ Brevet meddelt efter Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder til P. Hjort II, 1869, S. 471-3. Originalen er forgæves eftersøgt. Paludan-Müller havde

faaet Brevet sendt til Gennemsyn før Trykningen og havde helst set det tilintetgjort eller henlagt (Brev af 7. Juni 1869 til P. Hjort i Ny kgl. Saml., 4°, 2411).

S. 92.

¹⁾ Jvfr. S. 98. ²⁾ I Følge Ansøgning bevilgedes dér ved kgl. Resolution af 1. Juli 1837 Paludan-Müller et fast aarligt Gagetillæg paa 100 Rbdlr. Sølv (Universitets- og Skoledirektionen, Forestillinger 1837 Nr. 1775). ³⁾ Paa Brevet har Molbech skrevet: »Afsendte det forlangte Vidnesbyrd til Hr. Pal. Müller d. 25 Sept. 1837«. ⁴⁾ Jvf. II, 90 f.

S. 93.

¹⁾ Cola di Rienzo, Tribun og Senator i Rom. En historisk Skildring, Odense 1838.

S. 94.

¹⁾ Det blev — i Forbindelse med Skriftet om Machiavelli — anmeldt af Molbech i Historisk Tidsskrift I, 555-66. ²⁾ Jvfr. II, 93, Note 1.

S. 95.

¹⁾ Stænderdeputeret, Ejer af Kragstbjerggaard ved Odense Christian Henrik Hansen (1797-1868), populært kaldet »Vej-Hansen« paa Grund af sin Kritik af Vejvæsenet, udgav 1838 et lille Skrift »Sognepræstens og Bondens gjensidige Forhold« med udpræget antigejstlig Tendens. Mod dette tog Biskop N. Faber til Genmæle, og Hansen udsendte da et nyt Stridsskrift s. A. »Første Part af et Sendebrev til Hr. Biskop Dr. Faber, Ridder af Dannebrog, nærmest som Svar paa hans Diatribe af 24de September 1838, i Hempels Bidrag til Tidshistorien Nr. 39 af 28de September 1838, samt 23 enfoldige, men nødvendige Spørgsmaal (i 2den Part af dette lille Arbeid skulle nogle flere følge) til Hans Høiærværdighed.« Dette havde en langstrakt Bladpolemik til Følge. Paludan-Müller fremførte en skarp Kritik af Hansens Skrift, idet han maatte »føle sig opfordret til at udtale sin Indignation over at see et hæderligt Navn saaledes overvældes med Gift og Galde« (Fyens Stifts Adresse Avis 1838 11. Decbr. (Nr. 213)). Jvfr. nye Indlæg fra Paludan-Müller sst. 1838 13. Decbr. (Nr. 214), 17. Decbr. (Nr. 216). Sagen greb videre og videre omkring sig og inddrog flere Penne (sst. 1838 11. Decbr. (Nr. 213), 14. Decbr. (Nr. 215), 18. Decbr. (Nr. 217), 27. Decbr. (Nr. 223)). Paa Foranledning af Dr. Kalkar vedtog Fyens Stifts Læseforening en Misbilligelse af den Brug af Pressen, Hansen havde gjort sig skyldig i (jvfr. sst. 1838 25. Decbr. (Nr. 222), 1839 8. Jan. (Nr. 5) med Aftryk af H. N. Clausens Fordømmelse af Hansens Adfærd, 9. Jan. (Nr. 6)). Om hele Striden jvfr. Johannes Pedersen i Fynske Aarbøger V, 1955, S. 387-415. ²⁾ »: Trusler om nye Angreb paa Biskop Faber (jvfr. et nyt Indlæg fra Paludan-Müller Fyens Stifts Adresse Avis 1838 20. Decbr. (Nr. 219)). ³⁾ Ved kgl. Reskript af 4. Jan. 1839 skæn-

kede Frederik VI til Indretningen af Musæet den Del af Christiansborg Slotsbygninger, som hidtil havde været benyttet bl. a. til Vognremise (Chr. Bruun og L. P. Fenger, Thorvaldsens Musæums Historie, 1892, S. 21).

4) Et meget skarpt Angreb af Orla Lehmann paa Jonas Collin, der med »anmassende Egenraadighed« havde indtaget Formandspladsen i Museums-komitéen (Kjøbenhavnsposten 1839 18. Jan. (Nr. 18)).

S. 96.

1) H. N. Clausen, Historisk Fremstilling af Kjøbenhavns Universitets Virksomhed i Rectoratet: fra Juni 1837 til November 1838, 1839. 2) Jvfr. II, 95, Note 1 og 2. 3) Præsten L. C. D. Westengaard, jvfr. I, 216.

S. 97.

1) Jvfr. II, 88, Note 1. 2) Jvfr. den I, 143, 150 omtalte Recension af P. A. Munch.

S. 98.

1) Jvfr. II, 97. 2) Ved kgl. Resolution af 10. Septbr. 1839 blev der tilstaaet Paludan-Müller en videnskabelig Understøttelse paa 400 Rbdlr. S. for 1840-41 (Finansdeputationen, Forestillinger 1839 II Nr. 102). Jvfr. Takkebrev af 18. Septbr. 1839 fra P.-M. til Jonas Collin (Collinske Brevsamling XXIII b).

S. 99.

1) Jvfr. I, 114. 2) Berlingske Tidende 1839 30. Decbr. (Nr. 309): Oberst Carl v. Ewald (jvf. I, 196) var blevet udnævnt til tjenstgørende Generaladjutant. Jvfr. Theodor Ewald, En Slægts Historie gennem et Aarhundrede II, 6-7.

S. 100.

1) Hospitalslæge i Aarhus, Dr. med. Jens Rasmussen Hübertz (1794-1855). 2) J. R. Hübertz, Beskrivelse over Ærø. Et historisk-topographisk Forsøg, 1834. 3) J. R. Hübertz, Om Bevægelsen i den danske Befolkning; Skrivelse til Hr. Conferentsraad Collin. En Skizze. 1840.

S. 101.

1) Johanne Christine Molbech f. Langberg (1793-1879). 2) Skønt nærværende Brev er henlagt blandt Molbechs Breve fra 1841, og Dateringen ved første Øjekast kan synes at indeholde samme Aarstal, maa dette dog rettelig læses som 1840. Hertil svarer ogsaa Omtalen af Paludan-Müllers Hjemkomst (fra Disputationen) i København og af Hübertz' Skrift, der kom senere paa Aaret 1840 (Fortalen er dateret 8. Oktbr. 1840).

S. 102.

¹⁾ Jvfr. I, 208. ²⁾ Konrektor i Bergen, Mag. Edvard Edvardsen (1630-95) efterlod sig i Haandskrift en Bergens Beskrivelse. Uddrag er trykt i Norske Samlinger I, 1852, 1-72 og i Norske Magazin II, 1868, S. 489-660.

S. 103.

¹⁾ Ludvig Holberg, Den Berømmelige Norske Handel-Stad Bergens Beskrivelse, 1737. Om Holbergs Benyttelse af Edvardsen jvfr. H. Ehrencron-Müller, Forfatterlexikon, X, 1. Afd., S. 252. ²⁾ Brevet er formentlig til Sognepræst i Verninge (Odense Herred), siden Konsistorialraad, Hans Mossin Schjøtt (1771-1856). Det bærer som Opskrift »S. T. Hr: Pastor Schøtt«. ³⁾ C. F. Allen, Haandbog i Fædrelandets Historie, 2. Udgave, 1842. ⁴⁾ Anf. Skrift S. 310 ff., 317 f., 327, 355 f. ⁵⁾ En Anmeldelse af Paludan-Müller af det nævnte Værk findes i For Literatur og Kritik I, 95-109.

S. 104.

¹⁾ Maanedsskrift for Litteratur var ophørt 1838 med sit 20. Bind. ²⁾ Jvfr. II, 41, 52. ³⁾ C. F. Allen havde i »Dansk Folkekalender for 1842« S. 41-80 skrevet en Artikel »Slaget paa Kjøbenhavns Rhed den 2den April 1801«. Den affødte i Nyt Archiv for Søvæsenet I, 168-98 et Bidrag »Gienlyd fra 1801« af senere Viceadmiral, Kammerherre Christian Christopher Zahrtmann (1793-1853). Historikeren Fr. Schiern (jvfr. I, 200) anmeldte begge Afhandlinger i Fædrelandet 1842 24. April (Nr. 857), hvorpaa Allen gav et meget vidtløftigt Svar sst. 1842 22.-24. Maj (Nr. 882-85). Schierns Replik findes sst. 27. Maj (Nr. 888). ⁴⁾ Formentlig L. S. Vedel Simonsen, Samlinger til Hagenskov Slots, nuværende Frederiksgaves, Historie, Odense 1842. ⁵⁾ Jvfr. II, 5. ⁶⁾ Et Marmoreksemplar af H. W. Bissens Statue af A. S. Ørsted i siddende Stilling udført 1836-37. Høyen var meget interesseret i at faa Indsamlet det nødvendige Beløb, men Ørsteds dalende Popularitet i 1840'erne hindrede Planens Virkeliggørelse (Haavard Rostrup, Billedhuggeren H. W. Bissen 1798-1868 I, 166, II, 102 (Nr. 116). J. L. Ussing, Niels Laurits Høyens Levned I, 305 ff.). ⁷⁾ Kammerherre Detlev Christian Ernst Greve Reventlow (1782-1854) til Brahetrolleborg.

S. 105.

¹⁾ Jvfr. H. P. Mumme, St. Knuds Kirke i Odense, 1844, S. 85-104, og Brev af 25. 2. 1869 fra C. Paludan-Müller til A. Crone (Landsarkivet, Odense). ²⁾ Jvfr. II, 292. ³⁾ N. L. Høyen, Ribe Domkirke i Dansk Ugeskrift 2. R. II, 17-34.

S. 106.

¹⁾ Formentlig Indsamlingen til dansk Undervisnings Fremme i Hertugdømmet Slesvig. Jvfr. Danske Magazin 7. R. I, 234-5. ²⁾ Maaske Agent i

Assens Hans Brøchner Bruun († 1863). ²) Kammerherre, Gehejmekonferensraad, Gebhard Lensgreve Moltke-Hvitfeldt (1764-1851) til Glorup.

S. 107.

¹) Som Sognepræst i Gladsakse-Herlev. ²) Rektor R. J. F. Henrichsen (jvfr. I, 199), der havde afløst Rektor Jacob Saxtorph. ³) Universitetsboghandler i Kiel J. C. v. Maack. ⁴) J. M. Thiele jvfr. II, 301.

S. 108.

¹) Sangerfesten, der afholdtes 29. Juni 1843, bar efter Bladomtalen at dømme et skjønt og virkelig opløftende Præg (Fyens Stifts Adresse- og politiske Avis 1843 1. Juli (Nr. 110). Jvfr. udførligere Beretning med (kortfattet) Referat af Biskop N. Fabers Tale ved denne Lejlighed i Følgebladet hertil »Bidrag til Tidshistorien« 1843 30. Juni (Nr. 25)). ²) Jvfr. II, 41. ³) Jvfr. II, 109. ⁴) C. A. H. Kalkar, Isabella von Oesterreich i Archiv für Staats- und Kirchengeschichte V, 443 ff.

S. 109.

¹) En dansk Bearbejdelse kom i Folkekalender for Danmark 1855 S. 42-53. ²) C. A. H. Kalkar, Bibelhistorie. Til Brug for lærde Skoler og høiere Realskoler, Odense 1843. ³) S. B. Hersleb, Lærebog i Bibelhistorien, 1812 (en Del senere Oplag, deriblandt 4. Oplag som en gennemset ny Udgave ved P. E. Lind, Kbh. 1842). — Svend Borchmann Hersleb (1784-1836), Professor i Christiania. ⁴) Frederik Wilhelm Wiehe (1817-64), siden Dr. phil. og Rektor ved Frederiksborg lærde Skole. ⁵) Jvfr. I, 220. ⁶) Jvfr. II, 298. ⁷) Golligh Frederik Peter Strøm (1819-98), siden Sognepræst i Marslev-Birkinde. ⁸) Adjunkt Peter Eskildsen (1782-1863), der var afgaaet 22. Septbr. 1843. ⁹) Som Eskildsens Efterfølger konstitueredes 4. Oktbr. 1843 Poul Hannibal Kragh (1820-90), siden Overlærer sst.

S. 110.

¹) Jvfr. II, 21.

S. 111.

¹) Jvfr. II, 120. ²) Jvfr. II, 293. ³) C. F. Wegener, Liden Krønike om Kong Frederik og den Danske Bonde, 1843.

S. 112.

¹) Anf. Skrift S. 29 ff. ²) Christian Ditlev Frederik Lensgreve Reventlow (1748-1827). ³) Wegener var blevet Ridder af Dannebrog 3. Decbr. 1843 — paa Frederik VI's Dødsdag. Jvfr. Danske Magazin 7. R. I, 228-9. ⁴) Om Bibliotekerne i Odense jvfr. C. A. H. Kalkar, Efterretninger om Odense

Byes Bibliotheker, Odense 1836. C. T. Engelstoft, Odense Byes Historie, 2. Udg., 1880, S. 458 ff.

S. 113.

¹⁾ Jvfr. II, 107.

S. 116.

¹⁾ 15. Decbr. 1843. ²⁾ Hundredeaarsjubilæet fejredes 8. Januar 1845, jvf. Bjørn Kornerup, Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie 1745 8. Januar 1945, 1945, S. 53-55. Paludan-Müller var blevet optaget som Medlem 18. Novbr. 1839.

S. 118.

¹⁾ Bevaret i Ny kgl. Saml., 4°, 2954 II (Tillæg). ²⁾ Marie Benedicte Paludan-Müller f. Rosenstand-Golske, død i Kerteminde 11. Marts 1820 og begravet sst.

S. 119.

¹⁾ Jvfr. I, 225. ²⁾ Jvfr. II, 127. ³⁾ Evangelisk-kristelig Psalmebog, approberet til gradvis Indførelse 13. April 1798. ⁴⁾ »Abels Død» kom i Urania, Aarboeg for 1845, udg. af J. L. Heiberg, S. 113-42. Om Faderens Glæde over dette Digt se Fr. Lange S. 140-1. S. Kühle II, 70-1.

S. 120.

¹⁾ Jvfr. II, 10 f., 14. ²⁾ Talen er om Udlaan af Folkevisehaandskrifter fra Karen Brahes Bibliotek, jvfr. II, 111.

S. 121.

¹⁾ Efter Biskop Jens Paludan-Müller, der var død 14. Maj 1845. ²⁾ Til Biskop over Aarhus Stift udnævntes hidtilværende Biskop over Lolland-Falsters Stift, Dr. theol. Gerhard Peter Brammer (1801-84), til hans Efterfølger som Biskop over Lolland-Falsters Stift P. C. S. Gad, jvfr. I, 199. ³⁾ Jvfr. II, 15. ⁴⁾ B. Magnussen, Tale ved Biskop Jens Paludan-Müllers Jordefærd i Aarhus Domkirke, den 23de Mai 1845. — Sognepræst i Lyngaa-Skød, siden i Følleslev-Særsløv, Provst Bernt Magnussen (1798-1867). ⁵⁾ Om Reformplanen vedrørende den lærde Skole jvfr. II, 130.

S. 122.

¹⁾ 1847 kom i Nyt historisk Tidsskrift I, 1-128 Paludan-Müllers »Er Kong Carl den Tolvte falden ved Snigmord? En historisk-kritisk Undersøgelse». ²⁾ Professor i Lund Bengt Magns Bolmeer (1785-1849), Udgiver af: Knut Lundblad, Carl XII:s Historia, 1-2, 1835-39. En tysk Oversættelse: Geschichte Karls des Zwölften Königs von Schweden, 1-2, ved G. F. v. Jensen, kom 1835-40.

S. 123.

¹⁾ Jvfr. II, 122. ²⁾ Oberst Nicolaus v. Landsberg. Jvfr. Nyt historisk Tidsskrift I, 42 ff. Efter en Afskrift i Karen Brahes Bibliotek meddeltes her S. 115-25 Landsbergs Dagbog.

S. 124.

¹⁾ Chr. Molbech vedblev som Sekretær (Redaktør) til 1853 (Historisk Tidsskrift 10. R. V, 57, 154). ²⁾ Jvfr. II, 122. ³⁾ Jvfr. I, 216.

S. 125.

¹⁾ Jvfr. Fædrelandet 1845 28. Novbr. (Nr. 2055). ²⁾ Jvfr. H. N. Clausen, Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie S. 271. Den store Petition er vistnok Adressen af 4. Maj 1844 (overrakt 7. Jull) til Kongen om Beskyttelse af det danske Sprog, jvfr. S. 272-3. ³⁾ Protestadressen mod Sprogpatentet af 29. Marts 1844 (Hans Jensen, De danske Stænderforsamlings Historie 1830-1848 II, 365 f.).

S. 126.

¹⁾ H. N. Clausen var 1845-46 med Permission borte fra sit Embede (Kirkehistoriske Samlinger 6. R. VI, 142 ff.).

S. 127.

¹⁾ Spørgsmaalet om en ny Psalmebog til Afløsning af »Evangelisk-kristelig Psalmebog« af 1798 (jvfr. L. Koch, Den danske kirkes historie i det 19. århundrede II, 189 ff.). I Ove Thomsens Avis 1846 Nr. 33 skrev Paludan-Müller »Opfordring i Anledning af Psalmebogssagen«.

S. 128.

¹⁾ Formentlig Correspondenz des Kaisers Karl V, mitgeteilt von Karl Lanz, 1-3, 1844-46. ²⁾ Odense Katedralskoles nye Bygning indviedes 27. Novbr. 1846.

S. 129.

¹⁾ Om Planerne om at omdanne Universitets- og Skoledirektionen jvfr. C. F. Wegener, Biographiske Antegnelser om Laurids Engelstoft, 1852, S. 134 f. ²⁾ Ved kgl. Resolution af 13. Marts 1846 bestemtes den lærde Skole i Vordingborg til Nedlæggelse fra 30. Septbr. s. A. ³⁾ Jvfr. I, 174, 181. II, 70. ⁴⁾ Sognepræst ved Helligaandskirken i København Peter Johannes Spang (1796-1846).

S. 130.

¹⁾ Jvfr. II, 121. ²⁾ L. Oppermann blev 19. Decbr. 1846 Overlærer i Aarhus. ³⁾ Saxonis Grammatici Historia Danica rec. P. E. Müller I, 107. ⁴⁾ Paludan-

Müller var Kommissionær for Den danske historiske Forening (jvfr. bl. a. Brev af 17. Jan. 1845 til Molbech).

S. 131.

¹⁾ Afhandlingen om Carl XII, jvfr. S. 122 f. ²⁾ C. F. Wegener, Om Anders Sørensen Vedel, kongelig Historiograph i Frederik II's og Christian IV's Dage, 1846. — Jvfr. Paludan-Müllers Gennemgang af dette Skrift i Ny kgl. Saml., Fol., 1690 I S. 107-19.

S. 132.

¹⁾ Jvfr. II, 123. ²⁾ Staats- und Erbrecht des Herzogthums Schleswig. Kritik des Commissionsbedenkens über die Successionsverhältnisse des Herzogthums Schleswig von N. Falck m. fl. Hamburg 1846 [Oktbr.].

S. 133.

¹⁾ Diplomatarium Norvegicum. Oldbreve til Kundskab om Norges indre og ydre Forhold, Sprog, Slægter, Sæder, Lovgivning og Rettergang i Middelalderen. Samlede og udgivne af Chr. C. A. Lange og Carl R. Unger. 1. Samling, 1. Hefte. Christiania 1847. ²⁾ Carl Richard Unger (1817-97), siden Professor, Dr. phil.

S. 134.

¹⁾ Et Vidnesbyrd om Paludan-Müllers Interesse for Kronologien er hans »Kort Fremstilling af det kirkelige Kalendervæsen. Nærmest til Brug ved Studiet af Danmarks Historie«. 1. Hefte, 1847 (Program for Odense Katedral-skole).

S. 136.

¹⁾ C. Lange svarede Paludan-Müller 6. Oktbr. 1847. I Indledningen til det vidtløftige Svar hedder det: »Jeg kan ikke tilfulde takke Dem for Deres indholdsrige og kjernefulde Bemærkninger ang. 1ste Hefte af de norske Oldbreve, hvormed De i Brev af 15de f. M. har bæret mig; men troer ikke paa nogen tydeligere Maade at kunne lægge min og [min] nu i Kjøbenhavn fraværende Medudgivers Erkjendtlighed for Dagen, end ved strax at besvare Deres Brev og oplyse nærmere de Punkter, De i samme behandler. Det vilde være mig en kjær og belærende Beskjæftigelse oftere paa lignende Maade at kunne udvexle Ideer med en af Danmarks ypperste Videnskabsmænd om de fælles historiske Minder; thi Danmarks og Norges Historie er og vil endnu længe blive fælles i det Væsentlige« (Kopi i det norske Rigsarkiv). ²⁾ Jvfr. II, 134 Note 1.

S. 137.

¹⁾ Jvfr. S. 131. — 2. Udgave kom 1847. ²⁾ Jvfr. II, 21, 138 ff.

S. 138.

¹⁾ Hul i Papiret. ²⁾ Udvalgte danske Viser fra Middelalderen, 1-5, var 1812-14 udgivet af W. H. F. Abrahamson, R. Nyerup og K. L. Rahbek. ³⁾ Afskrift med fremmed Haand blandt Paludan-Müllers Koncepter i Ny kgl. Saml., 4°, 2792. Under Brevet har Paludan-Müller egenhændigt tilføjet: »Dette er en Afskrift af mit første Brev til Grundtvig i denne Sag. Han sendte mig den for at formaae mig til at lade det trykke; jeg tænkte ogsaa først derpaa og rettede Et og Andet, som ovenfor; men siden opgav jeg det. Længere hen skrev jeg i Berlingske Tidende. C. P.-M.» Her er Brevet gengivet i sin oprindelige Skikkelse og i Noterne som Varianter Paludan-Müllers Ændringer i Teksten (ubetydelige Rettelser fraregnet). — Tidligere trykt i Danske Studier 1905 S. 88-91, vistnok efter Originalen i Dansk Folkemindesaml., Fasc. 61. ⁴⁾ Jvfr. II, 21, 22.

S. 139.

¹⁾ »Mig forekommer Deres Plan og Prøve, og Deres Forsvar for dem, aldeles tilfredsstillende, og jeg skulde meget beklage om de heftige Angreb gjorde Dem vaklende i Deres egen Mening, især da der ingen Udsigt er til, at nogen Anden, end De, kan eller vil udføre Værket efter denne Plans. Litteraterne Frederik Ludvig Liebenberg (1810-94) og Israel Salomon Levin (1810-83), der skrev henholdsvis »Et Par yderligere Bemærkninger om den bebudede nye Udgave af de gamle Folkeviser« (Berlingske Tidende 1847 Nr. 226) og en Anmeldelse af Svend Grundtvigs »Prøve« (Fædrelandet 1847 Nr. 222). ²⁾ »omdigte dem, saa at de blive skikkede til *almindelig* Nydelse«. ³⁾ Udvalgte danske Viser fra Middelalderen, 1-5, 1812-14. ⁴⁾ »beroer paa«.

S. 140.

¹⁾ Danmarks gamle Folkeviser VI Nr. 354. ²⁾ »er meget mere værd«.

S. 141.

¹⁾ N. F. S. Grundtvig, Danske Kæmpeviser til Skole-Brug, 1847. Den paaankede Udtalelse i Fortalen S. VIII hertil. ²⁾ Visen om »Axel og Valborg« i anførte Samling S. 196 ff. ³⁾ Anders Sørensen Vedels og Peder Syvs Udgaver af Folkeviser. ⁴⁾ Jvfr. II, 138, Note 2.

S. 142.

¹⁾ Aabenbart det saakaldte »Karen Brahes Foliohaandskrift« med Opskrifter af Folkeviser (Anne Riising, Katalog over Karen Brahes Bibliotek i Landsarkivet for Fyn. Håndskriftsamlingen. 1956. S. 161 Nr. E I, 1). Om Udlaanet af dette Haandskrift havde Paludan-Müller tilskrevet Molbech i — ikke her medtagne — Breve af 29. Oktbr., 30. Oktbr., 7. Novbr. 1847. ²⁾ Jvfr. II, 293.

S. 143.

¹⁾ Datoen rettet med en anden Haand til 19de. — Brevet tidligere trykt i Danske Studier 1905 S. 103-5. ²⁾ Jvfr. II, 142. ³⁾ Jvfr. II, 138, Note 3.

S. 144.

¹⁾ Et Hundrede udvalgte Folkeviser, hidtil utrykte, samlede og udgivne af C. Molbech, 1. Hefte, 1847. — Jvfr. Iøvrigt S. 146.

S. 145.

¹⁾ Jvfr. II, 298. — Ved kgl. Resolution af 5. Maj 1848 bevilgedes der Kofoed-Hansen 300 Rbdlr. til den Understøttelse paa 400 Rbdlr., der 1847 var blevet tillagt ham (Finansdeputationen, Forestillinger 1848 Nr. 77). Jvfr. hertil P. P. Jørgensen, H. P. Kofoed-Hansen (Jean Pierre) S. 382 ff., 404.

S. 146.

¹⁾ Vedlagt Manuskript til et Indlæg »Etatsraad Molbech og Karen Brahes Bibliothek«, der ikke blev trykt i Berlingske Tidende, men i For Literatur og Kritik VI, 109-14. Det er rettet mod en Bemærkning af Molbech i hans Historisk-biographiske Samlinger S. 166 Note*, hvori han insinuerer, at man fra Karen Brahes Biblioteks Side synes at have villet give Svend Grundtvig Eneret paa at benytte Bibliotekets Visehaandskrifter. Jvfr. Danske Studier 1905 S. 103 ff. ²⁾ Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur, 1-5, 1847-52.

S. 147.

¹⁾ Christian VIII's Død 20. Januar 1848, 24. Marts Udnævnelse af Ministeriet A. W. Moltke. ²⁾ 24. Marts 1848 overrumpledets Rendsborg af et Jægerkorps under Ledelse af Prins Frederik af Augustenborg. ³⁾ Major, siden Generalmajor, Frederik Ludvig August Haller Baggesen (1795-1865). ⁴⁾ Generalmajor, Kammerherre Henrik Gisbert Castenschiold (1783-1856) til Borreby. ⁵⁾ A. F. Tscherning (1795-1874) var Krigsminister fra 22. 3. til 16. 11. 1848.

S. 149.

¹⁾ C. F. Wegener, Mindeblad om Kong Christian den Ottende, 1848. ²⁾ Allerede 1837 havde Paludan-Müller søgt at blive Lector ved Sorø Akademi (Olaf Carlsen, Soranske Studier I, 79 ff.). ³⁾ Marts-Ministeriet (A. W. Moltkes 1. Ministerium).

S. 150.

¹⁾ Hul i Papiret. ²⁾ Jvfr. II, 147, Note 3. ³⁾ Christian Frederik Paulsen (1829-1904), siden Proprietær. ⁴⁾ Proprietær Hans Gabriel Frederik Paulsen (1803-52). ⁵⁾ Etatsraad, Professor, Dr. jur. Paul Detlev Christian Paulsen (1798-1854).

S. 151.

¹⁾ Formentlig »Aktstykker til Nordens Historie i Grevefeidens Tid«, 1-2, 1852-53, jvfr. II, 27. ²⁾ Jvfr. I, 200. ³⁾ Jvfr. Adressen an eine hohe Deutsche National-Versammlung zu Frankfurt a. M. und an eine hohe provisorische Regierung zu Rendsburg, welche von Kiel abgesandt werden, Kiel 1848 (de udhævede Ord S. 4). ⁴⁾ Formentlig Theodor Olshausen (1802-69), Redaktør; Stænderdeputeret. — Det var hans Broder Justus Olshausen (1800-82), Professor i orientalske Sprog i Kiel, der siden 1844 var Medlem af Videnskabernes Selskab.

S. 152.

¹⁾ Justus Olshausen var 28. Juni 1840 blevet Ridder af Dannebrog. ²⁾ Antislesvigholstenske Fragmenter 1848-51. Jvfr. I, 208. ³⁾ Om disse jvfr. I, 208; II, 294; I, 200, 209. ⁴⁾ Jvfr. II, 106.

S. 153.

¹⁾ C. F. Wegener, Om den evige Forbindelse mellem Slesvig og Danmark, 1848 (Antislesvigholstenske Fragmenter X; ogsaa paa Tysk og Fransk). ²⁾ Under Mægling af Kong Oscar I var der den 26. August 1848 i Malmø blevet afsluttet en Vaabenstilstand for syv Maaneder.

S. 154.

¹⁾ Jvfr. Aarsberetninger fra det kongelige Geheimearchiv I S. XX-XXI (Tilladelse af 27. Febr. 1849 til at meddele Paludan-Müller Arkivalier af dansk Historie til Udgangen af det 17. Aarhundrede).

S. 155.

¹⁾ Diplomatarium Norvegicum, jvfr. II, 133.

S. 156.

¹⁾ »De norske Kongers Regjeringsaars Beregning«, 1848 (Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur II). ²⁾ C. Paludan-Müller, Bidrag til en Kritik af Droysens og Samwers saakaldte »Aktmæssige Fremstilling af den danske Politik siden Aar 1806«, Odense 1850. — Johann Gustav Droysen (1808-84), Professor i Kiel, siden i Berlin. — Karl Samwer (1819-82), Advokat, Publicist.

S. 157.

¹⁾ Et — her ikke medtaget — Brev af 20. April 1850 fra C. Paludan-Müller til Fuldmægtig i Direktionen for Arméens Personale, kar. Premierløjtnant, cand. jur., siden Overretssagfører og Justitsraad, Andreas Christian Glud (1816-98) findes i Ny kgl. Saml., Fol., 1913. ²⁾ Afskriften findes vedlagt nærværende Brev.

S. 159.

¹⁾ Provst, Sognepræst i Ejdsvold Hans Peter Schnitler Krag (1794-1855) offentliggjorde i Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur IV, 317 ff. et Indlæg om Carl XII's Dødssted. ²⁾ Den svenske Forfatter Karl August Adlersparre (1810-62) (Pseudonym Albano). ³⁾ C. F. Wegener, Actmæssige Bidrag til Danmarks Historie i det nittende Aarhundrede, 1851 (Antialesvigholstenske Fragmenter XV-XVI). ⁴⁾ Om Arkivalieudleveringen til Norge (jvfr. Konvention af 13. Septbr. 1851) se Aarsberetninger fra det kongelige Geheimearchiv I, S. XLI.

S. 160.

¹⁾ Om Oberst Meinhart von Hamme se C. Paludan-Müller, Aktstykker til Nordens Historie i Grevefeldens Tid II, 269 ff.; om Junker Balthasar af Esens Danske Viser, udg. af H. Grüner Nielsen, VI, 246. ²⁾ Aftrykt i Paludan-Müller, Aktstykker II, 261-3. Einar Tield var en norsk Oprører. ³⁾ Jvfr. Danske Viser I, 34 ff.; IV, 41 ff. Jvfr. A. S. Vedel, It hundrede vduaalde Danske Viser, 1591, Bl. Bbv ff.

S. 161.

¹⁾ Danske Viser I, 50 ff.; IV, 45 ff. ²⁾ Om den uheldige Restauration 1851-52 af Vor Frue Kirke i Odense se G. L. Wad i Aarbog, udg. af Historisk Samfund for Odense og Assens Amter, 1928 S. 360-62. Den paagældende Dør er ikke bevaret (Meddelelse fra Museumsinspektør, Mag. art. Victor Hermansen).

S. 163.

¹⁾ Den 15. Septbr. 1852 skrev Paludan-Müller til Lange følgende om de norske Afskrifter: »Da det er af min egen Pung, jeg maa afholde Omkostningerne, tør jeg i Øieblikket ikke til Afskrivning eller Excerptering i Norge anvende Mere end 20 à 24 Rbdlr., 10 à 12 Specier. Kan jeg saa ikke faae Alt, faaer jeg nøies, eller see til at faae Hjælp f. Ex. hos vort literære Selskab. Dersom De vidste hvad Afskrifterne fra Kbhvn og Schwerin have kostet mig selv, vilde De begribe, at min Kasse maa være stærkt medtaget. Imidlertid, jeg veed jo heller ikke endnu, hvor mange Stykker jeg skal have afskrevet« (RA., Oslo).

S. 164.

¹⁾ Formentlig Brevet af 25. April 1536 fra Biskop i Oslo Hans Reff (C. Paludan-Müller, Aktstykker til Nordens Historie i Grevefeldens Tid II, 264 ff.). ²⁾ Vistnok Brevet af 24. April 1536 fra Erik Gyldenstjerne (sst. II, 259-60). ³⁾ Paludan-Müller udnævntes til titulær Professor 6. Oktbr. 1852. ⁴⁾ Sigter formentlig til, at C. Lange 1845 overgik fra en Lærerpost ved Søkadetkorpset i Fredriksværn til Embedet som Rigsarkivar.

S. 165.

¹⁾ Da C. F. Wegener 1852 havde udgivet sit lille Skrift »Forsvar for Danmarks Kongers og Kongehuses . . . fulde Arveret efter Lex regia«, blev han tiltalt ved Generalfiskalen. Han frikendtes dog ved Højesteret 1854 (jvfr. N. Neergaard, Under Junigrundloven I, 770 ff.). ²⁾ Om Warschau-Protokollen af 5. Juni 1851, Londonertraktaten af 8. Maj 1852 og Renunciationsakterne, alt i Arvefølgesagen, jvfr. N. Neergaard, anf. Skrift I, 729 ff.

S. 166.

¹⁾ Det kgl. Budskab af 4. Oktbr. 1852 om Opgivelse af Kongelovens Arvefølge. ²⁾ 14. April 1853.

S. 167.

¹⁾ Departementstidenden 1853 I, 438. ²⁾ I Marginen med Madvigs Haand Blyantsnotitsen »naturligvliis«.

S. 168.

¹⁾ Her (og i det nærmest følgende) Hul i Papiret. ²⁾ Forlagsboghandler Carl Andreas Reitzel (f. 1789) var død 7. Juni 1853. Jvfr. Julius Clausen, Carl Andreas Reitzel, 1944, især S. 82 f.

S. 169.

¹⁾ Der sigtes til Paludan-Müllers »Grevens Felde«, 1-2, der kom 1853-54 hos C. A. Reitzels Arvinger. Jvfr. II, 163 og ikke her medtagne Breve af 1853 31. Aug. og [1853 s. D.] til Th. Reitzel i Ny kgl. Saml., 4°, 2937. ²⁾ Jvfr. Note 1. ³⁾ Professor i Hamburg Christian Friedrich Wurm (1803-59). ⁴⁾ Historikeren og Diplomaten Kurd v. Schlözer (1822-94). ⁵⁾ F. v. Alten, der 1853 udgav »Graf Christoff von Oldenburg und die Grafenfehde (1534-1536)«. ⁶⁾ Professor i Berlin Leopold v. Ranke (1795-1886). ⁷⁾ Professor i Göttingen, siden Hovedudgiver af Monumenta Germaniæ historica, Georg Waltz (1813-86).

S. 170.

¹⁾ Aabenbart G. Waltz, Lübeck unter Jürgen Wullenwever und die europäische Politik, 1-3, 1855-56 (jvfr. den hædrende Omtale af Paludan-Müller I, S. V-VI). P.-M. s Eksemplar af Værket i Rigsarkivets Haandbibliotek. ²⁾ C. Paludan-Müller, Aktstykker til Nordens Historie i Grevefeldens Tid, 2. Samling, Odense 1853. Jvfr. II, 163 f.

S. 171.

¹⁾ Koleraepidemien.

S. 175.

¹⁾ Breve og Aktstykker til Oplysning af Christian II's og Frederik I's Historie, udg. af C. F. Allen, I, 1854.

S. 176.

¹⁾ Rektor i Nykøbing F. Erik Peter Rosendahl (1792-1876). ²⁾ Johan Peter Buch (1816-56), Adjunkt i Nykøbing siden 1848.

S. 177.

¹⁾ Adjunkt Børge Qvist Westesen (1817-91), der 1853 var blevet Sognepræst i Vinding, siden i Kongsted.

S. 178.

¹⁾ Paludan-Müller maa tænke paa den Understøttelse, han oppebar af Finansdeputationen, jvfr. II, 98, Note 2. ²⁾ Jvfr. II, 169.

S. 179.

¹⁾ Politibetjent Frederik Vilhelm Schlichter (Folketælling for Nykøbing F. 1850). ²⁾ Adjunkt i Nykøbing, siden Overlærer sst., Carl Theodor Lütken (1830-1910). ³⁾ Adjunkt sst. Frantz Vilhelm Lauritz Oehlenschläger (1817-96), siden Sognepræst i Sørbymagle-Kirkerup.

S. 180.

¹⁾ Jvfr. II, 318. C. T. Vaupell, Planterigets Naturhistorie, til Skolebrug, 1853-54. — Dr. phil. Christian Theodor Vaupell (1821-62). ²⁾ E. C. N. Petit, Lærebog i Botanik for Skoler, 1845 (2. Oplag 1858). — Emil Nicolas Charles Petit (1817-93), Læge, Etatsraad. ⁴⁾ Jvfr. II, 318.

S. 181.

¹⁾ J. P. Buch, De første Elementer af Mathematikken, 1849. ²⁾ Adjunkt Christen Georg Høst Brammer (1827-1904) blev 1855 Sognepræst i Egebæk, siden i Urlev-Stenderup. ³⁾ Ved Afgangsexamen i Nykøbing 3.-5. Juli 1854 var Madvig til Stede (Program for Nykøbing Katedralskole 1855 S. 46).

S. 182.

¹⁾ Kammerherre Frederik Marcus Lensgreve Knuth (1813-56) til Knuthenborg var siden 1851 Forstander for Herlufsholm. ^{2,3)} Huller i Papiret. ⁴⁾ 26. April 1854 var D. G. Monrad blevet afskediget som Biskop, 31. Maj holdt han Afskedsprædiken og blev derefter hyldet af en større Menneskemængde (Asger Nyholm, Religion og Politik, en Monrad Studie, 1947, S. 173-4).

S. 184.

¹⁾ Delvis trykt i Historisk Tidsskrift 9. R. V, 436-39.

S. 185.

¹⁾ »Bidrag til Norges Historie under Unionen« i Norsk Tidsskrift for Videnskabelig og Litteratur I, 217-86.

S. 187.

¹⁾ Den II, 188 nævnte M. Wittrup.

S. 188.

¹⁾ Jvfr. II, 318. ²⁾ Michael Wittrup (1825-1909) blev 26. Maj 1855 konstitueret som Adjunkt i Nykøbing, siden fast ansat og 1897 ved sin Afsked Justitsraad. 1857 blev han gift med Louise Paludan-Müller (jvfr. I, 194). ³⁾ Jvfr. I, 8, Note 2. ⁴⁾ Huller i Papiret.

S. 189.

¹⁾ 1. Novbr. 1855 50-Aarsdagen for Werlauffs Ansættelse som 2. Bibliotekssekretær ved Det kgl. Bibliotek.

S. 190.

¹⁾ Frederik III's Valgsprog. ²⁾ Abraham Lehn (1702-57) til Orebygaard. ³⁾ Professor Árni Magnússon (1663-1730) paatænkte en Udgave af Anders Sunesens Hexaëmeron, jvfr. nedenfor og Andreae Sunonis filii Hexaëmeron, ed. M. Cl. Gertz, 1892, p. XXXV.

S. 191.

¹⁾ Hexaëmeri Andreae Sunonis Distinctio decima Curante Petro Christiano Kierkegaard i Zeitschrift für die historische Theologie, herausg. von Chr. Fr. Illgen, V, 1835, S. 201-24. ²⁾ A. Arrebo, Hexaëmeron, 1661. — Biskop i Trondhjem, siden Sognepræst i Vordingborg, Anders Christensen Arrebo (1587-1637). ³⁾ Bibliotekar ved Universitetsbiblioteket, Professor, siden Etatsraad, Dr. phil. Peder Goth Thorsen (1811-83) lod en Udgave af Hexaëmeron trykke 1860, men den udkom aldrig, og de fleste Eksemplarer blev brændt efter hans Død (Gertz, anf. Udgave p. XXXV).

S. 192.

¹⁾ J. L. A. Kolderup-Rosenvinge, Samling af gamle danske Love I, 1. Afdeling, S. XXIII-XLV. ²⁾ Jvfr. II, 170.

S. 193.

¹⁾ Professor i Greifswald Friedrich Wilhelm Barthold (1799-1858), hvis »Geschichte der deutschen Hansa«, 1-3, kom 1853-54. ²⁾ Professor i Kiel Gottfried Heinrich Handelmann (1827-91). — Sprengel er maaske Dr. Sprengell i Lüneburg. ³⁾ Formentlig »Histoire du Consulat et de l'Empire«,

1-20, 1843-62, af den franske Statsmand og Historieskriver Louis Adolphe Thiers (1797-1877).

S. 194.

¹⁾ Christiane Henriette Baronesse Rosenørn-Lehn f. Barner (1788-1860) — Kammerherreinde Christine Marie Blieke f. Baronesse Rosenørn-Lehn (1822-62). ²⁾ C. Paludan-Müller, Herredagene i Odense 1526 og 1527. Et Bidrag til en kritisk Behandling af den danske Reformationshistorie. 1857. (Det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Skrifter 5. R., historisk-philosophisk Afdeling II). Især S. 36 ff.

S. 195.

¹⁾ Diplomatarium Christierni primi ved Hans Knudsen, 1856, S. 300-1. ²⁾ L. Helveg, De Danske Domkapitler, 1855, S. 51-2. ³⁾ Arild Huitfeldt, Danmarckis Rigis Krønike, Fol., II, 947-8. Erik Pontoppidan, Annales ecclesiae Danicæ II, 663. ⁴⁾ C. T. Engelstoft, Paulus Ellæ, en biographisk-historisk Skildring fra den danske Reformationstid, i Historisk Tidsskrift 2. R. II, 1-174, 415-554. ⁵⁾ Fr. Münter, Den Danske Reformationshistorie, I, 1802, S. 495 ff. Samme, Kirchengeschichte von Dänemark und Norwegen III, 1833, S. 198-216. ⁶⁾ H. P. Resen, Lutherus triumphans, jvfr. Kirkehistoriske Samlinger 4. R. I, 53. Om Paludan-Müllers Standpunkt jvfr. sst. 2. R. III, 12 ff. Historisk Tidsskrift 3. R. I, 51-2; om hele Problemet især A. Helse i Historisk Tidsskrift 4. R. III, 453 ff. ⁷⁾ 1862 kom C. T. Engelstoft, Odense Byes Historie (som 2. Bind af de af Fyens Stifts literaire Selskab udgivne Samlinger til Fyens Historie og Topographie), 1857 H. P. Mumme, Bidrag til Odense Byes Historie. ⁸⁾ Jvfr. II, 193. ⁹⁾ Først i Statskalenderen for 1872 fik »Fyens Stifts literaire Selskab« sin egen Rubrik.

S. 196.

¹⁾ A. F. Krieger var Medlem af Bestyrelsen for Den danske historiske Forening 1857-70 (Historisk Tidsskrift 10. R. V, 153). ²⁾ Jvfr. II, 170, 192 f.

S. 197.

¹⁾ Chr. Lange, De norske Klostres Historie i Middelalderen, 2. Udg., 1856. ²⁾ Jvfr. I, 51 ff.

S. 198.

¹⁾ »Den norske Kirkes Historie under Katholicismen«, 1-2, 1856-58, af Rudolf Keyser, jvfr. II, 199, 206.

S. 199.

¹⁾ Jvfr. II, 194. ²⁾ Jvfr. II, 194. ³⁾ Jvfr. II, 198, 206.

S. 200.

¹⁾ Jvfr. II, 254. ²⁾ George Grote (1794-1871), engelsk Historiker. — Albert Schwegler (1819-57), Prof. i Tübingen. — Max Wolfgang Duncker (1811-86), Generaldirektør for de preussiske Arkiver. — Christian Matthias Theodor Mommsen (1817-1903), Prof. i Berlin. ³⁾ Chr. Molbech var død 23. Juni 1857.

S. 202.

¹⁾ Victor Emanuel Bohn Olivarius (1840-1918), siden Læge i København, blev overflyttet fra Rønne højere Realskole (Program for Nykøbing Katedralskole 1859 S. 82).

S. 205.

¹⁾ Jens Paludan-Müller jvfr. I, 194. Fra 8. Juli 1857 var han Alumnus paa Elers' Kollegium. ²⁾ Det saakaldte Lassens Fragment (nu Ny kgl. Saml., Fol., 570), opkaldt efter Kammerraad Gotthilf Ferdinand Lassen (1803-60), 3. Bibliotekssekretær ved Det kgl. Bibliotek, jvfr. Apoteker Sibbernens Saxobog, 1927, S. 57 ff. — Ogsaa senere interesserede Paludan-Müller sig levende for Angers-Fragmentet af Saxo, jvfr. hans Breve af 26. og 28. Febr. 1878 til J. L. Ussing (i Addit., 4°, 1013).

S. 206.

¹⁾ »Prinds Christian Augusts Breve til General v. Krogh« i Norske Samlinger II, 1858-60, S. 340-460. ²⁾ »Nogle Bemærkninger ved Prof. R. Keyzers «den norske Kirkes Historie under Katholicismen» i Historisk Tidsskrift 3. R. I, 261-330. Jvfr. 5. R. II, 167-8. ³⁾ Jvfr. I, 210.

S. 207.

¹⁾ ∴ C. C. Hall (jvfr. I, 200).

S. 208.

¹⁾ Den ansøgte Tilladelse blev næppe givet (jvfr. II, 221).

S. 209.

¹⁾ E. C. Werlauff (jvfr. I, 209) fejrede 2. Marts 1862 sit 50-Aars Jubilæum som Professor ved Universitetet. Jvfr. Memoirer og Breve XIII, 196-7. Berlingske Tidende 1862 4. Marts (Nr. 53). Fædrelandet 1862 s. D. (Nr. 53). — Rector magnificus var Professor, Dr. theol. Carl Emil Scharling.

S. 210.

¹⁾ Overlærer i Nykøbing Hans Jacob Blicher (f. 1789) var død 13. Januar 1863. ²⁾ Jvfr. I, 8, Note 2. Dr. Lund havde af Hensyn til sine Studier Orlov

Caspar Paludan-Müllers breve II.

21

fra sit Embede 23. Aug. 1862-22. Juli 1863 (Program for Nykøbing Katedralskole 1863 S. 3). ³⁾ Overlærer i Nykøbing Frederik Theodor Nielsen (1820-87). ⁴⁾ Poul Christian Nielsen (1835-81), siden Overlærer i Odense. ⁵⁾ Adjunkt i Nykøbing Højger Christian Frederik Neergaard (1830-1901), siden Rektor sst. ⁶⁾ G. F. W. Lund blev Medlem af Selskabet 17. April 1868. ⁷⁾ Professor, siden Etatsraad, Dr. phil. Niels Ludvig Westergaard (1815-78).

S. 211.

¹⁾ Matematikeren Oberstløjtnant, siden Krigsminister, Christian Emilius Reich (1822-65), Medlem af Selskabet fra 1862. ²⁾ 14. April 1863 var Madvig blevet genudnævnt til Præsident for Rigsraadet, 22. Maj holdtes sidste Møde i dettes overordentlige Samling 1863 (Rigsraadstidende for denne Sp. 9, 1000). ³⁾ Foreligger i Separattryk. ⁴⁾ Trykt Cirkulære af 9. Novbr. 1858.

S. 213.

¹⁾ I Skrivelse af 21. Maj 1863 anmodedes Paludan-Müller om for Fremtiden i Henhold til Cirkulæret af 30. April 1852 at ville opgive, hvor mange Disciple der vilde indstille sig til Afgangseksamens 1. Del (Kultusministeriet, 2. Dept., Brevbog 1863 Nr. 1454).

S. 214.

¹⁾ Carl Lange (jvfr. I, 193), der 1863 blev sendt til Grønland for at studere de derværende Sygdomsforhold. ²⁾ Om Forhandlingerne under D. G. Monrad om Reformen af den lærde Skole, som fandt en foreløbig Afslutning ved Bekendtgørelsen af 30. Novbr. 1864, jvfr. Julius Paludan, Det høiere Skolevæsen i Danmark, Norge og Sverig, 1885, S. 160 ff. ³⁾ Cirkulære af 9. Oktbr. 1863, hvori Ministeriet fastholdt som sin Overbevisning at burde indskrænke det nu anordnede Skolekursus til syv Aar (Kultusministeriet, 2. Dept., Brevbog 1863 Nr. 2753 ff.).

S. 216.

¹⁾ Formodentlig Hentydning til Højskolemanden, Folketingsmand Lucianus Kofod (1829-1904) og til Fr. Barfod (jvfr. I, 204). ²⁾ Jvfr. I, 194. ³⁾ Formentlig »Den opdragende Skole. Et Bidrag til pædagogisk Orientering. (Brudstykker af en Afhandling af afdøde F. Lange)» i Tidsskrift for Philologi og Pædagogik V, 1864, S. 42-51, 108-138.

S. 218.

¹⁾ Viser fra Reformationstiden. Udgivne af Chr. Bruun. 1864. ²⁾ »Don Carlos et Philippe II», 1-2, 1863, af den belgiske Historiker og Arkivmand Louis-Prospér Gachard (1800-85). ³⁾ »Don Carlos» af Wilhelm Maurenbrecher (1838-92), siden Professor i Leipzig, i Historische Zeitschrift, herausg. von Heinrich von Sybel, XI, 1864, S. 277-315.

S. 219.

¹⁾ M. Goldschmidt, Keiserinde Zenobia i Illustreret Tidende 1864 2. Oktbr. (s. 2-4).

S. 220.

¹⁾ »Histoire de France« (afsluttende Udgave 1-16, 1855-60) af den franske Historiker Bon-Louis-Henri Martin (1810-83). ²⁾ Den nederlandske Digter, Historiker og Numismatiker Gerard van Loon (1683-1758) havde udgivet »Beschrijving der Nederlandsche Historiepenningen«, 1-4, 1723-31. ³⁾ »Histoire métallique de Napoléon«, 1819-21 (paabegyndt af M. Millingen). ⁴⁾ Aabenbart i Anledning af Sønnen Jens Paludan-Müllers Død.

S. 221.

¹⁾ Et meget vidtløftigt Brev af 21. Septbr. 1864, som ikke er medtaget her, da alt væsentligt i dette er meddelt i Kirkehistoriske Samlinger 2. R. III, 359-66. Brevet ender med nogle personlige Bemærkninger, idet Paludan-Müller vilde »tillige udtale for Modtageren min Interesse for hans historiske Arbejder og min Høiagtelse for hans Person saavel som levende Deltagelse for hvad han har maattet lide af vort mishandlede Fædrelands Fjender. Der kommer vel med Guds Hjælp en Tid igjen, hvor Ret og Sandhed faaer Ordet i Sønderjylland«. — Paludan-Müller kendte endnu ikke personlig Rørdam. Saa sent som i et Brev af 6. Aug. 1867 til Rørdam beklager han, at han »gaaer Glip af Deres personlige Bekjendtskab dennegang«. ²⁾ I et Brev af 7. Aug. 1865 til Rørdam hedder det: »Jeg har havt saa megen Ærgrelse af at see vel behandlede Arbejder skjødesløst aftrykte i kjøbenhavnske Tidsskrifter, at jeg nødig vil gjøre flere Erfaringer i denne Retning«. ³⁾ Paludan-Müller havde maattet svare negativt paa en Anmodning fra Krieger om at levere et Bidrag til Historisk Tidsskrift. ⁴⁾ H. Reuterdaahl, Svenska kyrkans historia, 1-4, 1838-66. — Erkebiskop i Uppsala, Dr. theol. Henrik Reuterdaahl (1795-1870). ⁵⁾ R. Keyser, Den norske Kirkes Historie under Katholicismen, 1-2, 1856-58. »Bemærkninger« til dette Skrift har Paludan-Müller meddelt i Historisk Tidsskrift 3. R. I, 261-330. Om Keyser jvfr. II, 198 f. ⁶⁾ Jvfr. For Litteratur og Kritik VI, 117-45. ⁷⁾ »Minnen ur Sveriges nyare historia«, 1-4, 1852-64, af Oberst Berndt Bergman, adlet von Schinkel, (1795-1882), udg. af C. V. Bergman.

S. 222.

¹⁾ Jens Paludan-Müller, Gullands Forhold til Danmark og Sverrig i det 14., 15. og 16. Aarhundrede, efter Forfatterens Død udgivet af C. Paludan-Müller, 1865 (Forord dateret Februar 1865). ²⁾ Formentlig anf. Skrift S. 99-100 (Brudstykke af et Brev, dateret 8. Januar 1863 (c: 4) »til en Studerende i Kjøbenhavn«). ³⁾ Fædrelandet 1865 29. April (Nr. 99), jvfr. Georg Brandes, Samlede Skrifter II, 205. ⁴⁾ G. B., »Med Dantes Billede« i Illustreret Tidende 1865 14. Maj (Nr. 294). Om Caspar Paludan-Müllers Interesse for Dante jvfr. Historisk Tidsskrift 9. R. V, 358.

S. 223.

¹) Caina er det Sted i Helvede hvor Brodermorderne straffes (Dante, Helvede 5. Sang V. 107). ²) Dante Alighieris Guddommelige Komedie oversat af Chr. K. F. Molbech, 1851-63.

S. 224.

¹) Danske Samlinger for Historie, Topographi, Personal- og Literaturhistorie, udg. af Chr. Bruun, O. Nielsen og A. Petersen, I, 1865-66. Tidsskriftet standsede med 2. R. VI, 1877-79. ²) I, 1 ff. Christian Falsters Tale mod den nederlandske Filolog Pieter Burman. I, 73 f., 158 f., 387 f. Samlinger til Peder Palladius' Bibliografi. ³) Holgeri Dani ad P. Burmannum Epistola, 1727, skrevet af Ludvig Holberg (jvfr. I, 8-9). ⁴) Aarsberetninger fra Det kongelige Geheimearchiv, udgivne af C. F. Wegener, II, 1856-60.

S. 225.

¹) Konferensraad, Professor, Dr. phil. Johan Georg Forchhammer (1794-1865) havde siden 1851 været Videnskabernes Selskabs Sekretær. Til hans Efterfølger valgtes 12. Januar 1866 Professor, siden Etatsraad, Dr. phil. Japetus Steenstrup (1813-97). — Da Wegeners Svar til Paludan-Müller undtagelsesvis findes bevaret, hidsættes heraf hans Udtalelser om det sidste Punkt: »hvorledes Videnskabernes Selskab tænker at besætte Secretairposten, veed jeg ikke. Da der meget sjældent foredrages Noget af Interesse for mig, kommer jeg der sjældent. Naar jeg Kl. 9 hver Søndag uden Undtagelse har forladt mit fjerne Vesterbroske Hjem og først Klokkeren over 3 kommer tilbage dertil, træt af Arbejde i Archivet, og endda meget ofte maa fortsætte samme Arbejde hjemme, — saa maatte jeg dog have lidt Fred til at læse lidt selv og vil derfor nødig vende tilbage til Byen igjen for at høre Ting, der ligge mig, ofte Videnskaben selv, temmelig fjer[n]t. Dersom der bliver Menings-Ulighed om Secretair-Valget, vil formodentlig la camaraderie, som trives frodigt i alle Forhold her, gjøre sig gjældende. Jeg tilhører intet saadant Selskab» (Brev af 6. Jan. 1866 i Det kgl. Bibliotek, Nyere Brevsamling, Dansk). ²) Broen over Guldborg Sund — Christian IX's Bro — aabnedes 4. Juli 1867. ³) Banestrækningen Orehoved-Nykøbing aabnedes først 22. Aug. 1872. — Om Civilingeniør Krøhnkes vidtspændende Projekter jvfr. J. Hansen, Det Lolland-Falsterske Jernbane-Selskab 1874-1899, 1899, S. 11 ff. Lov af 9. Febr. 1866. ⁴) Jvfr. II, 232, 238.

S. 226.

¹) Niels Lindbergs Anmeldelse af H. Martensen, Om Tro og Viden i Dansk Kirketidende 1867 Sp. 257-69, 278-88. Martensens Skrift var rettet mod Professor, Dr. phil. Rasmus Nielsen (1809-84). — Niels Lindberg (1829-86), siden Valgmenighedspræst i Kerteminde.

S. 228.

¹⁾ H. F. Rørdam, *Historieskrivningen og Historieskriverne i Danmark og Norge siden Reformationen*, I, 1867. ²⁾ Jvfr. I, 52.

S. 229.

¹⁾ I Brev af 26. Maj 1868 skriver Paludan-Müller atter til Rørdam: »Skulde ikke det danske Selskab have Mod paa en Udgave af Axel Gyldenstjerne? Det synes at passe til den nye Retning, Thorsen siger at Selskabet er slaet ind paa uden at opgive Magazinet. — Jeg gjentager det: mine Forarbejder staae til Deres Raadighed«. — Da Bibliotekar (siden Etatsraad og Dr. phil.), Peder Goth Thorsen (1811-83) 1866 var blevet Forstander for Danske Selskab, gik det en frugtbar Periode i Møde, kendetegnet ved Udgivelsen af en Række værdifulde Kildeudgaver (Bjørn Kornerup, *Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie 1745* 8. Januar 1945, 1945, S. 63 ff.). ²⁾ Maaske den II, 210 nævnte Overlærer Blichers Paarørende. ³⁾ Fr. Paludan-Müller og Hustru.

S. 230.

¹⁾ Formentlig *Døtre af Generalkonsul, Konferensraad Emanuel Rasmus Grove (1756-1847)*. Jvfr. Frantz Møller, *Stamtavle over Familien Grove*, 1875, S. 8 ff. ²⁾ Maaske den I, 217 nævnte Hans Nansen Larsen. ³⁾ 1868 kom »Udvalg af Biskop Jens Paludan-Müllers efterladte Papirer, udgivet af hans Sønner«. (Fortalen dateret Maj 1868). ⁴⁾ Jvfr. I, 198. Der synes at være opstaaet nogen Misforstaaelse mellem Caspar Paludan-Müller og hans Brødre i Anledning af Tilrettelæggelsen af Udgaven. I et Brev af 7. Novbr. 1867 til Broderen Jens gav han hele Sagen fra sig og tilføjede: »Men maaskee er Du led og kjed af det Hele, — maaskee vil Du helst lade Alt falde. Nu vel, jeg skal ikke modsætte mig. Lad der blot ikke komme nogen Misforstaaelse imellem os« (Ny kgl. Saml., 4°, 3410). ⁵⁾ Fr. Paludan-Müller, Ivar Lykkes *Historie*, 1-3, kom 1866-73, 2. Del 1873. ⁶⁾ Formentlig »Hilsen fra Fredensborg til Prindsesse Dagmar (ved hendes Afreise til Rusland 1866)«. (Fr. Paludan-Müller, *Poetiske Skrifter*, III, 1879, S. 362-5). ⁷⁾ Apuleius' *Amor og Psyche* oversat og indledet af Dr. Frederik Nutzhorn. Til Minde om Oversætteren udgivet af C. Paludan-Müller. 1867. Dr. phil. Henning Frederik Fellberg Nutzhorn (1834-66) var forlovet med Paludan-Müllers Datter Amalie. Jvfr. Breve af 1867 26. Febr. og 4. Novbr. fra Paludan-Müller til Th. Reitzel (Ny kgl. Saml., 4°, 2937).

S. 231.

¹⁾ Th. Reitzel jvfr. II, 168 ff. — Det lille Skrift er udstyret med et Portræt af Forfatteren. ²⁾ 12.-18. August 1867 besøgte to franske Deputerede og 12 Journalister København. ³⁾ 4. Juli 1867 aabnedes »Christian IX's Bro« mellem Nykøbing F. og Lolland.

S. 232.

¹⁾ Formentlig Overretsprøkmator i København Peter Rothe (1821-76).
²⁾ Der sigtes til Dødsboet efter den 12. Marts 1867 afdøde Fru Amalie Frederikke Heyliger (jvfr. I, 195). Boets Aktiver udgjorde 146.317 Rd., til Fordeling blandt Arvingerne kom 128.530 Rd. Fru Paludan-Müller fik 18.744 Rd. Boet sluttedes 11. Decbr. 1868 (Skifte efter Amalie Frederikke Heyliger i Den kgl. Landsoverret samt Hof- og Stadsrets Arkiv i Landsarkivet for Sjælland m. m., Repartitions Protokol 2 Nr. 65 S. 203-218). ³⁾ Maaske Gb., R. Nielsens Filosofi og den Grundtvigske Anskuelse, 1867, især S. 21 ff. om Grundtvig.

S. 233.

¹⁾ To Breve af lignende Karakter (af 4. og 24. Jan. 1864) til Allen om Processen mod Rigshofmester Poul Laxmand findes i Ny kgl. Saml., 4°, 3095. ²⁾ Jvfr. hertil II, 239. ³⁾ C. T. Engelstoft, Hans Tausens Proces for Herredagen i Kjøbenhavn 1533 og den skibyeske Chronike i Historisk Tidsskrift 3. R. VI, 1-66.

S. 234.

¹⁾ Jvfr. C. T. Engelstoft, anf. Sted S. 32-3.

S. 236.

¹⁾ C. F. Allen, De tre nordiske Rigers Historie 1497-1536 IV, 2, 1870, S. 39 ff. Her dog ingen Udtalelse om Paulus Helle. ²⁾ Jvfr. I, 51 ff.

S. 237.

¹⁾ C. F. Allen, Om Christiern den Andens saakaldte geistlige Lov eller Loven for Landet (Videnskabernes Selskabs Skrifter 5. R., historisk og philosophisk Afdeling III), 1867. ²⁾ Formentlig Forhandlingen om det stockholmske Blodbad, jvfr. II, 233.

S. 238.

¹⁾ Jvfr. II, 233 ff. ²⁾ Ved kgl. Resolution af 12. Septbr. 1868 blev det tilladt Allen at tage Ophold i Udlandet indtil 15. Juni 1869 (C. Goos, Aarvog for Kjøbenhavns Universitet m. m. 1864-71 II, 102). Fra September 1868 til Maj 1869 opholdt Allen sig i Syden, mest paa Korfu (Chr. Bruun, Carl Ferdinand Allen, 1877, S. 42). ³⁾ Fryxell jvfr. II, 295. — Professor i Uppsala Fredrik Ferdinand Carlson (1811-87). — Munch jvfr. I, 220. — Professor i Christiania Jakob Rudolf Keyser (1803-64).

S. 239.

¹⁾ Jvfr. II, 244. ²⁾ Jvfr. II, 237. ³⁾ Lvdvs de sancto Kanvto dvce, udg. af Sophus Birket Smith, 1868. Udgaven var foranstaltet af Det kgl. danske

Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog, for hvilket P. G. Thorsen var Forstander.

S. 240.

¹⁾ Her er af Udgiveren (S. Birket Smith) paa Brevet skrevet: »det Protestantiske i disse Vers er rent negativt og betyder Intet ligeoverfor de ikke faa positivt katholske Udtalelser, der forekomme i Stykket. Smith.« Hans Brix (Analyser og Problemer I, 69) mener, at »Tankegangen [er] helt igennem ulastelig katolsk.« ²⁾ Først 1920 kom — ved Foranstaltning af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie — »Annales Danici medii ævi« ved Ellen Jørgensen. — Jvfr. II, 253. ³⁾ Jvfr. II, 169, 253. ⁴⁾ Cod. 8°, 23 i Erfurter Biblioteket indeholdende Lunde-Aarbogen, jvfr. Ellen Jørgensen, anf. Skrift S. 10. Heller ikke denne Udgiver kunde benytte det originale Manuskript. ⁵⁾ Aabenbart Taagerup-Stenen, fundet 25. Marts 1868 (Ludv. F. A. Wimmer, De danske Runemindesmærker II, 411 ff.).

S. 241.

¹⁾ Fire Artikler af Paludan-Müller »Imod Nordisk Samfunds Skandinavisme« i Lollands-Falsters Stifts-Tidende 1868 16. ff. Juni (Nr. 151, 164, 177-8). (Ogsaa som Særtryk). Fejden fremkaldte adskillige andre Indlæg.

S. 242.

¹⁾ Jvfr. II, 241. ²⁾ Fædrelandet 1868 Nr. 142, 144-5 med skarpt Gemæle af C. Ploug. ³⁾ I en vedføjte Note siger P. Hjort: »Den Anskuelse hos den Lundske Professor Grev Hamilton, at man kun så længe nøjes med »de lovlige Midler«, som man med dem *alene* kan nå sit Mål, fortjener vist al Opmærksomhed«. Gustaf Axel Knut Greve Hamilton (1831-1913), Professor juris i Lund fra 1862. ⁴⁾ Docent, siden Professor, Lic. theol. Carl Henrik Scharling (1836-1920) havde i Anledning af Stiftelsen af sit »Dansk Tidsskrift for Kirke- og Folkeliv, Litteratur og Kunst« (1-2, 1869-70) henvendt sig til Fr. Paludan-Müller for at vinde ham som Medarbejder. Denne henviste i Stedet for til sin Broder Caspar (Breve af 26. Oktbr. og 8. Novbr. 1868 fra Fr. Paludan-Müller til Henrik Scharling i dennes Privatarkiv i RA.). Jvfr. iøvrigt Henrik Scharling, Livsminder, 1919, S. 85-6, Biskop H. Martensens Breve, ved Bjørn Kornerup, III, 31-2, 33, 148.

S. 243.

¹⁾ Titelbladet oplyser, at Tidsskriftet blev udgivet »under Medvirkning af« bl. a. C. Paludan-Müller og J. J. A. Worsaae, derimod ikke Madvig. ²⁾ Brevet ligger som Bilag ved det ovennævnte Brev af 8. Novbr. 1868 fra Fr. Paludan-Müller. ³⁾ Maanedsskrift for Litteratur, 1-20, 1829-38, udg. af F. C. Petersen m. fl. ⁴⁾ Et Pseudonym. ⁵⁾ »Om en Forbedring af den evangeliske Kalender« (anf. Tidsskrift 1869 I, 112-19 af Peter Conrad Rothe (1811-1902), Stiftsprovst og Sognepræst ved Vor Frue Kirke i København.

¶) R. W. Bauer, Calender for Aarene fra 601 til 2200 efter Christi Fødsel, 1868. Blev ikke anmeldt i Tidsskriftet af Paludan-Müller, af hvem der findes to andre Anmeldelser (1869 I, 457-63; 1870 I, 245-69).

S. 244.

¹⁾ Anf. Sted 1869 I, 118. Ingen Rettelse synes senere indført. ²⁾ C. Paludan-Müller, Endnu engang den skibyske Krønike i Historisk Tidsskrift 3. R. VI, 299-368.

S. 245.

¹⁾ Jvfr. II, 244.

S. 246.

¹⁾ L. Helveg, Den Danske Kirkes Historie til Reformationen II, 950 ff., især S. 958. C. F. Allen naaede ikke til 1533. ²⁾ Karl Theisen, Søren Norby i Historisk Archiv 1870 I, 388-474. — Mag. art. Karl Vilhelm Theisen (1843-99), siden Skoledirektør i København. ³⁾ Historisk Archiv, udg. af cand. theol. Johan Petersen og cand. jur. Frederik Granzow. ⁴⁾ Cand. theol., siden 1. resid. Kapellan ved Holmens Kirke i København, Johan Henrik Petersen (1840-95), var dimitteret fra Nykøbing Katedralskole 1859.

S. 247.

¹⁾ C. F. Allen, De tre nordiske Rigers Historie IV, 1 indeholder en almindelig Tilstandsskilddring. ²⁾ St. St. Blicher, Samlede Skrifter XIX, 1920, S. 184. ³⁾ Om dette 1870 afsluttede Arbejde jvfr. I, 62, 210.

S. 248.

¹⁾ Studier til Danmarks Historie i det 13de Aarhundrede. 2 kom i 1871, 3 1872. ²⁾ Anmeldelse af Fr. Barfod, Fortællinger af Fædrelandets Historie, 3. Udg., i Dansk Tidsskrift for Kirke- og Folkeliv, Literatur og Kunst, udg. af Henrik Scharling 1870 I, 245-69. Jvfr. II, 242 ff.

S. 249.

¹⁾ Et udeladt Stykke (ligesom Breve af 9. Marts og 22. April 1871, sst.) viser, at Paludan-Müller har deltaget i Vurderingen af det Bibliotek, der var efterladt af Biskop over Lolland-Falsters Stift Severin Claudius Wilken Bindsbøll (1798-1871). ²⁾ Arkitekten, Professor Michael Gottlieb Birckner Bindsbøll (1800-56). — Den nævnte Biografi, skrevet med Biskoppens Haand, findes i Addit., Fol., 297. Der er dog rimeligvis hos Paludan-Müller Tale om en Koncept til den her bevarede Renskrift. ³⁾ Bispinde Anna Caroline Bindsbøll f. Løwensøn (1813-99). ⁴⁾ Aabenbart Registratør, Kammer-assessor Michael Gottlieb Birckner Collin (1806-85). Et Renskriften vedlagt,

udateret Brev fra denne viser, at det var ham, der fra Biskoppen havde udbedt sig Biografien til Brug for sin Søn Journalisten og Teaterhistorikeren Edgar Collin (1836-1906). ³⁾ Paa Grundlag af de efterladte Papirer udkom dog 1873 ved D. G. Monrad og H. P. Kofoed-Hansen »Tanker til Eftertanke over Søn- og Festdags Evangelier, uddragne af Biskop Bindsebølls Efterladenskab«. ⁴⁾ Aabenbart Manuskriptet til Julius Langes Bearbejdelse af Vilhelm Lübke, Kunsthistorien, Kbh. 1872 (jvfr. her S. 469 f.).

S. 251.

¹⁾ C. Paludan-Müller, Om Gjennemførelsen af den nye Undervisningslov for de lærde Skoler, 1871 (C. A. Reitzels Forlag). — Jvfr. I, 10.

S. 252.

¹⁾ Allerede 6. Aug. 1867 havde Paludan-Müller skrevet til Rørdam: »I Anledning af Deres Disputats har jeg atter mønstret mine Samlinger, der efter en Snes Aar fulde af Ondt og Godt maae komme hen i en Krog baade i mit Huus og min Tanke«. Jvfr. II, 228. ²⁾ Historisk Tidsskrift 3. R. I, 1-54. Rørdam genudgav Skibykrøniken i sine Monumenta Historiæ Danicæ I, 11-107. ³⁾ Om den københavnske Codex af den lybske Historieskriver Reimar Kock (Ny kgl. Saml., Fol., 303 a-b) har Paludan-Müller skrevet i Historisk Tidsskrift 3. R. I, 54-93.

S. 253.

¹⁾ Heinrich Ludwig Ernst Deecke (1805-62), Professor, Bibliotekar, højt fortjent af Udforskningen af Lübecks Historie. ²⁾ »Die dänischen Annalen und Chroniken des Mittelalters, kritisch untersucht«, 1861, af Rudolf Usinger (1835-74), Professor i Greifswald, siden i Kiel. ³⁾ Allen modtog den Ørstedeske Præmie med seks Dage før sin Død (27. Decbr. 1871).

S. 254.

¹⁾ Dette uddyber Paludan-Müller i Brev af 11. April 1872 til Rørdam. Jvfr. H. F. Rørdam, Monumenta Historiæ Danicæ I, 135 ff. ²⁾ Den preussiske Admiral Johan Peins Brev af 12. Aug. 1536 om Fængslingen af de danske Biskopper (Rørdam, Monumenta I, 200 ff.). Jvfr. Kirkehistoriske Samlinger 6. R. III, 456 ff. ³⁾ H. F. Rørdam var 8. Decbr. 1871 blevet optaget som Medlem i Videnskabernes Selskab. I Brev af 11. April 1872 lykønskede Paludan-Müller paa ny Rørdam hertil: »Jeg glæder mig til at have Dem til Kollega«.

S. 255.

¹⁾ C. F. Allen var død 27. Decbr. 1871.

S. 256.

¹⁾ Antagelig Særtryk af en Række Anmeldelser i Historisk Tidsskrift 4. R. II, 900-950 af Assistent, siden Registratør, ved Gehejmearkivet Janus

Frederik Krarup (1841-1910). Den første Anmeldelse omhandlede et engelsk Skrift om Frederik IIs Planer om Ægteskab med Dronning Elizabeth. ²⁾ Aabenbart »Om Frederik IIs paatænkte lothringske Giftermaal og om Danmarks Forhold til de Grumbachske Uroligheder« i (Norsk) Historisk Tidsskrift II, 46-110 af senere Professor i Christiania Dr. phil. Ludvig Daae (1834-1910). ³⁾ Paludan-Müller citerer øjensynligt et Særtryks Paginerings (= S. 109 i Tidsskriftet). ⁴⁾ En Fortsættelse af C. F. Allen, De tre nordiske Rigers Historie kom ikke (V. Bind ved Allen bærer Trykaaret 1872). ⁵⁾ Denne Korrespondance mellem Paludan-Müller og Allen er trykt i Historisk Tidsskrift 9. R. V, 91-98 og i Danske Magazin 7. R. IV, 71-83.

S. 257.

¹⁾ Jvfr. Kr. Erslev, Kardinallegaten Guidos Hoveddom i Ærkebispestriden 1266 i Kirkehistoriske Samlinger 4. R. IV, 332-54. ²⁾ Liber census Daniæ. Kong Valdemar den Andens Jordebog, udgivet og oplyst af O. Nielsen, 1873. (Heri megen Afstandtagen fra Paludan-Müllers Standpunkt). ³⁾ Videnskabernes Selskabs Skrifter, 5. R., historisk og philosophisk Afdeling, 4. Bd. V, 176 ff., 259. ⁴⁾ Jvfr. Erik Kroman, Kong Valdemars Jordebog, 1936, S. 11. ⁵⁾ Kjøbenhavns Diplomatarium, udg. af O. Nielsen, I, 1872. ⁶⁾ Borgmester for Københavns 1. Afdeling, Etatsraad Lars Christian Larsen (1813-73).

S. 258.

¹⁾ Udgivet i Kjøbenhavns Diplomatarium II, 1-21. S. 2-5 meddeles som en Indledning Paludan-Müllers Bemærkninger. ²⁾ Justitsraad, Bibliotekar, siden Overbibliotekar, Dr. phil., Christian Walter Bruun (1831-1906). ³⁾ Scriptorum Rerum Danicarum VIII, 538-49. ⁴⁾ Jvfr. II, 257. ⁵⁾ Bacon, Novum Organum II, 20.

S. 261.

¹⁾ Jacob Wittrup (1858-1902), siden Læge i Rødby, Søn af Paludan-Müllers ældste Datter Louise (jvfr. I, 194) i Ægteskab med Michael Wittrup (jvfr. I, 194). ²⁾ En Urmager Adam Jensen boede i Følge Vejviseren 1873 Gothersgade 12.

S. 262.

¹⁾ Jvfr. II, 257. ²⁾ Jvfr. II, 258, 266 ff.

S. 263.

¹⁾ Jvfr. ovenfor. ²⁾ Talen er aabenbart om C. T. Engelstoft, Odense Byes Historie, 2. Udgave, 1880. ³⁾ Erslev begyndte sin videnskabelige Løbebane som Numismatiker.

S. 264.

¹⁾ I: Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1873 S. 57-72.

S. 265.

¹⁾ Den senere Professor, Dr. jur. et phil. Johannes Christoffer Hagemann Reinhardt Steenstrup (1844-1935) havde 1874 udgivet »Studier over Kong Valdemars Jordebog«, der affødte Paludan-Müllers »Kong Valdemars Jordebog. Et Stridsskrift«, 1874, hvorpaa Steenstrup s. A. udsendte »Professor Dr. C. Paludan-Müller og Kong Valdemars Jordebog«. ²⁾ Schiern jvfr. I, 200. — Bibliotekar, Professor, Dr. phil. Peder Goth Thorsen (1811-83). — Professor, Dr. phil. Peter Edvard Holm (1833-1915). — Sognepræst i Kornerup, siden i Kongens Lyngby, Dr. phil. et theol. Holger Frederik Rørdam (1830-1913). — Sagen ordnedes tilsidst saaledes, at Steenstrup trak sin Ansøgning om Understøttelse tilbage og modtog denne fra anden Side, jvfr. Oversigt over det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger 1874 S. 50; 1875 S. 47.

S. 266.

¹⁾ Paludan-Müller havde 1871 udgivet »Studier til Danmarks Historie i det 13de Aarhundrede. 2. Stykke. Om Kong Valdemars Jordebog« i Det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, 5. Række, Historisk og filosofisk Afdeling, IV, 5, S. 161-260. ²⁾ Formentlig C. Paludan-Müller, De første Konger af den Oldenborgske Slægt. Omrids og Tanker til Forstaaelse af Danmarks Historie i Overgangen fra Middelalderen til den nyere Tid, 1874. ³⁾ Der sigtes til den heftige Strid mellem Paludan-Müller og Johannes Steenstrup om Kong Valdemars Jordebog (jvfr. II, 265). Steenstrups Fader, Etatsraad, Professor, Dr. phil. et med. Johannes Japetus Smith Steenstrup (1813-97) var 1866-78 Sekretær i Videnskabernes Selskab.

S. 268.

¹⁾ Striden mellem Japetus Steenstrup og J. J. A. Worsaae om »Køkkenmøddingerne« (jvfr. Carl S. Petersen, Stenalder. Bronzealder, Jernalder. 1938). ²⁾ Johs. Steenstrup modtog ingen Understøttelse fra den grevelige Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse og trak i April 1875 sit Andragende til Videnskabernes Selskab tilbage (Oversigt over det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger 1874 S. 50; 1875 S. 47).

S. 269.

¹⁾ Dette Brev er bevaret i Koncept og Kopi i Ny kgl. Saml., 4°, 3460. ²⁾ Forstudier til L. Koch, Biskop Nicolai Edinger Balle, 1876. ³⁾ Th. H. Erslew, Almindeligt Forfatter-Lexicon I, 50-55; Supplement I, 56-58. Jvfr. L. Koch, En gammel Præsts Erindringer, 1912, S. 163-4. ⁴⁾ Danske Samlinger VI, 244-62 (ved A. Crone). ⁵⁾ Historisk Tidsskrift 4. R. II, 22 f. (ved Ludv. J. F. Moltke).

S. 270.

¹⁾ Kr. Erslev, Kong Valdemars Jordebog og den nyere Kritik i Historisk Tidsskrift 4. R. V, 56-116. ²⁾ Jvfr. II, 265.

S. 271.

¹⁾ Erslev, anf. Sted S. 63, 70.

S. 272.

¹⁾ Brevet tidligere trykt i Historisk Tidsskrift 9. R. V, 418-19. ²⁾ I Mødet 22. Oktober 1875 havde Paludan-Müller forelagt «et Bidrag til Kritik af Saxos Krønike». «Angaaende denne Meddelelses Offentliggjørelse forbeholdtes senere Bestemmelse» (Oversigt over det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger 1875 S. 59). ³⁾ Japetus Steenstrup (II, 331) var Sekretær i Videnskabernes Selskab, J. L. Ussing Selskabets Redaktør. ⁴⁾ Historisk Tidsskrift 4. R. II, 656 ff. (O. A. Hovgård), jvfr. 4. R. V, 376. ⁵⁾ Blev trykt i Historisk Tidsskrift 4. R. V, 1875-77, S. 333-81.

S. 273.

¹⁾ Jvfr. II, 266 ff. ²⁾ Jvfr. II, 269. ³⁾ Der er Tale om Forfatteren Thomas Christopher Bruun (1750-1834), der efter Udgivelsen af «Mine Fritimer», 1783, maatte stille hos Biskop Balle for at modtage fornyet Undervisning i Kristendom.

S. 274.

¹⁾ D. G. Monrad. ²⁾ Sognepræst i Nykøbing-Systofte Hans Jørgen Theodor Haar (1819-89).

S. 275.

¹⁾ Raadstuearkivar, Dr. phil. Oluf August Nielsen (1838-96).

S. 276.

¹⁾ Registerbindet til *Scriptores Rerum Danicarum* (IX) kom først 1878 med en Fortale af C. F. Wegener, der skildrede Registerets Historie fra 1863. Jvfr. H. F. Rørdam i Historisk Tidsskrift 5. R. I, 721-8. ²⁾ V i Fædrelandet 1876 10. Maj (Nr. 108) og 7. Juli (Nr. 155), K. L. sst. 29.-30. Juni (Nr. 148-9). ³⁾ Tilvejebringelsen af Registerbindet kostede i alt Kr. 29.687 4 Øre (Ministerialtidende for Kongeriget Danmark for 1879 S. 400). ⁴⁾ Der sigtes aabenbart til O. Nielsen og J. A. Fridericia. ⁵⁾ Jvfr. II, 251 f.

S. 277.

¹⁾ Fra ca. 1875 begyndte det at gaa ned ad Bakke med Danske Selskab i P. G. Thorsens før saa frugtbare Forstandertid (Bjørn Kornerup, Det konge-

lige danske Selskab for Fædrelandets Historie, 1945, S. 63 ff.). — Som Modtræk mod Kildeskriftsselskabet var Paludan-Müller Novbr. 1876 ivrig for en Reorganisation af Danske Selskab (C. F. Brickas Dagbog S. 149 i Ny kgl. Saml., 4°, 2997). ³⁾ I Ansøgnernes Plan af 19. Septbr. 1876 nævnes som Nr. 1 Udgivelse af Udtog af utrykte Breve fra Middelalderen, Nr. 2 Kancelliernes Kopibøger og Nr. 3 forskellige Grupper af Breve og Aktstykker (Christian IV's Breve, Rigsraadets Breve o. l.) (Kirke- og Undervisningsministeriets Arkiv, 3. Expeditionskontor, U 682). ³⁾ Udgaver af gamle Krøniker, Love, Forordninger og Domme (sst.). ⁴⁾ »Forberedelser til Udgivelse af et Diplomatarium» (sst.). ⁵⁾ Prins Oscar Frederik (senere Kong Oscar II (1829-1907)) havde 1867 udgivet »Några bidrag till Sveriges krigshistoria, åren 1711-13» i K. Vitterhets-, Historie och Antiquitets Akademiens Handlingar XXV (Ny följd V). ⁶⁾ »Sveriges historia under konungarna af Pfalziska huset», 1-7, 1855-85, af Fredrik Ferdinand Carlson (1811-87), Professor i Uppsala, Politiker.

S. 278.

¹⁾ Nordisk Tidskrift för Vetenskap, Konst och Industri, utgifven af Letterstedtska Föreningen. 1. Bind kom 1878 med Julius Lange som dansk Medredaktør. ²⁾ Formentlig fil. dr. Rudolf Tengberg. ³⁾ Jvfr. II, 277.

S. 279.

¹⁾ Professorinde Henriette Paludan-Müller døde 10. Januar 1877, 70 Aar gl.

S. 280.

¹⁾ Bibliotekar, siden Overbibliotekar ved Det kgl. Bibliotek, Dr. phil. Christian Walter Bruun (1831-1906).

S. 281.

¹⁾ Der er Tale om Drøftelse af Enkeltheder i Paludan-Müllers Bidrag i Historisk Tidsskrift 4. R. V, 460-509 »Udenrigsministeren Grev Knuths Fremstilling af Danmarks Underhandlinger 1848 indtil Vaabenstilstanden i Malmø», jvfr. sst. S. 503 Note 1. ²⁾ H. F. Ewald, Niels Brahe. Historisk Roman fra det sextende Aarhundrede. 1-2, 1877. ³⁾ H. F. Ewald, Knud Gyldenstjerne. Tidsbillede fra det femtende Aarhundrede. 1-2, 1875.

S. 282.

¹⁾ Paludan-Müller saa i det hele med megen Sympati paa H. F. Ewalds Forfatterskab og fandt, at hans Romaner gav »et sandere Billede af Danmarks Fortid end meget af, hvad der kalder sig Historie». Jvfr. Theodor Ewald, En Slægts Historie II, 131-2, 141-2. ²⁾ ∴ Detentio urinæ (Ludvig Holbergs Eplstler, udg. af Chr. Bruun, V, 4-5).

S. 283.

¹⁾ 50-Aars Embedsjubilæum 24. Januar 1879.

S. 284.

¹⁾ Kr. Erslev opholdt sig fra Oktober 1878 til August 1879 i Udlandet (i Tyskland, Italien, Grækenland og Frankrig). ²⁾ Den 8. November 1879 havde Kr. Erslev disputeret for den filosofiske Doktorgrad paa Afhandlingen »Konge og Lensmand i det 16. Aarh.«. Censurkomitéen til Bedømmelse af Kr. Erslevs Disputats bestod af Professorerne F. Schiern, Edv. Holm og Paludan-Müller. Den sidstnævntes Votum lyder saaledes: »Ogsaa jeg stemmer for Afhandlingens Antagelse, uagtet dens mange Gjentakelser og hvad der kan med Føle udsættes paa Fremstillingens Form; thi Hovedsagen er dog baade af megen Interesse og vel gennemført: Paavisningen af den Forandring i de større Lensmænds Stilling, der udførtes ved Kong Christian den Tredies stille og udholdende Virken. At Lensmanden fra en adelig Magthaver, som han var før 1536, i denne Konges Tid efterhaanden blev en kongelig Amtmand og som saadan væsentlig Statens Embedsmand, har Forf: godtgjort og derved leveret et paaskjønnelsesværdigt Bidrag til Danmarks indre Udviklings Historie, der nok kan bære nogle Svagheder i det Enkelte. — Jeg bør i Øvrigt tilføie, at Fundamenteringens enkelte Stykker har jeg ikke kunnet prøve saaledes, som jeg gjerne havde villet det, fordi det allerbeste Materiale er hentet fra utrykte Archivalier. Men jeg er ikke stødt paa Noget, der har vakt Tvivl om Forfatterens samvittighedsfulde Flid og Nøiagtighed ved Stoffets Samling. Taarnborgvej, d: 22 Januar 1879. C. Paludan-Müller. (Universitetsarkivet, Det filosofiske Fakultets Dekanatspapirer 1878 Nr. 88).

S. 285.

¹⁾ Paategning af Kr. Erslev. ²⁾ Kr. Erslev blev 1. Jan. 1881 Stipendiarius ved Gehejmearkivet.

S. 286.

¹⁾ L. Daae, Kong Christiern den Førstes norske Historie 1448-1458. Festskrift til Universitetet i Kjøbenhavn ved dets Firehundredaarsfest i Juni 1879, Christiania 1879. ²⁾ Historisk Tidsskrift 5. R. III, 166-8. — To Breve — henholdsvis af 4. Juli og 20. Decbr. 1879 — fra Paludan-Müller til C. F. Bricka omhandler denne Anmeldelse (Ny kgl. Saml., 4°, 2996). ³⁾ Jvfr. I, 193. ⁴⁾ Marie Benedicte Cathrine Black f. Paludan-Müller (1841-1916); Datter af Caspars Broder Vilhelm Paludan-Müller (jvfr. I, 193). ⁵⁾ Biskop Jens Paludan-Müller (jvfr. I, 193).

S. 287.

¹⁾ Etatsraad, Livlæge hos Prins Ferdinand Andreas Brünniche Schyztz (1805-84). Jvfr. hertil I, 142.

S. 288.

¹⁾ Koncept til dette Brev i Ny kgl. Saml., 4°, 2996. ²⁾ I Brev af 22. Decbr. 1879 til Bricka havde Paludan-Müller afslaaet at anmelde 1. Del af S. Birket Smith, Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Historie (1-2, 1879-81), især »fordi jeg har mere Lyst til at anvende den Rest af Arbeidskraft, jeg endnu har tilbage, paa selvvalgte Opgaver» (Ny kgl. Saml., 4°, 2996). ³⁾ Caspar Paludan-Müller døde den 1. Juni 1882 »stille og roligt efter faa Timers Lidelser» (Dødsannoncen i Berlingske Tidende 1882 2. Juni (Nr. 125), jvfr. sst. Nr. 126). Han begravedes 7. Juni fra Vor Frue Kirke til Assistskirkegaard med Taler af Pastor Axel Rindom og Provst Jens Paludan-Müller (sst. Nr. 129). Dødsattesten (i Rigsarkivet) oplyser om Dødsårsagen: »pludselig Død (Hæmorrhagia interna?)».

S. 289.

¹⁾ L. Koch, Den danske Landsbyskoles Historie til 1848, 1882. ²⁾ Jvfr. II, 300. ³⁾ Jvfr. I, 199. ⁴⁾ Vel Frederik Karl Ludvig, Hertug af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Beck (1757-1816).

S. 290.

¹⁾ En Artikel af H. N. Clausen 1831 jvfr. L. Koch, anf. Skrift S. 98. H. N. Clausen, Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie S. 152 f. ²⁾ Kommandør Johan Adolph Fibiger (1791-1851).

BREVREGISTRANT

Nedenstaaende Liste indeholder en Fortegnelse over Paludan-Müllers Korrespondenter og over Gemmesteder for de meddelte Breve. Næsten alle Breve er udgivet efter Originalen. Hvor kun en Afskrift er benyttet, er dette anført. — Er intet nærmere opgivet, findes Haandskrifterne paa Kgl. Bibliotek. Rigsarkivet betegnes R. A.

- Allen, Carl Ferdinand (1811–71), Historiker. II, Perioden 1832–53, Nr. 21 (Ny kgl. S., 2°, 1622) og Perioden 1853–72, Nr. 43, 44, 54, 60 (smst.).
- Allen, Ide Marie, f. Dorph (1812–1910), Professorinde. II, Perioden 1853–72, Nr. 62 (Ny kgl. S., 2°, 1622).
- Baggesen, F. L. August (1795–1865), Officer. II, Perioden 1832–53, Nr. 55 (Nyere Brevsaml. Dansk. XIII).
- Bille, Carl Steen Andersen (1828–98), Redaktør og Politiker. II, Perioden 1872–82, Nr. 18 (Nyere Brevsaml. Dansk).
- Brandes, Georg (1842–1927), Kritiker. II, Perioden 1853–72, Nr. 34, 51 (Georg Brandes Arkivet).
- Bricka, Carl Frederik (1845–1903), Rigsarkivar, Historiker. II, Perioden 1872–82, Nr. 28 (Ny kgl. S., 4°, 2996).
- Bruun, Christian (1831–1906), Biblioteksmand, Historiker. II, Perioden 1853–72, Nr. 30, 35, 38 (Ny kgl. S., 4°, 3681).
- Collin, Edvard (1808–86), Departementschef. II, Perioden 1832–53, Nr. 33 a, 51 (Collinske Brevsaml. XXXIII). — Perioden 1853–72, Nr. 56 (smst.).
- Collin, Jonas (1776–1861), Finansdeputeret. II, Perioden 1832–53, Nr. 15 (Collinske Brevsaml. XXIII b).
- Daae, Ludvig (1834–1910), norsk Historiker. II, Perioden 1872–82, Nr. 21, 26 (Universitetsbiblioteket, Oslo, Brevsaml. 65).
- David, Christian G. Nathan (1793–1874), Politiker, Nationaløkonom. II, Perioden 1853–72, Nr. 46 (Collinske Brevsaml. IV, 4).
- Engelstoft, Christian Thorning (1805–89), Biskop, Kirkehistoriker. II, Perioden 1853–72, Nr. 11, 13, 42, 50, 52 (C. T. Engelstofts Privatarkiv, R. A.). Nr. 16 (Nyere Brevsaml. Dansk). — Perioden 1872–82, Nr. 3 (C. T. Engelstofts Privatarkiv, R. A.).
- Erslev, Kristian (1852–1930), Rigsarkivar, Historiker. II, Perioden

- 1872–82, Nr. 4, 9, 12, 22 (Anbefaling), 24, 25 (K. Erslevs Privatarkiv, Nr. 146, Utilgængeligt).
- v. Ewald, Carl (1789–1866), Officer. II, Perioden 1832–53, Nr. 17 (Carl v. Ewalds Privatarkiv, R. A.).
- Ewald, Herman Frederik (1821–1908), Forfatter. II, Perioden 1872–82, Nr. 19 (R. A.).
- Fabricius, Frederik (1789–1873), Biblioteksmand. II, Perioden 1853–72, Nr. 20, 23 (Nyere Brevsaml. Dansk. XIII).
- Forssell, Hans (1843–1901), svensk Statsraad. II, Perioden 1872–82, Nr. 17 (Kungl. Biblioteket, Stockholm).
- Glud, Andreas Christian (1816–98), Officer, Jurist. II, Perioden 1832–53, Nr. 61 (Ny kgl. S., 2°, 1913).
- Grundtvig, Svend (1824–83), Literaturforsker, Sprogmand. II, Perioden 1832–53, Nr. 26 b, 33 b, 47, 49, 52, 63, 64 (Dansk Folkemindesamling, Fasc. 61), Nr. 46 (Koncept i Ny kgl. S., 4°, 2792). — Perioden 1872–82, Nr. 23 (Dansk Folkemindesamling, Fasc. 61).
- Hjort, Peder (1793–1871), Kritiker, Skolemand. II, Perioden 1832–53, Nr. 7 (Trykt i P. Hjort, Udvalg af Breve II, 1869, 471–3). — Perioden 1853–72, Nr. 47 (Trykt smst. 473–4).
- Høyen, Niels Lauritz Andreas (1798–1870), Kunsthistoriker. II, Perioden 1832–53, Nr. 9, 11, 13, 22, 65 (Ny kgl. S., 2°, 1537).
- Kalkar, Christian A. H. (1802–86), Teolog. II, Perioden 1832–53, Nr. 24, 25, 26 a, 30, 34, 39, 45, 70 (Ny kgl. S., 4°, 2426). — Perioden 1853–72, Nr. 55 (smst.). — Perioden 1872–82, Nr. 16 (smst.).
- Koch, H. Ludvig (1837–1917), Præst, Kirkehistoriker. II, Perioden 1872–82, Nr. 8, 11, 29 (tilhører Departementschef K. Paludan-Müller).
- Koch, Hans Peter Gyllembourg (1807–83), Præst. II, Perioden 1853–72, Nr. 37 (R. A.).
- Krarp, J. Frederik (1841–1910), Arkivmand. II, Perioden 1853–72, Nr. 63 (R. A.).
- Krieger, Andreas Frederik (1817–93), Jurist, Politiker. II, Perioden 1853–72, Nr. 14, 22, 33 (A. F. Kriegers Privatarkiv, R. A.).
- Lange, Christian (1810–61), norsk Rigsarkivar. II, Perioden 1832–53, Nr. 44, 53, 59, 62, 66, 67, 68, 69. (C. Langes Privatarkiv, Riksarkivet, Oslo). — Perioden 1853–72, Nr. 1, 5, 6, 9, 15, 17 (smst.). Nr. 21 (Universitetsbibl., Oslo, Brevsaml. 51).
- Lange, Julius (1838–96), Kunsthistoriker. II, Perioden 1853–72, Nr. 27 (Breve til Julius Lange, R. A.), Nr. 28 (Nyere Brevsaml.,

- Dansk, 2 R.), Nr. 57 (Breve til Julius Lange, R. A.). — Perioden 1872–82, Nr. 14, 15, 27 (Breve til Julius Lange, R. A.).
- Lütken, Peter Wilhelm (1761–1844), Præst. II, Perioden 1832–53, Nr. 12 (Landsarkivet, Fyen).
- Madvig, Johan Nicolai (1804–86), Filolog og Politiker. II, Perioden 1832–53, Nr. 71 (J. N. Madvigs Privatarkiv, R. A.). — Perioden 1853–72, Nr. 2, 3, 4, 7, 19, 25, 26 (smst.).
- Molbech, Christian (1783–1857), Historiker, Sprogmand. II, Perioden 1832–53, Nr. 1, 2, 4, 6, 8, 10, 14, 18, 19, 29, 31, 35, 36, 38, 42, 48 (Ny kgl. S., 4°, 2336). Nr. 50 (Collinske Brevsaml. IV).
- Nielsen, Oluf (1838–96), Historiker. II, Perioden 1853–72, Nr. 64, 65 (Fru Grüner-Nielsen, Privateje). — Perioden 1872–82, Nr. 2 (smst.).
- Oppermann, Ludvig (1817–83), Matematiker, Sprogmand. II, Perioden 1832–53, Nr. 40 (R. A.).
- Paludan-Müller, Frederik (1809–76), Digter. II, Perioden 1853–72, Nr. 48 (Henrik Scharlings Privatarkiv, R. A.).
- Paludan-Müller, Henriette, født Rosenstand-Goiske (1806–77). I, Nr. 1–47 (Ny kgl. S., 4°, 2952). II, Perioden 1853–72, Nr. 40 (smst.).
- Paludan-Müller, Jens (1771–1845), Biskop. II, Perioden 1832–53, Nr. 32 (Ny kgl. S., 4°, 2954 II).
- Paludan-Müller, Jens (1813–99), Præst. II, Perioden 1872–82, Nr. 6 (R. A.).
- Petersen, Johan Henrik (1840–95), Præst. II, Perioden 1853–72, Nr. 53 (Nyere Brevsaml. Dansk).
- Reitzel, C. F. Theodor (1828–1906), Forlagsboghandler. II, Perioden 1832–53, Nr. 72, 73 (Ny kgl. S., 4°, 2937).
- Rohmann, Jørgen Lindegaard (1797–1860), Præst, Historiker. II, Nr. 1–53 (Landsarkivet, Odense).
- Rosenørn-Lehn, Otto (1821–92), Godsejer, Udenrigsminister. II, Perioden 1853–72, Nr. 10, 12, 31 (Orebygaard, Privatarkiv). — Perioden 1872–82, Nr. 20 (smst.).
- Rørdam, Holger (1830–1913), Præst, Kirkehistoriker. II, Perioden 1853–72, Nr. 32, 39, 58, 59, 61 (Ny kgl. S. 4°, 2987).
- Scharling, Carl Emil (1803–77), Teolog. II, Perioden 1872–82, Nr. 5 (Scharlings Privatarkiv, R. A.).
- Scharling, Henrik (1836–1920), Teolog, Forfatter. II, Perioden 1853–72, Nr. 49 (Henrik Scharlings Privatarkiv, R. A.).
- Schjøtt, Hans Mossin (1771–1856), Præst. II, Perioden 1832–53, Nr. 20 (Nyere Brevsamling, Dansk).

- Schouw, Joachim Frederik (1789–1852), Botaniker. II, Perioden 1832–53, Nr. 3, 23 (Ny kgl. S., Fol., 1529), Nr. 37 (Privatinstitutioner. Slesvig. »Syvstjernen«. R.A.), Nr. 57 (J. F. Schouws Privatarkiv, R.A.).
- Stambogsblad til en ukendt. II, Perioden 1832–53, Nr. 41 (Kungl. Bibl., Stockholm).
- Steenstrup, Japetus (1813–97), Naturforsker. II, Perioden 1872–82, Nr. 7 (Ny kgl. S. 2°. 3460).
- Thiele, Just Mathias (1795–1874), Forfatter. II, Perioden 1832–53, Nr. 28 (Abrahams. Saml. Fol. 165).
- Thorsen, Peder Goth (1811–83), Filolog, Biblioteksmand. II, Perioden 1853–72, Nr. 44 (Addit., 4°, 611 a).
- Trap, Jens Peter (1810–85), Kabinettssekretær, Topograf. II, Perioden 1853–72, Nr. 29 (Ny kgl. S., 4°, 3525).
- Ussing, Johan Louis (1820–1905), Filolog og Arkæolog. II, Perioden 1872–82, Nr. 10 (Addit., 4°, 1013).
- Vedel Simonsen, Laurits Schebye (1780–1858), Historiker. II, Nr. 1–26 (Landsarkivet, Odense).
- Wegener, Caspar Frederik (1802–93), Gehejmearkivar, Historiker. II, Perioden 1832–53, Nr. 27, 43, 54, 58 (tilhører Provst C. Wegener). — Perioden 1853–72, Nr. 36 (smst.).
- Velschow, Hans Mathias (1796–1862), Historiker. II, Perioden 1832–53, Nr. 5 (Nyere Brevsaml. Dansk), Nr. 16, 56 (Abrahams. Saml. Fol. Nr. 166).
- Werlauff, Erich Christian (1781–1871), Historiker. II, Perioden 1832–53, Nr. 60 (Ny kgl. S., 4°, 2387). — Perioden 1853–72, Nr. 8, 24 (Werlauffs Manuskriptsamling 2°, I, 4). Nr. 18 (Ny kgl. S., 4°, 2387).
- Wittrup, Jakob (1858–1902), Læge. II, Perioden 1872–82, Nr. 1 (tilhører Departementschef K. Paludan-Müller).
- Votum af 22. 10. 1876 om »Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie«. II, Perioden 1872–82, Nr. 13 (Universitetsarkivet. Det filosofiske Fakultets Dekanatspapirer 1875–76, Nr. 44, R.A.).

REGISTER

- Aagaard, Ulrik Christian Frederik, Amtsforvalter. I, 43, 207.
- Abel, Niels Henrik, norsk Matematiker. I, 87, 213.
- Abrahamson, Joseph Nicolai Benjamin, Officer. I, 114, 217. II, 47, 53, 289 f., 299 f.
- Abrahamson, Werner H. F., Officer, Forfatter. II, 313.
- Adler, Adolph Peter, Teolog. II, 59.
- Adler, Johan Gunder, Kabinetssekretær. I, 29, 204.
- Adlersparre, Karl August, svensk Forfatter. II, 159, 316.
- Ahlefeldt, Julie Louise, Lensgrevinde, f. Wedell-Wedellsborg. I, 122, 218.
- Ahlefeldt-Laurvigen, Christian Johan Frederik, Greve. I, 170, 224.
- Alban, eng. Martyr. II, 6.
- Aleksej, russisk Prins. II, 219.
- Alexander den Store, makedonsk Konge. II, 185.
- Algreen-Ussing, Tage, Politiker, Jurist. I, 15, 19 f., 36, 43 ff., 48 f., 201, 203. II, 78.
- Allen, Carl Ferdinand, Historiker. I, 10, 55, 200. II, 50, 65, 137, 152, 175, 200, 225, 236, 246, 254 ff., 300, 302, 305, 308, 318, 326, 328 ff.
- Allen, Ide Marie, f. Dorph, Professorinde. II, 248.
- v. Alten, F., tysk Historiker. II, 169, 317.
- Amalie, se Paludan-Müller, Frederikke Amalie.
- Amalie, se Rothe, Frederikke Amalie.
- Amalie H., se Heyliger, Amalia.
- Andersen, Anders Didrik, Snedkermester, Politiker. I, 18, 202.
- Andersen, Hans Christian, Digter. I, 167.
- Andersen, Jannich, Apoteker. I, 186, 226.
- Andersen, Susanna Cathrina, f. Götttsche. I, 186, 188, 226.
- Andræ, Carl Christopher Georg, Politiker. I, 43 f., 207.
- Annette, se Moritzen, Annette.
- Arrebo, Anders, Præst, Digter. II, 191, 319.
- Aslaksen, Kurt, Teolog. II, 234.
- Bacon, Francis, eng. Filosof. II, 258, 330.
- Baden, Gustav Ludvig, Historiker og Jurist. II, 3, 103, 291.
- Bager, Oluf Nielsen, Købmand og Rådmænd. II, 11, 293.
- Bagger, Carl, Forfatter. II, 35, 48, 297.
- Bagger, Christian Kjøkken, Præst. I, 3, 197.
- Baggesen, F. L. August, Officer. II, 147, 314.
- Balle, Nicolai Edinger, Biskop. II, 76, 269, 273, 331 f.
- Bang, Niels Hofman, Godsejer. I, 186, 226.

- Bang, Oluf, Genealog. II, 48 f., 300.
- Bang, Oluf (Ole) Lundt, Læge. I, 137, 220.
- Bang, Peter Georg, Politiker, Jurist. I, 36, 45, 48, 206. II, 78.
- v. Bardenfleth, Carl Emil, Politiker. I, 136, 220. II, 72, 303.
- Barfod, Povl Frederik, Forfatter. I, 30, 204. II, 47 f., 216, 219, 241, 248, 322, 328.
- Barner, Christiane Henriette, se Rosenørn-Lehn.
- Barthold, Friedrich Wilhelm, tysk Historiker. II, 193, 319.
- Bauer, Bruno, tysk Docent. I, 34, 206.
- Bauer, Richardt William, Søofficer. II, 243, 328.
- Beck, Andreas Frederik, Dr. phil., Lic. theol. I, 34, 206.
- Becker, Peter Willemoes, Præst, Historiker. I, 104, 106, 215. II, 52, 300.
- Becker, Tyge, historisk Forfatter. II, 20, 295.
- Bekker, Amalle, f. Hals. I, 139, 220.
- Bekker, Hans Henrik Vilhelm, Amtsforvalter. I, 220.
- Benedict, Prins. II, 6.
- Bentzon, Carl, Forpagter. I, 193.
- Bentzon, Christopher Adrian Engelbrecht, Amtsforvalter. I, 81, 196.
- Bentzon, Sophie, f. Liebenberg. I, 66, 74, 80 f., 87, 196.
- Bentzon, Therese Marie, f. Lange. I, 125, 163, 181, 193. II, 287.
- Benzon, Catharine Sophie Vilhelmine, se Reedtz.
- Benzon, Jens, Amtmand. I, 79, 212.
- Benzon, Juliane Vilhelmine Nielsine Christence, se Hoppe.
- Benzon, Peter Ulrik Frederik, Godsejer. I, 113, 216.
- Bergenhammer, Peder, Overlærer. I, 4, 198.
- Bergman, Berndt, svensk Oberst, adlet von Schinkel. II, 221, 323.
- Bidoulac, Joseph, Sproglærer. I, 222.
- Bidoulac, Josephine, se Welhaven.
- Bidoulac, Virginie Henriette Constance, se Martensen.
- Bielke, Christine Marie, f. Rosenørn-Lehn, Kammerherreinde. II, 194, 320.
- Bille, Eske, Rigshofmester. II, 17, 164, 294.
- Bille, Michael Johan Petronius, Admiral. I, 142, 221.
- Bille-Brahe, Christiane Mette, se Scheel.
- Bille-Brahe, Preben, Lensgreve. II, 10, 111, 142 ff., 293.
- Bindsbøll, Anna Caroline, f. Løwensøn, Bispinde. II, 249, 328.
- Bindsbøll, M. Gottlieb, Arkitekt. II, 249, 328.
- Bindsbøll, Severin, Biskop. II, 249, 328 f.
- Birch, Antoinette Thomasine, se Liebenberg.
- Birket-Smith, Sophus, Biblioteksmand, Litteraturhistoriker. II, 288, 326 f., 335.
- Bissen, Herman Vilhelm, Billedhuger. II, 104 f., 308.
- Bjerring, Elisabeth Agathe Helene Jensine, se Madvig.
- Bjerring, Vilhelm Jakob, Sprogmand, Politiker. I, 46, 208.
- Black, Marie Benedicte Cathrine, f. Paludan-Müller. II, 286, 334.
- Blicher, Hans Jacob, Overlærer. I, 8, 200. II, 210, 229, 321, 325.
- Blicher, Steen Steensen, Digter. II, 247, 328.

- Bloch, Søren Niclas Johan, Skolemand. I, 32.
- Blome, Otto, Lensgreve. I, 29, 204.
- Bodenhoff, Julie Frederikke, se Selmer.
- Bojesen, Ernst Frederik Christian, Rektor. I, 31 f., 163, 205.
- Bojesen, Johanne Dorothea, f. Ryge. I, 75, 84, 212.
- Bojesen, Maria Christine, f. Weiss, Institutbestyrerinde, Forfatterinde. I, 85, 212.
- Bojesen, Severin Adrian, Overinspektør. I, 31, 205.
- Bolmeer, Bengt Magnus, svensk Historiker. II, 122, 310.
- Borch, Anne Margrethe, f. Rosenstand-Goiske. I, 71 f., 124, 135, 196, 216.
- Borch, Carl Vilhelm, Overretspurkurator. I, 213.
- Borch, Caspar Abraham, Skolemand. I, 195.
- Borch, Caspar Carl Frederik, Byfoged. I, 213.
- Borch, Charite, se Paludan-Müller.
- Borch, Gustav Christian Nicolai, Kapellan. I, 109 f., 216.
- Borch, Henriette (Jette), se Frideichsen.
- Borch, Henriette Marie, f. Borch, Forfatterinde. I, 93, 213.
- Borch, Johanne Andrea, se Hansteen.
- Borch, Marie Aletta, f. Baronesse Bretton. I, 65 f., 93, 210, 213.
- Borch, Sophie Amalle, se Holstein-Rathlou.
- Borgen, Vilhelm August, Skoledirektør. I, 126, 219.
- Bornemann, Frederik Christian, Retslærd. I, 107, 133, 142, 220.
- Bornemann, Mette Marie, f. Engelstoff. I, 107, 133, 142, 220.
- Bournonville, Antoine August, Balletmester. I, 103, 167, 215.
- Brahe, Jørgen, Rigsraad. II, 13, 64 f., 293.
- Brahe, Karen, Legatstifter, Bogsamler. II, 10, 14, 16 f., 64, 111, 140 ff., 159, 293 f., 301, 310 f., 313 f.
- Brahe, Tyge, Astronom. II, 200.
- Brammer, Christen Georg Høst, Præst. II, 181, 187 f., 318.
- Brammer, Gerhard Peter, Biskop. II, 121, 310.
- Brandes, Georg, Litteraturhistoriker. II, 323.
- Bretton, Marie Aletta, Baronesse, se Borch.
- Bricka, Carl Frederik, Historiker. II, 333 ff.
- Brinck, Cathrine Sophie, f. Baronesse Wedell-Wedellsborg. I, 126, 219.
- Brinck, Jens, Præst. I, 219.
- Brusch, C. F., Restauratør. I, 136, 220.
- Bruun, Christian, Biblioteksmand. II, 258, 280, 322, 324, 330, 333.
- Bruun, Frederik Christian, Agent. I, 220.
- Bruun, Frederik Christian, Legationsraad. I, 135, 137, 148, 220.
- Bruun, Hans Brøchner, Agent. II, 106, 309.
- Bruun, Mads Pagh, Fabrikant. I, 44 ff., 207.
- Bruun, Thomas Christopher, Forfatter. II, 273 f., 332.
- Bruun, Thomas Thomsen, Herredsfoged. I, 128, 219.
- Buch, Johan Peter, Adjunkt. II, 176 f., 180 f., 182, 318.
- Buchwaldt, Severin Andreas Morelli, Købmand. I, 47, 208.
- Buntzen, Thomasine, se Gyllembourg.

- Burman, Pieter, nederlandsk Filolog. II, 224, 324.
- Busch, E. Chr., Grosserer. I, 72, 211.
- Bøgh, Nicolaj, Forfatter. I, 226.
- Carl, se Lange, Carl Georg.
- Carlos, Don, Infant af Spanien. II, 219, 322.
- Carlson, Fredrik Ferdinand, svensk Historiker. II, 238, 277 ff., 326, 333.
- Caroline, se Lunding, Carolina.
- Caroline Amalie, Dronning. I, 16, 121 f., 202, 218. II, 62, 302.
- Caroline Luise, Hertuginde. I, 202.
- Caroline Mathilde, Dronning. II, 274.
- Carstensen, Georg Johan Bernhard, Bladudgiver. I, 26, 204.
- Caspar (Onkel), se Kongslew, Caspar Peter.
- Castenschield, se Grevenkop-Castenschield.
- Castenschield, Elisabeth, se Cederfeld de Simonsen.
- Castenschield, Henrik Gisbert, Generalmajor. II, 147, 314.
- Castenschield, Johan Carl, Stiftamtmand. II, 61, 302.
- Cederfeld de Simonsen, Elisabeth, f. Castenschield. I, 82, 133, 212, 220.
- Cederfeld de Simonsen, Hans Christian Joachim, Stiftamtmand. I, 104, 215.
- Cederfeld de Simonsen, Hans Vilhelm, Stiftamtmand. I, 79, 212.
- Cederfeld de Simonsen, Sophie Elisabeth. I, 133, 220.
- Charite, se Paludan-Müller, Charite.
- Charlotte, se Paludan-Müller, Charlotte.
- Christensen, Balthazar Matthias, Overretsprokurator. I, 30, 35, 46 ff., 170, 204, 208, 224.
- Christian I, Konge. II, 20, 195, 286, 320, 334.
- Christian II, Konge. II, 39, 175, 200, 225, 237 ff., 256, 286, 318, 326.
- Christian III, Konge. II, 250, 254, 334.
- Christian IV, Konge. II, 64 f., 293, 333.
- Christian V, Konge. II, 32.
- Christian VII, Konge. II, 112, 274, 290.
- Christian VIII, Konge. I, 16 f., 22, 24, 26, 28 f., 30 ff., 38, 40, 42, 121 f., 133 f., 136 f., 145, 156 f., 161, 164, 167, 170, 172 f., 181, 185, 202, 204, 206, 218. II, 20, 22, 24, 26, 38, 53 f., 81, 86, 99 f., 106 ff., 113 f., 121, 144 f., 147, 150, 296 f., 314.
- Christian August, Prins af Slesvig Holsten. II, 205 f., 221, 321.
- Christiane, Kongedatter. II, 13, 293.
- Cicero, latinsk Forfatter. II, 139.
- Clausen, Henrik Nicolai, Teolog, Politiker. I, 5, 32, 35, 154, 168, 198. II, 96, 125 f., 290, 306 f., 311, 335.
- Cleasby, Richard, eng. Filolog. I, 145, 221.
- Colbiørnsen, Christian, Statsmand. II, 269.
- Colding, Jens Christian, Læge. II, 78, 304.
- Collin, Edgar, Journalist og Teaterhistoriker. II, 329.
- Collin, Jonas, Finansdeputeret. I, 72, 106, 211. II, 95, 307.
- Collin, Michael Gottlieb Birckner, Kammerassessor. II, 249, 328.
- Costinez, spansk Officer. I, 3.

- Crone, M. Anton Christian, Præst. I, 135, 145, 220. II, 109, 308, 331.
- Daae, Ludvig, norsk Historiker. II, 256, 330, 334.
- Dagmar, Kejserinde af Rusland. II, 230, 325.
- Dahlmann, Friedrich Christoph, tysk Professor. I, 59, 210.
- Danneskiold-Samsøe, Christian Conrad Sophus, Lensgreve. I, 37, 206.
- Danneskiold-Samsøe, Frederik Christian, Lensgreve. I, 37, 206.
- Dante, ital. Digter. II, 222 f., 323 f.
- David, Christian Georg Nathan, Politiker, Nationaløkonom. I, 43 ff., 49, 57, 207.
- Deecke, Heinrich Ludwig Ernst, tysk Bibliotekar. II, 253, 329.
- Defoe, Daniel, eng. Forfatter. I, 145, 221.
- Delbanco, Beate, f. Kalkar. I, 119, 218.
- Delbanco, Moses, Overretsprokurator. I, 119, 218.
- Depping, Georges-Bernard, fransk Historiker. II, 3, 291.
- Djengis Khan, mongolsk Fyrste. II, 186.
- Dorette, se Paludan-Müller, Dorette.
- Dorph, Ide Marie, se Allen.
- Droysen, Johann Gustav, tysk Historiker. II, 156 f., 159, 315.
- Duncker, Max Wolfgang, tysk Arkivdirektør. II, 200, 321.
- Dyveke, Christian II's Elskerinde. II, 298.
- Ebbesen, Niels, Herremand. I, 217 f. II, 99.
- Edwardsen, Edvard, norsk Historiker. II, 102 f., 308.
- Elizabeth, eng. Dronning. II, 330.
- Emilie, se Rothe, Emilie.
- Engelstoft, Familien. I, 106.
- Engelstoft, Christian Thorning, Biskop. I, 7, 199. II, 238 f., 252, 310, 320, 326, 330.
- Engelstoft, Laurids, Historiker. I, 102, 168, 172, 180, 182, 214. II, 311.
- Engelstoft, Mette Marie, se Bornemann.
- Erik XIV, svensk Konge. II, 14, 28, 256.
- Erik Glipping, Konge. II, 271.
- Erslev, Kristian, Historiker. II, 305, 330, 332, 334.
- Erslew, Thomas Hansen, Litterær- og Personahistoriker. II, 269 f.
- Eskildsen, Peter, Adjunkt. I, 105. II, 109, 309.
- Estrup, Hector Frederik Janson, Historiker. II, 3, 291.
- v. Ewald, Familien. I, 107, 110, 113, 122, 133, 136, 139 f., 147, 158, 167, 182.
- v. Ewald, Carl, Generalmajor. I, 74, 138 ff., 167, 170, 172 f., 182, 196, 211, 307.
- v. Ewald, Frederikke, se Gerner.
- v. Ewald, Frederikke (Rikke) Amalie, f. Rosenstand-Golske. I, 139, 167, 173, 196.
- Ewald, Herman Frederik, Forfatter. I, 182, 196. II, 333.
- Ewald, Wolfgang, Kaptajn. I, 182, 196.
- Faber, Harald, stud. theol. I, 148, 222.
- Faber, Nicolai, Biskop. I, 7, 106, 114, 123, 134, 146, 148, 185, 187, 199, 217. II, 38, 40, 42 ff., 63, 67 f., 71 f., 95, 108, 289, 291, 297 ff., 303, 305, 309.
- Falster, Christian, Digter, Filolog. II, 224, 324.

- Feuerbach, Ludwig Andreas, tysk Docent. I, 34, 206.
- Fibiger, Johan Adolph, Kommandør. II, 290, 335.
- Filip II, spansk Konge. II, 219, 322.
- v. Finecke, Günther Ditrich, Oberst. II, 26.
- v. Finecke, Theodor Ernst Friedrich, Godsejer. II, 26, 296.
- Fleischer, Hans Astrup, Borgmester. I, 124, 218.
- Forchhammer, Johan Georg, Geolog. II, 13 f., 225, 294, 324.
- Forconi, Felicita, ital. Sangerinde. I, 182, 225.
- Fouché, fransk Politiker. II, 61.
- Frederik I, Konge. II, 200, 236, 318.
- Frederik II, Konge. II, 7, 14, 131, 149, 293, 330.
- Frederik III, Konge. II, 31 f., 49, 64 f., 190, 257 f., 302, 319.
- Frederik IV, Konge. II, 32, 152, 299.
- Frederik VI, Konge. I, 30, 32, 121, 129 ff. II, 92, 98 ff., 112, 289 f., 302, 307, 309.
- Frederik VII, Konge. I, 7, 16, 18, 29, 38, 121, 133 f., 173, 186 ff., 202, 226. II, 15, 38, 44, 47, 66, 68, 114, 297, 301.
- Frederik, Prins af Hessen-Kassel. I, 20, 29, 203 f.
- Frederik Emil August, Prins af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg. I, 21, 203. II, 314.
- Frederik Ferdinand, Arveprins. I, 17, 202.
- Frederik Karl Ludvig, Hertug af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Beck. II, 289, 335.
- Frederikke, se Gerner, Frederikke.
- Friderichsen, Famillien. I, 82, 98, 101, 103 f., 107, 120.
- Friderichsen, Anne Wilhelmine. I, 72, 103, 169, 196.
- Friderichsen, Carolina Catharina, se Lunding.
- Friderichsen, Frederik (Fritz). I, 91, 213.
- Friderichsen, Friderich, Byfoged. I, 195, 213, 223.
- Friderichsen, Henriette (Jette) Jeremia, f. Borch. I, 65 f., 72, 75, 82, 85 f., 89, 91 f., 98, 101, 103, 107, 112, 124, 129, 131, 134 f., 137, 139, 141 f., 146 f., 149, 161, 169, 186, 196.
- Friderichsen, Matthias, Birkedommer. I, 26, 204.
- Friderichsen, Nannina (Nanine) Rebecca, se Krause.
- Fridericia, Julius Albert, Historiker. II, 332.
- Friedenreich, Anne Marie, se Rother.
- Friis, Jacob Jørgen Frederik, Præst. I, 107, 216.
- Frits, se Paludan-Müller, Frederik.
- From, Erik, Præst. I, 163, 223.
- Fryxell, Anders, svensk Præst og Historiker. II, 19, 122, 238, 295, 326.
- Gaas, Hans, Biskop. II, 63, 67, 302.
- Gachard, Louis-Prospér, belgisk Historiker. II, 218 f., 322.
- Gad, Peter Christian Stenersen, Biskop. I, 7, 199. II, 12, 293, 303, 310.
- Geijer, Erik Gustaf, svensk Digter. II, 89, 305.
- Gerhard (Gert), holstensk Greve. II, 99.
- Gerner, Frederikke, f. v. Ewald. I, 158, 167, 196, 223.
- Gerner, Jens Ludvig, norsk Købmand. I, 196, 223.

- Giessing, Hans Peter, historisk Forfatter. II, 10 ff., 14, 120, 293.
- Gisico, Biskop i Odense. II, 292.
- Glud, Andreas Christian, Officer, Jurist. II, 315.
- Goldschmidt, Meir, Digter. I, 17, 26, 30, 202. II, 219, 323.
- Grahn-Young, Lucile Alexia, Danserinde. I, 103, 215.
- Gram, Caspar Frederik, Præst. I, 43, 207.
- Gram, Hans, Historiker. I, 59 ff., 210. II, 4, 135, 291.
- Granzow, Frederik Carl, historisk-geografisk Forfatter. II, 328.
- Grevenkop-Castenschiold, Caspar Holten, Oberstløjtnant. I, 35 f., 206.
- Griffenfeld, Peder Schumacher, Rigskansler. II, 10 ff., 14, 120, 293.
- Grote, George, eng. Historiker. II, 200, 321.
- Grove, Emanuel Rasmus, Generalkonsul. II, 230, 325.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin, Præst, Digter. I, 25, 170, 203, 218. II, 139, 141, 232, 313, 326.
- Grundtvig, Svend, Litteraturforsker. II, 22, 24, 137 ff., 142, 144 f., 295 f., 313 f.
- Grüner, Laurits Peter Winding, Præst. I, 216.
- Guido, Kardinalegat. II, 257, 330.
- Gunhild, norsk Dronning. II, 39, 298.
- Gustav III, svensk Konge. II, 127.
- Gutierrez, spansk Officer. I, 4, 197.
- Göldencrone, Ove Christian Ludvig Emerentius, Lensbaron. I, 124, 127, 218.
- Gyldenstjerne, Axel, Rigsraad. I, 51 f., 208. II, 7, 14, 228 f., 251 f., 292, 325.
- Gyldenstjerne, Erik, Lensmand. II, 316.
- Gyldenstjerne, Mogens, Rigsraad. II, 17, 294.
- Gyllembourg, Thomasine, f. Buntzen, Forfatterinde. I, 178, 225.
- Göttsche, Susanna Cathrina, se Andersen.
- Gøtzsche, Catharina Louise, se Rohmann.
- Haar, Hans Jørgen Theodor, Præst. II, 274, 332.
- Hage, Edvard Philip Hother, By- og Herredsfoged. I, 44 f., 207. II, 63, 302.
- Hagen, Frederikke Amalie, se v. Kaas.
- Hagen, Hans Jacob Adam, Kommandør. I, 140, 221.
- Hagen, Laurits Christian, Præst. I, 107, 126, 215.
- Hald, Christian Holger, Præst. II, 39, 298.
- Halkett, Hugh, engelsk Generalmajor. II, 27, 75, 296.
- Hall, Carl Christian, Politiker, Jurist. I, 11, 46, 200. II, 207, 211, 321.
- Hals, Amalie, se Bekker.
- Hamilton, Gustaf Axel Knut, Greve, svensk Jurist. II, 242, 327.
- v. Hamme, Meinhard, tysk Oberst. II, 160, 316.
- Hammerich, Martin Johannes, Skolemand, Litteraturhistoriker. I, 46, 206, 208.
- Hanck, Johan Hendrik Trützschler, Adjunkt. I, 113, 217. II, 11, 293.
- Hanck, Marie Kirstine Henriette, Lærerinde, Forfatterinde. I, 111, 113, 217.

- Handelmann, Gottfried Heinrich, tysk Historiker. II, 193, 319.
- Hans, se Larsen, Hans Nansen.
- Hansen, Andreas Christian, Skolelærer. I, 57 f., 209.
- Hansen, Christian Henrik, Stænderdeputeret. I, 114, 217. II, 95, 306.
- Hansen, Hans Peter, Bankdirektør. I, 43, 207.
- Hansen, Jens Olaus, Jurist. I, 106, 116, 182, 215.
- Hansen, Mouritz Mørk, Præst. I, 47, 208.
- Hanssen, G., tysk Historiker. II, 58 f., 301.
- Hansteen, Familien. I, 82.
- Hansteen, Alvilda. I, 147, 169, 195.
- Hansteen, Christopher, norsk Astronom. I, 195.
- Hansteen, Johanne Andrea, f. Borch. I, 72, 169, 195.
- Hansteen, Thora. I, 103, 195.
- Harald Blaatand, Konge. II, 86, 305.
- Harald Haardraade, norsk Konge. II, 264.
- Hauch, Carsten, Digter. I, 145, 221.
- Hedemann, Hans, Officer. II, 75, 304.
- Hedevig, Kongedatter. II, 13, 293.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, tysk Filosof. II, 36, 297.
- Heiberg, Arve Christian Linde, Præst, Kirkehistoriker. I, 32, 115, 171, 189, 217. II, 39, 59, 298, 304.
- Heiberg, Johan Ludvig, Digter. I, 26, 217.
- Helgesen, Poul, reformkatolsk Forfatter. II, 195, 235 f., 238 f., 244 f., 252, 320.
- Helveg, H. Frederik, Præst. II, 301.
- Helveg, N. Ludvig, Præst, Kirkehistoriker. I, 62, 103 f., 210. II, 40 ff., 52, 54, 195, 246 ff., 298, 300, 320, 328.
- Hemmingsen, Niels, Teolog. II, 234.
- Hempel, Søren, Boghandler. II, 8 f., 34, 77, 292.
- Henrichsen, Rudolph Johannes Frederik, Rektor. I, 7 f., 185, 187 f., 199. II, 63, 107, 109, 128 f., 132, 302, 309.
- Henriette (Søster), se Paludan-Müller, Charlotte Henriette.
- Hermann, se Rothe, Hermann.
- Hermansen, Christen, Orientalist, Teolog. I, 206.
- Hermansen, Victor, Museumsinspektør. II, 316.
- Hersleb, Svend Borchman, norsk Teolog. II, 109, 309.
- Hertz, Henrik, Digter. II, 139.
- Heyliger, Amalia, f. v. Kaas. I, 72 ff., 77, 81, 92, 95, 103, 106 f., 110 ff., 120, 122, 131, 133, 138 f., 141, 146 f., 158, 161, 179, 182, 185, 188, 196. II, 326.
- Heyliger, John de Windt, Plantageejer. I, 195.
- Hjort, Peder, Kritiker. I, 154, 222, 305 f., 327.
- Hofman, Niels, se Bang, Niels Hofman.
- Hohlenberg, Matthias Hagen, Teolog. I, 32, 140, 205, 221.
- Holberg, Ludvig, Digter. I, 213. II, 64 f., 103, 224, 282, 302, 308, 324, 333.
- Holm, Christian Frederik, Departementschef. I, 183, 225.
- Holm, Edvard, Historiker. II, 265, 331, 334.
- Holst, Edvard William, Kommandør. I, 140, 221.

- Holstein-Rathlou, Niels Rosenkrantz, Stambusbesidder. I, 82, 212.
- Holstein-Rathlou, Sophie Amalie, f. Borch. I, 82, 103, 212.
- Holten, Carl Henrik, Gehejmekabinettsarkivar. I, 170, 224.
- Holten, Christian Frederik, Generalmajor. I, 156 f., 223.
- Hoppe, Juliane Vilhelmine Nielsine Christence, f. Benzon. I, 115, 217.
- Hoppe, Torkild Abraham, Amtmand. I, 115, 217.
- Huitfeldt, Arild, Historiker. II, 55, 154, 160, 195, 235, 320.
- Hübertz, Jens Rasmussen, Læge, Forfatter. II, 100 f., 307.
- Høegh-Guldberg, Christian, Generallejtant. I, 33, 124, 205, 218.
- Høegh-Guldberg, Ove, Statsmand, Forfatter. II, 46, 273 f., 297, 299.
- Høegh-Guldberg, Ove Wilhelm, Premierlejtant. I, 109, 216.
- Høyen, Niels Lauritz Andreas, Kunsthistoriker. I, 170, 224, 308.
- Høyer, Anne Julie, f. Paludan-Müller, tidligere gift Plum. I, 66, 77 f., 80, 85, 93, 97, 125 f., 183, 193.
- Høyer, Carl Vilhelm, Købmand. I, 125 f., 159, 193.
- Høyer, Christian Fædder, Maler. I, 215.
- Illgen, Chr. Fr., tysk Teolog. II, 191, 319.
- Ingerslev, Christian Frederik, Rektor. II, 52, 300.
- Jacobsen, Jacob Christian, Overlæge. I, 148, 222.
- Jens, se Paludan-Müller, Jens, † 1864, † 1899.
- Jensen, Adam, Urmager. II, 261, 330.
- Jensen, Hans Gundorph, Raadmand. I, 125, 219.
- Jespersen, Christian Magdalus, Herredsfoged. I, 44 ff., 207.
- Jette (F.), se Friderichsen, Henriette.
- Jette (Søster), se Paludan-Müller, Charlotte Henriette.
- Johannsen, Carl Theodor, Orientalist. I, 206.
- Juel, Erik, Rigsraad. II, 13, 293.
- Juliane Marie, Dronning. II, 273 f.
- Julie, se Høyer, Anne Julie.
- Julius, se Lange, Julius.
- Jørgensen, Jørgen Vilhelm, Præst. I, 73, 211.
- v. Kaas, Familien. I, 102, 187.
- v. Kaas, Amalia, se Heylliger.
- v. Kaas, Carl Frederik Bernhard. I, 140, 221.
- v. Kaas, Christiane Ulrikke. I, 110 f., 131, 139, 141, 146, 179, 185, 188, 194.
- v. Kaas, Frederikke Amalie, f. Hagen. I, 67, 75, 77, 88, 97, 194.
- v. Kaas, Frederikke Amalie, se Rosenstand-Golske.
- v. Kaas, Lovise Judith, se Rosenstand-Golske.
- v. Kaas, Vilhelmine Caroline. I, 195.
- v. Kaas, Wolfgang, Kontreadmiral. I, 195.
- v. Kaas, Wolfgang, Kommandørkaptajn. I, 67, 73, 77, 81, 88, 94, 97, 106, 110 f., 131, 133 ff., 194.
- Kalkar, Beate, se Delbanco.
- Kalkar, Christian Andreas Herman, Præst, Historiker. I, 7, 30 ff., 97, 102, 109 f., 113 ff., 118 ff., 122 f., 133 ff., 137, 143 f., 146, 154, 157, 171, 174, 177, 182, 189 f., 199, 205. II, 13, 37, 47,

- 56, 59, 96, 113 f., 291, 294, 298 f., 306, 309.
- Kalkar, Eggertine Dorothea, f. Tryde. I, 152, 159, 222. II, 279.
- Kalkar, Henriette Mathilde. I, 121, 218.
- Kaltelsen, Heinrich, Dominikanermunk. II, 198, 200.
- Karl V, tysk Kejser. II, 128, 311.
- Karl X Gustav, svensk Konge. II, 17, 19, 65, 69, 294 f.
- Karl XI, svensk Konge. II, 278.
- Karl XII, svensk Konge. II, 122 f., 126, 159, 278, 303, 310, 312, 316.
- Karl XIV Johan, svensk Konge. II, 61 f., 193, 302.
- Kayser, Carl Johan Henrik, Læge, Nationaløkonom. II, 78, 304.
- Keyser, Rudolf, norsk Historiker. II, 198 f., 206, 221, 238, 320 f., 323, 326.
- Klerkegaard, Peter Christian, Biskop. II, 191, 319.
- Klerkegaard, Søren, Filosof. II, 298.
- Klerulf, Anne Kathrine, se Rosenstand-Golske.
- Knud den Hellige, Konge. II, 6, 85, 105, 305.
- Knudsen, Hans, Arkivmand, Historiker. II, 20, 51 f., 195, 295.
- Knudsen, Hans Joachim Evald, Præst. II, 12, 293.
- Knudsen, Vilhelm; Apotekermedhjælper. II, 12, 293.
- Knuth, Frederik Marcus, Lensgreve, Politiker. II, 81, 182, 281, 304, 318, 333.
- Koch, H. Ludvig, Præst. II, 331, 335.
- Kock, Jørgen, Møntmester, Borgmester. II, 17.
- Kock, Relmar, lybsk Historiker. II, 252, 329.
- Kofod, Lucianus, Højskolemand, Politiker. II, 216, 322.
- Kofoed-Hansen, Hans Peter, Præst, Filosof. I, 109, 115, 118, 122, 126, 134 f., 137, 143, 145, 160, 154, 159, 162, 164, 168, 174, 176, 179, 186 f., 190, 221, 226. II, 40 f., 47, 52, 54, 63, 78, 109, 111, 145, 298 ff., 314, 329.
- Kolderup-Rosenvinge, Janus Lauritz Andreas, Jurist. I, 104 ff., 116, 123, 125 f., 142, 182, 215. II, 13, 20, 39, 50 f., 55, 192, 294 f., 298, 319.
- Kongslew, Familien. I, 87 f., 92, 101 f., 108, 122, 129, 133, 143, 146, 165, 181.
- Kongslew, Caspar Peter, Malermester. I, 102, 108, 113, 155, 179, 188, 194.
- Kongslew, Kirstine Dorothea, se Tryde.
- Kongslew, Laura Helene. I, 74, 77, 87, 105, 107, 122, 148, 150, 155, 158, 179, 187 f., 194.
- Kongslew, Nicoline, f. Paludan-Müller. I, 88, 107 f., 141, 148, 158, 194.
- Kongslew, Troels, Generaldecisor. I, 72, 98, 123, 131, 143, 194, 214.
- Kottenkamp, Franz, tysk Historiker. II, 81, 304.
- Krabbe-Charisius, Hans, Politiker. I, 21, 27 f., 203.
- Krag, Hans Peter Schnitler, norsk Præst. II, 159, 316.
- Krag, Niels, Historiker. II, 160.
- Kragh, Poul Hannibal, Overlærer. II, 309.
- Kragsberg Hansen. I, 190.
- Krarup, Janus Frederik, Arkivmand. II, 329 f.
- Krause, Henry, Læge. I, 142, 169, 176, 179, 196.
- Krause, Nannina Rebecca, f. Friederichsen. I, 103, 142, 169, 176, 179, 196.

- Krieger, Andreas Frederik, Jurist, Politiker. I, 46 ff., 208. II, 320.
- v. Krogh, Gerhard Christoph, Officer. II, 321.
- Kröhnke, Ingeniør. II, 225, 324.
- Køster, Schack Lüneberg, Apoteker, Bankdirektør. I, 45 ff., 207.
- la Cour, Peter Christian, Præst. I, 45, 208.
- v. Landsberg, Nicolaus, Oberst. II, 123, 311,
- Langberg, Johanne Christine, se Molbech.
- Lange, Carl Georg, Læge. I, 125, 193. II, 214, 216, 322.
- Lange, Christian Christoph Andreas, norsk Rigsarkivar. I, 54, 209. II, 312, 316, 320.
- Lange, Frederik (Fritz), Overlæge. I, 193.
- Lange, Frederik Olaus, Rektor. I, 31, 71, 97, 101 t., 113, 125 f., 133, 136, 163 f., 181 f., 193, 209, 211. II, 216, 322.
- Lange, Julius H., Kunsthistoriker. I, 125, 163, 181, 193. II, 329, 333.
- Lange, Louise, f. Paludan-Müller. I, 55, 66, 77 ff., 82, 86, 92 f., 95, 97, 105, 119, 125 f., 163, 182, 193, 209. II, 286.
- Lange, Therese Marie, se Bentzon.
- Langebek, Jacob, Historiker. II, 135, 240, 253.
- Langhoff, Søren, Forlagsboghandler. I, 143, 176, 221.
- Larsen, Christen, Fæstegaardmand. II, 304.
- Larsen, Hans Nansen. I, 117, 126, 217. II, 230, 325.
- Larsen, Johannes Ephraim, Retslærd, Politiker. I, 43 f., 207.
- Larsen, Lars, Købmand. I, 217.
- Larsen, Lars Christian, Borgmester. II, 78 f., 257, 304, 330.
- Larsen, Michelle Ottilia, f. Andresen. I, 117, 126, 217. II, 230.
- Lassen, Christian Ludvig, Kancellideputeret. I, 116, 217.
- Lassen, Gotthilf Ferdinand, Bibliotekssekretær. II, 205, 321.
- Laub, H. Otto, Biskop. II, 39, 52, 59, 108, 128, 298, 300.
- Laura, se Kongslew, Laura.
- Laxmand, Poul, Rigshofmester. II, 326.
- Lehmann, Orla, Politiker. I, 16, 19 f., 23, 28, 36 ff., 40, 57, 109, 118, 143, 201 f. II, 36, 46, 95, 299, 303, 307.
- Lehn, Abraham, Godsejer. II, 190 ff., 319.
- Leonora Christine, Kongedatter. II, 15, 294, 335.
- Leth, Albert, Præst. II, 59.
- Leth, Ida Sophie. I, 118, 218.
- Leth, Johan Frederik Arnold, Oberst. I, 118, 218.
- Levetzau, Joachim Godsche, Overhofmarskal. II, 56, 301.
- Levin, Israel Salomon, Litterat. II, 138 f., 313.
- Liebenberg, Antoinette Thomasine, f. Birch. I, 98, 214.
- Liebenberg, Carl Christian Birch, Kabinetssekretær. I, 15, 96, 101 f., 107, 116, 120, 131, 161, 182, 196, 201.
- Liebenberg, Francisca Victoria Caroline, f. Schöpf. I, 182, 225.
- Liebenberg, Frederik Ludvig, Litterat. II, 138, 313.
- Liebenberg, Michael Frederik, kgl. Konfessionarius. I, 196.
- Liebenberg, Sophie, se Bentzon.
- Lillenschield, Hans Christian, Auditor. I, 115, 217.
- Lindberg, Niels, Præst. II, 226 f., 324.

- Lindegaard, Frederikke Christiane, f. Ramshart. I, 186, 226.
- Lindegaard, Otto, Godsejer. I, 225.
- Lindegaard, Peter Salomon, Skolediscipel. I, 184, 186, 225.
- Lindstrøm, Carl Ferdinand, svensk Historiker. II, 79, 304.
- Line (Tante), se Kongslew, Nicoline.
- Lisch, Georg Christian Friedrich, tysk Arkivmand. II, 16 f., 26, 294.
- Lolo, se Wittrup, Louise.
- van Loon, Gerard, nederlandsk Digter og Historiker. II, 220, 323.
- Lorenzen, Peter Hiort, Politiker. II, 301.
- Louise (Lolo), se Wittrup, Louise.
- Louise, se Lange, Louise.
- Lund, Georg Frederik Wilhelm, Rektor. I, 8, 199 f. II, 188, 210 f., 321 f.
- Lundblad, Knut, svensk Historiker. II, 122, 124, 126, 310.
- Lunding, Carolina Catharina, f. Friderichsen. I, 74, 77, 82, 84, 87, 89 ff., 169, 196, 211.
- Lunding, Hans Mathias Vilhelm, Kabinetssekretær. I, 77, 84, 87, 89 f., 135, 140, 196, 212.
- Lunn, Anders B., Proprietær. I, 146. II, 46, 299.
- Luno, Christian Peter Bianco, Bogtrykker. I, 143, 169, 221.
- Luther, Martin, tysk Reformator. II, 233 f.
- Lütken, Carl Theodor, Overlærer. II, 179 f., 188, 318.
- Lütken, Peter Vilhelm, Amtsprovst. I, 109, 135, 216.
- Lüttichau, Mathias, Godsejer. I, 46, 208.
- Lønborg, Frederik, Oberst. I, 142, 221.
- Løwensøn, Anna Caroline, se Bindebøll.
- v. Maack, J. C., tysk Universitetsboghandler. II, 107, 309.
- Macchiavelli, Niccolo, ital. Historiker. I, 102, 214. II, 88 f., 97, 101, 305 f.
- Madvig, Elisabeth Agathe Helene Jensine, f. Bjerring. I, 187, 226.
- Madvig, Johan Nicolai, klassisk Filolog. I, 7, 169, 172, 185 ff., 199. II, 59, 139, 151, 230, 243, 245, 301, 317 f., 322.
- Magnus Erlingsen, norsk Konge. II, 198, 206.
- Magnussen, Bernt, Præst. II, 121, 310.
- Magnussen, Finn, Gehejmearkivar. I, 101. II, 13 ff., 20, 294 f.
- Magnússon, Árni, Arkivsekretær, Samler. II, 190 f., 319.
- Malling, Joachim Kretschmer, Oberstløjtnant. I, 140, 221.
- Manlius Torquatus, romersk Feltherre. II, 219.
- Marcellus, Biskop i Skálhølt. II, 198.
- Mariane Caroline Charlotte, Prinsesse. I, 18, 38 f., 202. II, 114.
- Marie Wilhelmine, Storchertuginde. I, 18, 202.
- Martensen, Hans Lassen, Biskop. I, 34, 147, 206. II, 59, 227, 301, 324.
- Martensen, Virginie Henriette Constance, f. Bidoulac. I, 147, 222.
- Martin, Bon-Louis-Henri, fransk Historiker. II, 220, 323.
- Mathow, Frederik, Modehandler. I, 26, 203.
- Matthiessen, Carl Marcus Andreas, Inspektør. I, 53, 209.
- Maurenbrecher, Wilhelm, tysk Historiker. II, 218 f., 322.

- Meincke, Charlotte Sophie, se Scavenius.
- Melby, Mads, Præst. I, 103 f., 215.
- Meursius, Johannes, Historiker og Filolog. II, 4, 291.
- Michaëlis, Dorette Frederikke, se Paludan-Müller.
- Mida, se Rønnenberg, Mida.
- Milo, Friedrich Wilhelm, Bogbinder. II, 34, 48, 69, 297.
- Molbech, Christian, Historiker, Filolog. I, 106, 142, 145, 150. II, 5, 13, 20, 22, 24, 36 ff., 38, 46 f., 49 ff., 55, 57 ff., 67, 143, 146, 200 f., 291, 293, 295 ff., 299 ff. 305 ff., 311 f., 314, 321, 324.
- Molbech, Christian Knud Frederik, Digter. II, 223.
- Molbech, Johanne Christine, f. Langberg. II, 307.
- Moltke, Adam Gottlob Ferdinand, Greve, Kontreadmiral. I, 193.
- Moltke, Adam Wilhelm, Lensgreve, Statsmand. II, 314.
- Moltke, Ane Cathrine (Annette), Komtesse, se Moritzen.
- Moltke, Frederik, Greve, Statsminister. II, 269.
- Moltke, Henrik, Greve, Højesteretsassessor. I, 35 f., 206.
- Moltke, Ida Birgitte, f. Komtesse Raben. I, 193.
- Moltke, Otto Joachim, Greve, Statsmand. I, 21, 27, 203.
- Moltke-Hvitfeldt, Gebhard, Lensgreve. II, 106, 309.
- Mommensen, Christian Matthias, tysk Historiker. II, 200, 321.
- Monrad, Ditlev Gothard, Biskop, Politiker. I, 11, 20, 55 ff., 143, 200, 203, 209, 221. II, 73, 75, 182, 214 ff., 274, 303, 318, 322, 329, 332.
- Moritzen, Ane Cathrine (Annette), f. Komtesse Moltke. I, 72, 78, 93, 184, 193.
- Moritzen, Hans Tage, Amtsforsvalter. I, 193.
- Mumme, Hans Peter, historisk Forfatter. II, 68, 105, 192, 195, 292, 303, 308, 320.
- Munch, Peter Andreas, norsk Historiker. I, 133, 137, 143, 150, 220. II, 237 f., 307, 326.
- Munch-Ræder, cand. jur. I, 26, 204.
- Mundt, Carl Emil, Lektor. I, 47, 208.
- Munk, Kirsten, Christian IV's Hustru. II, 13, 65, 293.
- Mülertz, Anders Faaborg, Rektor. II, 10, 292.
- v. Myllus, Johan Caspar, Godsejer. II, 36, 38, 297 f.
- v. Myllus, Johan Jacob, Godsejer. II, 39, 298.
- Müller, Charlotte Christine, se Rothe.
- Müller, Ludvig Christian, Præst. I, 37, 206.
- Müller, Peter Erasmus, Biskop, Historiker, Sprogmand. I, 60, 210. II, 192.
- Mynster, Jakob Peter, Biskop. I, 94 f., 131, 135, 154, 213 f., 219, 222. II, 52.
- Münter, Balthasar, Provst. I, 140, 158, 221.
- Münter, Friederich, Biskop, Kirkehistoriker. II, 195, 320.
- Møller, Jens, Teolog. II, 291.
- v. Møsting, Johan Sigismund, Gehejmestatsminister. I, 72, 211.
- Nanine, se Krause, Nannina.
- Napoleon I, fransk Kejser. II, 61, 185, 302, 323.
- Neergaard, Carl de, Godsejer, Politiker. I, 44, 207.

- Neergaard, Holger Christian Frederik, Rektor. II, 210, 322.
- Nesselrode, Carl Robert, russisk Udenrigsminister. I, 29, 204.
- Nicolaus I, russisk Zar. II, 303.
- Nielsen, Frederik Theodor, Overlærer. II, 210, 322.
- Nielsen, Knud Christian, Rektor. I, 125 f., 219.
- Nielsen, Mads, Magister. II, 17.
- Nielsen, Michael, Skolebestyrer. I, 72, 211.
- Nielsen, Oluf, Arkivar, Historiker. II, 275, 324, 330, 332.
- Nielsen, Poul Christian, Overlærer. II, 210, 322.
- Nielsen, Rasmus, Filosof. II, 226 f., 232, 324, 326.
- Norby, Søren, Søkriger. II, 246, 328.
- v. Nutzhorn, Frederik, Filolog. I, 194. II, 230 f., 245, 325.
- Nyerup, Rasmus, Litteraturhistoriker. II, 138 f., 141, 191, 313.
- Nyholm, Johannes Christopher, Godsejer. I, 45, 208.
- Olav den Hellige, norsk Konge. II, 198, 200.
- Oldenburg, Frederik, Præst. I, 146, 221.
- Oldenburg, Louise, f. Rothe. I, 104, 143, 215.
- Oldenburg, Louise, I, 146, 221.
- Oldenburg, Theodor Wilhelm, Præst. I, 215.
- Olivarius, Victor Emanuel Bohn, Læge. II, 202, 321.
- Olrík, Jacob Baden, Borgmester. I, 44, 207.
- Olshausen, Justus, Orientalist. II, 315.
- Olshausen, Theodor, Redaktør og Politiker. II, 151 f., 315.
- Oppermann, Johann Carl Vincentz, Skovrider. II, 77, 304.
- Oppermann, Ludvig Henrik Ferdinand, Matematiker, Sprogmand. I, 32, 160, 165, 189, 223. II, 311.
- Ortved, Søren Rosbjerg, Domprovst. I, 205.
- Oscar I, svensk Konge. II, 153, 315.
- Oscar II, svensk Konge (Prins Oscar Frederik). II, 277 ff., 333.
- Oxe, Peder, Rigshofmester. II, 256.
- Oxe, Torben, Lensmand. II, 39, 50, 298.
- Palladius, Peder, Biskop. II, 224, 324.
- Paludan, Frederik August, Overlods. I, 96, 130, 142, 219.
- Paludan-Müller, Anne Julie, se Høyer.
- Paludan-Müller, Bernhard, Præst. I, 199.
- Paludan-Müller, Carl, cand. jur. I, 3, 196, 197.
- Paludan-Müller, Charite, f. Borch. I, 71 f., 74, 79, 82, 86 f., 91 ff., 101, 103, 120, 129, 131, 141, 149 f., 166, 182, 193. II, 229 f.
- Paludan-Müller, Charlotte Christine Birgitte Petrine, f. Tryde. I, 126, 143, 160, 179, 193, 222.
- Paludan-Müller, Charlotte Henriette. I, 148, 183, 185, 193, 222.
- Paludan-Müller, Dorette Frederikke, f. Michaëlis. I, 107, 125, 151, 155, 193, 219, 222.
- Paludan-Müller, Frederik (Frits), Digter. I, 71 f., 74, 77, 82, 85 f., 88, 91, 101, 103 ff., 120, 124, 129, 131, 141, 149 f., 166 f., 182, 184, 187 f., 193, 196, 211, 215. II, 116, 119, 156, 222, 229 f., 325, 327.
- Paludan-Müller, Frederikke Ama-

- lie, Lærerinde. I, 112, 123, 126, 150, 151 ff., 158, 161 f., 177, 184, 186, 194. II, 129, 230 f., 325.
- Paludan-Müller, Henriette Erichsen, f. Rosenstand-Goiske. I, 6, 55, 194, 198, 204, 214. II, 167, 279 f., 333.
- Paludan-Müller, Henriette Philippa, Skolebestyrerinde. I, 194. II, 129.
- Paludan-Müller, Jens, Biskop. I, 3, 6, 72, 75, 78 f., 88, 92 f., 113, 121, 124 f., 127, 179, 183 f., 193, 197 f., 225. II, 3, 15, 121, 230, 286 f., 289, 291, 294, 310, 325, 334.
- Paludan-Müller, Jens, Præst. I, 32, 74, 78, 82, 85, 90, 101 ff., 108, 126, 154, 179, 184, 189 f., 193, 198, 216, 222. II, 230, 326, 335.
- Paludan-Müller, Jens, Historiker. I, 66 f., 58, 109 f., 112, 116, 132 f., 135 f., 144, 156, 158, 162, 168, 175, 177, 184, 186, 194, 209. II, 121, 129, 205, 216 ff., 220, 222, 261, 321, 323.
- Paludan-Müller, Julie Vilhelmine Dorette, Lærerinde. I, 194. II, 70, 231, 303.
- Paludan-Müller, Louise, se Lange.
- Paludan-Müller, Louise (Lolo) Judith, se Wittrup.
- Paludan-Müller, Marie Benedicte, f. Rosenstand-Goiske. I, 3, 197. II, 118, 310.
- Paludan-Müller, Marie Benedicte. II, 12, 293.
- Paludan-Müller, Marie Benedicte Cathrine, se Black.
- Paludan-Müller, Nicoline, se Kongslew.
- Paludan-Müller, Vilhelm, Præst. I, 74, 77, 82, 85, 88, 91, 101, 103 f., 113, 124 ff., 138, 151, 155, 183, 193, 211, 216, 222. II, 286, 334.
- Panduro, Hans Rudolph, Præst. I, 104 f., 110, 112, 188, 226.
- Paulsen, Christian Frederik, Proprietær. II, 150, 314.
- Paulsen, Hans Gabriel Frederik, Proprietær. II, 150, 314.
- Paulsen, Paul Detlev Christian, Jurist. II, 150, 314.
- Paulsen, Tobias Andreas Frederik, Overauditor. II, 78, 304.
- Paus, Hans, norsk Historiker. II, 65, 302.
- Pedersen, Mathilde Sabine. I, 82, 212.
- Pein, Johan, præjsisk Admiral. II, 254, 329.
- Peter den Store, russisk Zar. II, 219.
- Petersen, Børge, Hattemagermester, Politiker. I, 18, 202.
- Petersen, Carl Nicolai, Byfoged. I, 43, 207.
- Petersen, Christian Severin, Præst. I, 163, 223.
- Petersen, Frederik Christian, Filolog. I, 154, 173, 222. II, 327.
- Petersen, Johan Henrik, Præst. II, 328.
- Petersen, Niels Matthias, Sprogmand, Historiker. I, 37, 206. II, 3, 13, 20, 35, 37, 39, 51, 55, 58 f., 88 f., 97, 99, 191, 291 ff., 297 f., 305.
- Petit, Emil, Læge, Botaniker. II, 180, 318.
- Peulicke, Frederik Vilhelm, Murersvend. I, 25, 203.
- Plesner, Christian Ulrik Adolph, Registrator. I, 53, 209.
- Ploug, Carl Parmo, Politiker, Digter. I, 18, 46, 50, 202. II, 46, 297, 299, 327.
- Plum, Anne Julie, se Høyer.
- Plum, Caja Henriette Caroline Frederikke. I. 95, 214.

- Plum, Frøderik, Biskop. I, 4, 97, 197.
- Plum, Niels Munk, Præst. I, 4, 197.
- Plum, Sophie. I, 74, 78, 97, 125, 193.
- Plum, Søren Munk, Skibskaptajn, Proprietær. I, 66, 74, 78, 80, 85, 193.
- Pontoppidan, Erik, Biskop, Historiker. II, 195, 320.
- Raben, Ida Birgitte, Komtesse, se Moltke.
- Rafn, Carl Christian, Oldforsker. II, 20, 295.
- Rahbek, Knud Lyne, Forfatter. II, 138 f., 141, 313.
- Ramshart, Frederikke Christiane, se Lindøgaard.
- v. Ranke, Leopold, tysk Historiker. II, 169, 317.
- Rantzau, Daniel, Hærfører. II, 7.
- v. der Recke, Peter Blankenberg Prytz, Generalvejinspektør. I, 115, 217.
- Reedtz, Catharine Sophie Vilhelmine, f. Benzon. I, 113, 216.
- Reedtz, Niels Juel, Godsejer. I, 216.
- Reff, Hans, norsk Biskop. II, 164, 195, 316.
- Reich, Christian Emilius, Officer. II, 211, 322.
- Reimuth, Christian Ulrik Emil, Borgmester. I, 218.
- Reimuth, Lucie, f. Schwefel. I, 121, 124, 218.
- Reitzel, Carl Andreas, Boghandler. II, 168 f., 317.
- Reitzel, Carl Valdemar, Boghandler. II, 230.
- Reitzel, C. F. Theodor, Boghandler. II, 230 f., 251, 317, 325.
- Resen, Hans Poulsen, Biskop. II, 195, 234 ff., 320.
- Resen, Peder Hansen, Historiker. II, 7, 14, 292.
- Reuterdaahl, Henrik, svensk Kirkehistoriker, Ærkebiskop. II, 221, 323.
- Reventlow, Christian Ditlev, Lensgreve, Statsmand. II, 112, 309.
- Reventlow, Detlev Christian Ernst, Lensgreve. II, 104, 308.
- Reventlow-Criminil, Heinrich Anna, Greve, Minister. I, 21, 23 f., 27 ff., 203 f.
- Reventlow-Criminil, Joseph Carl, Greve, Kancellipræsident. I, 21, 203.
- Rienzo, Cola di, romersk Senator. II, 306.
- Rindom, Axel, Præst. II, 335.
- Rist, Jonas, Kommandørkaptajn. I, 139 f., 220.
- Robertson, William, skotsk Historiker. I, 79, 212.
- Rogert, Henriette Benedicte, f. Rosenstand-Goiske. I, 68, 72, 211.
- Rohmann, Andreas. II, 80, 304.
- Rohmann, Catharina Louise, f. Götzsche. II, 297.
- Rohmann, Catharina, se v. Westen Berg.
- Rohmann, Hedvig Marie. II, 299.
- Rohmann, Jørgen Lindegaard, Præst, Historiker. II, 18 ff., 192, 291, 295 f., 298 ff.
- Rosendahl, Erik Peter, Rektor. II, 176, 318.
- Rosenstand-Goiske, Anne Kathrine, f. Kierulf. I, 197.
- Rosenstand-Goiske, Anne Margrethe, se Borch.
- Rosenstand-Goiske, Frederikke Amalie, f. v. Kaas. I, 216.
- Rosenstand-Goiske, Frederikke (Rikke) Amalie, se v. Ewald.

- Rosenstand-Goiske, Henriette Benedicte, se Rogert.
- Rosenstand-Goiske, Henriette Erichsen, se Paludan-Müller.
- Rosenstand-Goiske, Jens, Præst. I, 3, 194, 196.
- Rosenstand-Goiske, Johan Philip Kneyln, Bankdirektør. I, 6, 194, 198.
- Rosenstand-Goiske, Lovise Judith, f. Kaas. I, 6, 194, 198.
- Rosenstand-Goiske, Marie Benedicte, se Paludan-Müller.
- Rosenstand-Goiske, Peder, Generalauditor. I, 88, 213.
- Rosenørn-Lehn, Christiane Henriette, f. Barner. II, 320.
- Rosenørn-Lehn, Christine Marie, se Bielke.
- Rossi, Pietro, ital. Sanger. I, 182, 225.
- Rothe, Familien. I, 104, 107, 115, 119, 133, 142 f., 146.
- Rothe, Andreas Bjørn, Jurist. I, 31, 116, 133, 205.
- Rothe, Anne Marie, f. Friedenreich. I, 143, 221.
- Rothe, Charlotte Christine, f. Müller. I, 196.
- Rothe, Christian, Deputeret i Rentekammeret. I, 196.
- Rothe, Emilie. I, 101, 196.
- Rothe, Frederikke Amalie, f. v. Ewald. I, 107, 167, 170, 196.
- Rothe, Herman, Assessor. I, 89, 101, 119, 174, 196, 224.
- Rothe, Louise, se Oldenburg.
- Rothe, Peter, Overretsprøkurator. II, 232, 326.
- Rothe, Peter Conrad, Præst. II, 243 f., 327.
- Rothe, Rudolph, Slotsgartner. I, 221.
- Rothe, Thalia. I, 101, 107, 196.
- Rothe, Wilhelm, Præst. I, 196.
- Rud, Adelslægt. II, 16 f.
- Rud, Knud, Rigsraad. II, 17, 294.
- Rudolf, se Panduro, Hans Rudolph.
- Ryding, Peter Emil, Kattuntrykker. I, 25, 203.
- Ryge, Johanne Dorothea, se Bojesen.
- Ræder, Nicolai Ditlev Ammon, Borgmester. I, 43 f., 207.
- Rønnenberg, Mida (Marie). I, 101, 107, 179, 196.
- Rørdam, Hans Christian, Præst. I, 27, 32, 204 f.
- Rørdam, Holger, Præst, Kirkehistoriker. II, 265, 276, 292, 323, 325, 329, 331 f.
- Rørdam, Peter, Præst. I, 133, 220.
- Salicath, Peter G. H. L., Højesteretsadvokat. I, 30, 205.
- Salomonsen, Bernhardine, Tjenestepige. I, 159, 223.
- Samwer, Karl, tysk Advokat. II, 156, 315.
- Sandal, Peter, Skolebestyrer. I, 3, 4, 197.
- Saxo, Historieskriver. I, 60, 210, 223. II, 205 ff., 272 f., 311, 321, 332.
- Saxtorph, Jacob, Rektor. I, 4, 7, 85, 96, 105 f., 182, 198, 225. II, 56, 297, 301, 309.
- Scavenius, Charlotte Sophie, f. Meincke. I, 107, 216.
- Scavenius, Peder Brønnum, Gods ejer, Politiker. I, 45, 107, 208, 216.
- Schack-Rathlou, Joachim Otto, Statsmand. II, 269.
- Schaldemose, Frederik Julius, Litterat. II, 20, 295.
- Scharling, Carl Emil, Teolog. I, 5, 154, 198, 209, 222, 321.

- Scharling, Henrik, Teolog. II, 243, 248, 327 f.
- Scheel, Christiane Mette, f. Komtesse Bille-Brahe. I, 86, 92, 212.
- Schiern, Frederik E. A. H., Historiker. I, 10, 55, 180, 200. II, 46, 104, 161, 265, 308, 331, 334.
- v. Schinkel, se Bergman, Berndt.
- Schjøtt, Hans Mossin, Præst. II, 308.
- Schlichter, Frederik Vilhelm, Politibetjent. II, 179, 318.
- v. Schlözer, Kurd, tysk Historiker og Diplomat. II, 169, 317.
- v. Scholten, Fr. Chr., Kammerjunker. I, 82, 212.
- v. Scholten, Fr. J. G., cand. jur. I, 82, 212.
- v. Scholten, Peter C. F., Generalguvernør. I, 140, 154, 221 f.
- Schouw, Joachim Frederik, Botaniker, Politiker. I, 26 f., 49, 204. II, 305.
- Schultz, Jens Nicolai Christian Hostrup, Universitetsbogtrykker. I, 169, 224.
- Schwartzkopff, Carl Peter August, Livkirurg. I, 80, 212.
- Schwartzkopff, Christian Frederik, Hofkirurg. I, 80, 212.
- Schwefel, Lucie, se Reimuth.
- Schwegler, Albert, tysk Historiker. II, 200, 321.
- Schytz, Andreas Brünniche, Læge. I, 142. II, 287, 334.
- Schönheyder, Frederik August, Overretsassessor. I, 187, 226.
- Schönheyder, Ulrich Anthon, Viceadmiral. I, 140, 221.
- Schöpf, Francisca Victoria Caroline, se Liebenberg.
- Sehested, Christen Thomesen, Kansler. II, 13, 293.
- Sehested, Hannibal, Statsmand. II, 13, 293.
- Selmer, Frederik Siegfried, Præst. I, 38, 101, 207.
- Selmer, Hannibal Peter, Personalhistoriker. I, 37, 101 f., 206, 225.
- Selmer, Harald, Overlæge. I, 151, 222.
- Selmer, Johanne (Hanne) Adelaide, f. Wilckens. I, 183, 225. II, 119.
- Selmer, Julie Frederikke, f. Bodenhoff. I, 151, 222.
- Sibbern, Frederik Christian, Filosof. I, 19, 32, 133, 143, 164, 202, 223.
- Sick, Johannes Peter Christian, Overlærer. I, 109, 113, 118, 122, 134, 137, 147, 159, 190, 216. II, 109, 124 f.
- Sidenius, Benjamin, Præst. II, 36, 297.
- Sigbrit, Christian II's Raadgiverse. II, 225.
- Sixtus IV, Pave. II, 195.
- Smith, Lars, Inspektør. I, 103 f., 215.
- Sophie, se Bentzon, Sophie.
- Sophie, se Plum, Sophie.
- Spang, Peter Johannes, Præst. II, 129, 311.
- Sprengell, tysk Historiker. II, 193, 319.
- Steenbuch, Augustinus Herman, Præst. I, 170, 224.
- Stenschwang, Peder Hansen, Teolog. I, 3, 197.
- Steenstrup, Japetus, Naturforsker. II, 272 f., 324, 331 f.
- Steenstrup, Johannes, Historiker. II, 262, 266 ff., 270, 293, 331.
- Stemann, Poul Christian, Minister. I, 22, 203.
- Stenfeldt, Jacob August, Borgmester. I, 36, 131, 206, 219.
- Strausz, David Friedrich, tysk Repetent. I, 34, 206.

- Struensee, Johann Friedrich, Statsmand. II, 274.
- Strøm, Gollich F. P., Præst, Politiker. I, 103 f. II, 109, 309.
- Sture, Sten, den yngre, svensk Rigsforstander. II, 286.
- Suhm, Peter Frederik, Historiker. I, 52, 61, 210. II, 37, 55.
- Suhr, Jochum Evans, Rektor. I, 163, 223.
- Sunesen, Anders, Ærkebiskop. II, 190 ff., 319.
- de Suzor, Greve, fransk Litteraturhistoriker. I, 185, 225.
- Svane, Hans, Ærkebiskop. II, 32.
- Svitzer, Hans Peter, Stiftsprovst. I, 188, 205.
- v. Sybel, Heinrich, tysk Historiker. II, 218, 322.
- Syv, Peder, Præst, Sprogmand. II, 141, 313.
- Säve, C., svensk Historiker. II, 301.
- Talleyrand, fransk Diplomat. II, 61.
- Tausen, Hans, Reformator. II, 103, 195, 220 f., 233 ff., 239, 244, 252, 326.
- Tengberg, Rudolf, svensk fil. dr. II, 278 f., 333.
- Terents, latinsk Forfatter. II, 239.
- Tetens, Carl Adolph, Præst. I, 113, 118, 216.
- Thalia, se Rothe, Thalia.
- Thaulow, Gilbert Laury, Byskriver. I, 122, 218.
- Theisen, Karl Vilhelm, Skoledirektør. II, 328.
- Thiele, Just Mathias, Forfatter. II, 56, 107, 301, 309.
- Thiers, Louis Adolphe, fransk Historiker. II, 193 f., 320.
- Thomas Aquinas, ital. Dominikanermunk. II, 223.
- Thomsen, Anna, f. Tryde. I, 159, 161, 176, 223.
- Thomsen, Jacob Nicolai Theodor, Præst. I, 159, 176, 223.
- Thomsen, Ove Thomas, Redaktør. I, 114, 118, 217. II, 18, 35, 48, 294, 297, 300, 311.
- Thorsen, Peder Goth, Filolog. II, 191 f., 257, 265, 319, 325, 327, 331 f.
- Thortsen, Carl Adolph, Skolemand, Forfatter. I, 37, 206.
- Thorvaldsen, Bertel, Billedhugger. I, 102, 107, 214 ff. II, 62, 90 ff., 95 f., 302, 305, 307.
- Timur-Lenk, tatarisk General. II, 186.
- Tommerup, Andreas, Prokurator. I, 118, 218.
- Tryde, Familien. I, 105, 122, 133, 138 f., 142 ff., 146, 154, 158, 161, 165.
- Tryde, Anna, se Thomsen.
- Tryde, Charlotte Christine Birgitte Petrine, se Paludan-Müller.
- Tryde, Eggert Christopher, Stiftsprovst. I, 108, 131, 135, 137, 143, 194, 219.
- Tryde, Eggertine Dorothea, se Kalkar.
- Tryde, Kirstine Dorothea, f. Kongslew. I, 113, 126, 194, 217, 219.
- Tscherning, Anton Frederik, Officer, Politiker. II, 314.
- Turson, Jon, Kannik. I, 52. II, 228, 252, 292.
- Tutein, Peter Adolph, Godsejer, Politiker. I, 26, 204.
- Ulfeldt, Corfitz, Righshofmester. I, 173, 224. II, 46, 49 f., 58, 65, 69, 299, 301 f.
- Ulfeldt, Ebbe, Generalmajor. II, 13, 293.

- Ulrikke (Tante), se v. Kaas, Christiane Ulrikke.
- Unger, Carl Richard, norsk Historiker. II, 133, 137, 312.
- Ursin, Georg Frederik, Matematiker, Astronom. I, 170, 224.
- Usinger, Rudolf, tysk Historiker. II, 240, 253, 329.
- Ussing, se Algreen-Ussing.
- Ussing, Johan Louis, Filolog og Arkæolog. II, 321, 332.
- Ussing, Werner J. A., Nationalbankdirektør, Jurist, Politiker. I, 43, 207.
- Waage, Georg Holger, Direktør ved Sorø Akademi. I, 107, 215.
- Waltz, Georg, tysk Historiker. II, 169 f., 192 f., 196, 239 f., 317.
- Valdemar Sej, Konge. II, 191.
- Valdemar II, Konge. II, 250, 257 f., 265 ff., 271, 330 ff.
- Valentin, H. J., Arbejdsmand. I, 118, 122, 188, 217.
- Vaupell, Christian, Botaniker. II, 180 f., 318.
- Vedel, Anders Sørensen, Historiker. II, 131, 137, 141, 160, 312 f., 316.
- Wedell-Wedellsborg, Cathrine Sophie, se Brinch.
- Wedell-Wedellsborg, Julie Louise, se Ahlefeldt.
- Vedel Simonsen, Lauritz Schebye, Historiker. I, 118. II, 55, 65, 98, 104, 291 ff., 308.
- Wegener, Caspar Frederik, Historiker. I, 50, 53 f., 107, 126, 208. II, 12, 20, 102, 118, 137, 159, 166 f., 293, 295 f., 309, 311 f., 314 ff., 324, 332.
- Wegener, Julius Heinrich, Amtmand. II, 302.
- Wels, Hans Christian, Læge. I, 183, 225.
- Welhaven, Johan Sebastian Cammermeyer, norsk Digter. I, 222.
- Welhaven, Josephine, f. Bidoulac. I, 147, 222.
- Velschow, Hans Mathias, Historiker. I, 37, 55, 58 ff., 101 f., 114, 133, 165, 168 f., 178, 180, 185 ff., 209 f., 217.
- Werlauff, Erich Christian, Historiker, Biblioteksmand. I, 52, 55, 58, 101, 165, 169, 171, 180, 209. II, 21, 85, 123, 152, 205, 294 f., 319, 321.
- v. Westen Berg, Catharina, f. Rohmann. II, 81 f., 304.
- v. Westen Berg, Hans Christian, cand. jur. II, 81, 304.
- Westengaard, Laurits Christian Ditlev, Præst. I, 113, 143, 168, 216, 221. II, 96, 307.
- Westergaard, Niels Ludvig, Orientalist. II, 210, 322.
- Westesen, Børge Qvist, Præst. II, 177, 180 f., 318.
- Wiehe, Frederik Wilhelm, Rektor. II, 109, 309.
- Wilckens, Johanne Adelaide, se Selmer.
- Vilhelm, se Paludan-Müller, Vilhelm.
- Wilhelmine, se Friderichsen, Anna Wilhelmine.
- Vilhelmine Marie, Prinsesse. I, 18, 202.
- Wilster, Christian F. E., Digter. I, 31, 205.
- Visby, Carl Holger, Præst. I, 170, 224.
- Withusen, Carl Christopher, Læge. I, 138, 220.
- Wittrup, Jacob, Læge. II, 330.
- Wittrup, Louise (Lolo) Judithe, f. Paludan-Müller. I, 101 f., 104 ff., 110 ff., 115 f., 119, 121, 133, 145 f., 153 f., 156, 158, 162, 168,

- 174, 176 ff., 181, 183 ff., 188, 194. II, 70, 129, 319, 330.
- Wittrup, Michael, Adjunkt. I, 194. II, 188, 261, 319, 330.
- Vogt, Frederik Sigfred, Gesandt. I, 131, 219.
- Voigt, Carl Frederik, Præst. I, 74, 211.
- Voigt, Frederikke Christiane Susanne. I, 125, 127, 219.
- Wolfgang, se Ewald, Wolfgang.
- Wolfgang (Onkel), se v. Kaas, Wolfgang.
- Worsaae, Jens Jacob Asmussen, Arkæolog. II, 13 f., 152, 161, 243, 268, 294, 298, 327, 331.
- Wrangel, Friedrich, præjsisk General. II, 27, 75, 296.
- Wulff, Frederik Elkan, Kæmner. I, 43 f., 207.
- Wulff, Peter Frederik, Søofficer. I, 170, 224.
- Wullenwever, Jørgen, tysk Borgmester. II, 17, 192, 317.
- Wurm, Christian Friedrich, tysk Historiker. II, 169, 317.
- Wøldike, Peder Rosenstand, Præst. II, 36, 297.
- Zahrtmann, Christian Christopher, Søofficer. II, 104, 308.
- Zenobia, Dronning i Palmyra. II, 219, 323.
- Zeuthen, Christian Frederik, Godejer, Baron. I, 45, 208.
- Zeuthen, Frederik Ludvig Bang, Præst. I, 4, 197.
- Zwingli, svejtsisk Reformator. II, 234.
- Oehlschläger, Adam, Digter. II, 56, 139, 301.
- Oehlschläger, Frantz Vilhelm Lauritz, Præst. I, 8, 199. II, 179, 318.
- Ørsted, Anders Sandøe, Statsmand, Retslærd. I, 21 ff., 26, 137, 185 ff., 203. II, 52, 78, 104 f., 253, 308.
- Ørsted, Hans Christian, Fysiker. I, 19, 187, 202. II, 290.

FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI
KØBENHAVN